

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2001-2002)

FOR BUDSJETTERMINEN 2002

Utgiftskapitler: 100-198

Inntektskapitler: 3101-3161

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2001-2002)

FOR BUDSJETTERMINEN 2002

Utgiftskapitler: 100-198

Inntektskapitler: 3101-3161

*Tilråding fra Utenriksdepartementet av 21. september 2001,
godkjent i statsråd samme dag.*

Del I
Hovedinnledning

1 Innledning

1.1 Utenrikspolitiske hovedprioriteringer

Hovedoppgaven for norsk utenrikspolitikk er å ivareta og fremme Norges interesser – først og fremst i forhold til våre viktigste allierte og handelspartnere. Når vi likevel er så dypt engasjert i andre deler av verden – gjennom vår sterke støtte til FN, vår betydelige bistand til fattige land, vår omfattende humanitære innsats, vårt arbeid for menneskerettighetene, og vårt engasjement i flere fredsprosesser – skyldes dette at Norge har både et ønske om å hjelpe andre og om å finne felles løsninger på internasjonale problemer. Derigjennom bidrar vi også til å sikre våre egne interesser.

Norsk utenrikspolitikk har derfor en interessebasert og en moralsk dimensjon, som gjensidig støtter opp under hverandre og samlet utgjør en helhet.

1.2 Norsk utenrikspolitikk i et globalt perspektiv

Regjeringen mener den beste måten å møte globaliseringens utfordringer på, er økt internasjonalt samarbeid – globalt såvel som regionalt. Ved felles innsats for en bedre organisert verden kan man unngå at den sterkeste rett får råde, og skape mer trygghet og like muligheter for det enkelte menneske. Det er avgjørende at alle land deltar på lik linje i denne prosessen, og tar sine plikter og rettigheter i verdenssamfunnet.

Arbeidet for å styrke det globale internasjonale samarbeidet om de nye trusler mot menneskelig sikkerhet, slik som terrorisme, narkotika og våpenhandel – blir stadig viktigere. Dette krever innsats over en bred front. Det internasjonale samarbeidet for å stille de skyldige til ansvar for terrorhandlinger må styrkes. Samtidig er det også viktig å sette søkelyset mot de underliggende faktorer som gir grobunn for terrorisme. Dette innebærer opptrapping av arbeidet for gode globale avtaleverk og bedre samarbeids- og styringsorganer. For å utvikle denne innsatsen har Regjeringen tatt initiativet til en bred utredning om styring av de internasjonale markedskreftene. Det blir framlagt en egen stortingsmelding om dette innen utgangen av neste år.

FN er den viktigste globale institusjonen og utgjør grunnpilaren i arbeidet med en tryggere og mer rettferdig verden. FN er normgivende og det klart viktigste redskapet for utvikling av folkeretten.

Regjeringen vil arbeide for at FNs toppmøte om bærekraftig utvikling, som finner sted i Johannesburg september 2002, kan styrke den internasjonale innsatsen for å møte globale fellesutfordringer. En norsk, nasjonal strategi for bærekraftig utvikling vil bli lagt fram på toppmøtet. Vi vil arbeide aktivt for gjennomføring av Kyotoprotokollen. FN-konferansen om finansiering for utvikling i 2002 vil også være viktig i dette arbeid.

Regjeringen vil styrke innsatsen mot global fattigdom. Regjeringen har som mål å trappe opp bistanden til 1 pst. av BNI og følger denne målsettingen opp i budsjettforslaget ved å øke den ODA-godkjente bistanden fra 0,89 til 0,90 pst. av BNI.

Innsatsen for helse, utdanning, godt styresett og en bærekraftig utvikling vil bli prioritert. Vi vil fortsette arbeidet med å effektivisere bistanden. Sammenhengen mellom nødhjelp og langsiktig utvikling vil bli styrket, og den bilaterale bistanden vil bli konsentrert om færre land.

Regjeringen vil foreslå en kraftig styrking av vår støtte til arbeidet mot hiv/aids som er en fundamental trussel mot alt utviklingsarbeid, samt støtte arbeidet mot malaria, polio og tuberkulose. Barn vil være en særlig målgruppe.

Norge vil styrke innsatsen for å slette utviklingslandenes gjeldsbyrder, og gjennomføre toll- og kvotefri markedsadgang for import fra de fattigste landene.

Vi vil videreføre Norges engasjement for en åpen og rettferdig global markeds plass i Verdens handelsorganisasjon, WTO, og arbeide for en ny bred runde med multilaterale handelsforhandlinger som også ivaretar utviklingslandenes og små lands interesser.

Regjeringen vil fortsette arbeidet for globale avtaleverk for nedrustning og trygghet, herunder blant annet miner, håndvåpen og biologiske våpen.

Arbeidet i FNs sikkerhetsråd har vært preget av de løpende kriser og konflikter. Vår erfaring så langt – både fra vår lederrolle i Sanksjonskomiteen for Irak og de øvrige saker på Sikkerhetsrådets dagsorden – er at de ikke-faste medlemsland kan spille en viktig rolle i Rådet, men under forutsetning av at man er godt forberedt og arbeider aktivt for å finne fram til aktuelle kompromissløsninger.

Norge vil i Sikkerhetsrådet videreføre arbeidet med å sette et særskilt fokus på Afrikas utfordringer, de underliggende årsaker til krig og konflikt, og behovet for å styrke FNs evne til å planlegge og gjennomføre internasjonale fredsoperasjoner.

Vårt internasjonale arbeid for fred og forsoning

Norges plass i FNs sikkerhetsråd utgjør samtidig en viktig plattform for vårt internasjonale engasjement for fred og forsoning.

Fra opprinnelig bare å være en passiv økonomisk støttespiller til viktige fredsprosesser, har Norge kommet til å bli en aktiv aktør i flere av disse. De mest kjente er Oslo-kanalen i Midtøsten, fredsavtalen i Guatemala og meglingen på Sri Lanka, men Norge har også bidratt, eller bidrar i land som Mali, Sudan, Colombia og på Kypros.

Vi har bare engasjert oss der hvor alle partene til en konflikt ønsker vår bistand, og der hvor vi har særlige forutsetninger for å kunne gjøre en innsats.

Dette systematiske arbeidet for fred og forsoning har gjort Norge synlig i det internasjonale bildet, og har gitt oss anerkjennelse og respekt hos sentrale beslutningstakere. Noe som bidrar til at vi blir lyttet til også når våre egne interesser er direkte berørt.

Vårt arbeid for fred og forsoning er derfor viktig ikke bare for å bistå mennesker i nød, men også for å fremme norske utenrikspolitiske interesser.

Kampen for menneskerettighetene

Norges arbeid for menneskerettigheter – i Norge og ellers i verden – bygger på grunnleggende norske verdier, og utgjør en sentral del av Regjeringens politikk. Hovedsiktemålet for Regjeringens internasjonale menneskerettighetsengasjement er å sikre at menneskerettighetene etterlevs i alle land.

Handlingsplanen for menneskerettigheter, menneskerettighetsdialogene vi har med en rekke land, og det faktum at vi tar opp alvorlige menneskerettighetsbrudd – både i direkte bilaterale kontakter og i ulike internasjonale fora – er viktige virkemidler i en bredt anlagt strategi.

Utbyggingen av internasjonal strafferettspleie er her et annet viktig satsningsområde. Straffefølgning av internasjonale forbrytelser er viktig for varig fred og forsoning. Norge vil derfor videreføre sin innsats til støtte for FNs straffedomstoler for det tidligere Jugoslavia og Rwanda, samt arbeide for en rask etablering av Den internasjonale straffedomstolen.

1.3 Norsk utenrikspolitikk i et regionalt perspektiv

Norges overordnede nasjonale interesser kan best ivaretas og fremmes i første rekke gjennom et aktivt samspill og samarbeid med EU, USA og Russland.

Det er gjennom et samarbeid med vekselvis en eller flere av disse tre aktører at vi kan sikre våre grunnleggende interesser, det være seg på det økonomiske og handelspolitiske området, med hensyn til forsvars- og sikkerhetspolitikk, eller i arbeidet med ressurs- og miljøspørsmål.

Forutsetningen for at vi skal oppnå resultater, er at vi tenker langsiktig og legger sten på sten for derigjennom å underbygge Norges stilling som en seriøs og troverdig samarbeidspartner i utenrikspolitikken.

En aktiv europapolitikk

Regjeringen ser forsterket innsats for regionalt samspill i Europa og nærområdene som viktige byggeklosser i arbeidet for global trygghet og rettferdighet.

EU er inne i en meget dynamisk utvikling, og vil være den sentrale rammen for utforming av felles løsninger på felles utfordringer i Europa.

Det står i dag seks politiske hovedspørsmål på EUs dagsorden:

1) utvidelsen av EU med nye medlemsland fra sentral-, sør- og øst-Europa, 2) innføringen av euro som mynt fra 1. januar 2002 og videreutviklingen av den økonomiske og monetære union (ØMU), 3) den såkalte Lisboa-strategien for å skape verdens mest konkurransedyktige, kunnskapsbaserte økonomi, 4) utviklingen av en europeisk sikkerhets- og forsvarspolitikk, 5) utviklingen av samarbeidet om justispolitikk og politisaker, og på et mer overordnet, politisk nivå – 6) den brede debatten om EUs framtid.

Dette er spørsmål som Norge i årene som kommer i stadig sterkere grad vil måtte forholde seg til, samtidig som de fleste av disse prosessene foregår på områder der Norge har liten eller ingen formell innflytelse.

EUs vektlegging av forholdet til kandidatlandene vil uunngåelig ha som konsekvens at det blir mindre tid og interesse for Norge.

Hovedutfordringen for praktisk norsk europapolitikk i årene framover blir derfor å sikre og etterleve de ordninger og forpliktelser Norge har inngått i forhold til EU, og spesielt de som følger av EØS-avtalen. EØS-avtalen vil fortsatt være avgjørende for å ivareta viktige norske interesser.

Europameldingen og Stortingets merknader til denne vil ligge til grunn for en fortsatt aktiv politikk overfor Den europeiske union. Samtidig ser vi at EU utvikler seg videre på en rekke områder som ikke dekkes av EØS-avtalen. Regjeringen vil videreføre arbeidet for å sikre Norge best mulig medinnflytelse i Europa innen de rammer vår nåværende tilknytningsform setter.

De transatlantiske bånd – forholdet til USA

Norge har i alle år hatt et spesielt forhold til USA. Årsakene til dette er mange, men det dreier seg om grunnleggende økonomiske, politiske og sikkerhetspolitiske forbindelser, som støttes opp om av utallige familiebånd mellom nordmenn og amerikanere av norsk avstamning.

Norsk og europeisk sikkerhet er fortsatt avhengig av USA. Vi må derfor arbeide for at USAs fortsatt ser seg tjent med å bruke sin politiske og militære tyngde til å understøtte de europeiske bestrebelser for stabilitet og fred i Europa.

Vi må også stå rede til å møte nye trusler til vår sikkerhet. De tragiske terroranslagene mot mål i USA viser nødvendigheten av at verdenssamfunnet står samlet i kampen mot terrorisme. Terrorismen rammer helt grunnleggende verdier våre samfunn er bygget på og kan bare bekjempes effektivt gjennom internasjonalt samarbeid. Både FN og NATO står sentralt i dette arbeidet, og har ved gjentatte anledninger fordømt terroraksjoner i enhver form og understreket vårt felles ansvar for å bekjempe dette ondet.

NATO-paktens Artikkel 5 om kollektivt forsvar bygger på FN-paktens artikkel 51 om retten til selvforsvar. Anslagene mot USA i september 2001 var av et slikt omfang at NATO-paktens artikkel 5 kunne komme til anvendelse dersom terrorhandlingene var styrt fra utlandet og USA anmodet om bistand. Dette bekrefter NATO-alliansens evne til å omstille seg til å møte nye trusler mot vår sikkerhet.

I den transatlantiske dialogen står spørsmålet om NATOs rolle i Europa sentralt. Fra norsk side er vi opptatt av at EUs felles sikkerhets- og forsvarspolitik (ESDP) skal være et supplement til samarbeidet i NATO. Alliansen må forbli det sentrale sikkerhetspolitiske instrument i det euroatlantiske området.

Den forestående NATO-utvidelsen er derfor viktig og vil være et vesentlig bidrag til styrkingen av den nye sikkerhetspolitiske arkitektur i Europa. Utvidelsen av NATO-samarbeidet til å omfatte stadig nye europeiske land går sammen med et politisk ønske om å fordype samarbeidet

med Russland. Begge deler vil være viktig for å integrere disse landene i europeiske samarbeidsinstitusjoner.

NATO har også utviklet seg til å bli et effektivt redskap for internasjonal krisehåndtering. Dette demonstreres daglig på Balkan gjennom de NATO-ledede operasjonene i Bosnia-Hercegovina, Kosovo og Makedonia, og som aktivt støtter opp om det internasjonale sivile nærværet i regi av bl.a. FN, EU og OSSE. Det vi samlet gjør på Balkan for å sikre stabilitet og fredelig utvikling, er en viktig forutsetning for fred i hele det euroatlantiske området.

USA er en viktig støttespiller i bestrebelsene for å integrere Russland og de baltiske landene i euroatlantisk samarbeid. Barents- og Østersjørådet – hvor USA har observatørstatus – er viktige fora i denne prosessen. Et viktig mål for Regjeringen blir å utvikle gode samarbeidsprosjekter basert på gjensidig tillit og interesse.

Det er imidlertid enkelte sider ved den amerikanske utenrikspolitikken der vi har et annet syn. Samtidig bidrar det i vesentlig grad til å svekke arbeidet med å skape bred enighet om internasjonale kjøreregler og felles løsninger når USA – verdens eneste supermakt – reserverer seg og til og med trekker seg fra internasjonale avtaler.

En felles kulturarv og grunnleggende verdi-forankring – koblet opp med gjensidig økonomisk avhengighet – gir imidlertid et godt grunnlag for å håndtere de ulike vurderinger og synspunkter som eksisterer mellom USA og Europa.

Det er for øvrig slik at der hvor vi er uenige med USA, står vi svært ofte sammen med resten av Europa. Dette gjelder på så forskjellige områder som klima- og miljøspørsmål, internasjonale handelsspørsmål og rustningskontroll.

De nære bånd mellom Norge og USA kan imidlertid ikke tas for gitt. De må pleies og utvikles, og de må tilpasses en ny tid. Det er på denne bakgrunn Utenriksdepartementet har tatt initiativet til en analyse av hvor vi står og hvor vi vil i vårt forhold til USA. Hovedsiktemålet er å gi vårt bidrag til å styrke de transatlantiske forbindelser i en viktig brytningstid for vårt land og hele Europa.

Vårt forhold til Russland

Forholdet mellom Norge og Russland er grunnleggende godt, ikke minst utvikler det lokale samarbeidet over grensen i nord seg positivt. Dette gjelder ikke bare studentutvekslinger, kulturelle kontakter og forskningssamarbeid, men også næringslivssamarbeid.

I fjor la Regjeringen fram en russlandsstrategi som dekker hele spennvidden i forbindelsene mellom Norge og Russland. Strategien er et konkret uttrykk for vår vilje til å satse på forholdet til Russland og samordne vår langsiktige innsats. Det vil i tiden framover være viktig at det vises politisk vilje til å rydde unna foreldede stengsler slik at samarbeidet blir lettere, slik at både handel og investeringer får bedre betingelser.

Norge har følt et spesielt ansvar for folk-til-folk samarbeid i nord – for tillitsbygging over en grense som for ikke så lenge siden var så godt som stengt. I løpet av få år har vi fått barentssamarbeidet og andre multilaterale og bilaterale samarbeidsordninger, som river ned gamle skiller og bygger opp et nytt samarbeid over grensene. Dette er samarbeidsordninger Regjeringen legger stor vekt på å styrke og videreutvikle.

Norge og Russland forvalter rike fiskeressurser i Barentshavet. Sentralt i samarbeidet står fastsettelse av fangstkvoter og fiskeriforskning. Både Norge og Russland har en klar og felles interesse i en langsiktig og forsvarlig forvaltning av ressursene. Regjeringen vil derfor arbeide for at man kan komme fram til fornuftige ordninger også på dette viktige feltet.

Også på energiområdet ser vi store muligheter for et nærmere samarbeid med Russland – så vel i Barentshavet som på fastlandet i nord-Russland. Men det fulle potensialet for samarbeid i Barentshavet vil først kunne bli utløst når man har funnet en løsning på avgrensningsspørsmålet. Det er videre av stor betydning at petroleumsutvinning og -transport foregår på en måte som ikke setter miljøet og våre felles fiskeressurser i fare.

Atom- og miljøproblemene i nord kan imidlertid ikke løses uten et nært samarbeid mellom Russland, EU, USA og det internasjonale samfunn for øvrig. Regjeringen vil fortsette arbeidet for en bred multilateral rammeavtale for opprensning av atomavfall og brukt kjernebrensel. Det vil være et svært viktig bidrag for å sikre en betydelig internasjonal satsning på atomsikkerhetsarbeidet.

Både Norge og de øvrige europeiske land har en felles interesse i å knytte Russland nærmere til Europa. Vi må arbeide for et bredt samarbeid med Russland både bilateralt og i samarbeid med andre. Samtidig må vi vise fasthet når situasjonen krever det.

1.4 Styrking av det multilaterale handelssystem

Med vår betydelige utenrikshandel er det i Norges interesse å bidra til videreutvikling og styr-

king av det multilaterale regelbaserte handelssystemet. Vi må unngå at Norge og andre små land utsettes for vilkårlighet og ensidige tiltak – slik som proteksjonisme og anti-dumpingtiltak.

Regjeringen ønsker at handelssystemet gjennom økt konkurranse fortsatt skal sikre et stadig bedre og mer variert vare- og tjenestetilbud til gunstige priser for forbrukerne, og er opptatt av å sikre en bedre markedsadgang for norsk eksport. Regjeringen vil arbeide for at en åpen verdensøkonomi også kan komme utviklingslandene til gode. I første rekke gjennom Verdens handelsorganisasjon (WTO) kan vi ivareta disse hensyn.

Det foregår en prosess for å legge grunnlaget for igangsetting av en bred forhandlingsrunde under WTOs fjerde ministermøte i Doha, Qatar 9.-13. november 2001. Norge deltar aktivt i denne prosessen. I tillegg til de pågående forhandlinger går Regjeringen inn for at det skal åpnes forhandlinger om markedsadgang for industriprodukter inklusiv fisk, elektronisk handel, forenkling av handelsprosedyrer, offentlige innkjøp, investeringer, konkurransepolitikk og antidumping. I en bred runde må det tas spesielt hensyn til utviklingslandene. Utviklingslandene og særlig de minst utviklede landene må settes bedre i stand til å utnytte de mulighetene et åpnere handelssystem gir.

1.5 Miljø og bærekraftig utvikling

Begrepet bærekraftig utvikling ble lansert av Brundtland-kommisjonen i 1987 i rapporten «Vår Felles Framtid». I etterkant av FNs toppmøte om miljø og utvikling i Rio i 1992 har begrepet oftest blitt assosiert med miljø. Kommisjonen la imidlertid også vekt på sosial rettferdighet og velferd i sin definisjon av bærekraftig utvikling og så på fattigdomsbekjempelse som en hovedutfordring. Oppfølgingen av de internasjonale utviklingsmål og Agenda 21 fra Rio, har preget internasjonalt samarbeid om miljø og bærekraftig utvikling i 90-årene.

Hvert land skal utvikle en nasjonal strategi for bærekraftig utvikling innen år 2005. Fra norsk side støttes arbeidet i regi av OECD/DAC med å sette utviklingslandene i stand til å definere sine prioriteringer og utvikle spesifikke kriterier for en nasjonal strategi for bærekraftig utvikling.

Globaliseringen øker behovet for styrket internasjonal miljøsamarbeid. En svak forankring av miljøhensyn i et globalisert samfunn kan føre til økt press på naturressursene og generere mer avfall og forurensning. En sterk internasjonal miljøforvaltning er sammen med forutsigbarhet i

økonomien en forutsetning for å kunne legge til rette for en bærekraftig utvikling. Regjeringen legger derfor stor vekt på å delta aktivt i det internasjonale samarbeidet om bærekraftig utvikling.

Utenriksdepartementets miljøhandlingsplan følger denne proposisjonen som et uttrykt vedlegg.

1.6 Utviklingspolitikken

Kampen mot fattigdommen – hovedutfordringen

Det overordnede målet for norsk utviklingssamarbeid er å bidra til bedring av økonomiske, sosiale og politiske kår i utviklingslandene. Dette mål er nært knyttet til det etiske grunnlaget for bistand – medmenneskelighet, nestekjærlighet og solidaritet. Det er bred oppslutning om dette i det norske folk.

Kampen mot fattigdommen er helt nødvendig for å nå andre viktige og nært beslektede mål, som bærekraftig utvikling, kontroll med smittsomme sykdommer og realisering av økonomiske og sosiale rettigheter. Fattigdomsreduksjon er også et våre viktigste virkemidler i kampen mot de underliggende årsaker til konflikt, terrorisme og andre trusler mot menneskelig sikkerhet. Det er derfor kampen mot fattigdommen fortsatt vil være kjernen i Regjeringens utviklingspolitikk.

Det er i dag stor enighet om sammenhengene mellom økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon. Man kan langt på vei tale om en felles plattform for internasjonal samhandling til beste for verdens fattige og om en global felles interesse. Denne plattformen kommer til uttrykk i de internasjonale utviklingsmålene som ble bekreftet i FNs tusenårsforsamling høsten 2000.

Hiv/aids epidemien

Hiv/aids epidemien står i en særstilling som hinder for å nå disse utviklingsmålene. Den forsterker fattigdommen og sårbarheten, og den rammer de fattigste – særlig kvinner og barn – aller hardest. Derfor er kampen mot hiv/aids helt sentral i alle strategier for utvikling.

Drøyt 36 millioner mennesker er i dag hiv-smittede. De aller fleste lever i et belte av land i det sørlige Afrika, men epidemien sprer seg raskt også i flere land i Asia og i Russland. For mange land er ikke hiv/aids bare et helseproblem, men en utviklingskatastrofe. I mange afrikanske land antar man at en tredjedel av dagens 15-åringer vil dø av aids. Unge kvinner er særlig utsatt.

Regjeringen vil bygge videre på det brede engasjementet som man nå opplever i kampen mot hiv/aids i fattige land. Vekten må fortsatt ligge på forebyggende tiltak, men det er et økende press og et legitimt krav fra de fattige land også for tilgang til medisiner og behandling. Det er disse behov som ligger til grunn for arbeidet med å opprette et nytt globalt fond for aids og helse. Epidemien setter nytt fokus på internasjonale regelverk av betydning for produksjon og tilgang til legemidler, og den skjeve fordelingen i de mest grunnleggende helsetilbud innenfor og mellom land. Utviklingstiltakene må også bidra til at landene i større grad mestrer de store sosiale og økonomiske konsekvensene av epidemien.

Barn i sentrum for utviklingspolitikken

FN og FNs medlemsland har forberedt et toppmøte om barn som nå ventes å finne sted tidlig i år 2002. I mange land er barna de svakeste av de svake, men samtidig landenes viktigste framtidsressurs. Uendelig mange barn er uten omsorg og uten familienettverk på grunn av hiv/aids-epidemien. Barns overlevelse, bedre livskvalitet og økte muligheter er blant de viktigste kriterier og mål for en utvikling i riktig retning. Barns rettigheter, slik de er nedfelt i Barnekonvensjonen, er utgangspunktet for en tilnærming som setter barn i sentrum for utviklingspolitikken.

Regjeringen har vært særlig opptatt av å sikre barn et grunnleggende helsetilbud, bl.a. gjennom en global vaksinesatsing, og ved å legge særlig vekt på at jenter får skolegang. Tiltak mot barnearbeid og vold mot barn, og for barn i væpnet konflikt, er også viktige satsingsområder. Hiv/aids epidemien setter alle disse tiltaksområdene inn i et nytt perspektiv som både forsterker betydningen av denne innsatsen og utfordrer til et videre arbeid med løsninger. Regjeringen vil etter barnetoppmøtet utarbeide en ny norsk bistandsstrategi for barn.

Samstemt politikk for utvikling

En rekke utviklingsland er i ferd med å utarbeide nasjonale strategier for fattigdomsreduksjon, der de konkretiserer sin nasjonale politikk for å nå de internasjonale utviklingsmålene. Disse strategiene skal etter hvert inkludere alle dimensjoner av landenes utviklingspolitikk og vil også ligge til grunn for mobilisering av landenes egne ressurser og kapasitet. En slik nasjonal plattform gir bedre muligheter enn tidligere for effektiv bistand, ved samordning, synergier og strategiske

allianser, mer rasjonell bruk av ressurser og bedre oppfølging av resultater. Dette gjelder alle typer bistand og alle utviklingspartnere på alle nivå; stat, sivilt samfunn, næringsliv, FN og utviklingsbankene.

Bred internasjonal oppslutning om de internasjonale utviklingsmålene er også bakgrunnen for at Regjeringen har utarbeidet en egen handlingsplan for fattigdomsreduksjon. Handlingsplanen understreker sammenhengen mellom bistand og annen politikk som direkte eller indirekte er rettet mot utviklingsland, og framhever viktige grep for å bidra til ytterligere fattigdomsretting av norsk utviklingspolitikk. Politikk som direkte eller indirekte er rettet mot landene i sør, bør støtte opp under kampen mot fattigdommen i disse landene. Det er derfor et viktig mål å skape bedre sammenheng – «koherens» – i politikken, slik at ingen tiltak undergraver eller uthuler andre.

Gjennom erfaringer fra utviklingssamarbeid i over 40 år er det påvist at utviklingssamarbeidet har best langsiktig virkning hvis det forankres i mottakerlandets egne mål og prioriteringer, nasjonale planer og budsjetter. Giverstyrt, prosjektorientert bistand kan riktignok være vellykket på kort sikt, men sikrer ikke nødvendigvis verken positive ringvirkninger eller adekvat oppfølging. Mottakerstyring er derfor et viktig prinsipp for både bilateral og multilateral bistand, såvel som for utviklingssamarbeidet gjennom frivillige organisasjoner. Dette innebærer at mottakerlandene selv – representert ved sine regjeringer – ansvarliggjøres for sin egen utvikling, også i forhold til det sivile samfunn, organiserte interessegrupper og demokratiske institusjoner. Å styrke kvinners muligheter til å delta aktivt i alle prosesser knyttet til mottakerstyring, – innenfor statlig og lokal administrasjon, politiske prosesser og det sivile samfunn, vil være en viktig dimensjon i Regjeringens videre arbeid med kjønnsperspektivet i bistanden. Kvinner er sentrale aktører, ikke bare en særlig målgruppe.

Som samarbeidspartner må Norge stille krav til at utviklingssamarbeidet følger omforente mål. Nasjonale planer må på en særlig måte tydeliggjøre spørsmål knyttet til skjev fordeling og marginalisering innenfor land, og bidra til fattige og sårbare grupper i befolkningen blir satt i stand til å delta i utformingen og iverksettelsen av beslutninger som berører deres framtid.

Finansiering for utvikling

For nesten alle land vil nasjonale ressurser være den viktigste kilde til finansiering av utvikling.

Landenes egen politikk er helt avgjørende for å oppnå varige resultater. Det er nødvendig med tiltak som kan fremme intern sparing og investeringer. Dette stiller økte krav til godt styresett, med effektive tiltak mot korrupsjon. Det må skapes økonomiske rammebetingelser som fremmer verdiskapning og gir mer stabile og forutsigbare vilkår for private investeringer.

I overskuelig framtid vil de fattigste landene like fullt være svært avhengige av internasjonal bistand. Økte internasjonale bistandsoverføringer til de fattigste land er helt nødvendig for å nå målet om halvering av verdens fattigdom innen 2015. Verdensbanken, som har tallfestet behovene for økte bistandsmidler for å nå de internasjonale utviklingsmålene, understreker betydningen av at alle OECD land øker sin bistand.

Samtidig vil bistand være bare ett av ulike virkemidler for å støtte opp under nasjonale utviklingsbestrebelse. Gjeldslette, økte private investeringer i fattige land og bredere og sikrere adgang til markedene i den rike del av verden vil også gi u-landene betydelig økonomisk drahjelp. For mellominntektsland vil dette være vel så viktig som bistand.

I utviklingspolitikken er det således økende vekt på en tilnærming hvor finansielle, handelsmessige og andre økonomiske virkemidler sees i sammenheng. Denne brede tilnærmingen er lagt til grunn i forberedelsene til FNs konferanse om finansiering for utvikling, som vil finne sted i Mexico i mars 2002. Konferansens dagsorden omfatter spørsmål som går langt utover den tradisjonelle utviklingsdialogen, med en rekke konkrete forslag for å bedre ressurstilgangen for utvikling og styrke utviklingslandenes posisjon.

For de fattigste landene vil handel, på kort eller mellomlang sikt, ikke være noe reelt eller selvstendig alternativ til bistand. Bedre markedsadgang er imidlertid viktig for å gi utviklingslandene større eksport- og valutainntekter. For at utviklingslandene skal kunne dra nytte av den markedsadgangen som gis, er det et stort behov for faglig og finansiell bistand til oppbygging av nødvendig handels- og eksportkompetanse. Bistand vil også være en helt vesentlig kapitalkilde for nødvendige investeringer i sosial sektor og nasjonal infrastruktur for å legge grunnlaget for en bærekraftig utvikling.

Norge har i flere år arbeidet med å effektivisere og modernisere utviklingssamarbeidet for å svare på disse utfordringene. Utfordringen framover er firedelt; 1) å videreføre moderniseringen av bistanden og 2) opprettholde et høyt bistand-

svolum og øke det ytterligere, samtidig som man 3) gjennomfører en offensiv gjeldslettepolitikk og 4) det foretas utviklingsfremmende reformer på en bredere front, særlig hva gjelder handel og investeringer. Her må OECD-landene gå foran. I det videre arbeidet med disse utfordringene vil Regjeringen legge stor vekt på nært samarbeid og dialog med utviklingslandene selv.

Et effektivt multilateralt system

Globale utfordringer krever globale løsninger. Et sterkt multilateralt engasjement er en forutsetning for effektivt utviklingssamarbeid. Stor grad av enighet om mål og virkemidler er en enorm fordel – og kanskje avgjørende viktig. Også i samarbeidet mellom de multilaterale organisasjonene og i utformingen av deres rolle i bistand til land betyr de felles internasjonale utviklingsmålene store framskritt. Det er Regjeringens vurdering at økt samarbeid med de multilaterale organisasjonene, og derigjennom med andre viktige givere og mottakerland, vil bidra til bedre koordinert bistandsinnsats. Dette er en viktig årsak til at Regjeringen fortsatt legger opp til at en stor andel av bistanden til fattige land skal kanaliseres gjennom multilaterale organisasjoner.

Som all annen bistand må også den multilaterale bistanden vurderes i forhold til de resultater man rent faktisk oppnår på landnivå. Det er grunn til å skjerpe dette fokuset. Derfor legges det opp til at multilaterale midler innenfor prioriterte satsingsområder også i noen utstrekning kan rettes mot organisasjonenes virksomhet i land. Forutsetningen må være at slik støtte bidrar til at organisasjonene kan fylle sin rolle mer effektivt innenfor koordinerte innsatser på landnivå.

Praktisk talt alle FN-organisasjoner har i de siste år gjennomgått omfattende reformer og effektivitetstiltak. Dette arbeidet må forsette, samtidig som det multilaterale system må gis ressurser til å bistå utviklingslandene til å oppfylle globale mål. Regjeringen vil fortsatt arbeide for å styrke FN-systemets evne til å sette mottakerlandene bedre i stand til selv å lede kampen mot fattigdom, snarere enn å bli ledet av andre.

Et fokusert bilateralt utviklingssamarbeid

Regjeringen legger opp til både en geografisk og en mer tematisk fokusering av utviklingssamarbeidet. I valg av hovedsamarbeidsland vil lavinntektsland fortsatt bli prioritert. Regjeringen vil legge økt vekt på landenes vilje til å føre en fattigdomsrettet politikk. Landenes egne overordnede

prioriteringer skal ligge til grunn for samarbeidet, og Regjeringen legger betydelig vekt på at innsatsen koordineres godt giverlandene i mellom.

For å få mest mulig ut av ressursene bør bistanden i størst mulig grad rettes inn mot områder der Norge har særlige forutsetninger for å bidra, og mot samarbeid med land som genuint ønsker en bred og fordomsfri dialog om utviklingspolitiske spørsmål – bilateralt så vel som multilateralt. Dette vil kunne gi mer dybde og bredde i våre relasjoner til noen sentrale samarbeidsland. Dialogen vil kunne være veiledende for hvorvidt norske bilaterale kanaler eller multilaterale organisasjoner skal benyttes for den ønskede bistanden. Der Norge skal delta bilateralt må vi ha nok tyngde til å yte et vesentlig bidrag, både økonomisk og gjennom utviklingspolitisk og faglig dialog og samarbeid.

Det ligger store muligheter i regionalt samarbeid, både økonomisk og politisk. Økt økonomisk integrasjon i en region kan legge grunnlaget for tettere politisk samhandling. Dette er ikke minst viktig i Afrika, et kontinent som i så mange år har vært preget av krig og konflikt. Regjeringen vil gjennom utviklingssamarbeidet stimulere til slikt samarbeid.

Et bredt samarbeid med det sivile samfunn

Frivillige krefter, interessegrupper og organisasjoner er nødvendige pådrivere, veivisere, korrektiver og partnere i utviklingsprosessen i ethvert land. Solidaritet, demokrati, rettferd og menneskerettigheter krever folkelig rotfeste.

Fordeling av roller mellom det offentlige, det private og det frivillige er hvert lands nasjonale ansvar. Fordelingen varierer fra land til land, avhengig av nasjonal politikk og rammebetingelser. Offentlige tilskudd til frivillige organisasjoners utviklingssamarbeid må ha som forutsetning at de gir bidrar effektivt til fattigdomsreduksjon og til å realisere de omforente internasjonale utviklingsmålene. De frivillige organisasjonene må underlegges de samme effektivitetsmål som andre kanaler for bistand.

Ny teknologi og bredere mellommenneskelig og mellomfolkelig kontakt representerer et viktig mobiliseringspotensiale og gir nye muligheter for enkeltmennesker og grupper med felles interesser til samarbeid over landegrensene, rettet inn mot både lokale og globale utfordringer. Koblingen mellom det lokale og det globale er helt nødvendig for forankring av utviklingssamarbeidet og for å mestre kompleksiteten i utviklingsutfordringene.

En utvikling for å overkomme fattigdom og avmakt forutsetter et aktivt sivilt samfunn. Utviklingsmulighetene må gripes. Frivillige krefter må gis rom. Statlig lederskap trenger demokratisk forankring og korrektiv. Mangfold er viktig for å trygge demokrati og rettigheter og for å legge grunnlaget for sosial integrasjon, kreativitet og bredde i utviklingsprosessen.

Frivillige organisasjoners arbeid kan i bestemte sammenhenger gi merverdi i forhold til andre måter å svare på fattigdom og nød. Men det er ikke alltid slik. Frivillig og privat virksomhet kan aldri komme i stedet for det ansvaret stater og myndigheter må ivareta for sin befolkning og i mellomstatlige relasjoner. Frivillig virksomhet vil ikke alene være tilstrekkelig for å sikre fordeling av tjenester og muligheter. Om enkeltinnsatser kan nå langt i å møte behov for avgrensede målgrupper, vil utviklingseffekten være avhengig av strategiske koblinger til mer overgripende nasjonale utviklingsprosesser.

Både stater, markedsaktører og det sivile samfunn må bære sin del av ansvaret for å skape relasjoner og roller som er utviklingsfremmende og fredsbyggende, som trykker demokrati og rettigheter, som gir resultater for fattige og som balanser og korrigerer makt. Dette innebærer behov for en bedre samordning og målretting av de frivillige organisasjoner innsats, og en styrking av mottakerlandenes evne til å innpasse de frivillige organisasjoners innsats i sektorprogrammer og fattigdomsstrategier.

Regjeringen har på dette grunnlag utarbeidet nye retningslinjer for støtte til frivillige organisasjoners virksomhet. I budsjettet legges det opp til en betydelig styrking av frivillige organisasjoners handlingsrom og muligheter til å gjøre en innsats. I tillegg til den globale bevilgningen som i særlig grad er rettet mot støtte til bygging av sivile samfunn, legger Regjeringen opp til en ny global bevilgning som støtter opp om frivillige organisasjoners deltakelse i kampen mot hiv/aids, med særlig innretning mot utfordringene og konsekvensene av epidemien for kvinner, barn og ungdom. Både bevilgningen over det humanitære kapitlet og bevilgningen for overgangsbistand omfatter dessuten støtte til frivillige organisasjoners virksomhet. Også de tematiske regionalbevilgningene er åpne for samarbeid med frivillige

organisasjoner i den utstrekning slik innsats er del av en effektivt koordinert nasjonal og/eller regional satsing.

Regjeringens arbeid med hiv/aids-utfordringen har ikke minst vist betydningen av bred mobilisering gjennom kirke og næringsliv, fagforeninger, kulturliv, ungdom, interesseorganisasjoner, idrett og hele spekteret av det norske organisasjonsliv. Dette samarbeidet har sin egen verdi og sin egen dynamikk, som i høy grad også vil bidra til forankring av utviklingspolitiske spørsmål og utfordringer i det norske samfunn – og således mobilisere til innsats. Regjeringen vil derfor fortsette sin nære dialog med det sivile samfunn i Norge – både om vilkår for støtte til deres egen virksomhet, og om spørsmål knyttet til rammevilkår for utvikling og en mest mulig samstemt fattigdomsrettet politikk.

2 Generelle merknader til budsjettforslaget

Utenriksministeren og Statsråden for utviklingsaker har det konstitusjonelle ansvar for følgende kapitler/poster på Utenriksdepartementets budsjett:

Utenriksministeren

Programområde 02

– Kap. 100/3100	Utenriksdepartementet
– Kap. 101/3101	Utenriksstasjonene
– Kap. 102	Særavtale i utenriks-tjenesten
– Kap. 103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon
– Kap. 104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet
– Kap. 115	Presse-, kultur- og informasjonsformål
– Kap. 116	Deltaking i internasjonale organisasjoner

Programområde 03

– Kap. 140/3140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen – Kap. 143 Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene – Kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter (post 71) – Kap. 164 Fred, forsoning og demokrati – Kap. 197 Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak – Kap. 198 Frivillige bidrag, FN-operasjoner	– Kap. 162 Overgangsbistand (gap) – Kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter (post 70) – Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering – Kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak – Kap. 167 Flyktningetiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA) – Kap. 170 FN-organisasjoner – Kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner – Kap. 172 Gjeldslette – Kap. 173 Støtte til prioriterte temaer via multilaterale kanaler

Statsråden for utviklingssaker*Programområde 03*

- Kap. 141/3141 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen
- Kap. 142/3142 Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene
- Kap. 150 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter (post 71)
- Kap. 151 Fred, forsoning og demokrati
- Kap. 152 Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak
- Kap. 153 Frivillige bidrag, FN-operasjoner
- Kap. 154 Regionbevilgning for Mellom-Amerika
- Kap. 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling
- Kap. 161/3161 Næringsutvikling

**3 Bistandsbudsjettet for 2002
– ny budsjettstruktur**

Regjeringen orienterte Stortinget gjennom St. prp. nr. 1 (2000-2001) om at en ville gjennomgå budsjettstrukturen under 03-området (ODA-bistand), samt i denne sammenheng ta stilling til tidligere forslag om eventuell avvikling av særbevilgningene til miljø-, kvinne- og kulturtiltak. Spørsmålet om ny budsjettstruktur ble også omtalt i utviklingsministerens utviklingspolitiske redegjørelse i Stortinget i april 2001.

Gjennom den nye budsjettstrukturen som foreslås i 2002-budsjettet ønsker Regjeringen å forbedre sammenhengen og mulighetene for felles strategi for bilateral og multilateral innsats. Det legges videre vekt på konsentrasjon og fokusering, med mer presise avgrensninger av formål og innhold i de ulike bevilgningene. For å tilpasse omtalen i proposisjonen til Stortingets bevilgningsnivå er underpostene sløyfet. Dette antas å gi en mer effektiv og hensiktsmessig oppbygging av bistandsbudsjettet.

Omleggingen av budsjettstrukturen innebærer bl.a.:

- Geografisk konsentrasjon av et bredt bilateralt utviklingspolitisk samarbeid til noen få hovedsamarbeidsland.

- Videreutvikling og konsentrasjon av et bredt multilateralt utviklingspolitisk samarbeid til noen få multilaterale organisasjoner.
- Fokusering av øvrig bilateral og multilateral bistand innenfor noen prioriterte tverrgående tematiske innsatsområder.

Dette innebærer en omfattende overføring av midler og tiltak til nye poster, jf. fotnote under enkelte kapiteltabeller, samt vedlegg til proposisjonen «Poster under bistandsbudsjettet etter ny budsjettstruktur».

Den bilaterale bistanden under programkategori 03.10 omfatter bistand til hovedsamarbeidslandene og tematiske satsinger for et begrenset utvalg andre samarbeidsland og regionale tiltak.

Programkategori 03.20 Globale ordninger omfatter virkemidler som kanaliseres både gjennom multilaterale og bilaterale kanaler, herunder frivillige organisasjoner, norske og internasjonale. Også humanitær bistand og menneskerettigheter, overgangsbistand (gap), forskning, kultur og næringsutvikling inngår i denne programkategorien. Bistand til ODA-godkjente OSSE-land, herunder bistand til tidligere Jugoslavia inngår i denne programkategorien.

Programkategori 03.30 Multilateral bistand omfatter bistand som kanaliseres via multilaterale organisasjoner, internasjonale banker og fond.

De tematiske satsingsområdene for både bilateral og multilateral bistand omfatter:

- Helse og utdanning
- Hiv/aids
- Økonomisk utvikling og handel
- Miljø og energi
- Godt styresett
- Regionalt samarbeid

Fordelingen av midler fra de regionale tematiske postene til de to kategoriene samarbeidsland vil bli basert på landenes behov og på strategiske avveininger og effektivitetsvurderinger på norsk side.

Regjeringen foreslår avvikling av de globale særbevilgningene til miljø- og kvinnetiltak. Særbevilgningene har utgjort en begrenset del av den samlede norske støtten til disse formål. En evaluering av særbevilgningen for miljø har vist at denne bevilgningen ikke i tilstrekkelig grad har medvirket til å fremme integrering av miljøhensyn i det øvrige utviklingssamarbeidet. Satsinger på miljøspørsmål vil nå bli ivaretatt direkte innenfor de

tematiske satsingene samtidig som støtten til miljøtiltak over landprogrammer og gjennom multilaterale organisasjoner vil bli videreført.

Tiltak tidligere støttet over særbevilgningen for kvinner vil bli dekket innenfor flere av de nye tematiske satsingsområdene. Kvinnerettede tiltak vil også bli støttet gjennom landprogrammene og over ulike globale støtteordninger. Det legges samtidig vekt på en forsterket dialog og oppfølging av kvinnespørsmål i nasjonale strategier og i forhold til multilaterale organisasjoner. Det legges opp til en systematisk årlig rapportering om kvinneverettingen av norsk utviklingssamarbeid.

Støtte til kulturtiltak som virkemiddel for utvikling er nå samlet under kap. 160, post 73, som også omfatter tiltak som tidligere ble støttet over den særskilte kulturbevilgningen. Kultur er også et virkemiddel i det øvrige bilaterale utviklingssamarbeidet.

Omdisponeringsfullmakter på bistandsbudsjettet

Intensjonen bak de nye temapostene under kapittel 151-154 og kapittel 173 i forslaget til ny budsjettstruktur er som påpekt tidligere å konsentrere en større del av bistanden til de ulike regionene om satsingsområder som er høyt prioritert fra norsk side. For å sikre effektiv utnyttelse av midlene under den enkelte regionbevilgning kan det imidlertid i noen grad bli behov for omdisponering mellom temapostene. Behovet for midler under den enkelte temapost kan endre seg i løpet av året som følge av utviklingen i landene som omfattes av regionbevilgningene, som et resultat av internasjonale eller regionale prosesser som fordrer et endret norsk engasjement på et særskilt område, eller som følge av endringer i fremdriften i det enkelte tiltak som støttes eller planlegges støttet. På bakgrunn av at den foreslåtte omleggingen innenfor bistandsbudsjettet er omfattende vil det i tillegg i en overgangsperiode være enkelte feilkilder ved innplasseringen av midler i ny struktur. På denne bakgrunn foreslås det at Stortinget samtykker i omdisponeringsfullmakter for de aktuelle kapitlene, jf. forslag til romertallsvedtak III. Behovet for slike omdisponeringsfullmakter antas å være særlig stort de første årene etter omlegging til ny budsjettstruktur. Behovet for fullmaktene vil derfor vurderes på nytt når en har fått konkrete erfaringer med omleggingen til temaposter.

4 Tabelloversikter over budsjettforslaget

Programområder under departementet

(i 1 000 kr)				
Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
Programområde 02 Utenriks- forvaltning	1 910 119	2 173 800	2 336 800	7,5
Programområde 03 Internasjonal bistand	11 457 604	12 764 200	13 947 200	9,3
Sum Utgift	13 367 724	14 938 000	16 284 000	9,0
Programområde 02 Utenriks- forvaltning	38 241	15 000	15 300	2,0
Programområde 03 Internasjonal bistand	40 047	8 410	8 460	0,6
Sum Inntekt	78 288	23 410	23 760	1,5

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
	Administrasjon av utenriks- tjenesten				
100	Utenriksdepartementet	345 178	359 009	390 609	8,8
101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)	739 388	790 785	839 630	6,2
102	Særavtale i utenriktjenesten	138 736	137 547	150 558	9,5
103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	7 560	5 300	5 400	1,9
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet		8 000	8 150	1,9
	Sum kategori 02.00	1 230 862	1 300 641	1 394 347	7,2
	Utenriksformål				
115	Presse-, kultur- og informasjons- formål	52 815	56 660	61 660	8,8
116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	625 742	816 499	880 793	7,9
	Sum kategori 02.10	678 558	873 159	942 453	7,9
	Sum programområde 02	1 909 419	2 173 800	2 336 800	7,5

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
	Administrasjon av utviklings- hjelpen				
140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	120 565	122 840	142 588	16,1
141	Direktoratet for utviklings- samarbeid (NORAD)	156 313	158 060	167 360	5,9
142	NORADs administrasjon av utenriksstasjonene	199 813	191 915	210 870	9,9
143	Utenriksdepartementets adminis- trasjon av utenriksstasjonene	82 750	94 800	104 328	10,1
	Sum kategori 03.00	559 441	567 615	625 146	10,1
	Bilateral bistand				
150	Hovedsamarbeidsland	709 528	755 000	970 000	28,5
151	Regionbevilgning for Afrika	959 119	909 900	904 900	-0,5
152	Regionbevilgning for Asia	288 636	262 800	254 800	-3,0
153	Regionbevilgning for Midtøsten	151 159	165 500	165 500	0,0
154	Regionbevilgning for Mellom- Amerika	121 368	138 000	122 000	-11,6
	Sum kategori 03.10	2 229 810	2 231 200	2 417 200	8,3
	Globale ordninger				
160	Sivilt samfunn og demokrati- utvikling	1 024 043	1 067 300	1 187 800	11,3
161	Næringsutvikling, jf. kap. 3161	570 412	710 500	712 000	0,2
162	Overgangsbistand (gap)			300 000	
163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	1 234 450	1 158 000	1 266 000	9,3
164	Fred, forsoning og demokrati	895 522	874 700	1 079 700	23,4
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering	308 749	332 600	354 600	6,6
166	Tilskudd til ymse tiltak	60 000	102 466	103 554	1,1
167	Flyktningetiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	864 400	857 119	680 500	-20,6
	Sum kategori 03.20	4 957 576	5 102 685	5 684 154	11,4
	Multilateral bistand				
170	FN-organisasjoner	1 571 868	1 730 500	1 796 000	3,8

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
171	Multilaterale finansinstitusjoner	761 843	1 091 500	1 006 500	-7,8
172	Gjeldslette	249 320	350 000	350 000	0,0
173	Støtte til prioriterte temaer via multilaterale kanaler	830 790	1 272 000	1 626 000	27,8
	Sum kategori 03.30	3 413 822	4 444 000	4 778 500	7,5
	Øvrig bistand				
197	Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	296 957	418 700	422 200	0,8
198	Frivillige bidrag, FN-operasjoner			20 000	
	Sum kategori 03.50	296 957	418 700	442 200	5,6
	Sum programområde 03	11 457 604	12 764 200	13 947 200	9,3
	Sum utgifter	13 367 025	14 938 000	16 284 000	9,0

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
	Administrasjon av utenriks- tjenesten				
3100	Utenriksdepartementet, jf. kap. 100	868			
3101	Utenriksstasjonene, jf. kap. 101	37 373	15 000	15 300	2,0
	Sum kategori 02.00	38 241	15 000	15 300	2,0
	Sum programområde 02	38 241	15 000	15 300	2,0
	Administrasjon av utviklings- hjelpen				
3140	Administrasjon av utviklings- hjelpen, jf. kap. 140	776			
3141	Direktoratet for utviklings- samarbeid (NORAD), jf. kap. 141	3 270			
3142	NORADs administrasjon av utviklingshjelpen, jf. kap. 142	1 011			
	Sum kategori 03.00	5 057			

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
	Globale ordninger				
3161	Tilbakeføring samarbeid med næringslivet, jf. kap. 161	34 990	8 410	8 460	0,6
	Sum kategori 03.20	34 990	8 410	8 460	0,6
	Sum programområde 03	40 047	8 410	8 460	0,6
	Sum inntekter	78 288	23 410	23 760	1,5

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-21	Statens egne driftsutgifter	2 734 618	2 806 135	2 786 753	-0,7
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	18 874	20 215	20 215	0,0
50-89	Overføringer til andre	10 468 907	11 942 540	13 169 172	10,3
90-99	Utlån, statsgjeld m.v.	144 626	169 110	307 860	82,0
	Sum under departementet	13 367 025	14 938 000	16 284 000	9,0

5 Overføring til neste budsjettermin – bruk av stikkordet «kan overføres»

Utbetalinger til prosjekter og tiltak kan avvike fra vedtatt årsbudsjett. Ubrukte bevilgninger ett år overføres følgelig til neste budsjettermin. Overføringene er i hovedsak knyttet til 70-poster og gjel-

der tilskudd til prosjekter og tiltak i utviklingsland, samt tiltak i Sentral- og Øst-Europa.

I samsvar med Bevilgningsreglementet § 7 gis følgende oversikt over poster utenom postgruppe 30 – 49 som har stikkordet «*kan overføres*» knyttet til seg (beløp i mill. kroner):

Programområde/kapitler	Ubrukte bevilgninger overført fra 2000 til 2001	Bevilgningsforslag 2002 overførbare poster
Programområde 02: kap. 100 – 116	5 mill. kroner	249,3 mill. kroner
Programområde 03: ODA-godkjent bistand (kap. 140 – 173)	79 mill. kroner	9 990,2 mill. kroner
Øvrig bistand (kap. 197 – 198)	3 mill. kroner	422,2 mill. kroner

6 Årsverksoversikt Utenriksdepartementet

	Antall årsverk pr. mars 2001 ¹⁾
Kap. 100 Utenriksdepartementet	476
Kap. 101/143 Utenriksstasjonene	468
Kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	183
Kap. 141 Direktoratet for utviklings- samarbeid (NORAD)	247
Kap. 142 NORADs administrasjon av utenrikstasjonene	99
Sum Utenriksdepartementet	1473

¹⁾ Antall årsverk er basert på tall fra Statens Sentrale Tjenestemannsregister (SST).

7 Miljøomtale

Miljøutfordringene og samarbeidsprosesser

Miljøvern og tiltak for å sikre en bærekraftig utvikling er en viktig del av norsk utviklings- og utenrikspolitikk.

De mest alvorlige miljøproblemene er i dag knyttet til klimaendringer, tap av biologisk mangfold og forringelse av de økologiske systemene inkludert jordforringelse og forørkning, helse- og miljøfarlige kjemikalier, overbeskatning av naturressursene samt økende knapphet på rent vann.

Siden FNs miljø- og utviklingskonferanse i Rio i 1992 har det pågått et omfattende internasjonalt samarbeid for å finne løsninger på de globale miljøproblemene. Dette har omfattet samarbeid både innen rammen av de tre Rio-konvensjonene (klimakonvensjonen, forørkningskonvensjonen og konvensjonen om biologisk mangfold) og samarbeid for å følge opp Agenda 21, den globale handlingsplanen for en bærekraftig utvikling som ble vedtatt i Rio. FNs kommisjon for bærekraftig utvikling har hovedansvaret for å overvåke oppfølgingen av Agenda 21. På FNs toppmøte om bærekraftig utvikling i Johannesburg 2002 ønsker man fra norsk side bl.a. å fokusere på fattigdomsbekjempelse som hovedutfordring i arbeidet for bærekraftig utvikling.

Forhandlingene om å utvikle retningslinjer for å kunne operasjonalisere de såkalte mekanismene

under Kyotoprotokollen (felles gjennomføring, kvotehandel og den grønne utviklingsmekanismen) har vært meget vanskelige, men sommeren 2001 ble det politisk enighet om en pakkeløsning en håper snart kan ferdigstilles, og som i såfall vil kunne utløse en bred ratifikasjonsprosess. Utenriksdepartementet deltar aktivt i klimaforhandlingene. Fra norsk side støtter en også opp under konkret internasjonalt samarbeid om reduksjon av utslipp av klimagasser, både bilateralt og gjennom Verdensbanken.

Det vil være en stor utfordring å sikre folk tilgang på rent vann og pålitelig vannforsyning. Norge deltar aktivt i det internasjonale samarbeidet om vannsikkerhet. Helse- og miljøfarlige kjemikalier transporteres over store avstander via luft og havstrømmer. Den første globale konvensjonen om forbud mot produksjon og bruk av farlige kjemikalier ble vedtatt i Stockholm i mai 2001. Forberedelsene til norsk ratifikasjon er startet opp.

For å sikre at handelssystemet bidrar til å fremme bærekraftig utvikling har Norge gått inn for at miljøhensyn må integreres bedre i WTO-regelverket og at miljøhensyn må ivaretas på alle relevante områder i pågående og framtidige WTO-forhandlinger.

Tilgang på forutsigbare energiforsyninger er en grunnleggende forutsetning for fattigdomsreduksjon og bærekraftig utvikling. Bærekraftig økonomisk vekst er avhengig av tilgang på energi til akseptable priser, basert på forsvarlig ressursforvaltning. Norge er en viktig energinasjon i global sammenheng. Dette avstedkommer forventninger i internasjonale fora om en fokusert og konsistent norsk energipolitikk på utviklingsområdet.

Norge og de andre industrilandene har gjennom det internasjonale miljøsamarbeidet forpliktet seg til å bistå utviklingslandenes gjennomføring av de globale miljøavtalene. Flere finansieringsmekanismer er opprettet. Den viktigste er den globale miljøfasiliteten (GEF) som ble opprettet i 1991 for å støtte opp om tiltak som gir globale miljøfordeler. Forhandlinger om påfylling av midler til GEF startet våren 2001. Det foreligger et betydelig press for en økning av GEFs kapital for neste fireårsperiode. Videre støtter Norge Den globale finansieringsmekanismen for forørkningskonvensjonen. Forpliktelsene om finansiering omfatter også støtte gjennom det multilaterale og bilaterale utviklingssamarbeidet. En bedre samordning og utnyttelse av ulike finansieringsmekanismer vil være viktig for en effektiv gjennomføring av de internasjonale miljøavtalene.

Gjennom miljøsamarbeidet i EØS-avtalen arbeider Norge for å bekjempe de grenseoverskridende miljøproblemene og å etablere høye felles miljøstandarder. I handlingsplanen «Norge og søkerlandene til EU» er miljø en av de prioriterte sektorene for prosjektsamarbeid med søkerlandene.

Miljøproblemene i nordvest-Russland har et omfang og en nærhet som gjør at Norge har en betydelig egeninteresse i å bidra til å redusere dem. Det er en økende utnyttelse av regionens naturressurser, særlig petroleums- og skogressursene. Tiltak støttes gjennom bevilgningen til prosjektsamarbeidet med Russland og de øvrige SUS-landene og handlingsplanen for atomsaker.

Overkapasitet i verdens fiskeflåte fører til overfiske som vanskeliggjør en langsiktig og bærekraftig forvaltning av fiskeriene. Havforurensing fra landbaserte kilder er et annet hovedproblem. Det er viktig å skape forståelse for, og enighet på globalt nivå om prinsippene for en helhetlig forvaltning av havets levende ressurser. Samarbeidet med Russland og EU om forvaltnings- og kontrolltiltak i henholdsvis Barentshavet og Nordsjøen er av særlig viktighet. I regi av Arktisk Råd, som ble opprettet i 1996, videreutvikles og styrkes samarbeidet om Den arktiske miljøvernstrategien (AEPS) for å sikre en bærekraftig utvikling i regionen. Norge deltar aktivt i miljøvernsamarbeidet under Antarktistraktaten.

Mål for virksomheten

Hovedmålet for Utenriksdepartementet er å bidra til internasjonalt samarbeid for å løse de globale og regionale miljøproblemene. En annen viktig målsetting er å integrere miljøhensyn i norsk utenrikspolitikk for øvrig, som grunnlag for en bærekraftig utvikling. Vedlagt denne proposisjonen følger Utenriksdepartementets miljøhandlingsplan.

Innenfor disse hovedmålene skal følgende fire innsatsområder prioriteres i utviklingssamarbeidet: utvikling av bærekraftige produksjonssystemer, vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, redusert forurensing av jord, luft og vann samt kulturminnevern og forvaltning av naturmiljøets kulturelle verdier. I tillegg til bistand til spesifikke tiltak innen miljø og naturressursforvaltning, skal miljøhensyn være en integrert del av det generelle norske utviklingssamarbeidet.

Rapport om aktivitetene i 2000

ODA-godkjent bistand

Den samlede miljørelaterte bistanden utgjorde i 2000 anslagsvis 1200 mill. kroner.

Norge har de siste årene trappet opp støtten til FNs miljøprogram (UNEP). Dette har sammenheng med den fornyede tilliten UNEP har fått internasjonalt, ønsket om å styrke UNEPs rolle i det internasjonale miljøsamarbeidet og behovet for å bedre UNEPs evne til å bistå utviklingslandene, særlig de afrikanske landene.

Støtte ble også gitt til UNDPs arbeid for å fremme utviklingslands overgang til mer bærekraftige energisystemer. Denne støtten har blant annet vært rettet mot å utvikle et grunnlag for en bærekraftig politikk på energiområdet.

Norge deltok i 2000 aktivt i forhandlingene om en internasjonal overenskomst om bruk av plante-genetiske ressurser for mat og landbruk i regi av FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO). Det ble blant annet gitt støtte til deltakelse fra utviklingslandene i forhandlingene. En avtale som sikrer fri utveksling av genressurser vil være av stor betydning for forskning og utvikling i landbruket og dermed for den globale matvaresikkerheten. I 2000 ble det gitt betydelig støtte til FAOs arbeid med ressursforvaltning innen primærnæringene.

Norge bidro også til institutter underlagt Den konsultative gruppen for landbruksforskning. Støtten gikk til programmer som har som formål å utvikle en bedre forvaltning av naturressurser og tiltak mot forringelse av jordsmonnet på Øst-Afrikas høylandsområder.

Norge har et omfattende samarbeid med Verdensbanken på miljøområdet. I 2000 ble miljøatsingen videreført i et nytt tematisk fond for miljø og sosial utvikling. Fondet forvaltes av Verdensbanken i samråd med Norge.

Bidrag til ozonfondet under Montrealprotokollen og ODA-andelen av Norges bidrag til GEF finansieres over bistandsbudsjettet, for 2000 med hhv. om lag 8 mill. kroner og 37 mill. kroner. Det resterende finansieres over kap. 197.

Fra norsk side legges det betydelig vekt på å støtte tiltak for å styrke miljøforvaltningen i utviklingslandene. Brede bilaterale miljøprogrammer rettet mot en styrking av den lokale miljøforvaltningens kompetanse og kapasitet ble videreført i Bangladesh, India og Tanzania i 2000. Støtte gis også til særskilte miljøprogrammer i Indonesia, Kina, Malawi, Tanzania, Uganda og Zimbabwe.

Mottakerlandenes egne prioriteringer legges til grunn for innsatsen. I samarbeidet legges det særlig vekt på å styrke mottakerens kapasitet til å integrere miljøhensyn i ulike sektorplaner samt i utviklingspolitikken generelt.

Kulturminner og kulturmiljøer er kilder til kunnskap om menneskers virke gjennom tidene. Flere tiltak innen kulturminnevern ble videreført i 2000, blant annet i Aserbajdsjan, Kina, Pakistan, Sør-Afrika, Tanzania og Zambia.

Norge bidro også til ulike bilaterale, regionale og globale vanninitiativer; bl.a. ble regionale samarbeidsprosesser om forvaltning av grenseoverskridende vannressurser støttet i Jordan, Nilenområdet samt i det sørlige Afrika.

Som tidligere var det i 2000 samarbeid via norske og internasjonale frivillige organisasjoner. De største norske aktørene var Forum for utvikling og miljø og Utviklingsfondet. Norske institusjoner, bl.a. fagsentrene i miljøforvaltningen, var også involverte i utviklingssamarbeidet gjennom faglig rådgiving til NORAD og som partnere i institusjonssamarbeid med myndighetene i samarbeidslandene.

Miljøtiltak blir også prioritert når det gjelder ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land. Det ble i 2000 gjennomført ulike miljøtiltak for ca. 10 mill. kroner, hovedsaklig på Balkan. Det er innledet et nært samarbeid med UNEPs Balkan Task Force i denne forbindelse.

Ikke ODA-godkjent bistand

Under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa har miljøvern vært et prioritert satsingsområde siden programmets oppstart i 1992. Det gis høyest prioritet til miljøprosjekter i nordvest-Russland. I lys av en vesentlig reduksjon i bevilgningen i forhold til foregående år ble innsatsen i større grad enn tidligere konsentrert om nordvest-Russland. Det ble således i 2000 i alt utbetalt 137 mill. kroner til miljøprosjekter i nordvest-Russland og de baltiske områdene. Til internasjonale klima- og miljøtiltak for øvrig ble det utbetalt vel 60 mill. kroner.

Satsingsområder 2002

ODA-godkjent bistand

Utenriksdepartementet vil også i 2002 opprettholde bistanden på miljøområdet på et høyt nivå. For 2002 anslås det at 1350 mill. kroner av bistandsbudsjettet er miljørelatert.

Tiltak som bidrar til langsiktig økologisk ansvarlig forvaltning av naturressursene skal gis prioritet, inkludert utvikling av bærekraftige produksjonssystemer innen primærnæringene (fiske, land- og skogbruk).

Økt prioritet skal også gis til å støtte utviklingslandenes oppfølging av den globale handlingsplanen for en bærekraftig utvikling og gjennomføring av regionale og nasjonale strategier for oppfølging av globale og regionale miljøavtaler.

Koblingen mellom fattigdomsreduksjon, utvikling og miljøvern må styrkes. Fra norsk side skal man bidra til å etablere gode koblinger mellom nasjonale strategier for fattigdomsreduksjon og miljøstrategier.

Tiltak for miljøvennlig energiforvaltning, effektiv energibruk og miljøvennlige energibærere samt tiltak som fremmer renere produksjon er også særlig prioritert.

Institusjons- og kapasitetsbygging på miljøområdet prioriteres fortsatt høyt som tverrgående satsingsområde. Det vil bli vurdert å etablere spesielle miljøsamarbeidsprogrammer med en del utvalgte land. Det vil bli lagt vekt på å styrke mottakers evne til å utforme egne rammebetingelser for bærekraftig utvikling.

Det legges opp til å videreføre arbeidet innen miljøsektoren i ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land også i 2002. Foruten miljøoppdryddingstiltak, legges det opp til å bidra til kompetanseheving innen miljøsektoren i de respektive mottakerlandene. Det legges opp til å videreføre denne satsningen i 2002.

Norge vil fortsatt delta aktivt i GEF.

Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak (kap. 197)

For 2002 anslås om lag 198 mill. kroner av bevilgningen relatert til miljøtiltak. Miljøetsatsingen over prosjektsamarbeid med Russland og de øvrige SUS-landene videreføres og styrkes. Særlig fokus vil være på atomsikkerhet, bærekraftig forvaltning av marine og landressurser samt forebygge grenseoverskridende forurensning som kan påvirke miljø, helse eller næringsvirksomhet i Norge. I handlingsplanen for økt kontakt og samarbeid mellom Norge og søkerlandene til EU vil miljø være et viktig satsingsområde. Under Norges formannskap i Nordisk Ministerråd i 2002 vil oppfølging av strategien for bærekraftig utvikling og miljøhandlingsprogrammet få en fremtredende plass.

Den norsk-russiske rammeavtalen av mai 1998 om atomsikkerhet skal følges aktivt opp. Det leg-

ges fortsatt stor vekt på å skape et bredt internasjonalt engasjement for løsning av miljøutfordringene i Russland. Utenriksdepartementet vil også arbeide for økt miljø sikkerhet langs kysten.

Bærekraftig ressursforvaltning og gjennomføring av forpliktelsene under de globale miljøkonvensjonene vil stå sentralt. Det legges opp til fort-

satt å bistå i utviklingen av de prosjektbaserte fleksible gjennomføringsmekanismene under Kyotoprotokollen. Midler vil også bli brukt til å støtte og styrke arbeidet for bærekraftig utvikling i nærområder og nærliggende regioner, herunder innsatsen under Arktisk Råd.

Utenriksdepartementets anslag for utgifter til miljøformål (i mill. kroner):

Resultatområde 8 Internasjonalt miljø samarbeid, bistand, nord og polarområdene	Anslag 2001	Anslag 2002
Kap. 116 Deltaking i internasjonale organisasjoner	20	20
Kap. 150 – 173 ODA-bistand	1 260	1 350
Kap. 197 – 198 Ikke ODA-bistand	221	198
Sum resultatområde 8 (anslag)	1 501	1 568

Del II
Nærmere om budsjettforslaget

Programområde 02 Utenriksforvaltning

Utgifter fordelt på programkategorier

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
02.00	Administrasjon av utenriktjenesten	1 230 862	1 300 641	1 394 347
02.10	Utenriksformål	678 558	873 159	942 453
	Sum programområde 02	1 909 419	2 173 800	2 336 800

Innenfor programområde 02 vil Regjeringen spesielt legge vekt på følgende områder i 2002:

Europapolitikk

Forholdet til Europa og EU har høy prioritet i Regjeringens arbeid. Innsatsen vil blant annet bli fulgt opp på grunnlag av St. meld. nr. 12 (2000-2001) *Om Norge og Europa ved inngangen til et nytt århundre*, og Stortingets merknader til stortingsmeldingen.

Sikkerhet

Regjeringen vil følge opp arbeidet for å styrke sikkerhet og stabilitet i Europa. NATO, OSSE og EU utgjør de sentrale sikkerhetspolitiske samarbeidsinstrumentene. Styrkingen av det praktiske og politiske samarbeidet mellom NATO og EU blir et prioritert spørsmål. Også ikke-militære sikkerhetsutfordringer vil stå sentralt. Det arbeides for et bredt nettverk av forpliktende samarbeid på tvers av tidligere skillelinjer, og videreføring av samarbeidet med Russland vil være et viktig bidrag til dette.

Globalisering

Dagens utvikling er preget av verdensomspennende økonomisk, politisk og kulturell integrasjon. Dette har gitt og vil fortsatt kunne gi oss store velferdsgevinster, men utviklingen stiller oss også overfor nye og betydelige utfordringer. Regjeringen har derfor satt i gang et utrednings-

prosjekt om ulike sider ved globaliseringen, og hvordan vi gjennom internasjonale organisasjoner, avtaleverk og tiltak kan bidra til en bedre styring av de internasjonale markedskreftene. Utredningen vil danne grunnlag for en stortingsmelding som legges fram ved utgangen av 2002.

Sikkerhetsrådet

Som et lite land er det i vår egen interesse at internasjonal fred og sikkerhet i størst mulig grad er trygget av FN og basert på internasjonal forpliktende rett. Vårt medlemskap i Sikkerhetsrådet, og formannskapet i Sanksjonskomiteen mot Irak, er begrunnet i et ønske om å bidra til internasjonal fred, sikkerhet og utvikling. Vår deltakelse i Sikkerhetsrådet står svært sentralt i Regjeringens arbeid på dette feltet også i 2002.

Internasjonale strafferettsdomstoler

Straffeforfølgning av internasjonale forbrytelser er en viktig forutsetning for fred og forsoning. Regjeringen vil derfor videreføre innsatsen til støtte for FNs straffedomstoler for det tidligere Jugoslavia og Rwanda, samt arbeide for en rask etablering av Den internasjonale straffedomstolen.

Presse-, kultur- og informasjonsformål

Regjeringen har nylig lansert en utenrikskulturell handlingsplan for perioden 2001-2005. Handlingsplanen tar utgangspunkt i de senere års endrede rammebetingelser for internasjonal deltakelse og

det utenrikskulturelle feltets økende betydning. Videre vil Regjeringen intensivere arbeidet med å synliggjøre norske holdninger og skape forståelse for norske politiske prioriteringer gjennom informasjonsarbeid, profileringstiltak og kultursamarbeid.

Handelspolitikk og ressursforvaltning

Med vår betydelige utenrikshandel er det i Norges interesse å bidra til videreutvikling og styr-

king av det multilaterale handelssystemet. Regjeringen er opptatt av å sikre en bedre markedsadgang for norsk eksport. Regjeringen vil videreføre det internasjonale samarbeidet for felles løsninger på globale miljøproblemer og en bærekraftig forvaltning av de marine ressurser, samt skape best mulige internasjonale rammebetingelser for forvaltning av de norske petroleumsressursene. Klimaspørsmålet vil ha høy prioritet.

Programkategori 02.00 Administrasjon av utenrikstjenesten

Utgifter under programkategori 02.00 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
100	Utenriksdepartementet	345 178	359 009	390 609	8,8
101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)	739 388	790 785	839 630	6,2
102	Særavtale i utenrikstjenesten	138 736	137 547	150 558	9,5
103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	7 560	5 300	5 400	1,9
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet		8 000	8 150	1,9
Sum kategori 02.00		1 230 862	1 300 641	1 394 347	7,2

Utgiftene til administrasjon av utviklingshjelpen er omtalt under programkategori 03.00.

Mål

- Hensiktsmessig organisering av virksomheten i de faglige og administrative enheter
- Effektiv ivaretagelse av norske interesser i det internasjonale samfunn gjennom bilaterale forbindelser med andre stater og medlemskap i multilaterale organisasjoner
- Bistand til norske borgere og norsk næringsliv i deres kontakt med og forhold til utenlandske myndigheter, institusjoner og personer
- Hensiktsmessig personalforvaltning og kompetanseutvikling i utenrikstjenesten for å sikre en målrettet og kostnadseffektiv utnyttelse av tjenestens samlede ressurser
- Bruk av moderne informasjonsteknologi som et redskap i den daglige ledelse av departementet og i saks- og informasjonsbehandling.

Situasjonsbeskrivelse

Utenriksdepartementet ivaretar sekretariatsfunksjonene for utenriksminister og utviklingsminister, utøvelse av den samlede utenrikspolitikk

hjemme og ute, etatsstyring overfor Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD), samt en rekke forvaltningsoppgaver og ulike støttefunksjoner for hele utenrikstjenesten.

Det er opprettet stedlige ambassader i Bogota, Bagdad og Havanna, og det vil innen utgangen av året bli opprettet en stedlig ambassade i Sofia. Generalkonsulatet i Rio de Janeiro er opprettholdt som fagstasjon, og generalkonsulstillingen i Rotterdam er trukket inn.

Ot.prp. nr. 107 (2000-01) om lov om utenrikstjenesten ble lagt fram 31. august 2001. En ny utenriksinstruks som vil reflektere de foreslåtte endringene i loven er under utarbeidelse. Administrativ avdeling er omorganisert og arbeidet med å tilrettelegge for elektronisk saksbehandling i departementet er videreført. Departementets Intranett er bygget ut gjennom et eget system for fordeling av dokumenter som behandles i FNs sikkerhetsråd. Det er iverksatt pilotprosjekter for nettbasert opplæring i utenrikstjenesten. Det er vedtatt nye retningslinjer for lokal lønnspolitikk og gjennomført nye tiltak for lederopplæring ved utenriksstasjonene. Det er utarbeidet en ny handlingsplan for likestilling. Departementet arbeider aktivt med å følge opp Regjeringens program for fornyelse av offentlig sektor. Det er bl.a. satt

igang et arbeid med å effektivisere utenriktjenestens eksterne informasjonsbehandling og for å gjøre opplysninger om traktater hvor Norge er part lettere tilgjengelig for publikum.

Utenriktjenesten er i det alt vesentlige en flyttepliktig etat. Spesielt for to-karrierefamiliene skaper dette ofte betydelige problemer. Arbeidet med å redusere vanskelighetene for familien ved tjenestemannens beordring til tjeneste ved utenriksstasjon vil bli løpende vurdert og søkt videreført så langt det er mulig, særlig med sikte på å ivareta behovene til familier med barn i skolepliktig alder.

Arbeidet med henblikk på samlokalisering og samordning av administrasjonen der det er flere utenriksstasjoner i samme by er videreført.

Satsingsområder 2002

- Styrke utenriktjenestens arbeid med Europa-spørsmål
- Legge til rette for styrket norsk innsats i FN under deltagelsen i Sikkerhetsrådet
- Gjennomføre utredningsprosjektet om ulike sider ved globaliseringen
- Legge til rette for aktiv norsk deltakelse i WTO
- Videreføre arbeidet med å utvikle utenriktjenesten som et effektivt organ for norske myndigheter, norsk næringsliv og norske borgere.

Kap. 100 Utenriksdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	314 873	327 292	347 052
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	6 625	3 697	12 537
70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	105	700	700
71	Diverse tilskudd	23 576	27 320	30 320
	Sum kap 100	345 178	359 009	390 609

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønns- og driftsutgifter for departementet. Forslaget til bevilgningsøkning har i hovedsak sammenheng med pris- og lønnsjustering, samt utgifter i forbindelse med formannskapet i sanksjonskomiteen mot Irak, jf. St.prp. nr. 42, Innst. S. nr. 135 (2000-01).

For 2002 foreslås bevilget kr 347 052 000.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningsforslaget omfatter midler til utredning, opplæring og kompetansebygging, diverse EØS-tiltak, utgifter i forbindelse med formannska-

pet i sanksjonskomiteen mot Irak, gjennomføring av utredningsprosjektet om globalisering m.v. Det foreslås videre bevilget kr 400 000 til ordinære skjøtselsarbeider på grensen mot Sverige, Finland og Russland.

For 2002 foreslås bevilget kr 12 537 000.

Post 70 Erstatning av skader på utenlandske ambassader

Posten dekker erstatning av skadeverk påført utenlandske representasjoner i Norge i henhold til de forpliktelser Norge har i følge Wien-konvensjonene om diplomatisk og konsulært samkvem.

For 2002 foreslås bevilget kr 700 000.

Post 71 Diverse tilskudd

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
Opplysningsarbeid for freden	1 285	1 350	2 350
Nordisk administrativt forbund	120	120	120
Informasjon m.v. – europeisk samarbeid	1 496	1 500	2 500
Nordmannsforbundet	475	475	475
Tilskudd til nedrustningsformål	15 200	15 200	15 200
Utenrikspolitisk forskning og utvikling (FoU)	5 000	8 500	9 500
Internasjonale folkerettsinstitutter		175	175
Sum post 71	23 576	27 320	30 320

Det foreslås bevilget kr 30 320 000 til formålene spesifisert nedenfor. Posten foreslås økt med 3 mill. kroner fordelt med 1 mill. kroner til styrket informasjon om europeisk samarbeid, 1 mill. kroner til utenrikspolitisk forskning og utvikling og 1 mill. kroner til opplysningsarbeid for freden.

Opplysningsarbeid for freden

Tilskuddet går til frivillige organisasjoner og ikke-kommersielle aktørers opplysningsarbeid for fred overfor norske målgrupper. Tilskuddet er også ment å dekke driftstøtte til ulike organisasjoner som arbeider for fred og forsoning.

Nordisk administrativt forbund

Forbundet er et tverrfaglig forum til drøfting av spørsmål som gjelder offentlig forvaltning.

Informasjon m.v. – europeisk samarbeid

Tilskuddet går til ulike organisasjoner og ikke-kommersielle aktørers informasjonsvirksomhet overfor norske målgrupper vedrørende europeisk samarbeid. Ved tildeling legges vekt på en rimelig fordeling mellom ulike interessegrupper. Posten foreslås økt med 1 mill. kroner i forhold til budsjettet for 2001 som en oppfølging av St. meld. nr. 12 (2000-2001) *Om Norge og Europa ved inngangen til et nytt århundre*.

Nordmannsforbundet

Posten dekker tilskudd til Nordmannsforbundets arbeid for opprettholdelse og styrking av forbindelsene mellom USA og Norge.

Tilskudd til nedrustningsformål

Norges tekniske verifikasjonsoppgaver under traktaten om totalforbud mot kjernefysiske prøvesprengninger (CTBT) ivaretas av NORSAR. Til dekning av NORSARs oppgaver i 2001 ble det bevilget 13,3 mill. kroner.

I 2001 vil Det tekniske sekretariatet i den forberedende kommisjon for prøvestansavtalens organisasjon (PTS) for første gang refundere deler av utgiftene til drift av målestasjoner i Norge. Det foreslås at refusjonsbeløpet fra PTS, som årlig er gjenstand for forhandlinger, benyttes til å styrke NORSARs budsjett og legge bedre til rette for at NORSAR kan gjennomføre Norges verifikasjonsoppgaver i tilknytning til prøvestansavtalen, i samsvar med de pålegg som ble gitt av Stortinget i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 41 (1998-99) om ratifikasjon av prøvestansavtalen, jf. forslag til romertallsvedtak II.

For øvrig benyttes bevilgningen til å støtte norske frivillige organisasjoner og andre institusjoners arbeid innenfor feltet sikkerhet og nedrustning.

Utenrikspolitisk forskning og utvikling (FoU)

Midlene skal benyttes til forskning, utvikling og formidling av forskningsbasert kunnskap knyttet til utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske spørsmål. Det overordnede målet for bruken av midlene er å bidra til kunnskapsutvikling som grunnlag for samfunnsdebatt og utforming av utenrikspolitikken og utenriksøkonomien.

Midlene gikk i 2000 til programstøtte til Europaprogrammet, støtte til kompetansesenteret for Russlandsstudier ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI), informasjonstiltak om nedrustning, og til utredningsoppgaver innenfor hele det utenrikspolitiske området. En helhetlig forskningsstrategi for departementets ansvarsområde, som dekker både utenrikspolitikk, utenriksøkonomi og utviklingspolitikk, er under utarbeidelse med sikte på gjennomføring fra 2002.

På bakgrunn av Stortingets behandling av St.meld. nr. 12 (2000-2001) Om Norge og Europa ved inngangen til et nytt århundre foreslås en forsterket strategisk satsing på europaforskning fra og med 2002. Satsingen skal være et bidrag til å styrke norsk kunnskap og kompetanse om den voksende dynamikken i det europeiske samarbeidet, og stimulere til offentlig refleksjon om Norges plass i Europa. Det foreslås at den totale bevilgningen til utenrikspolitisk og -økonomisk forskning økes med 1 mill. kroner i forhold til 2001, og at det av totalbeløpet settes av en øremer-

ket andel til strategisk satsing på forskning og forskningsbasert informasjonsarbeid om europaspørsmål. Dette kommer i tillegg til, og ses i sammenheng med, KUFs midler til strategiske instituttprogram. Midlene innenfor den strategiske satsningen på europaforskning lyses ut og disponeres til strategiske instituttprogrammer, forskernettverk, syntetiseringer, formidlingstiltak o.l. Hoveddelen av midlene fordeles på grunnlag av en åpen prosjektkonkurranse mellom de aktuelle institusjoner. I bruken av øvrige midler prioriteres fortsatt forskning på Russland og internasjonal lov/folkerett.

Internasjonale folkerettsinstitutter*Folkerettsakademiet i Haag*

Folkerettsakademiet er en undervisningsinstitusjon i folkerett, som arrangerer årlige kurs for studenter bl.a. fra utviklingsland. Det frivillige bidraget til akademiet er knyttet til Norges tradisjonelle engasjement for utbredelse av kunnskap om folkeretten.

Tilskudd til internasjonale folkerettsinstitutter

Det er i norsk interesse å støtte prosjekter som kan fremme utbredelse av, kunnskap om og forskning i folkeretten.

Kap. 101 Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	731 258	773 590	822 435
45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	8 004	16 715	16 715
70	Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	49	120	120
90	Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	76	360	360
Sum kap 101		739 388	790 785	839 630

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønn og drift av utenriksstasjonene, herunder flytteutgifter, innkjøp/drift/vedlikehold

av stasjonenes bilpark, vakthold og sikring, leie, drift, inventar, utstyr og mindre vedlikehold knyttet til kontorer og boliger, samt kontorbidrag og embetsutgifter ved de honorære konsulatene og

generalkonsulatene. I tillegg til pris-/kursjustering har økningen i hovedsak sammenheng med formannskapet i sanksjonskomiteen mot Irak samt utvidet vakthold ved enkelte utenriksstasjoner, jf. St.prp. nr. 42 og 48 (2000-01).

For 2002 foreslås bevilget kr 822 435 000.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningsforslaget under denne posten dekker utgifter til større utstyrsanskaffelser og innvendig vedlikeholdsarbeider ved utenriksstasjonene.

For 2002 foreslås bevilget kr 16 715 000.

Post 70 Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn

Posten dekker bl.a. uforutsette utgifter i forbindelse med bistand til nordmenn i utlandet.

For 2002 foreslås bevilget kr 120 000.

Post 89 Agio/disagio

Utenriksstasjonenes regnskap blir ført i ulike lokale valutaer. Ved årets slutt blir beholdningene

ved hver enkelt utenriksstasjon justert i samsvar med Norges Banks kurser pr. 31. desember. På grunn av kursdifferansene vil det oppstå kurstap eller kursgevinst.

Utenriksdepartementet ber om samtykke fra Stortinget til å føre eventuelt kurstap på kap. 101 Utenriksstasjonene, post 89 Agio. Eventuell kursgevinst foreslås ført på kap. 3101, post 89 Disagio, jf. forslag til romertallsvedtak V.

Post 90 Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn

Posten dekker lån til nordmenn i utlandet forutsatt at kriteriene for nødlidenslån er til stede.

For 2002 foreslås bevilget kr 360 000.

Det fremmes videre forslag om at Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2002 kan overskride bevilgningen ved behov for bistand fra aktuelle transportselskaper ved evakuering av norske borgere i kriserammede land. Fullmakten gjelder i de tilfeller og på de betingelser som legges til grunn for denne typen bistand, jf. forslag til romertallsvedtak IV.

Kap. 3101 Utenriksstasjonene, jf. kap. 101

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Gebyrer	12 740	9 300	9 300
04	Leieinntekter	2 515	1 571	1 682
05	Refusjon spesialutsendinger m.m.	13 477	3 811	4 000
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 371		
89	Agio	7 138		
90	Tilbakebetaling av nødlån i utlandet	132	318	318
	Sum kap 3101	37 373	15 000	15 300

Post 01 Gebyrer

Inntektsforslaget omfatter i hovedsak gebyrer for konsulære tjenester og bistand til enkeltpersoner ved utenriksstasjonene.

Post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m.

Utenriksdepartementet mottar refusjoner fra statlige institusjoner til dekning av enkelte utgifter ved utenriksstasjonene. Av forskjellige grunner er det ikke aktuelt å rammeoverføre disse utgiftene. I tillegg medfører husleieordningen for utlandseiendommene at utenriksstasjonene må

utføre oppgaver for Statsbygg som huseier. Disse utgiftene skal refunderes Utenriksdepartementet.

Det foreslås derfor at Utenriksdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 101 Utenriksstasjonene og kap. 102 Særavtale i utenriktstjenesten mot tilsvarende merinn-

tekt under post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m., jf. forslag til romertallsvedtak II.

Tilsvarende foreslås gjort gjeldende for NORAD, jf. omtale under kap. 142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene.

Kap. 102 Særavtale i utenriktstjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	138 736	137 547	150 558
	Sum kap 102	138 736	137 547	150 558

Særavtalen omfatter de økonomiske betingelser som det utsendte personalet ved utenriksstasjonene har i tillegg til regulativlønnen. De forskjellige ytelsene i avtalen er fastlagt i forhandlinger mellom Utenriksdepartementet/NORAD og de lokale arbeidstakerorganisasjonene. Ytelsene er ment å kompensere for merutgifter som følger av tjenestegjøring i utlandet. Bevilgningsforslaget er justert for prisutviklingen i et antall land Norge har utenriksstasjoner, samt utviklingen av kronekursen i forhold til de samme land.

Under henvisning til omtalen under kap. 3101 Utenriksstasjonene, post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m. foreslås merinntektsfullmakt under kapitlet til dekning av utgifter for andre statsinstitusjoner ved utenriksstasjonene, jf. forslag til romertallsfullmakt II.

Økningen i bevilgningsforslaget har sammenheng med pris/kursjustering.

For 2002 foreslås bevilget kr 150 558 000.

Kap. 103 Regjeringens fellesbevilgning for representasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	7 560	5 300	5 400
	Sum kap 103	7 560	5 300	5 400

Ansvar for budsjett og retningslinjer når det gjelder Regjeringens fellesrepresentasjon er tillagt Utenriksdepartementet. Forvaltning av bevilgningen skjer etter behandling i Regjeringens representasjonsutvalg.

Utenriksdepartementet har en sentral rolle ved planlegging og gjennomføring av offisielle besøk fra utlandet. Departementet har budsjettansvaret for de utgiftene som ikke faller på Slottet ved statsbesøk til Norge og for besøk på regje-

ringssjefsnivå. Utgifter i forbindelse med fagministerbesøk o.l. dekkes som regel av det enkelte fagdepartement.

Bevilgningen skal også dekke utgifter til bl.a. renhold av Regjeringens representasjonsbolig.

Post 01 Driftsutgifter

For 2002 foreslås bevilget kr 5 400 000.

Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter		8 000	8 150
	Sum kap 104		8 000	8 150

Posten dekker utgifter ved DDMM Kongen og Dronningens statsbesøk og offisielle reiser til utlandet. Utgifter knyttet til HKH Kronprinsen og HKH Kronprinsessen samt HKH Prinsesse Märtha Louises offisielle reiser i utlandet dekkes også over denne posten.

I 2000 ble det avholdt statsbesøk i Frankrike. DDMM Kongen og Dronningen foretok en offisiell reise til USA og til Island. HM Kongen foretok

to offisielle reiser til USA høsten 2000 og HKH Kronprinsen en offisiell reise til Tyskland.

I 2002 planlegges det et statsbesøk til et oversjøisk land og til et europeisk land. Øvrig reiseprogram er ennå ikke fastlagt.

Post 01 Driftsutgifter

For 2002 foreslås bevilget kr 8 150 000.

Programkategori 02.10 Utenriksformål

Utgifter under programkategori 02.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
115	Presse-, kultur- og informasjons- formål	52 875	56 660	61 660	8,8
116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	625 742	816 499	880 793	7,9
	Sum kategori 02.10	678 617	873 159	942 453	7,9

Situasjonsbeskrivelse

Utenriksdepartementet ivaretar informasjon til det norske samfunn om sentrale saker innenfor utenriks- og utviklingsministerens ansvarsområder og for presentasjon av Norge i utlandet. Departementet har videre ansvar for å fremme internasjonaliseringen av norsk kultur i utlandet, med unntak av Norden som Kulturdepartementet har ansvar for.

For å imøtekomme de nye utfordringene Norge står overfor, ikke minst i Europa, legges det opp til en opptrapping av innsatsen på kultur- og profileringsfeltet i utlandet. En handlingsplan for utenrikskulturell politikk, utarbeidet i nært samarbeid med berørte departementer, regionale myndigheter og med fagmiljøer, vil stå sentralt i dette arbeidet. Handlingplanen var ferdigstilt sommeren 2001 og har som mål å fremme internasjonaliseringen av det norske samfunn fram mot jubileumsåret 2005, slik at Norge fremstår som en mer aktiv deltaker og bidragsyter i det internasjonale samfunn. Viktig i denne sammenheng er også at det norske samfunn og viktige målgrupper i utlandet blir informert om norske holdninger og standpunkter i aktuelle utenrikspolitiske saker. Ny teknologi tas i bruk som kanal for informasjon og kommunikasjon.

Hovedinnsatsen i 2002 på kultur- og profileringsfeltet vil i hovedsak dreie seg om for Norge viktige land i Europa, i tillegg til Nord-Amerika og

Japan. Også Øst- og Sentral-Europa, især Russland, de baltiske stater og landene på Balkan, prioriteres. Det vil bli lagt vekt på å vise samtidskultur. Man ønsker å presentere det moderne Norge, både når det gjelder samfunnsforhold, nærings- og reiseliv. Dette vil bli gjort i samarbeid med berørte fagdepartementer, regionale myndigheter, forskningsinstitusjoner, samt norske bedrifter og deres organisasjoner.

Utenriksdepartementet forvalter også midler til kulturutveksling med utviklingsland under programområde 03. Et viktig mål er ønsket om å bidra til å engasjere et bredt spekter av det norske samfunn i utviklingssamarbeidet, jf. programområde 03, kap. 160, post 73.

EU-utvidelsen og endringer i de sikkerhetspolitiske strukturer i Europa stiller Norge overfor viktige utfordringer. Departementet tar sikte på at relevant informasjon om aktuelle problemstillinger raskest mulig kan nå ut til et norsk publikum og stimulere til debatt. Arbeidet med informasjon til det norske samfunn om utviklingen i EU og rettigheter og regelverk innenfor rammen av EØS-avtalen vil bli videreutviklet.

Norsk nærområdepolitikk og samarbeid i regionale fora som Barentsrådet og Østersjøsam arbeidet, vil fortsatt være sentrale tema. Arbeidet med informasjon om atomsikkerhet i nord vil bli tillagt vekt.

Norges medlemskap i Sikkerhetsrådet og aktive engasjement i fredsprosesser, demokrati-

bygging og i multilaterale organisasjoners arbeid for fred, forsoning og menneskerettigheter vil bli viet oppmerksomhet.

Det vil være en prioritert oppgave å informere og stimulere til debatt om styring av markedskrefte i en tiltakende globalisering av verdensøko-

nomien og det arbeidet som foregår innen Verdens Handelsorganisasjon (WTO).

Det refereres for øvrig til programområde 03 Internasjonal bistand, kap. 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling, postene 01, 70 og 73.

Kap. 115 Presse-, kultur- og informasjonsformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	20 397	19 875	19 875
70	Tilskudd til presse-, kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres</i>	32 477	36 785	41 785
	Sum kap 115	52 875	56 660	61 660

Mål

Presse-, kultur- og informasjonsarbeidet overfor utlandet er et utenrikspolitisk virkemiddel for å ivareta norske interesser, og skal samtidig bidra til å fremme gjensidig internasjonal kontakt og forståelse. Gjennom denne virksomheten søkes inntrykket av Norge som et moderne samfunn og en pålitelig avtale- og samarbeidspartner formidlet og befestet. Synliggjøring av de verdier Norge står for gjennom presentasjon av norsk kunst og kultur samt presse- og profileringstiltak vil likeledes underbygge norske utenrikspolitiske holdninger til og prioriteringer opp mot viktige samarbeidsland, og kunne bidra til positive resultater for norsk næringsliv og turisme. Kulturpresentasjon i utlandet skal videre bidra til å sikre norsk kulturlivs plass på den internasjonale arena.

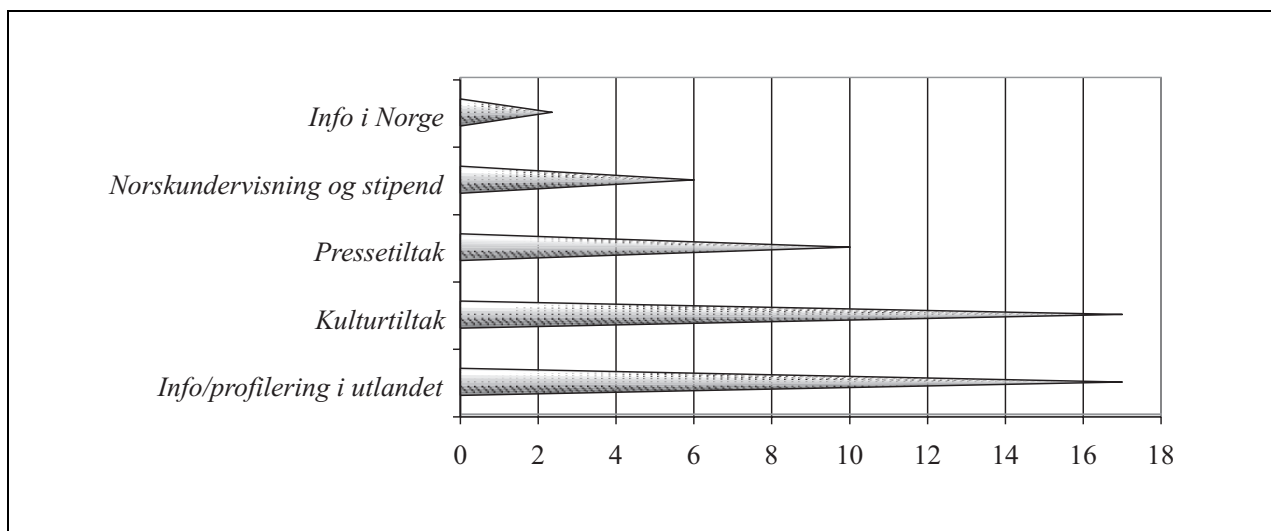
I globaliseringens tidsalder er en aktiv kulturpolitikk av stor betydning. Det kreves stadig større ressurser for å bli sett og hørt. For at Norge skal være synlig på den internasjonale arena, legges det derfor opp til en økt strategisk innsats på det utenrikskulturelle område. I samarbeid med Kulturdepartementet og andre berørte departementet, fagmiljøer og regionale myndigheter er det utarbeidet en handlingsplan for dette arbeid. Overordnet målsetting er at Norge skal framstå som en mer aktiv deltaker og bidragsyter i det internasjonale samfunn, og at vår kulturfaglige kunnskap skal styrkes gjennom innhenting av impulser utenfra og en bredt anlagt kulturveksling med prioriterte land og regioner.

Gitt massemedias store betydning som opinionsdannere og informasjonsformidlere, er tilretteleggelse av besøk fra sentrale utenlandske media et viktig virkemiddel. Likeledes gjennomføres et omfattende besøksprogram for ressurspersoner til Norge. Bevilgningen dekker også informasjon om utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske spørsmål rettet primært mot det norske samfunn, men også mot målgrupper i utlandet. Gjennom målrettede tiltak legges det til rette for større åpenhet omkring departementets arbeid. Profilering av departementets virksomhet skal bidra til økt interesse for norsk utenrikspolitikk. Et hovedmål er også å gi beslutningstakere og opinionspåvirkere økt kunnskap om utenrikspolitiske satsingsområder.

Det er også et prioritert mål å bedre flyten av informasjon og kommunikasjon internt i departementet og mellom hjemme- og uteapparatet ved bruk av moderne teknologi.

Rapport 2000

Det ble i 2000 presentert norsk kultur i en lang rekke land, med hovedvekt på Europa og Nord-Amerika. En rekke arrangementer ble gjennomført innen musikk, litteratur, billedkunst, kunsthåndverk, arkitektur, design og film. Utøvende kunstnere innenfor de ulike kunstgrener mottok støtte til egne prosjekter.

Figur 8.1 Fig. viser fordeling av utbetalinger til presse-, kultur- og informasjonsformål i 2000 over kap. 115 (beløp i mill. kroner).

I Storbritannia ble «Visions of Norway» avsluttet i august. Satsingen satte fokus på forholdet mellom Norge og Storbritannia og omfattet mer enn 100 arrangementer, med høydepunkter som Risørfestivalens åpningskonsert i London, en større folkedraktutstilling og gjestespill ved Nasjonalballetten og Nationaltheatret. I USA ble den nordiske Vikingutstillingen viet stor oppmerksomhet i Washington D.C. og i New York.

Arbeidet med en stor bilateral kulturhistorisk utstilling med Norge-Russland, som vil bli vist i Norge i 2004 og i Russland i 2005, ble videreført. Den norske opera gjestet Murmansk under en norsk kulturfestival. Prosjektet er et eksempel på bruk av kulturelle virkemidler i arbeidet for å styrke og videreutvikle kontakt og samarbeid mellom nordmenn og russere.

«Fokus Baltikum 1999-2001» omfattet i 2000 om lag 40 tiltak. Prosjektet har som mål å styrke kontakt, samhandling og samarbeidsordninger på kulturfeltet mellom Norge og Baltikum.

I Tyskland ble mer enn 60 norske jazzmusikere presentert under MusikkTriennalen i Köln.

I anledning 2000-årsmarkeringen i Betlehem ble det etter initiativ fra de palestinske selvstyremyndigheter arrangert en norsk kulturuke i september. Formålet med prosjektet var å bidra til å skape personlige kontakter og et langsiktig kulturelt samarbeid med palestinerne med fokus på fred og solidaritet.

De kulturelle forbindelsene med land på Balkan er i ferd med å bli gjenopptatt. Et viktig element i denne prosessen er å legge til rette for nettverksbygging mellom kunst- og kulturmiljøene i Norge og på Balkan. Pilotprosjektet «The Role of

the Arts in Prevention of Conflicts» ble gjennomført på Balkan av Kunsthøgskolen i Oslo.

Under statsbesøket i Frankrike i 2000 ble det lagt vekt på å presentere samtidskunstuttrykk.

Norskundervisningen i utlandet er videreført i 2000 og omfattet 90 europeiske og 35 nordamerikanske universiteter og høyskoler. Ved 30 europeiske og ett japansk universitet var det ansatt norsk sendelektor.

Informasjons- og profileringsarbeidet gjennom de senere år har gitt resultater i form av økt positiv omtale og større kunnskap om Norge i viktige samarbeidsland. Det er gjennomført profileringsaktiviteter bl.a. i USA, Tyskland og Storbritannia, Finland, Danmark, Sverige og Frankrike. Barn og ungdom og skoleverket er en viktig målgruppe i informasjonsarbeidet, og i tråd med dette er flere skoleprosjekter videreført i utvalgte land.

Trykt materiale har vært produsert for å understøtte pågående aktiviteter i utlandet, for eksempel kultursatsninger og politiske saker. I tillegg er informasjonsmateriell om utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske emner utvidet og oppdatert. I 2000 ble to nye dokumentarutstillinger om norsk kystkultur og Norge som skinsjon påbegynt.

Elektronisk publisering spiller en stadig viktigere rolle i departementets informasjonsvirksomhet. Det er nedlagt et betydelig arbeid i utviklingen av departementets og utenriksstasjonenes web-sider. Landinformasjon er lagt ut på internett under det statlige prosjektet for «et enklere Norge». Publikasjoner legges rutinemessig ut på internett.

Informasjon om utenriktjenesten er også gjort tilgjengelig innenfor web-prosjektet «Norge i verden». Andre viktige IKT-prosjekter har vært bl.a. arbeidet med kandidaturet til Sikkerhetsrådet i FN, WTO, EU/EØS.

Europaspørsmål har stått sentralt i seminar- og foredragsvirksomheten i Norge. Europamel-lingen og utviklingen av en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik (ESDP) er gjort til gjenstand for bred debatt ved bruk av seminarer, studieturer, foredrag og utstillinger.

Det har vært en vedvarende interesse fra utlandet for å benytte tilbudet om reiser til Norge under besøksprogrammet for utvalgte grupper fra mange land. Arbeidet overfor norsk og utenlandsk presse i 2000 har vært videreført med gode resultater. Det har vært lagt betydelig vekt på å integrere presseaktivitetene og besøksprogrammet i den øvrige informasjonsaktiviteten. Presse- og informasjonsaktivitetene søkes knyttet opp mot aktuelle utenrikspolitiske saker og begivenheter.

Mål og virkemiddel for den fremtidige presse-, kultur- og informasjonsvirksomhet:

Øke kunnskapen om norsk kultur i utlandet med spesiell vekt på Europa, Japan og Nord-Amerika:

- Iverksettelse av prosjekter innenfor Handlingsplanen for utenrikskulturell virksomhet 2001-2005 i nært samarbeid med berørte departementer, fagmiljøer og regioner.
- Økt samarbeid med Russland og Balkan. Oppfølging av USA-satsningen, bl.a. gjennom tilleggstiltak i tilknytning til nordisk vikingutstilling i USA og Canada. Oppfølging av Storbritannia-satsningen gjennom konsolidering av nasjonalt og regionalt kulturnettverk. Videreføring av etablert kultursamarbeid i Tyskland.
- Støtte til tiltak innen musikk, bildende kunst, kunsthåndtverk, scenekunst, litteratur, film, arkitektur og design.
- Opptrapping av besøk til Norge av sentrale kulturoperatører fra utvalgte land.
- Norske kulturfremstøt under statsbesøk til utlandet.

Utbre kunnskapen om Norge og norsk språk og litteratur gjennom støtte til undervisning i norske emner ved 126 utenlandske universiteter i Europa, Nord-Europa og Japan:

- Norskundervisning i utlandet søkes styrket, bl.a. gjennom opprettelsen av et nytt sendelektorat i Arkangelsk.

- Rekruttering av sendelektorer, dekning av bostedstilskudd, generell støtte til læremidler og annet materiell til bruk i undervisningen. Foreleser- og forfatterbesøk, samt regionale lektormøter, seminarer og internasjonale konferanser. Stipendopphold i Norge for norskstuderende.

Bidra til økt kunnskap om Norge i utlandet – generelt og overfor spesielle målgrupper:

- Gjennomføring av prosjekter innenfor Handlingsplanen for utenrikskulturell virksomhet i nært samarbeid med berørte departementer, fagmiljøer og regioner.
- Besøk til Norge av sentrale media i utlandet og servicetilbud for utenlandske journalister på Norges internasjonale pressesenter. Bistå pressen ved statsbesøk og andre større tiltak i og utenfor Norge.
- Produksjon av trykt og audiovisuelt informasjonsmateriale, med vekt på elektronisk informasjonsformidling.
- Besøksprogrammer overfor utvalgte målgrupper i utlandet, seminarer og foredragsvirksomhet, herunder besøk fra den amerikanske kongress. Profileringsaktiviteter i samarbeid med nærings- og reiseliv i utvalgte land. Støtte til tverrfaglig universitetssamarbeid i USA, Storbritannia og Tyskland.

Informasjon til det norske samfunn med sikte på å øke kunnskapen om norske utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske interesser:

- Gjennomføring av seminarer og foredragsvirksomhet overfor utvalgte målgrupper i samarbeid med universiteter og forskningsinstitusjoner. Medlemskapet i Sikkerhetsrådet i FN, Norges nærområder i nordvest-Russland og Østersjø-området, europaspørsmål, transatlantiske forbindelser, og globalisering av verdensøkonomien er prioriterte tema.
- Videreutvikling og vedlikehold av departementets hjemmesider, ambassadenes web-sider og intranettet. Oppdatering og utvidelse av tilbudet av trykt og elektronisk informasjonsmateriale.
- Tilskudd til organisasjoners og institusjoners informasjonsarbeid i Norge.
- Besøk av skoleklasser i departementet.
- Åpent hus for møte mellom publikum og ambassadører fra utvalgte stasjoner.

Post 01 Driftsutgifter*Budsjett 2002*

Posten dekker utgifter til departementets egen informasjonsvirksomhet i inn- og utland, departementets pressearbeid og besøksprogram, samt mindre kulturprosjekter og profileringsfremstøt i utlandet. Videre dekker posten driftsutgifter for Norges internasjonale pressesenter (NIPS), departementets daglige nyhetsstjeneste på engelsk, samt enkelte utgifter til honorar/godtgjørelse til kunstnere, konsulenter, oversettere m.m. Posten dekker også vedlikehold og utvikling av prosjekter på departementets intra- og internett samt ambassadenes web-sider.

For 2002 foreslås bevilget kr 19 875 000.

Post 70 Tilskudd til presse, kultur- og informasjonsformål, kan overføres

Posten dekker tilskudd til informasjonsprosjekter om norske utenrikspolitiske og utenriksøkon-

omiske spørsmål i Norge, inklusive Norges internasjonale pressesenter (NIPS); informasjons- og profileringsprosjekter i utvalgte land i Europa, Nord-Amerika og Japan; tilskudd til norske studier på universitetsnivå ved 126 universiteter i utlandet; kulturtiltak i Europa (unntatt Norden), Nord-Amerika og Japan samt Fulbrightstipend og kunstneratelier på Ekely.

For 2002 foreslås bevilget kr 41 785 000. Dette er en økning på 5 mill. kroner i forhold til bevilgingen for 2001.

Forsikring av norske kunstutstillinger i utlandet

Det foreslås at Stortinget samtykker i at Kongen kan samtykke i at den norske stat påtar seg garantiansvar for utstillinger ved visningsinstitusjoner i utlandet innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar på 1 200 mill. kroner. Garantiansvaret omfatter forsikring av kunstobjekter under transport og lagring før og etter utstillingene, jf. forslag til romertallsvedtak IX.

Kap. 116 Deltaking i internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	625 742	621 643	685 793
71	Finansieringsordningen under EØS-avtalen, <i>kan overføres</i>		194 856	195 000
	Sum kap 116	625 742	816 499	880 793

Post 71 ble redusert med 100 mill. kroner i Revidert nasjonalbudsjett 2001.

Kapitlet omfatter pliktige bidrag/kontingenter til internasjonale organisasjoner hvor Norge er

medlem, samt finansieringsordningen under EØS-avtalen.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
De forente nasjoner	160 355	137 893	184 511
FNs særorganisasjoner	21 673	22 643	25 500
Atlanterhavspaktens organisasjon (NATO)	23 891	14 000	15 010
Internasjonale nedrustningsforhandlinger	5 213	11 253	11 601
Europarådet	20 296	23 664	23 570
Internasjonale råvareavtaler	510	578	600
Ymse organisasjoner	10 910	14 364	19 606
Den vesteuropiske union (VEU)	4 327	4 000	3 500
Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE)	39 903	44 000	41 000
Tilskudd til EFTA og EFTA-organer	122 498	131 093	133 200
Tilskudd til Nordisk ministerråds virksomhet	181 383	179 000	187 400
Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO)	2 298	2 721	2 803
Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)	10 082	10 870	11 196
Verdens handelsorganisasjon (WTO)	5 875	6 200	6 386
Internasjonalt energisamarbeid	15 321	18 139	18 682
Multilaterale eksportkontrollfora	63	90	93
Marine ressurser	1 145	1 135	1 135
Sum post 70	625 742	621 643	685 793

Det foreslås bevilget totalt kr 685 793 000 i tilskudd til internasjonale organisasjoner, jf. nedenfor.

De forente nasjoner*Mål*

De forente nasjoner (FN) er en hjørnestein i norsk utenrikspolitikk og Norge har deltatt som medlem av verdensorganisasjonen siden opprettelsen i 1945. Målet er en sterk og handlekraftig organisasjon som hovedgrunnlag for en internasjonal rettsorden og et verdensomspennende sikkerhetssystem. Norge går inn for å styrke organisasjonens rolle når det gjelder internasjonal krisehåndtering, videreutvikling av internasjonale nor-

mer og standarder, arbeid for demokrati, menneskerettigheter og en bærekraftig utvikling. Fra denne bevilgningen til De forente nasjoner bevilges det fastsatte bidraget til FNs regulære budsjett og fredsbevarende styrker, jf. nærmere omtale nedenfor. I tillegg bevilges betydelige beløp til FNs fond, programmer og særorganisasjoner fra andre kapitler, hovedsakelig fra kap. 170 og kap. 173 under programområde 03.

1. FNs regulære budsjett*Rapport 2000*

FNs regulære budsjett for perioden 2000-2001 er på vel USD 2,5 mrd. og omfatter blant annet arbei-

det med politiske spørsmål, internasjonal lov og rett, menneskerettigheter og humanitære saker.

Under Generalforsamlingen høsten 2000 fikk man en løsning som innebar at USA fikk nedsatt sin andel av det regulære budsjett fra 25 pst. til 22 pst., og en gradvis nedtrapping ned mot 22 pst. for de fredsbevarende operasjoner. Den amerikanske kongressen foreslo våren 2001 å nedbetale transje to av en treårig nedbetalingspakke på i alt USD 926 mill. Det ble imidlertid satt et vilkår om at USA velges inn i menneskerettighetskommisjonen i 2002 før den siste transjen nedbetales. Fra denne underposten ble det fra norsk side i 2000 utbetalt 52 mill. kroner til FNs regulære budsjett.

Budsjett 2002

Regjeringen vil fortsette sitt aktive engasjement i FN med sikte på å styrke organisasjonens evne til å følge opp sitt mandat for fred, menneskerettigheter og bærekraftig utvikling. En forventer at et fortsatt høyt antall konflikter vil kreve FNs innsats. Det vil derfor legges stor vekt på å videreføre FNs evne til krisehåndtering og til å forebygge nye konflikter.

Generalforsamlingen vedtok høsten 2000 reviderte andeler av bidragsskalaen for perioden 2001-2003, og Norges andel gikk opp fra 0,61 pst. til 0,65 pst. Hovedkriteriet for fastsettelse av andelen er medlemslandenes BNI. Av det regulære bidraget fra det enkelte land beregnes 11,5 pst. som offisiell utviklingshjelp (ODA), og bidraget bevilges under kap. 170, post 78, programområde 03.

For 2002 foreslås bevilget kr 53 000 000 under 02-området til FNs regulære budsjett.

2. FNs fredsbevarende operasjoner

Mål

Trygge norsk- og internasjonal fred, stabilitet og sikkerhet gjennom å bidra til å styrke FNs evne til å planlegge og gjennomføre fredsoperasjoner.

Rapport 2000

Norge er fra 1. januar 2001 til 31. desember 2002 medlem av FNs sikkerhetsråd. Utarbeidelse av mandat for FNs fredsoperasjoner er en av Sikkerhetsrådets hovedoppgaver.

Totalbudsjettet for FNs fredsoperasjoner var omlag USD 2 mrd. i 2000. Norges fastsatte andel som ble utbetalt over underposten utgjorde 115

mill. kroner. Ved utgangen av 2000 deltok i undertak av 40 000 personer fra over 80 land i FNs fredsoperasjoner.

Norge legger vekt på å bidra positivt til FNs fredsoperasjoner, og tradisjonelt har Norge vært en av FNs største troppebidragsytere. Om lag 55 000 norske menn og kvinner har tjenestegjort under FNs flagg verden over. Norge bidrar med betydelige ressurser til de NATO-ledede operasjonene under FN-mandat på Balkan. Norge deltar for tiden med om lag 1400 soldater i operasjonene på Balkan, og 72 personer i direkte FN-ledede operasjoner. Den norske generalen Skiaker leder KFOR fra april til oktober 2001.

På bakgrunn av økende kritikk av FNs evne til å gjennomføre sine operasjoner effektivt, satte FNs generalsekretær i mars 2000 ned et hurtigarbeidende panel, ledet av Algeries tidligere utenriksminister, Brahimi. Panelet fikk i oppdrag å legge fram forslag for å styrke FNs evne til å planlegge og gjennomføre internasjonale fredsoperasjoner. Rapporten, som ble lagt fram i august samme år, inneholder anbefalinger av politisk og prinsipiell karakter, samt en rekke praktiske forslag til forbedringer for FNs evne til å gjennomføre fredsoperasjoner.

Anbefalingene i Brahimi-rapporten er langt på vei i tråd med tidligere norske forslag og felles-nordiske initiativ. På norsk side har vi utarbeidet en nasjonal strategi for hvordan vi best kan støtte implementeringen av rapportens anbefalinger, både i Sikkerhetsrådet og i FN-systemet for øvrig.

Budsjett 2002

FNs generalforsamling reviderte høsten 2000 medlemslandenes andel av FNs budsjett for fredsoperasjoner. Norges andel gikk i denne sammenhengen opp fra 0,61 til 0,65 pst. fra og med 2001.

For 2002 foreslås bevilget kr 131 511 000 til FNs fredsbevarende operasjoner.

FNs særorganisasjoner

1. Verdens helseorganisasjon (WHO)

Mål

Verdens helseorganisasjon har som mandat å bidra til en bedre helse for alle. Organisasjonen søker å oppfylle dette mandatet bl.a. gjennom forskning, normutvikling, opplæring, faglig bistand og nødhjelp. Bekjempelse av sykdom og epidemier er en global utfordring, og Norge legger derfor stor vekt på det arbeid som gjøres av WHO. Norge ønsker å bidra til positive endringer

som kan hjelpe WHO til å ivareta sine funksjoner som verdens normgivende helseorganisasjon. I forhold til norske utviklingspolitiske mål legger regjeringen særlig vekt på at WHO skal bidra effektivt til oppbygging og utvikling av bærekraftige helsesystemer i de fattigste landene.

Rapport 2000

WHO ble også i 2000 sterkt preget av reformprosesser igangsatt etter at Gro Harlem Brundtland overtok som organisasjonens generaldirektør i juli 1998. Målet er å få organisasjonen til å arbeide på en mer fokusert og samordnet måte mot felles mål, og i større grad å rette søkelyset mot fattige lands helseproblemer. Norge var innvalgt i styret for WHO i perioden 1997-2000.

Budsjett 2002

Norges faste andel av WHOs regulære budsjett er fastsatt til 0,65 pst. Av det regulære bidraget klassifiseres 75,4 pst. som offisiell utviklingshjelp (ODA) og midlene bevilges fra kap. 170, post 78, programområde 03. Norge gir også betydelig frivillig støtte til WHO fra kap. 173, post 70.

For 2002 foreslås bevilget kr 6 000 000 under 02-området.

2. Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO)

Mål

ILO er en trepartsorganisasjon der medlemslandenes delegasjoner i styrende organer er sammensatt av representanter fra regjering, arbeidsgiver og arbeidstaker. Dette er en unik struktur innen FN-systemet som tradisjonelt har vært meget velegnet til å utføre organisasjonens mandat; å bedre arbeidsvilkår på områder som minstelønn, arbeidstid, sosial sikkerhet, organisasjonsfrihet m.m. Historisk har dette først og fremst vært søkt gjennomført ved vedtakelse av internasjonale konvensjoner, men senere har forskning, analyse og faglig bistand blitt stadig viktigere. En stor utfordring for organisasjonen er å bedre arbeids- og levevilkår i den uformelle sektor, hvor størstedelen av verdens fattige arbeider. Videre er kampen mot barnarbeid blitt sterkere vektlagt i organisasjonens arbeid. I en verden preget av økt globalisering og liberalisering av handel, har ILOs kjernemandat fått fornyet interesse. I Norge er det Kommunal- og regionaldepartementet som har det faglige hovedansvaret for ILO.

Rapport 2000

Norge og de andre nordiske land ratifiserte i 2000 ILO-konvensjonen om å avskaffe de verste former for barnarbeid, herunder barneprositusjon og rekruttering av barnesoldater. Også i 2000 ga Norge betydelig frivillige bidrag til ILOs kamp mot barnarbeid fra budsjettets 03-område. Reformprosessen i ILO fortsetter under ledelse av Generaldirektør Juan Somavia.

Budsjett 2002

Norges faste andel av ILOs regulære budsjett er fastsatt til 0,65 pst. Av det regulære bidraget klassifiseres 15,4 pst. som offisiell utviklingshjelp (ODA), og midlene bevilges fra kap. 170, post 78, programområde 03. ILO får også øremerkede midler til bistandsformål fra kap. 173, post 72.

For 2002 foreslås bevilget kr 9 700 000 under 02-området.

3. De forente nasjoners organisasjon for ernæring og landbruk (FAO)

Mål

De forente nasjoners organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) har et mandat som omfatter innsamling og spredning av informasjon om ernæring, fiske og landbruk, samt gjennomføring av bistandstiltak for landsbygdutvikling, bedret ernæring og matforsyning. FAO er en av de største særorganisasjonene i FN-systemet og er den viktigste organisasjonen for utarbeidelse av internasjonale retningslinjer for primærnæringene.

Fra norsk side legger en vekt på at FAO må samarbeide bedre med resten av det multilaterale systemet og få en klarere fattigdomsprofil på sin bistand. Videre arbeides det for å styrke en positiv gjensidig påvirkning mellom det operative arbeidet i felten og det normative arbeidet. Gjennom styrende organer og øremerkede bidrag søker en å fremme kvinners rolle i primærnæringene og en forsvarlig ressursforvaltning. Norge vil bruke organisasjonen for å fremme norske synspunkter på internasjonale fiskeri- og landbruksspørsmål, samt som en kanal for norsk bistand til utviklingsland.

Rapport 2000

Oppfølgingen av Toppmøtet om verdens matvaresikkerhet, som FAO arrangerte i 1996, var et prioritert område for FAO også i 2000. Fra norsk side

fulgte man opp standpunktene fra forhandlingene og bidro til å sikre en integrert oppfølging av handlingsplanen fra toppmøtet i hele det multilaterale systemet. FAOs pågående desentralisering ble videreført i 2000, og selv om det må ses positivt på en styrking av den operative delen av virksomheten, kan det tyde på at dette på sikt vil kunne gå utover det faglige nivået i organisasjonen.

Budsjett 2002

Norges faste andel av FAOs regulære budsjett er fastsatt til 0,65 pst. Av det regulære bidraget beregnes 52,8 pst. som offisiell utviklingshjelp (ODA), og midlene bevilges over bistandsbudsjettet (kap. 170, post 78). FAO mottar også øremerkede midler til bistandsformål fra programområde 03.

For 2002 foreslås bevilget kr 9 800 000 under programområde 02.

Atlanterhavspaktens organisasjon (NATO)

Mål

Trygge norsk sikkerhet gjennom samarbeid i NATO, herunder å videreutvikle sikkerhetssamarbeidet med NATOs partnerland.

Rapport 2000

NATO videreførte i 2000 arbeidet med å iverksette vedtakene fra NATO-toppmøtet i Washington, med vekt på løpende omstilling for å tilpasse NATO til det sikkerhetspolitiske landskap. NATOs grunnleggende formål forblir å trygge medlemslandenes sikkerhet og frihet. Dette skjer ved ivaretagelse av alliansens tradisjonelle kjerneoppgaver. Samtidig skal de nye oppgaver innen krisehåndtering, fredsoperasjoner og partnersamarbeid videreføres og videreutvikles. Videreutvikling av samarbeidet NATO-EU står sentralt. Målet er et utfyllende samarbeid mellom de to organisasjonene med sikte på å styrke de felles anstrengelser for europeisk sikkerhet og stabilitet.

Kosovokrisen våren 1999 var et dramatisk uttrykk for de utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitiske utfordringer NATO står overfor. Det aktive engasjementet på Balkan ble videreført i 2000. En milepæl for Norge var ansvaret som ledelsesnasjon for det såkalte KFOR 5-hovedkvarteret som ble satt inn i Kosovo i april 2001. Gjennom å stille en norsk general og andre norske offi-

serer til disposisjon for alliansen viser Norge seg som en troverdig alliert i NATO og en aktiv deltaker i arbeidet for europeisk sikkerhet.

Samarbeidet med partnerlandene fortsatte å utvikle seg på en positiv måte i 2000. Kontakten i Fellesrådet NATO-Russland (PJC) ble gjenopptatt i full bredde etter at det lå nede en stor del av 1999. Oppfølging av handlingsplanen for medlemskap (MAP) som ble vedtatt på Washington-toppmøtet sto også sentralt. Ni land deltar i denne prosessen som gir verdifulle innspill til den politiske, økonomiske og militære reformprosessen i kandidatlandene og legger forholdene til rette for at de på et senere tidspunkt kan påta seg det ansvaret medlemskap innebærer.

Prioriterte oppgaver i 2002

I 2002 vil arbeidet med utforming og oppfølging av en egen europeisk krisehåndteringsevne forbli et prioritert spørsmål. Det omfatter NATOs bistand til EU, herunder tilpasning av NATOs forsvarsplanleggingssystem, retningslinjer for å stille NATO-ressurser til disposisjon for EU, og videreutvikling av mekanismer for konsultasjon og samarbeid for allierte som ikke er medlemmer av EU og EU-medlemmer som ikke er medlemmer av NATO.

Krisehåndtering på Balkan vil fortsatt kreve en betydelig del av alliansens politiske og materielle ressurser. Maktskiftet i Beograd har på en dramatisk og positiv måte endret mulighetene for stabilitet og fred i området, men det gjenstår mye arbeid før målet er nådd. Utviklingen i Makedonia er en særlig utfordring. Norge avslutter i oktober 2001 oppdraget som ledernasjon for KFOR, men det vil fortsatt være betydelig norsk militær deltakelse i KFOR.

Ettersom samarbeidet med Russland ble gjenopptatt våren 2000, er det igjen åpnet for en konstruktiv utvikling av forholdet mellom NATO og alliansens viktigste partnerland. Det er fra norsk side høyt prioritert å utvikle både det politiske og praktiske samarbeidet med Russland.

Samarbeidet med de øvrige partnerland vil også i 2002 kreve betydelig engasjement og ressurser. Målet er å styrke partnerlandenes evne til å delta i NATO-ledede operasjoner og å videreutvikle konsultasjonsordningene mellom NATO og partnerlandene. Det vil også bli viktig å videreføre kandidatlandenes tilpasning til fremtidig NATO-medlemskap. Spørsmålet om ny utvidelse av NATO blir et sentralt tema på toppmøtet i Praha. For Regjeringen blir det viktig fortsatt å arbeide for de baltiske staters kandidatur.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget kr 15 010 000.

Internasjonale nedrustningsforhandlinger

Mål

Bidra aktivt i internasjonalt samarbeid med sikte på å fremme rustningskontroll og nedrustning både når det gjelder konvensjonelle- og masseødelegglesesvåpen.

Rapport 2000

Etter at konvensjonen om forbud mot utvikling, produksjon, lagring og bruk av kjemiske våpen og om destruksjon av disse (Kjemivåpenkonvensjonen) trådte i kraft i 1997, har Norge deltatt aktivt i OPCW med de uløste spørsmål under konvensjonen. Pr. mai 2001 hadde 143 land ratifisert konvensjonen.

Konvensjonen om totalforbud mot antipersonellminer trådte i kraft i 1999. Norge har videreført sitt engasjement i oppfølgingen av konvensjonens bestemmelser om økt samarbeid og assistanse til minerydding og bistand til mineofre.

Oppbyggingen av et midlertidig sekretariat for Prøvestansavtalen fortsatte i 1999. Avtalen trer i kraft når 44 stater navngitt i traktaten har ratifisert. Ved utgangen av 2000 hadde 30 stater ratifisert. Fra norsk side legger en betydelig vekt på å bidra til snarlig ikrafttreden og gjennomføring av avtalens bestemmelser.

Budsjett 2002

Underposten dekker pliktig bidrag til møter og forhandlinger om global og regional nedrustning og rustningskontroll, herunder Avtalen om konvensjonelle våpen i Europa (CFE), forhandlinger om sikkerhets- og tillitsskapende tiltak, Prøvestansavtalen (CTBTO) i Wien, Antipersonellminekonvensjonen og Organisasjonen for forbud mot kjemiske våpen (OPCW) i Haag.

For 2002 foreslås bevilget kr 11 601 000.

Europarådet

Mål

Styrke Europarådets bidrag på hovedinnsatsområdene menneskerettigheter, demokrati og rettsstatens prinsipper, spesielt overfor landene i Sentral- og Øst-Europa og Russland. Aktiv deltakelse

på Europarådets ulike faglige samarbeidsområder, med særlig vekt på tiltak rettet mot nye medlemsland. Bidra til gjennomføringen av Stabilitetspakten for Sørøst-Europa.

Rapport 2000

Opptaket av to nye medlemsland, Armenia og Aserbajdsjan, stod på dagsorden gjennom hele 2000. Formelt opptak fant sted i januar 2001. Europarådet har etter opptaket 43 medlemsland.

Utviklingen på Balkan var sentral, herunder i Den føderale republikken Jugoslavia (FRJ) og Kosovo. Også den vanskelige situasjonen i Tsjetsjenia var et viktig tema.

Den stadige opphopningen av saker til Den europeiske menneskerettighetsdomstol var et økende problem. I tillegg vakte EUs utarbeidelse av et charter for borgernes grunnleggende rettigheter stor bekymring i Europarådet for at det vil oppstå to parallelle systemer for menneskerettsbeskyttelse i Europa. Det ble derfor foreslått at EU formelt tiltrer som part til Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK).

I 2000 undertegnet Norge Den europeiske landskapskonvensjon, sluttet seg til Protokoll om endring av Den europeiske konvensjon om fjernsyn over landegrensene samt undertegnet og ratifiserte Tilleggsprotokoll til konvensjonen om overføring av domfelte.

Norge er representert i flere styrings- og ekspertgrupper i Europarådet.

Budsjett 2002

Underposten dekker Norges pliktige bidrag til Europarådets generelle budsjett, delavtalene om Europarådets utviklingsbank, Venezia-kommisjonen og Nord/Sør-senteret.

For 2002 foreslås bevilget kr 23 570 000.

Kapitalutvidelse i Europarådets utviklingsbank

Det er vedtatt en kapitalutvidelse i Europarådets utviklingsbank, med totalt 1 847 millioner euro, bl.a. for å kunne øke bankens engasjement i Sentral- og Øst-Europa. Det økende engasjementet i Sentral- og Øst-Europa er viktig da banken på denne måte gis mulighet til å bidra til bedring av levevilkår og sosial samhørighet i disse områdene. En kapitalutvidelse vil således være av stor betydning for bankens fremtidige engasjement i disse landene. Europarådets utviklingsbank er også viktig for landenes integrasjon i Europa.

Utlånene bidrar til å redusere reelle økonomiske sosiale problemer og sikre stabilitet i regionen. Dette vil igjen styrke landenes arbeid for medlemskap i EU. Norges andel av garantikapitalen foreslås på denne bakgrunn økt fra 16 072 000 euro til 37 264 000 euro, dvs. en økning på 21 192 000 euro. Videre foreslås den innbetalte kapitalen (Norges andel) økt fra 1 995 000 euro til 4 625 000 euro, dvs. med 2 630 000 euro, jf. forslag til romertallsvedtak VIII. Innbetalingsforpliktelsen trekkes fra Norges andel av bankens reserver og får ikke bevilgningsmessige konsekvenser.

Internasjonale råvareavtaler

Mål

Bevilgningen dekker Norges forpliktelser til Den internasjonale kaffeorganisasjonen, Den internasjonale kakaoorganisasjonen, Den internasjonale juteorganisasjonen og Den internasjonale organisasjonen for tropisk tømmer. Midlene skal sette organisasjonene i stand til å bidra med statistikk- og informasjonsarbeid samt noe faglig bistand innenfor sine ansvarsområder.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget kr 600 000.

Ymse organisasjoner

1. Østersjørådet

Mål

Østersjørådet vil i fremtiden være det koordinerende og samlende organ for det mangfoldige samarbeid som foregår i Østersjøregionen. Også etter den kommende EU-utvidelsen vil Rådet fortsette å spille en sentral rolle, ikke minst med henblikk på å trekke Russland aktivt med i sentrale vestlige samarbeidsstrukturer.

Rapport 2000

Norge overtok formannskapet i Østersjørådet fra juni 1999 til juni 2000. Fra norsk side har man i formannskapsperioden prioritert økonomisk samarbeid, energisamarbeid, miljø og sub-regionalt samarbeid. Østersjørådet har i 1999 påbegynt en større restruktureringsprosess med det formål å bedre oversikten over ulike typer samarbeid i regionen, effektivisere samarbeidet og unngå overlapping. I denne forbindelse har man også innledet samarbeid med Barentsrådet.

Budsjett 2002

I takt med EUs uvidelsesprosess vil regionale samarbeidsordninger i Europa komme til å øke i betydning. Østersjørådet vil sammen med Barentsrådet og Arktisk Råd komme til å spille en vesentlig rolle i gjennomføringen av den kommende handlingsplan for EUs nordlige dimensjon.

For 2002 foreslås bevilget kr 1 196 000 til Norges andel av utgiftene til Østersjørådets sekretariat og til Østersjørådets kommissær for demokratiske institusjoner.

2. Det europeiske institutt

Det europeiske institutt i Washington arbeider for å fremme transatlantisk samarbeid. Virksomheten omfatter konferanser og seminarer om blant annet sikkerhets- og utenrikspolitikk, økonomiske spørsmål, miljøvern- og samferdselsspørsmål. Instituttet, som er en uavhengig stiftelse, trekker til seg såvel politikere som embetsmenn både fra europeisk og amerikansk side, i tillegg til næringslivsfolk og akademiske miljøer.

For 2002 foreslås bevilget kr 110 000.

3. Den internasjonale havrettsdomstol

Den internasjonale havrettsdomstol i Hamburg er en av institusjonene etablert under FNs havrettskonvensjon av 1982. Norge ratifiserte konvensjonen 24. juni 1996. Havrettsdomstolen som hittil har hatt 9 sesjoner, ventes å få en sentral rettsskapende funksjon innen havretten. Domstolen har fra gått over fra oppbyggings- og organisasjonsfase, til regulær driftsfase, noe som bl.a. medfører økte administrative kostnader.

For 2002 foreslås bevilget kr 800 000.

4. FNs internasjonale straffedomstoler

Jugoslavia-domstolen i Haag ble opprettet for å dømme krigsforbrytere fra krigen i det tidligere Jugoslavia. Per juni 2001 er 67 personer gjenstand for offentlig kjent tiltale. I tillegg kommer såkalte forseglede tiltaler (sealed indictments). Blant dem som er tiltalt og begjært arrestert er Bosnia-serbernes tidligere politiske og militære ledere Radovan Karadzic og Ratko Mladic. Domstolen har de senere år også etterforsket forbrytelser begått i Kosovo-provinsen. Under NATO-aksjonen mot FRJ ble det reist tiltale mot president Milosevic og fire av hans nærmeste medarbeidere for bl.a. forbrytelser mot menneskeheten i form av drap og

deportasjon av kosovoalbanere etter 1. januar 1999. Milosevic ble arrestert av serbiske spesialstyrker den 1. april 2001, anklaget for maktmisbruk og korrupsjon. Jugoslaviske myndigheter overleverte Milosevic til Jugoslaviadomstolen i slutten av juni 2001.

Rwanda-domstolen i Arusha, Tanzania, ble opprettet for å dømme de ansvarlige for folkemordet i Rwanda i 1994. Rwanda-domstolen har tiltalt over 40 personer. Flertallet av de tiltalte hadde ledende stillinger i staten eller i ulike grupper og bevegelser som fremprovoserte folkemordet. Rwanda-domstolen ble den første internasjonale domstol som har domfelt i en folkemordsak da den avsa dom mot Jean-Paul Akayesu, den 2. september 1999, 50 år etter at Folkemordkonvensjonen ble vedtatt. Den 19. oktober 2000 ble anken over livstidsdommen mot tidligere statsminister Jean Kambanda, som sa seg skyldig i og ble dømt for folkemord, avvist. Kambanda er den første regjeringsleder som er dømt for slike forbrytelser.

Domstolens femte årsrapport viste fortsatt fremgang i arbeidet med å utbedre domstolens administrative rutiner, etter at mangler ved Domstolens rutiner ble avdekket av FNs organ for interntilsyn (OIOS) i 1997. I april 1998 ble det opprettet et tredje kammer ved Domstolen og i april 2001 ble det tilført to nye dommere for å bedre effektiviteten ved Domstolen. Siden mai 1999 har den norske lagdommer Erik Møse fungert som dommer ved Domstolen. Han er Domstolens visepresident.

For 2002 foreslås bevilget kr 10 600 000 for å dekke Norges fastsatte bidrag til de to domstolene.

5. FNs internasjonale havbunnsmyndighet

Den internasjonale havbunnsmyndigheten er en av institusjonene etablert under FNs havrettskonvensjon av 1982. Norge ratifiserte konvensjonen 24. juni 1996. Havbunnsmyndigheten har Sekretariat på Jamaica og har til oppgave å forvalte ressursene på det internasjonale havbunnsområdet og regulere utnyttelse og utvinning av disse ressursene.

For 2002 foreslås bevilget kr 500 000.

6. Urfolks deltakelse i Arktisk Råd m.v.

Mål

Formålet med bevilgningen er å gi tilskudd til urfolksrepresentanternes deltakelse i internasjonalt

samarbeid i nordområdene på områder der deres interesser er særlig berørt, samt å styrke deres forutsetninger for å delta i denne type samarbeid. Bevilgningen vil i første rekke nyttes til tilskudd til samer og russiske urfolk.

Rapport 2000

Samarbeidet i Arktisk Råd omfatter alle de åtte arktiske statene; Canada, Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, Russland og USA. Formålet er å utvikle miljøsamarbeid og fremme bærekraftig utvikling i de arktiske områder. Samarbeidet innen Arktisk Råd er nå i betydelig vekst. Det legges fra Norges side stor vekt på betydningen av de arktiske urfolkenes aktive deltakelse i Rådet der seks urfolksorganisasjoner, deriblant Samerådet, har status som permanente deltakere.

Bevilgningen for 2000 gikk i all hovedsak til dekning av Samerådets og russiske urfolksrepresentanternes deltakelse på Arktisk Råds møter.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget kr 400 000.

7. Den internasjonale straffedomstol (ICC)

Da USA og Japan i år 2002 ikke vil bidra til Den internasjonale straffedomstol vil Norges andel av totalbudsjettet bli i overkant av 1 pst.

For 2002 foreslås bevilget kr 6 000 000.

Den Vesteuropeiske Union (VEU)

Mål

VEUs krisehåndteringsoppgaver vil bli overført til EU innen utgangen av 2001. Dette vil ha som konsekvens at Norges plass i VEU vil bli begrenset til materiellsamarbeidet og deltakelse i Parlamentarikersamlingen. Norge vil måtte bære sin andel av eventuelle avviklingsomkostninger.

Rapport 2000

På VEUs siste ministermøte i Marseille i november 2000 ble det fattet et endelig vedtak om overføring av organisasjonens krisehåndteringsoppgaver til EU. Vedtaket innebærer en faktisk nedbygging av VEU. Det forventes svært liten aktivitet i VEU i tiden fremover.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget kr 3 500 000.

Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE)*Mål*

- Bidra i arbeidet for å forebygge utbrudd av nye konflikter, dempe spenningen i eksisterende konfliktområde og fremme demokrati og menneskerettigheter.
- Styrke OSSEs kriseforebyggende diplomati og forbedre OSSEs innsats i felten.
- Delta aktivt i forsoningsarbeidet og gjenoppbyggingen i krigsrammede OSSE-land.

Rapport 2000

Som formannskapsland i 1999 hadde Norge i 2000 en viktig oppgave med å videreføre kontinuiteten i OSSEs arbeid, innenfor rammen av OSSEs troika. Gjennom aktivt og målrettet arbeid i OSSE la man et grunnlag for at Norge skal kunne opprettholde sin rolle som en sentral OSSE-partner. 2000 ble et på mange måter vanskelig år for OSSE, både på grunn av de vanskelighetene det østerrikske formannskapet møtte etter at Frihetspartiet ble med i regjeringskoalisjonen, og en vanskelig prosess opp mot ministerrådsmøtet i Wien 27.-28. november. I denne sammenheng var russisk misnøye med organisasjonen, i relasjon både til krisen på Balkan og i Tsjetsjenia, et særlig problem. Samtidig fant det på enkelte områder også sted en positiv utvikling, ikke minst på Balkan, med demokratiseringsprosessene i Kroatia og Jugoslavia. Sistnevnte land ble i november opptatt som medlem i OSSE.

OSSEs feltoperasjoner og oppgaver ble ytterligere utvidet med opprettelse av OSSE-kontorer i Armenia, Aserbajdsjan og Jugoslavia. I Kosovo hadde OSSE-sendelaget innenfor den overordnede FN-administrasjonen (UNMIK) ansvaret for å forberede og gjennomføre kommunevalgene i oktober 2000. På den sikkerhetspolitiske siden i OSSE ble det i 2000 oppnådd enighet om et politisk bindende dokument om håndvåpen og lette våpen.

Budsjett 2002

OSSEs regulærbudsjett for 2002 blir tidligst vedtatt i november 2001. Norges årlige andel av regulærbudsjettet er 2,05 pst. og andelen av det

såkalte spesialfondet, som også er pliktig, er 2,36 pst. Under denne finansieringsnøkkelen finansieres de største OSSE-sendelagene, herunder Kroatia, Bosnia-Hercegovina og Kosovo-sendelaget. Budsjettrammen for spesialfondet kan endres i løpet av året, som følge av løpende behov som vedtas av Det permanente råd.

For 2002 foreslås bevilget kr 41 000 000.

Tilskudd til EFTA og EFTA-organer*Mål*

EFTAs to hovedoppgaver er å arbeide for en effektiv gjennomføring av EØS-avtalen og å ivareta EFTAs samarbeid med tredjeland. EØS-avtalen sikrer deltakelse i EUs indre marked med fri bevegelse av varer, personer, tjenester og kapital samt samarbeid om områder som forbrukerpolitikk, sosial- og arbeidslivsspørsmål, herunder konsernfaglig samarbeid, miljøvern og forskningssamarbeid. Avtalen sikrer like konkurranseforhold på basis av et felles enhetlig regelverk. Det legges stor vekt på å opprettholde et enhetlig regelverk også i fremtiden. EFTAs frihandelsavtaler og forbindelser med tredjeland utvikles og justeres i lys av bl.a. utviklingen i EUs avtaleverk for å sikre parallelle vilkår for EFTA- og EU-landene i forhold til tredjeland.

Rapport 2000

Bevilgningen dekker de norske bidrag til EFTAs organer: EFTA-sekretariatet, Overvåkingsorganet (ESA) og EFTA-domstolen. I tillegg kommer Norges tilskudd til finansieringsordningen under EØS-avtalen. EFTA-organenes budsjett domineres av utgifter til personell og drift. I tillegg finansieres over EFTA-sekretariatets budsjett tilskudd til faglig bistand og andre støtteprosjekter overfor tredjeland, spesielt land i Sentral- og Øst-Europa. I 2000 var Norges budsjettandel for EFTA-sekretariatet 46,1 pst. For EØS-organene ESA og Domstolen, der Sveits ikke er bidragsyter, var budsjettandelen 90,3 pst.

1. Sekretariatet*Mål*

Den generelle målsetning for Sekretariatets virksomhet er å fremme EFTAs samlede interesser så vel i en EØS-sammenheng som overfor tredjeland, å sikre en effektiv beslutningsprosess og en

parallel regelutvikling i EU og EØS for å unngå at EFTA-landene blir diskriminert.

Rapport 2000

Sekretariatet har et koordineringsansvar i EFTA-pilaren for gjennomføringen av EØS-avtalen og utgjør et viktig bindeledd i forhold til EU, i første rekke Kommisjonen. EFTA-sekretariatet betjener komitestrukturen i EØS og i EFTA-pilaren i arbeidet med utvikling av nytt EØS-regelverk. Sekretariatet bistår videre i det omfattende komitearbeidet som finner sted under Kommisjonens ansvarsområde.

I EFTAs arbeid i forhold til tredjeland har sekretariatet som hovedoppgave å bistå medlemslandene med den nødvendige ekspertise i forhandlinger og gjennomføring av et økende antall frihandelsavtaler. Frihandelsavtaleforhandlingene med Mexico ble avsluttet og undertegnet i november, og i desember 2000 ble frihandelsavtalen med Makedonia undertegnet. I tillegg pågikk det i 2000 forhandlinger med Canada, Kypros, Tunisia, Jordan, Egypt, Kroatia og Chile. Det ble undertegnet samarbeidserklæringer med GCC-landene («Gulf Cooperation Countries»; Saudi-Arabia, Kuwait, Qatar, Bahrain, Emiratene og Oman), Ukraina, Mercosur (Argentina, Brasil, Uruguay og Paraguay) og Jugoslavia.

2. Overvåkingsorganet (ESA)

Mål

Overvåkingsorganets hovedoppgave er å føre tilsyn med at EFTA-landene gjennomfører og anven-der reglene i EØS-avtalen i samsvar med avtalens forpliktelser.

Rapport 2000

Hovedoppgaven i 2000 var knyttet til en omfattende generell overvåking av EFTA-landenes gjennomføring i nasjonal rett av de rettsakter som inngår i EØS-avtalen. Ved utgangen av 2000 var antall bindende EØS-rettsakter 3 807. Norge hadde pr. 1. november 2000 gjennomført 95,9 pst. av direktivene. Overvåkingsorganet har et spesielt ansvar for å påse at regelverket følges innenfor områdene offentlig innkjøp, statsstøtte og konkurranse.

3. EFTA-domstolen

Mål

Domstolens hovedoppgave er å avgi rådgivende uttalelser om fortolkning av EØS-avtalen på anmodning fra nasjonale domstoler og å dømme i de saker som reises mot et EFTA-land av Overvåkingsorganet, eventuelt av et annet EFTA-land. Domstolen behandler også anker mot avgjørelser tatt av Overvåkingsorganet i konkurransesaker, herunder statsstøtte.

Rapport 2000

Domstolen ferdigbehandlet 3 saker i 2000.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget totalt kr 133 200 000 til EFTA og EFTA-organer.

Tilskudd til Nordisk ministerråds virksomhet

Mål

Det formelle nordiske samarbeidet blir realisert gjennom Nordisk Ministerråd. Statsministrene har det overordnede ansvar for samarbeidet. I Ministerrådene møtes de nordiske samarbeidsministrene og fagministrene. Samarbeidet følger tre hovedsøyler: Det internt nordiske, Norden og Europa (EU/EØS) og Norden og Nærområdene (Baltikum, Nordvest-Russland, Kaliningrad og en arktisk dimensjon). Målet er å bidra til samarbeid på områder der de nordiske land har felles interesser og som gir en nordisk nytte.

Rapport 2000

Den nordiske «Vismannsguppen» la i 2000 fram sin rapport over scenarier for utviklingen av det nordiske samarbeidet i det nye årtusen. Det vil i 2001 bli utarbeidet et ministerrådsforslag med eventuelle reformer til vedtak på Nordisk Råds sesjon i København.

Den overordnede målsetting for nærområde-samarbeidet er å bidra til en stabil og demokratisk utvikling i Nærområdene. Nærområdesamarbeidet er langt på vei et fellesnordisk bidrag til EUs «Nordlige dimensjon».

Det ble i 2000 avlevert en rapport fra en nordisk arbeidsgruppe med forslag til en revidert nordisk nærområdestrategi, som særlig peker på interessen av å orientere nærområdesamarbeidet

mer i retning av Nordvest-Russland. De baltiske land har gitt sin tilslutning til dette. Det vil bli utarbeidet et ministerrådsforslag til Nordisk Råd i 2001.

I den internt nordiske søylen ferdigstilte Ministerrådet i 2000 et forslag til en tverrsektoriell strategi for «Et bærekraftig Norden». Strategien inneholder de nordiske lands langsiktige mål for en bærekraftig utvikling fram til 2020, samt mål og initiativ i perioden 2001-2004 for å fremme disse målene. Den skal også benyttes som en modell for regionalt miljøsamarbeid i internasjonale fora. Strategien er behandlet av Nordisk Råd i juni år 2001.

Innenfor den europeiske søylen er identifikasjon av saker av felles interesse, samråd og informasjonsutveksling det viktigste. Aktuelle EU/EØS-saker står på dagsorden på de fleste møter i Ministerrådets regi.

Servicetelefonen «Hallå Norden» ble langt på vei etablert i 2000, og det vil bli betydelig enklere å få tilgang til informasjon om rettigheter og andre nordiske forhold.

Budsjett 2002

Både i 2001 og i 2002 finansieres 10 mill. DKK av landenes bidrag ved å redusere Ministerrådets likviditet med et tilsvarende beløp. De 10 mill. DKK skal ikke innbetales fra landene i budsjettårene, men vil fremgå som en fordring på landene i samsvar med fordelingsnøkkelen for 2001 og 2002. Fordringene er rentefrie, og det er ikke bestemt noe tidspunkt for eventuell tilbakebetaling. Ved utgangen av 2002 vil den totale fordring på Norge være 4,36 mill. DKK.

Til Nordisk Industrifond er det i Ministerrådets 2002-budsjett foreslått en bevilgning på 60,310 mill. norske kroner. I tillegg er det foreslått en tilsagnsfullmakt på 70 mill. norske kroner. Tilsagnene kan komme til utbetaling med maksimalt 50 mill. i 2003 og 20 mill. i 2004. Basert på fordelingsnøkkelen for 2002 er Norges andel av tilsagnsfullmakten 15,12 mill. norske kroner.

Norge innehar formannskapet i Nordisk Ministerråd i 2002.

Følgende områder foreslås prioritert i 2002-budsjettet: Strategiske initiativ under samarbeidsministrene, det flerkulturelle Norden, matvaretrygghet, IT-samarbeid, barn og unge, strategien for et bærekraftig Norden, språksamarbeid, nær-områdeaktiviteter, samt reduksjon av grensehindringer.

For 2002 foreslås bevilget kr 187 400 000.

Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO)

Mål

ICAO har i år 2000 revidert sin strategiske aksjonsplan. Organisasjonens mål er å fremme en effektiv og sikker internasjonal luftfart gjennom en harmonisert utvikling på nasjonal og regional basis, global planlegging og felles standarder og normer.

Rapport 2000

Universal Safety Oversight Program er unikt i internasjonal sammenheng idet alle de 187 medlemslandene har akseptert at et revisjonsteam fra ICAO gis adgang til luftfartsmyndighetene for å kontrollere i hvilken grad de lever opp til de sikkerhetsrelaterte forpliktelser i lovgivning, forskriftsregulering og drift. 82 land ble revidert i år 2000, blant dem Norge. Resultatet for Norge var godt, men det ble også påvist områder som burde forbedres. I mange land er det påvist alvorlige avvik. De første analysene foreligger også etter at totalt 131 stater er besøkt. Analysene viser en høy grad av sammenheng mellom avvik i revisjonsrapportene og flysikkerhet slik det kommer til uttrykk i ulykkes-/hendelsesstatistikk. Som en del av programmet utarbeider landene en aksjonsplan for å rette opp manglene. Også denne aksjonsplanen vurderes av ICAO. Utfordringen er nå å sørge for gjennomføring av aksjonsplanene, noe som krever ressurser mange medlemsland ikke har.

ICAO har i samarbeid med Unidroit utarbeidet forslag til en ny konvensjon om rettigheter i mobilt løsøre. Opprettelse av et internasjonalt register for slike rettigheter vil sikre kreditorer bedre og gjøre finansiering av fly lettere og rimeligere. Dette har først og fremst betydning for utviklingslandene.

Et stort arbeid ble nedlagt for å utarbeide og konsekvensvurdere en ny miljøstandard for fly. En komplisert datamodell er utviklet for å simulere virkningene av alternative løsninger på flyplasser over hele verden. Hovedelementene i vurderingene er hva som er mulig teknisk, den miljømessige gevinsten og de økonomiske virkningene. Dette er beregnet, både regionalt og globalt. Vedtak i saken skal gjøres i 2001.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget kr 2 803 000.

Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)*Mål*

OECD er et forum hvor Norge møter de største aktørene i verdensøkonomien, og hvor sentrale felles problemstillinger analyseres og drøftes. Organisasjonen har de senere år også styrket sitt samarbeid med en bred gruppe ikke-medlemsland. For Norge er OECDs samarbeid med Russland av særlig betydning. Norge arbeider for at OECD skal opprettholde sin posisjon som et viktig forum i den økonomiske og handelspolitiske debatten.

Rapport 2000

Arbeidet med å reformere og effektivisere organisasjonen i forbindelse med reduksjoner i organisasjonens budsjett, fortsatte også i 2000. For fremtidige budsjettår vil man søke å holde budsjettet innen nåværende rammer, det vil si ingen reell vekst. Det blir innført toårige budsjettssykluser, slik at disse samsvarer med syklus for arbeidsprogram. Dette vil medføre at det fra 2003 vil bli vedtatt toårige budsjetter for OECD. I statsbudsjettet for 2003 vil dette legges fram for Stortinget i form at et forslag til romertallsvedtak.

OECD har siden 1974 betalt pensjonsforpliktelsene til sine ansatte over det ordinære budsjettet. Ordningen har gått med betydelige underskudd. Et fond som skal dekke pensjonsutbetalingene er under opprettelse.

I september 2000 ble Slovakia opptatt som OECDs 30. medlemsland. Tiltredelsesprosessen er blitt hjulpet fram av OECDs program Partners in Transition, som ble lansert i 1991 for Tsjekkia, Slovakia, Polen og Ungarn. OECDs anti-korrupsjonsavtale som trådte i kraft i 1999, er nå ratifisert av 21 land. Avtalen representerer et stort fremskritt i det internasjonale arbeidet med å bekjempe bestikkelser og korrupsjon. I tilknytning til OECDs ministerrådsmøte i juni 2000 ble OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper vedtatt i revidert versjon av de 30 OECD-landene samt observatørlandene Argentina, Brasil og Chile. I forbindelse med Ministerrådsmøtet ble OECD Forum arrangert for første gang. Dette oppfattes som et viktig skritt mot ytterligere åpenhet utad, både i forhold til ikke-medlemsland og det sivile samfunn. Arbeidet på OECDs rapport om bærekraftig utvikling ble viderebrakt, og ventet ferdigstilt til Ministerrådsmøtet 2001.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget kr 11 196 000.

Verdens Handelsorganisasjon (WTO)*Mål*

Med vår betydelige utenrikshandel er det i Norges interesse å bidra til videreutviklingen og effektiviseringen av det multilaterale regelbaserte handelssystemet. Forhandlingene om landbruk og tjenester, som ble innledet i 2000, videreføres. Norge vil fortsatt delta aktivt i forhandlingsprosessen.

Parallelt foregår en prosess for å legge grunnlaget for igangsetting av en bred forhandlingsrunde under WTOs fjerde ministerkonferanse i Doha, Qatar 9.-13. november 2001. Norge deltar aktivt i denne prosessen. Fra norsk side legges det vekt på at områdene markedsadgang for industriprodukter og fisk, elektronisk handel, handelsfasiliteter, offentlige innkjøp, investeringer, konkurransepolitikk og antidumping blir inkludert. Både i de pågående og i en bred runde må det tas spesielt hensyn til utviklingslandene. Utviklingslandene og spesielt de minst utviklede landene (MUL), må settes bedre i stand til å utnytte de mulighetene et åpnere handelssystem legger grunnlaget for. Miljøhensyn er sektorovergripende og må søkes ivaretatt på alle områder.

Rapport 2000

I tråd med den såkalte innebygde dagsorden besluttet under Uruguay-runden, påbegynte WTO i januar 2000 forhandlinger vedrørende handelen med tjenester og landbruksvarer. Fra norsk side har vi betydelige interesser på disse områder, og har deltatt aktivt i forhandlingsprosessen. Det har vært et nært samarbeid med arbeids- og næringslivsorganisasjoner.

Samtidig har virksomheten i WTO vært preget av videre arbeid med å legge grunnlaget for en beslutning om en ny bred forhandlingsrunde.

Norge har fortsatt deltatt aktivt i tiltredelsesforhandlinger med søkerland til WTO, med særlig vekt på Russland og Kina. WTO fikk i løpet av året 5 nye medlemsland og antall medlemmer var ved årets slutt 140. I tillegg ble Litauen besluttet opptatt som medlem.

Den siste gjenværende norske importkvoten for tekovarer (fiskenett) ble avviklet ved utløpet av 2000.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås beviget kr 6 386 000.

Internasjonalt energisamarbeid**1. OECDs atomenergibyrå (NEA)***Situasjonsbeskrivelse og mål*

NEAs oppgave er å fremme bruk av atomenergi for fredelige formål. Norge deltar i NEA bl.a. for å styrke byråets innsats innen forskning, informasjonsutveksling og faglig bistand om driftssikkerhet og atomavfallsbehandling/-lagring ved atominstallasjoner i Russland, Sentral- og Øst-Europa. Det er en målsetting å videreutvikle det internasjonale regelverk for erstatningsansvar og erstatningsplikt ved atomskade.

Rapport 2000

NEAs bistand til land i Øst-Europa er bl.a. anvendt til å utvikle en bedre sikkerhetskultur. De viktigste virkemidlene er samarbeidsprogrammer, utveksling av informasjon, seminarer og opphold for eksperter fra Øst-Europa ved anlegg i NEAs medlemsland, inkludert ved Institutt for Energiteknikk på Kjeller og i Halden. NEA har bistått land i Øst-Europa med å utarbeide lovgivning for atomvirksomhet. Norge støtter dette arbeidet aktivt. Atomenergibyrådet samarbeider med IAEA angående juridiske spørsmål i forbindelse med ansvar og erstatningsplikt ved atomskader.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget kr 542 000.

2. Det internasjonale atomenergibyrå (IAEA)*Situasjonsbeskrivelse og mål*

IAEAs hovedmålsetting er å arbeide for at bruk av atomenergi skal fremme fredelige formål, helse og velstand. IAEAs virksomhet skal ikke bidra til militære formål. Norge deltar i IAEA for å styrke organisasjonens innsats med hensyn til å bedre sikkerheten ved usikre kjernekraftverk i første rekke i Øst-Europa og SUS-landene, for å utvide internasjonalt samarbeid vedrørende forsvarlig behandling, transport, lagring og deponering av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall, for å forbedre og utvide rutiner for varsling og assistanse ved atomulykker, samt for å styrke sikkerhet og

kontroll for å hindre spredning av spaltbart materiale.

Rapport 2000

IAEA gjør et betydelig arbeid for å kartlegge og bedre sikkerheten ved kjernekraftverk bl.a. i Øst- og Sentral-Europa. IAEA-konvensjonen om kjernefysisk sikkerhet ved sivile kjernekraftverk, som Norge har undertegnet og ratifisert, er et viktig middel i dette arbeidet.

Sikkerhetskontrolltiltak i henhold til Ikke-spredningsavtalen (NPT), for å hindre at spaltbart materiale anvendes til militære formål, var også i 2000 et viktig arbeidsfelt for IAEA. Av 187 land som pr. 31. desember 2000 har undertegnet NPT var det fremdeles 51 land som ennå ikke har inngått sikkerhetskontrollavtaler med IAEA slik de er forpliktet til. For å utvide virkeområdet for sikkerhetskontrolltiltakene er IAEA i ferd med å inngå tilleggsprotokoller til de eksisterende avtalene. Norge undertegnet en slik tilleggsprotokoll med IAEA i september 1999, som trådte i kraft i mai 2000. Pr. 31. desember 2000 hadde 53 land inngått slike tilleggsprotokoller, hvorav 18 er trådt i kraft. IAEAs kontrolloppgaver overfor Irak og Nord-Korea er av særlig betydning. Byråets inspeksjonsteam fikk begrenset tilgang til atomanlegg i Irak i januar 2000 i h.t. landets ordinære sikkerhetskontrollavtale av 1972. Det ble ikke gitt generell tilgang for å kontrollere overholdelsen av sikkerhetsrådets resolusjoner overfor Irak på atomområdet. Det var heller ikke i fjor noen særlig framgang i IAEAs arbeid med verifisering av spaltbart materiale i Nord-Korea.

Den multilaterale ekspertgruppen (CEG) arbeidet i 2000 videre i regi av IAEA for å fremme internasjonalt samarbeid om radioaktivt avfall i Russland. Norge overtar fra 1. januar 2001 formannskapet i CEG.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget kr 16 577 000.

3. Det internasjonale energibyrå (IEA)*Situasjonsbeskrivelse og mål*

IEA er OECD-landenes samarbeidsorganisasjon på energisektoren. Hovedmålsettingen er å sikre medlemslandenes energiforsyninger gjennom en beredskapsplan for olje og et langsiktig energiprogram. Norge deltar i samarbeidet ved en særavtale som ivaretar vår stilling som betydelig

eksportør av olje og gass. IEAs definisjon av energiforsyningssikkerhet omfatter miljøspørsmål og samarbeid med ikke-medlemsland. Oppfølging av Kyoto-protokollen og CSD-prosessen på energiområdet blir et viktig arbeidsfelt for organisasjonen i tiden fremover.

Rapport 2000

Energiforsyningssikkerhet og energipolitikk som sikrer nasjonal og internasjonal økonomisk og sosial utvikling, samt globale miljøhensyn har vært hovedinnsatsområdene i IEA-samarbeidet i 2000.

Energisamarbeidet med Russland og Sentral- og Øst-Europa er en viktig del av det økonomiske og politiske reformarbeidet i disse landene. Tsjekia er tatt opp som medlem i 2000, Sør-Korea er i ferd med å avslutte de nødvendige formaliteter for medlemskap, mens Slovakia og Polen er i ferd med å gjennomføre disse tiltakene. Samarbeidsavtaler er etablert med Kina og India, som i stadig større grad vil sette sitt preg på den globale energiutviklingen.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget kr 1 207 000.

4. Det europeiske energicharter (ECT)

Situasjonsbeskrivelse og mål

Det europeiske energicharter av 1991 er uttrykk for ønsket om større sikkerhet i energileveranser, økt effektivitet i produksjon, bearbeidelse, distribusjon og bruk av energi, og reduksjon av miljøproblemene.

Med charteret, som også henviser til statenes suverene rettigheter over energikildene, er det avgitt en politisk erklæring om utvikling av et effektivt energimarked, basert på ikke-diskriminering og markedsorientert prisdannelse. Det er senere inngått en juridisk bindende chartertraktat som ramme for langsiktig samarbeid, liberalisert energimarked og beskyttelse av investeringer.

Rapport 2000

Av de 50 land som har undertegnet traktaten er den hittil ratifisert av 42 land. Norge har ikke ratifisert, da traktatens tvisteløsningsmekanisme i investor/stat-forhold kan reise problemer i forhold til Grunnlovens paragraf 88 om at Høyeste-

rett dømmer i siste instans. Heller ikke Russland, Canada og Japan har ratifisert. USA har ikke undertegnet traktaten.

Forhandlingene om en tilleggstraktat, som omfatter spørsmål om handel og energirelatert utstyr og tjenester, er stilt i bero hva angår spørsmålet om likebehandling av investeringer. Forhandlingene om handel og energirelatert utstyr og tjenester er fullført. Arbeid for å søke å oppfylle handelsforpliktelsene under traktaten og for å etablere regler for energitransitt pågår. Arbeidet med å følge opp protokollen om energiøkonomisering ble i 2000 videreført.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget kr 356 000.

Multilaterale eksportkontrollfora

Mål

Wassenaar-samarbeidet har som mål å samordne eksportkontroll for konvensjonelle våpen og tilhørende høyteknologiske flerbruksvarer.

Rapport 2000

33 land deltar i Wassenaar-samarbeidet. Samarbeidet har et eget sekretariat i Wien. Norge har deltatt aktivt i etableringen av samarbeidet for å videreutvikle og styrke dette eksportkontrollforumet.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget kr 93 000.

Marine ressurser

Mål

Den internasjonale hvalfangstkommisjon (IWC) har som formål å sikre bærekraftig forvaltning globalt av de store hvalartene.

Kommisjonen for bevaring av levende ressurser (CCAMLR) har som formål å sikre bærekraftig forvaltning av de levende marine ressurser i området rundt Antarktis.

Rapport 2000

Organisasjonen som har ca. 40 medlemsland, har de senere år vært dominert av verneinteresser. Dette har ført til at IWC i stor grad har vært handlingslammet og ute av stand til å fatte forvaltnings-

vedtak. Organisasjonen har i en årrekke forsøkt å komme fram til et nytt forvaltningsregime. Målet var at årsmøtet 2001 skulle kunne fatte vedtak om iverksettelse av et nytt regime. Dette har imidlertid så langt ikke lyktes. Norge har deltatt aktivt i arbeidet med å få IWC til igjen å fungere i samsvar med sitt folkerettslige grunnlag nedfelt i Den internasjonale konvensjonen for regulering av hvalfangst.

CCAMLR-konvensjonen trådte i kraft i 1982. Norge har deltatt aktivt i Kommisjonens arbeid fra starten. I arbeidet med forvaltning av de fiskbare bestander støtter Kommisjonen seg på råd og anbefalinger fra en fast vitenskapskomité. De seneste årene har CCAMLR arbeidet for å hindre uregulert og ulovlig fiske innen konvensjonsområdet med særlig vekt på håndhevelse og kontrolltiltak. Norge deltar aktivt i dette arbeidet og fikk under årsmøtet i 2000 gjennomslag for å innføre lisensnektelse som tiltak mot fartøyer som bryter regelverket.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget kr 737 000 til Den internasjonale hvalfangstkommisjonen og kr 398 000 til Kommisjonen for bevaring av levende marine ressurser.

Post 71 Finansieringsordningen under EØS-avtalen, kan overføres

Mål

Den opprinnelige låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen utløp 31. desember 1998. Under ordningen har det blitt gitt finansieringsbistand til utvikling og strukturtilpasning i Hellas, Irland, Portugal og deler av Spania. Da ordningen gikk mot slutten, reiste EU-siden krav om at den skulle videreføres. EØS-komiteén besluttet den 22. mai 2000 å opprette en ny ordning med finansiell overføring til mindre velstående områder i EU. Betalingsforpliktelsene gjelder femårsperioden 1999-2003 og har omtrent samme omfang som EFTA/EØS-landenes bidrag til den tidligere ordningen. Områder som kvalifiserer for EUs egne ordninger for sosial og økonomisk utjevning vil

også være mottakere av bidrag fra den nye EØS-ordningen. St.prp. nr. 6 (2000-2001) om opprettelse av en ny finansieringsordning under EØS-avtalen ble fremmet 20. oktober 2000. Ordningen trådte i kraft 1. januar 2001, jfr. Innst. S. nr. 19 (2000-2001).

Rapport 2000

Av tilskuddsrammen på 500 mill. euro under den tidligere ordningen gjensto pr. 31.12.2000 utbetaling av 198,4 mill. euro til 46 prosjekter. Utbetalingen var fullført for 10 prosjekter. Av de 37 prosjektene som nyter godt av rentetilskudd for en total låneramme på 1.500 mill. euro i Den europeiske investeringsbank, er utbetalingsforpliktelser pr. 31.12.2000 fullført for 30 prosjekter. Utbetaling av rentesubsidier pågikk til 5 prosjekter, mens det foreløpig ikke var foretatt utbetaling til 2 prosjekter. Det synes ikke nødvendig med tilleggsutbetalinger for å sikre kontantstrømmen til låne- og tilskuddsordningen, som er under avvikling.

Budsjett 2002

Rammen for den nye finansieringsordningen er på totalt 119,6 mill. euro. Den norske andelen er beregnet til om lag 113,6 mill. euro. Det ble ikke bevilget midler til ordningen i 1999. For år 2000 ble bevilgningen på 187,4 mill. kroner redusert til null i Revidert nasjonalbudsjett, da det ble klart at midlene for 2000 ikke ville komme til utbetaling før i 2001.

For år 2001 ble det bevilget 194,8 mill. kroner. Budsjettet ble redusert med 100 mill. kroner i Revidert nasjonalbudsjett samme år.

Til nå er det ikke fremmet konkrete søknader til finansieringsordningen. Utbetalinger til prosjekter vil foretas på bakgrunn av en vurdering av konkrete søknader. Erfaringsmessig tar det 4-6 måneder å behandle slike søknader, og deretter minst 3 måneder før prosjektet kan settes igang. På bakgrunn av de store forsinkelsene i etableringen av ordningen, og den store usikkerheten knyttet til utbetalingstidspunktet foreslås det i 2002 å bevilge kr 195 000 000.

For 2002 foreslås bevilget kr 195 000 000.

Programområde 03 Internasjonal bistand

Utgifter fordelt på programkategorier:

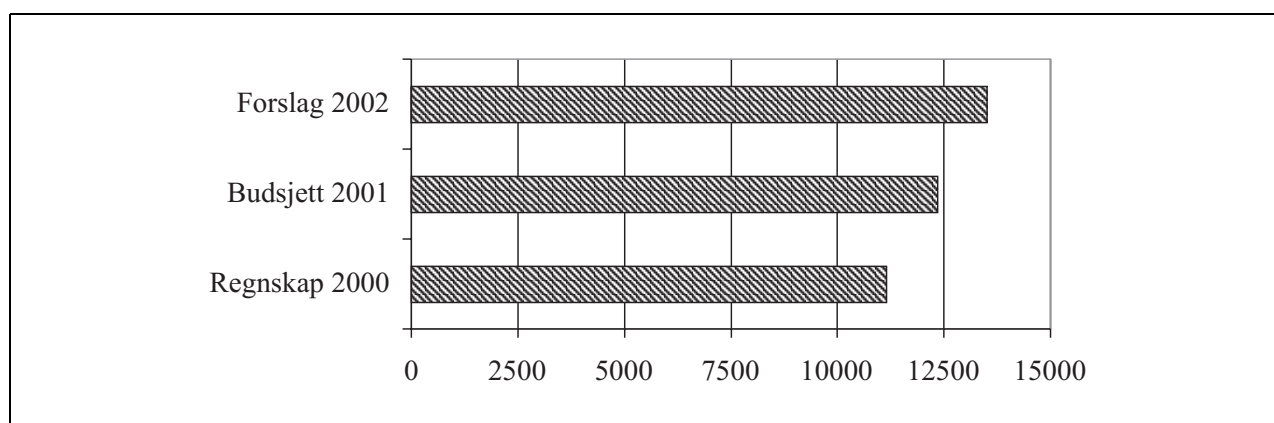
(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
03.00	Administrasjon av utviklingshjelpen	559 441	567 615	625 146
03.10	Bilateral bistand	2 229 810	2 231 200	2 417 200
03.20	Globale ordninger	4 957 576	5 102 685	5 684 154
03.30	Multilateral bistand	3 413 822	4 444 000	4 778 500
	<i>Sum ODA-bistand</i>	<i>11 160 647</i>	<i>12 345 500</i>	<i>13 505 000</i>
03.50	Øvrig bistand (ikke ODA-bistand)	296 957	418 700	442 200
	Sum programområde 03	11 457 604	12 764 200	13 947 200

Opptopping av ODA-godkjent bistand

For 2002 foreslås bevilget 13 505 mill. kroner i offisiell utviklingshjelp (ODA). Dette er en nomi-

nell økning på 1 160 mill. kroner (9,4 pst.) i forhold til saldert 2001-budsjett. Bevilgningsforslaget tilsvarer 0,90 pst. av BNI-anslaget for 2002, en opptopping fra 0,89 pst. i 2001.

Figur 8.2 Fig. over bistandsoverføringer 2000 og 2001, samt forslag 2002, i mill. kroner.

En helhetlig utviklingspolitikk – og vurdering av utviklingsfond

I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2001 ba Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om at Regjeringen utredet et utviklingsfond.

Regjeringen vil understreke at vi som et av verdens rikeste land har en politisk og moralsk forpliktelse til å vise internasjonal solidaritet, blant annet gjennom et høyt nivå på bistanden. Denne Regjeringen har som mål å trappe opp bistanden til 1 pst. av BNI.

I forslaget til statsbudsjett for 2002 følger Regjeringen opp denne målsettingen ved en opptrapping av den ODA-godkjente bistanden til 0,90 pst. av BNI. Økt bistand inngår i Regjeringens helhetlige arbeid for å bidra til utvikling i de fattigste landene.

- Regjeringen foreslår at det opprettes et eget MUL-vindu i NORFUND for å stimulere til økt næringsutvikling og investeringer i de fattigste landene.
- Regjeringen har besluttet å utvide Gjeldsplannen til også å omfatte mellominntektsland med betydelige fattigdomsproblemer og land som er ute av en situasjon preget av krig og konflikt.
- Regjeringen foreslår å fjerne alle toll- og kvotestriksjoner på import av alle varer unntatt våpen fra de minst utviklede landene (MUL). Økt bistand, herunder handelsrelaterte tiltak, vil være avgjørende for at de fattigste landene skal kunne få positiv effekt av et slikt vedtak.
- I WTO-forhandlingene legger Regjeringen avgjørende vekt på behovet for å styrke utviklingslandenes mulighet til å delta i internasjonal handel.

Når det gjelder Petroleumsfondet vil Regjeringen peke på at det er bred politisk enighet om formål og kriterier for forvaltningen av fondet. Regjeringen viser også til at avkastningen fra Petroleumsfondet inngår i BNI, og at våre oljeinntekter legger grunnlaget for et høyt nivå på bistanden.

Regjeringen fikk ved Stortingets behandling av RNB for 2001 tilslutning til forslaget om å etablere en mekanisme for at selskaper skal kunne tas ut av investeringsuniverset for Petroleumsfondet dersom aksjeeiet i slike selskaper er i strid med Norges folkerettslige forpliktelser. Forvaltningen av Petroleumsfondet er underlagt en kontinuerlig vurdering. Som en del av denne prosessen vil Regjeringen i 2002 vurdere hvilke land Petroleumsfondet kan investeres i, blant annet

med sikte på å kunne åpne opp for investeringer i flere utviklingsland.

Fattigdomsreduksjon

Utviklingsmålene

Det overordnede målet for norsk utviklingssamarbeid er å bidra til bedring av økonomiske, sosiale og politiske kår i utviklingslandene, innen rammen av en bærekraftig utvikling.

Det er nær sammenheng mellom dette overordnede mål, og de internasjonale utviklingsmålene som er vedtatt av FN:

FN tar utgangspunkt i situasjonen i 1990.

- Halvering av andelen av befolkningen i utviklingslandene som lever i absolutt fattigdom innen 2015.
- Grunnutdanning for alle innen 2015.
- Likestilling mellom kjønnene i form av lik andel av jenter og gutter i grunnutdanning og videregående utdanning innen 2015.
- Reduksjon av spebarnsdødelighet og barnedødelighet med to tredjedeler innen 2015.
- Reduksjon av dødelighet blant gravide og fødende kvinner med minst tre fjerdedeler innen 2015.
- Tilgang til prevensjon for alle gjennom primærhelsetjenesten innen 2015.
- Iverksetting av nasjonale strategier for bærekraftig utvikling innen 2005 slik at miljødeleggelser på globalt og nasjonalt nivå er reversert innen 2015.

De internasjonale utviklingsmålene står sentralt i erklæringen fra FNs tusenårsforsamling høsten 2000, og kalles derfor også tusenårsmålene.

Medlemslandene sluttet seg også til nye mål:

- Spredningen av hiv/aids, malaria og andre sykdommer som truer menneskeheten skal stoppes innen 2015.
- Det skal innen 2020 oppnås en betydelig bedring i levekårene til de mer enn 100 millioner mennesker som bor i slumområder.

OECD/DAC vedtok på sitt ministermøte i 2001 et sett retningslinjer for fattigdomsreduksjon som bl.a. bygger på lærdommer fra utviklingssamarbeidet. Disse retningslinjene bekrefter at fattigdomsreduksjon er den viktigste utviklingspolitiske oppgave. Ministermøtet vedtok også en sjekkliste som medlemmene anbefales å bruke for å sikre at den politikken de fører på andre områder enn bistand også bidrar til fattigdomsreduksjon i utviklingslandene.

Norge og andre OECD/DAC medlemmer vil bli stilt regelmessig til regnskap for sine bidrag til fattigdomsreduksjon i form av eksaminasjoner av medlemslandenes utviklingspolitikk. I henhold til OECDs sjekkliste vil det da bli satt søkelys ikke bare på utviklingspolitikken, men også på andre deler av Norges forhold til fattige utviklingsland.

Fokus på resultater

Siden hovedmålet for norsk utviklingspolitikk er knyttet til de internasjonale utviklingsmålene, vil disse være en viktig referanseramme for vurderinger av resultatoppnåelse og virkninger av innsatsen. Regjeringen vil legge vekt på å videreutvikle dette arbeidet.

Virkningene av norsk innsats kan vanligvis ikke isoleres fra andre påvirkninger. Vurderinger av hvorvidt norsk utviklingssamarbeid bidrar effektivt til fattigdomsreduksjon, må derfor ta utgangspunkt i undersøkelser av utvikling i fattigdomssituasjonen og i utviklingstendenser innenfor sektorer Norge støtter i det enkelte samarbeidsland.

Vurderingen må fokusere på om samarbeidslandene har ført en politikk som har vist seg effektiv i forhold til de internasjonale utviklingsmålene. De konkretiseringer de enkelte land har gjort i sine fattigdomsstrategier vil også være viktige. Kvantitativ resultatmåling ut fra internasjonalt anerkjente indikatorer som samarbeidslandene selv benytter, vil være viktig. Vurdering av det norske bidraget til fattigdomsreduksjon i det enkelte land, vil i stor grad måtte baseres på kvalitative analyser. I tillegg vil det bli arbeidet med å videreutvikle forvaltningsmål og oppfølgingsrutiner for den norske bistanden.

FN-systemet, inkludert de internasjonale finansieringsinstitusjonene, vil ha et ansvar for å følge opp iverksettelsen av utviklingsmålene på landnivå i samarbeid med landets myndigheter. Det vil bli utarbeidet årlige statusrapporter som FNs generalsekretær vil legge fram for Generalforsamlingen. Fra norsk side vil man legge vekt på at det blir en integrert oppfølging der alle deler av FN-systemet, inkludert de internasjonale finansieringsinstitusjonene, samarbeider. Dette vil bli fulgt opp i de ulike organisasjonenes styrende organer.

I rapporteringen om bistandsvirksomheten vil det blir redegjort for samarbeidslandenes framskritt i forhold til de internasjonale utviklingsmålene og hvordan bistanden har støttet opp om landenes egne bestrebelser. Det er utarbeidet konkrete indikatorer for de enkelte internasjonale

utviklingsmålene. En samling om et sett av indikatorer vil kunne målrette og styrke kvaliteten på utviklingssamarbeidet.

Også Utenriksdepartementets evalueringsvirksomhet bidrar til økt kunnskap og læring om sentrale aspekter ved norsk utviklingspolitikk og gjennomføringen av denne, herunder samarbeidet med prioriterte samarbeidsland og samarbeidet med multilaterale og frivillige organisasjoner. Det er etablert rutiner som sikrer at konklusjonene og anbefalingene i evalueringsrapportene følges opp. I tillegg er hyppige gjennomganger av programmer og prosjekter, ofte i samarbeid med samarbeidspartnere og andre givere, et viktig virkemiddel i oppfølgingen av pågående tiltak.

Utviklingsministeren har etablert et rådgivende utvalg for resultater i utviklingspolitikken. Utvalget skal bidra til å øke innsynet i og skape mer dialog om utviklingspolitikken, med sikte på ytterligere fornyelse og effektivisering. Det skal bidra til et fokus på resultater, kvalitet og målrettet virkemiddelbruk. Medlemmene skal samlet representere relevant fagkunnskap, ulike interesser og et folkelig engasjement i forbindelse med utviklingssamarbeidet. Internasjonal deltakelse vil bli organisert i forbindelse med besøk og møter, ikke ved fast deltakelse i utvalget.

En helhetlig tilnærming

Det er en nær sammenheng mellom fattigdomsbekjempelse og fred og sikkerhet. Regjeringen vil fortsatt aktivt bidra til forebygging av konflikter og konsolidering av skjør fred. Store flyktningebegivelser og et stort antall internt fordrevne som følge av krig og væpnet konflikt tilsier at norsk støtte til internasjonalt humanitært samarbeid fortsatt må ligge på et høyt nivå.

Regjeringen vil arbeide for en integrert tilnærming mellom politiske, fredsbyggende og humanitære tiltak og vil supplere humanitær bistand med støtte til menneskerettighets- og demokrati-tiltak.

Det har i mange konfliktsituasjoner vist seg å være dårlige koblinger mellom den kortsiktige humanitære bistanden og den langsiktige utviklingsbistanden. Nødhjelp er både i mål og virkemidler rettet mot humanitære krisesituasjoner. Det ideelle vil være at det multilaterale utviklingssystem – supplert med bilaterale tiltak – kan overta oppgaver av mer langsiktig art så snart krisesituasjoner er over. Ofte har utviklingssystemet ikke hatt kapasitet til å gå raskt inn for å påta seg slike oppgaver. Dermed har det oppstått såkalte

«gap»situasjoner som kan være særlig uheldig i politisk ustabile områder og land.

Både FN og det multilaterale system forøvrig søker å styrke evnen til å gå inn raskere med fredsbyggende tiltak når det er behov for det. Dette krever at også giverland som Norge har budsjettmessig beredskap til å støtte fredsbyggende utviklingstiltak i overgangen mellom humanitær og langsiktig bistand, både gjennom direkte støtte og til FN-systemet og de frivillige organisasjoner. Det er på denne bakgrunn at Regjeringen nå foreslår en egen budsjettpost for overgangs-
bistand i «gap»situasjoner.

Nye allianser i utviklingssamarbeidet

I de totale overføringene av kapital fra industri-land til utviklingsland spiller private investeringer en stadig større rolle. Det alt vesentlige av disse investeringene går imidlertid til mellominntektsland. Asiatiske land, med Kina i spissen, har vært de største mottakere. De minst utviklede landene (MUL) mottar svært lite private investeringer.

Norge har deltatt aktivt i arbeidet for å øke private investeringer også i de fattige land. I januar 2001 ble det arrangert en konferanse i Oslo om privat sektors rolle i MUL-land. Dette engasjementet følges nå opp budsjettmessig gjennom en særskilt avsetning til de minst utviklede land i NORFUND, samtidig med at MUL-profilen i NORFUNDs øvrige virksomhet opprettholdes.

Privat sektor kan også komme inn som en partner i nye allianser for utenrikspolitiske og utviklingspolitiske formål. FNs generalsekretær Kofi Annan utfordret i 1999 privat sektor til et utvidet samarbeid om respekt for grunnleggende standarder innen menneskerettigheter, miljø og arbeidsliv. Dette såkalte Global Compact-initiativet har fått bred støtte fra privat sektor.

Det er mange andre eksempler på at privat sektor kan spille en viktig rolle som partner for utviklingsrettede formål. Den globale alliansen for vaksine og immunisering (GAVI), hvor privat sektor har gått sammen med giverland for å finansiere vaksinasjon av flest mulig barn mot smittsomme sykdommer, er en modell for samarbeid mellom offentlig og privat sektor som vil bli brukt også i planleggingen av det nye globale fond for aids og helse.

Eksempelene fra de nye industristater i Asia viser at en effektiv og styringsdyktig offentlig sektor er av vesentlig betydning for å skape bedre rammebetingelser for bærekraftig utvikling. Men uformelle allianser om målrettede tiltak, hvor privat sektor og frivillige organisasjoner inngår som

partnere med mottakerstater og giverland både på finansieringssiden og i utførelsen, kan bli en viktigere del av utviklingssamarbeidet i årene som kommer.

Geografisk konsentrasjon og tematisk satsing

En slagkraftig utviklingspolitikk forutsetter god samordning mellom bilaterale og multilaterale kanaler og strategisk bruk av bistandskanaler. Regjeringen vil til enhver tid velge de kanaler som gir best ressursutnyttelse. Der Norge som bilateral giver ikke kan tilføre innsatsen merverdi av betydning, skal det vurderes hvordan multilaterale kanaler kan utnyttes.

Regjeringen har valgt å konsentrere bistanden gjennom:

- geografisk konsentrasjon av et bredt bilateralt utviklingspolitisk samarbeid til noen få hovedsamarbeidsland
- videreutvikling og konsentrasjon på et bredt multilateralt utviklingspolitisk samarbeid til noen få organisasjoner
- fokusering av øvrig bilateral og multilateral bistand til noen prioriterte tverrgående tematiske innsatsområder

Støtten til våre viktigste samarbeidsland har vært synkende. Samtidig har andelen av bistand som går til de aller fattigste landene (MUL) gått ned. Regjeringen vil styrke og konsentrere samarbeidet med noen hovedsamarbeidsland på et langsiktig og høyt nivå. Kjernen i bistanden til hovedsamarbeidsland skal ligge i en landspesifikk bevilgning for stat-til-stat samarbeid, innrettet på å støtte opp om landenes egne strategier for å bekjempe fattigdom. Bruken av midlene skal ta utgangspunkt i hovedsamarbeidslandenes eget behov, gitt det totale giverbildet. Regjeringen vil styrke mottakeransvaret i dette samarbeidet. Disse landene, sammen med et utvalg av andre særskilte samarbeidsland vil dessuten kunne inngå i bilateralt samarbeid finansiert over tematisk inndelte regionbevilgninger. Stat-til-stat samarbeid med særskilte samarbeidsland gir en plattform for bilateral politisk kontakt og dialog med landets myndigheter, selv om denne vil være smale enn når det gjelder hovedsamarbeidslandene. Slik kontakt er en forutsetning for at Norge kan være en aktiv partner i utenriks- og utviklingspolitiske spørsmål.

Også ved bruk av tematiske bevilgninger skal mottakeransvar, nasjonale fattigdomsstrategier og koordinert innsats være styrende for innretningen på samarbeidet. Innenfor rammen for region-

bevilgningene vil det i tillegg til stat-til-stat samarbeid også være rom for samarbeid gjennom frivillige organisasjoner, forutsatt at disse inngår i en effektiv, samordnet strategi.

Programkategori 03.30 Multilateral bistand omfatter tematiske poster i tillegg til generelle bidrag. Midler fra disse postene skal brukes strategisk for å styrke det multilaterale systemets kapasitet til å fylle sin rolle. Der slike bevilgninger knyttes til landbaserte eller regionale programmer, vil også andre land enn våre bilaterale samarbeidsland kunne inngå.

Profil for de tematiske satsingene

En tematisk inndeling av budsjettproposisjonen bidrar til å fokusere innsatsen og styrke kvaliteten på norske bidrag gjennom aktiv bruk av kunnskap og faglig dialog.

- En post går til krisehåndtering – det er posten for ekstraordinær og målrettet støtte til bekjempelse av hiv/aids.
- To poster går til langsiktige investeringer i avgjørende rammebetingelser for fattigdomsbekjempelse og utvikling. Det er posten for støtte til helse og utdanning, samt posten for støtte til godt styresett.
- To poster utgjør en viktig bro over fra en bistandsrelasjon til et mer normalisert og likeverdig samarbeid mellom land. Det er posten for støtte til økonomisk utvikling/handel og posten for støtte til miljø og energi.
- I den langsiktige bilaterale bistanden vil Regjeringen i tillegg foreslå en egen post for regional utvikling. Etter Regjeringens oppfatning er det behov for egne ressurser som kan styrke det regionale samarbeidet og perspektivet i vår bilaterale bistand.

For hiv/aids gjelder at alle landprogram og alle tematiske satsinger skal ha en innretting som bidrar til å demme opp for konsekvensene av epidemien på ulike samfunnsområder. De særskilte postene for hiv/aids kommer i tillegg som mer spesifikke innsatser med utgangspunkt i et ekstraordinært behov og nødvendigheten av virkemidler for å møte dette behovet.

Regjeringen tar sikte på å utarbeide strategier som legger de politiske premissene og den strategiske profilen for den samlede norske innsatsen på de ulike tematiske områdene gjennom alle kanaler. Strategiene vil bli utarbeidet med bidrag fra forskningsmiljøer, frivillige organisasjoner og andre eksterne kompetansemiljøer, og vil følges opp løpende gjennom faglige bidrag og dialog.

Stortinget vil bli holdt orientert om dette arbeidet i ordinære proposisjoner og utviklingspolitisk redegjørelse.

Satsingsområder i utviklingspolitikken

Hiv/aids

Aidsepidemien er langt mer enn et helseproblem. Den har utviklet seg til å bli en utviklingskatastrofe som truer med å undergrave resultatene av nasjonale utviklingspolitiske krafttak og av utviklingssamarbeidet. Epidemien har dramatiske virkninger ikke bare på dødelighet, men også på sykелighet og belastning på helsevesenet i de mest berørte landene. Økonomien svekkes i tillegg betraktelig ved at kvalifisert arbeidskraft rammes. Sosiale tjenester er også vanskelig å opprettholde når lærere og helsearbeidere dør. Unge kvinner er spesielt utsatt. FNs felles organ for aids – UNAIDS – har beregnet at minst 35 pst. av dagens 15-åringer vil dø av aids i de land der 15 pst. eller mer av den voksne befolkning er smittet med hiv. Åtte land i Afrika har en infeksjonsrate på 15 pst. eller mer – Botswana, Lesotho, Malawi, Namibia, Sør-Afrika, Swaziland, Zambia og Zimbabwe. Flere av disse er norske samarbeidsland. Barn rammes spesielt hardt av hiv/aids som følge av at foreldre dør og storfamilien går i oppløsning. 13 millioner barn er blitt foreldreløse som følge av epidemien. UNAIDS antar at tallet vil stige til 30 – 40 millioner innen 2010.

Det er en internasjonal målsetning å stoppe og reversere spredningen av hiv/aids og andre sykdommer som truer menneskeheten innen 2015. Regjeringen vil prioritere forebygging, samtidig som det vil bli arbeidet for å gjøre behandlingsmulighetene lettere tilgjengelige og rimeligere.

Innsatsen skal intensiveres både gjennom økt støtte til multilateralt aidsarbeid og gjennom det bilaterale utviklingssamarbeidet. Regjeringen vil bidra med finansielle ressurser, blant annet til opprettelsen av et globalt helse- og aidsfond.

På landnivå vil Regjeringen bidra til å styrke gjennomføringen av nasjonale aidsplaner, med særlig fokus på distrikter og lokalmiljø.

Regjeringen vil fortsette drøftingene med de enkelte organisasjonene om hvordan deres bidrag i kampen mot hiv/aids kan styrkes og bidra til samordnet innsats fra det multilaterale systemet. Fra norsk side vil man fremme offentlig-private partnerskap mot aids.

Forebyggende tiltak blant ungdom vil fortsatt prioriteres, med særlig vekt på å styrke kvinners og unge jenters stilling. De må sikres utdannings-

muligheter og få tilgang til rådgivning og prevensjon. Regjeringen ønsker å rette særlig fokus mot beskyttelse av barn, bl.a. gjennom tiltak for å hindre mor-til-barn smitte. Oppmerksomhet omkring menns ansvar, inkludert militært personell, er også viktig.

Regjeringen vil bidra til lettere tilgjengelige og billigere behandlingsmuligheter, bl.a. ved å støtte utvikling av helsesystemer og ved å framme internasjonale regler for legemidler som setter landene i stand til å forhandle fram rimelige avtaler og støtteordninger.

Forebygging av hiv-smitte og konsekvenser av epidemien skal i samarbeid med mottakerlandet vurderes i alle utviklingstiltak og integreres der hvor det er relevant.

Regjeringen vil fortsette anstrengelsene for å mobilisere norske miljøer til innsats i kampen mot hiv/aids. Et bredt spekter av norske miljøer er trukket med i arbeidet. Utviklingsministerens Aidsforum samler sentrale personer i norsk samfunnsliv, fra kirken, fagbevegelsen, arbeidsgiversiden, idretten, ungdomsorganisasjonene, kulturlivet, hjelpeorganisasjonene og media. «Aidsnett» består av et bredt spekter av frivillige organisasjoner og fagmiljø, som har organisert seg i tema-grupper, deler kunnskap og systematiserer konkrete erfaringer og utfordringer for endring og videreutvikling av strategier. «Aidsnett» er også et dialogforum for Utenriksdepartementet og NORAD. Utenriksdepartementet har selv organisert sitt arbeid i et tverrfaglig «Aidsteam» og NORAD har utarbeidet en egen handlingsplan for aids-satsing. Den norske måten å organisere arbeidet på har vakt internasjonal oppmerksomhet.

Helse og utdanning

Tilgang til grunnleggende sosiale tjenester er en forutsetning for sosial og økonomisk utvikling og mer rettferdig fordeling av godene. Utviklingslandene står overfor store utfordringer med å utvikle et helsetilbud som omfatter både forebygging og behandling, og som ikke minst når de fattigste gruppene. Det er langt fram for å nå det internasjonale målet om at alle skal ha et tilbud om grunnutdanning innen 2015. Fortsatt mangler 100 millioner barn skoletilbud, og av disse er 60 pst. jenter. Det er viktige sammenhenger mellom utdanning og fattigdomsreduksjon. Regjeringen viderefører målsettingen om støtte til grunnleggende sosiale tjenester definert innenfor rammen av 20/20-initiativet.

Norsk bistand skal bidra til en helhetlig tilnærming til helse- og utdanningssektoren som har som siktemål at de fattigste får et tilstrekkelig helse- og utdanningstilbud. På landnivå vil bistanden i økende grad kanaliseres gjennom nasjonale programmer der mottakerlandene forutsettes å koordinere innsatsen med andre givere. Regjeringen vil legge vekt på styrking av utdanningssystemenes kapasitet og reformer i skolesektoren.

Norge vil fortsette engasjementet i det globale vaksineinitiativet GAVI, hvor privat sektor har gått sammen med giverland for å finansiere vaksinasjon av flest mulige barn mot smittsomme sykdommer. I tillegg vil en bidra med midler til slutfasen av kampen for å utrydde polio. Regjeringen vil også trappe opp kampen mot tuberkulose som i de fattigste deler av verden er tett koplet opp mot både fattigdom og hiv/aids. Regjeringen vil dessuten legge vekt på reproduktiv helse og styrking av helsesystemets kapasitet og reform i sektoren.

En satsning på grunnleggende sosiale tjenester som helse og utdanning er også en satsning på barn. Selv om det på verdensbasis har vært betydelig framgang når det gjelder barns levekår er likevel de fleste målene fra barnetoppmøtet i 1990 ikke nådd. Barn er ofre for krig og konflikt. I flere konfliktområder rekrutteres også barn helt ned i småskolealder som barnesoldater. Omfanget av barnearbeid er fortsatt betydelig. Det anslås at 250 millioner barn i alderen 5 – 14 år arbeider under usunne og farlige forhold.

Næringsutvikling og handel

Uten økt verdiskapning kan verdenssamfunnet ikke nå målet om en halvering av andelen som lever i absolutt fattigdom innen 2015. Verdiskaping skjer gjennom næringsutvikling og handel. Det er gjennom næringsvirksomhet at utviklingslandene kan skape et godt økonomisk fundament for vekst i sysselsettingen og økte skatteinntekter.

De fleste utviklingsland gjennomfører nå reformer med sikte på å legge til rette for privat næringsutvikling og tiltrekke seg internasjonale investeringer. Viktige elementer i en slik reformpolitikk er makroøkonomisk stabilitet, utvikling av lover og regler for investeringer og kommersiell virksomhet samt utvikling av nødvendig infrastruktur.

De fleste av de fattigste utviklingslandene har imidlertid fortsatt stort behov for faglig og finansiell bistand til å gjennomføre nødvendige forbedringer i rammebetingelsene. Det er viktig at bistanden forankres i utviklingslandenes egne strategier samt at det arbeides for en bedre koor-

dinering av den multilaterale og den bilaterale innsatsen. Den nylig utarbeidede handlingsplanen for fattigdomsreduksjon samt Strategien for støtte til næringsutvikling i sør er retningsgivende for norsk engasjement.

Regjeringens vedtak om å avbinde bistand innen næringsutvikling er et viktig skritt mot effektivisering og målretting. Vedtaket er basert på anbefalingen fra OECDs utviklingskomite om avbinding av bistanden til de minst utviklede land fra og med 1. januar 2002. I gjennomføringen av Regjeringens vedtak om avbinding vil det bli lagt vekt på bruk av virkemidler for å stimulere til økt lokal og regional medvirkning i næringsutvikling i sør, samtidig som det legges til rette for fortsatt engasjement fra norsk næringsliv på dette området.

OECDs avbindingsvedtak og oppfølgingen av dette innebærer bl.a. at norsk næringsliv vil få bedre adgang til andre giverlands ordninger for næringsutvikling. Det innebærer også at utviklingslandenes eget næringsliv vil kunne få større mulighet til å ta del i dette markedet. For å styrke dette arbeidet, er det behov for å utvikle internasjonale garantiordninger som kan sikre at denne konkurranseadgangen blir reell.

Det er klare sammenhenger mellom investeringer, næringsutvikling, handel og markedsgang. Dette ble sterkt fremhevet under FNs tredje konferanse om de minst utviklede land (MUL) i mai 2001, hvor det ble tatt viktige beslutninger på disse områdene. Særlig viktig anses beslutningene i EU, Norge og New Zealand om å fjerne toll- og kvoterestriksjoner for import fra MUL på alle varer bortsett fra våpen. Disse landene er i dag dårlig integrert i det multilaterale handelssystemet, og deres andel av verdenshandelen utgjør knapt en halv prosent. For å bidra til at de bedre skal kunne dra nytte av nye markedsmuligheter og for å styrke deres deltakelse i WTO er det behov for økt faglig bistand og støtte til kompetanse- og kapasitetsoppbygging. En ny bred forhandlingsrunde i WTO vil kunne legge forholdene bedre til rette for å trekke de fattigste utviklingslandene inn i internasjonal handel.

Det vil bli gitt økt faglig og finansiell bistand til de minst utviklede land for å sette disse landene bedre i stand til å utvikle sitt næringsliv og sin handel. Bistanden vil bli rettet inn mot bl.a. produktutvikling og utvikling av handels- og eksportkompetanse. Regjeringen vil forøvrig gjennomgå norske støtteordninger for import fra utviklingsland.

Regjeringen vil øke støtten til tiltak for å bedre de nasjonale rammebetingelsene for næringsvirk-

somhet. Slike tiltak vil omfatte forbedring av fysisk, sosial og institusjonell infrastruktur, samt tiltak for å bedre forutsigbarheten og sikkerheten for investorer. I den forbindelse vil det også bli lagt vekt på bistand som kan bedre det rettslige rammeverket for investeringer og næringsutvikling. Regjeringen ser også arbeidet for gjeldslette som et viktig virkemiddel i denne sammenheng.

Regjeringen vil videreføre støtten til primærnæringene gjennom sitt arbeid for næringsutvikling og styrking av produktiv sektor innenfor utviklingssamarbeidet. Det vil bli lagt vekt på å bidra til å fremme lokal matvaresikkerhet og næringsvirksomhet med utgangspunkt i primærnæringene, herunder i samarbeid med multilaterale organisasjoner. Støtte til faglig, økonomisk og politisk organisering av primærprodusenter med vekt på kvinners deltakelse, vil fortsette. Det vil være viktig å styrke forskning og høyere utdanning innen næringene, blant annet gjennom økt internasjonalt og regionalt forskningssamarbeid, samt bidra til bedring av rammevilkår for fiskeri- og landbruksutvikling.

I tillegg til bilateralt samarbeid satser Regjeringen på et bredt spekter av virkemidler som etablerer partnerskap mellom bedrifter i nord og sør. Det foreslås å fortsette oppbyggingen av NORFUNDs kapitalbase og bidra med ekstra kapital øremerket til fondets økte engasjement i de minst utviklede landene og innen energisektoren. Samarbeidet med Verdensbanken og Det Internasjonale Finansieringsinstitutt (IFC) om utvikling av privat sektor i samarbeidslandene vil også bli styrket.

Under FNs tredje MUL-konferanse i Brussel i 2001 ble det vedtatt et handlingsprogram for de minst utviklede landene og deres samarbeidspartnere. Handlingsprogrammet inneholder viktige tiltak vedrørende blant annet handel, avbinding av bistand, gjeldslette, investeringer, næringsutvikling og fremme av godt styresett. Regjeringen vil med utgangspunkt i handlingsprogrammet legge økt vekt på samarbeidet med de minst utviklede landene.

Miljø og energi

De mest alvorlige globale miljøproblemene er i dag knyttet til klimaendring, tap av biologisk mangfold og forringelse av de økologiske systemene.

For mange av verdens fattigste er sammenhengen mellom miljø og fattigdom innlysende. Forurensning av drikkevann får direkte konsekvenser for helsetilstanden. Det samme gjør en

forringelse av jordens evne til å produsere matvarer. Tørke og flom kan for mange bety at hele livsgrunnlaget forsvinner. Tilgang til forutsigbare energiforsyninger er en forutsetning for fattigdomsreduksjon. Bærekraftig økonomisk vekst er avhengig av tilgang på energi til akseptable priser, basert på forsvarlig ressursforvaltning. Norge er en viktig energinasjon i global sammenheng. Dette skaper forventninger i internasjonale fora om en fokusert og konsistent norsk energipolitikk på utviklingsområdet.

Minst 85 pst. av økningen i det globale energiforbruket de nærmeste tiårene er forventet å komme i utviklingslandene. Betydelige investeringer i miljøvennlig energiforsyning vil være nødvendig dersom man skal unngå omfattende utslipp av klimagasser og andre forurensende stoffer.

Siden FNs miljø- og utviklingskonferanse i Rio i 1992 har det pågått et omfattende internasjonalt samarbeid for å finne løsninger på de globale miljøproblemene. Dette har omfattet samarbeid både innen rammen av de tre Rio-konvensjonene (klimakonvensjonen, forørkningskonvensjonen og konvensjonen om biologisk mangfold), og samarbeid for å følge opp Agenda 21; den globale handlingsplanen for en bærekraftig utvikling.

Løsning på de globale miljøproblemene er helt avhengig av nasjonale tiltak. De fleste land har de siste årene utformet nasjonale handlingsplaner for å følge opp de internasjonale forpliktelsene. I tråd med de internasjonale utviklingsmålene skal de nasjonale strategiene for bærekraftig utvikling iverksettes innen 2005. Mange av de fattigste landene vil ha behov for bistand til iverksettingen av planene.

Norge har gjennom det internasjonale miljøsamarbeidet forpliktet seg til å støtte utviklingslandenes gjennomføring av de globale miljøavtalene både gjennom de globale finansieringsmekanismene som er opprettet, og gjennom det multilaterale og bilaterale utviklingssamarbeidet.

FNs toppmøte om bærekraftig utvikling i Johannesburg i 2002 vil være en viktig internasjonal oppfølging av Rio-møtet i 1992. Toppmøtet i Johannesburg vil gjøre opp status og prioritere fremtidig innsats. En sentral utfordring vil være å etablere bedre koblinger mellom miljø og utvikling hvor miljøvennlig energiforsyning er et viktig aspekt.

En mer effektiv gjennomføring av det internasjonale miljøregelverket forutsetter en bedre internasjonal styring for en bærekraftig utvikling, inkludert en mer hensiktsmessig internasjonal institusjonell arkitektur på miljøområdet. Det vil

også kreve en bedre og mer effektiv samordning og utnyttelse av ulike finansieringsmekanismer.

Prioritet skal gis til tiltak som kan styrke de fattigste landenes deltakelse i det internasjonale miljøsamarbeidet. Økt prioritet skal gis til å støtte utviklingslandenes oppfølging av Agenda 21 og av de globale og regionale miljøavtalene, særlig forørkningskonvensjonen.

Det legges opp til økt norsk innsats for bærekraftig energiforsyning gjennom deltakelse i multilaterale programmer under Verdensbanken og FN-systemet. Slik innsats vil også bli søkt innarbeidet som et eget område i intensjonsavtalene med hovedsamarbeidslandene. Norsk bilateral bistand på

områdene vannkraft og petroleumsutvinning videreføres. Det vil også bli lagt større vekt på å bidra til utvikling og bruk av fornybare energikilder.

Norge har vært pådriver i et internasjonalt initiativ for bruk av gass, som i dag brennes, som energi- og inntektskilde. Etter anmodning fra Norge vil Verdensbanken koordinere samarbeidet på dette området mellom aktuelle lands myndigheter, oljeselskaper, multilaterale utviklingsorganisasjoner og interesserte giverland. Norge har allerede støttet pilotprosjekter på dette området gjennom en samfinansiering med Verdensbanken og vil ta aktivt del i oppfølgingen.

Godt styresett

Godt styresett er nødvendig for at myndighetene skal kunne sikre befolkningen grunnleggende sosiale tjenester og for å skape forutsigbarhet for næringslivet. Godt styresett omfatter demokratiske prosesser og institusjoner, deltakelse på lokalt nivå, rettferdig fordeling, respekt for menneskerettighetene, sunn økonomisk politikk, rettsskaffen og effektiv offentlig forvaltning. Norges samarbeidsland har forpliktet seg til oppfølging av internasjonale menneskerettighetskonvensjoner og handlingsplaner fra FNs toppmøter, hvor sammenhengene mellom fattigdomsbekjempelse og styresett vies bred plass.

I dag befinner mange av de fattigste landene seg i en styresett-krise, som har manifestert seg i stor fattigdom. Avstanden mellom folk og styresmakter er stor, og myndighetenes evne til å fatte og gjennomføre politiske vedtak er ofte svak.

Samtidig viser utviklingen i mange land at det nytter. Både i Afrika, Asia og Latin-Amerika er demokratiet på frammarsj. Mange har gitt demokratiet en sjanse. En rekke land trapper opp innsatsen for å håndtere korrupsjonsproblemene og

gjennomføre nødvendige reformer i offentlig sektor. FN har bidratt gjennom utvikling av standarder for finansforvaltning og revisjon, noe som er en viktig støtte til landenes kamp mot korrupsjonen.

Regjeringen vil samarbeide med de land og organisasjoner som er villige til å legge politisk tyngde bak utviklingen av et godt styresett.

Det skal settes et skarpere fokus på godt styresett innenfor norskfinansierte tiltak. Kapasitets- og institusjonsbygging skal være kjernen i innsatsen. Det vil videre bli lagt vekt på bidrag til multilaterale organisasjoners arbeid på området. På et politisk sensitivt område som fremme av godt styresett, bør det forøvrig legges stor vekt på at innsatsen samordnes med andre givere.

Tematisk skal det tas utgangspunkt i tiltak som bidrar til å fremme respekten for menneskerettighetene, styrke rettsstaten, videreutvikle demokratiet, bidra til utformingen av en fornuftig økonomisk politikk, bedre tilgang til informasjon og stimulere til opplyst debatt gjennom samarbeid med media. Prioriterte satsningsområder er omtalt i St. meld. 21 (1999-2000) Handlingsplan for menneskerettigheter. Tiltak skal forøvrig særlig rettes inn mot politiske institusjoner, herunder parti og parlament, reform i offentlig forvaltning og effektivitet og åpenhet i næringslivet. Regjeringen legger opp til et tettere samarbeid med de politiske partiene på Stortinget om fremme av demokrati gjennom utviklingssamarbeidet.

Regionalt samarbeid

Mange utfordringer knyttet til fordeling av naturressurser, økonomisk samkvem og konflikthåndtering kan bare møtes gjennom regionalt samarbeid. Svakt utbygde nasjonale institusjoner kan også hente styrke gjennom et tettere samarbeid med institusjoner i nabolandene. Globaliseringen har ikke bare forsterket behovet for multilateralt samarbeid, men også for ulike former for regionalt samarbeid. Regjeringen vil i større grad støtte opp om regionalt samarbeid og samarbeid mellom nasjonale institusjoner i samme region.

Globaliseringen representerer nye muligheter for utviklingslandene, men også tunge utfordringer. Flere av de fattigste landene risikerer å bli ytterligere marginaliserte i forhold til internasjonal økonomisk samhandling. Regionalt samarbeid kan bidra til å styrke disse landenes markedsadgang og økonomiske utviklingspotensiale.

Ulike former for regionale samarbeidsprosesser vil også kunne ha betydelig politisk stabiliserende effekt innad i regionene, og vil kunne

danne plattformer for å løse pågående konflikter. Organisasjonen for afrikansk enhet (OAU) har i de senere år økt innsatsen for konfliktløsning. Gjennom opprettelsen av African Union søker de afrikanske land å utdype samarbeidet på det afrikanske kontinent. Den vest-afrikanske samarbeidsorganisasjonen ECOWAS' engasjement i forbindelse med konfliktløsning i Sierra Leone, Guinea-Bissau og Liberia er eksempler på at en organisasjon etablert for å styrke det regionale økonomiske samarbeidet, også spiller en rolle for fred og stabil politisk utvikling. Den regionale samarbeidsorganisasjonen i det sørlige Afrika (SADC) er også engasjert i et bredt spekter av regionalt samarbeid og konfliktløsning.

Mange utfordringer er i sin karakter grenseoverskridende og krever regionale løsninger. Eksempler på dette er energi-, miljø- og vannforvaltning, narkotikabekjempelse, flyktningeproblematikken og helseutfordringer. De land som Norge samarbeider med er alle medlemmer av ulike regionale og sub-regionale organisasjoner. Regjeringen vil bidra til å styrke det regionale samarbeidet gjennom økt støtte til regionale organisasjoner. I tillegg vil det gis støtte til samarbeid mellom nasjonale institusjoner i samme region, hvor landene kan dele innsikt og erfaring, ikke minst på områder hvor landene har for små ressurser nasjonalt. Høyere utdanning og forskning er et eksempel på et område hvor regionalt samarbeid kan være ressursbesparende.

For å kunne sikre reell nasjonal forankring, vil Regjeringen vurdere hvordan man også i forbindelse med regionale tiltak best mulig kan støtte opp om landenes egne prioriteringer. Støtte til regionalt samarbeid skal sees i sammenheng med Norges øvrige bilaterale utviklingssamarbeid. Det vil også kunne gis støtte til frivillige – og multilaterale organisasjoners regionale tiltak. Det er avgjørende at det regionale samarbeidet springer ut av og drives av landene selv, og at det er institusjoner i regionen som har vilje til å drive samarbeidet.

Kvinner

Omfattende og vedvarende reduksjon av fattigdommen kan ikke skje uten at kvinnesituasjonen i utviklingslandene bedres.

Alle norske samarbeidsland har inngått juridiske forpliktelser ved å ratifisere FNs kvinnekonvensjon og politiske forpliktelser ved å vedta handlingsplanen fra kvinnekongressen i Beijing og sluttdokumentet fra FNs spesialsesjon om oppfølging av kvinnekongressen i Beijing. I tillegg har en del land vedtatt nasjonale handlingsplaner

på dette området. Støtte til utviklingslandenes arbeid med å innfri sine internasjonale forpliktelser i forhold til likestilling, vil bli prioritert. Det dreier seg om strukturelle endringer som forutsetter en dyptgående utviklingsprosess drevet fram av nasjonale krefter. Politisk vilje er avgjørende for å lykkes.

Det er gjennom mange år gitt støtte til multilaterale organisasjoner, både FN-systemet og utviklingsbankene, for å styrke arbeidet med integrering av kjønnsperspektivet i deres virksomhet og til særskilte kvinnerettede tiltak. Dette arbeidet vil fortsette.

Innenfor det bilaterale utviklingssamarbeidet er kvinner en viktig målgruppe innenfor stat-til-stat samarbeidet, såvel som i samarbeidet med frivillige organisasjoner. Regjeringen ønsker å styrke denne tilnærmingen. De nasjonale fattigdomsstrategiene er viktige redskaper for å tydeliggjøre spørsmål og utfordringer som i særlig grad er knyttet til kjønn, både i forhold til målretting og i forhold til kvinners deltakelse i planlegging og beslutning.

Kvinner vil fortsatt være en viktig målgruppe for norsk bistand til helse og utdanning såvel som i arbeidet for å fremme menneskerettighetene og bygge demokrati, herunder deltakelse i politiske og økonomiske beslutninger. Det er også et viktig mål å bidra til at kvinner får økt tilgang til lønnet arbeid og inntekt. I arbeidet for å bekjempe hiv/aids epidemien og dens samfunnsmessige virkninger, er kvinner en særlig viktig målgruppe. Unge kvinner er spesielt utsatt. Kampen mot hiv/aids er derfor i høy grad også en kvinnesak.

Det foreslås at ordningen med en særbevilgning for kvinnerettet bistand opphører. Regjeringen har i stedet valgt å styrke målsettingen om å integrere kvinne- og likestillingshensyn i alt utviklingssamarbeid, bi- som multilateralt. Samme type tiltak som fram til nå er finansiert over kvinnebevilgningen vil kunne finansieres over globale, multilaterale og bilaterale poster i den nye budsjettstrukturen.

For å styrke fokus på hvordan kvinne- og kjønnsperspektivet ivaretas i norsk bistand, skal det årlig utarbeides en vurderende samlet rapport som omfatter all norsk bistandsvirksomhet. Et viktig element i en slik rapport er landrapporter fra alle norske samarbeidsland. Nettverket av norske kvinneorganisasjoner vil inviteres til å kommentere kjønnsdimensjonen i norsk bistand, basert på en slik samlet rapportering.

Funksjonshemmede

De institusjonelle og strukturelle rammene funksjonshemmede møter på ulike områder og i ulike faser av livet er helt sentrale for deres muligheter til livskvalitet og livsutfoldelse, og for hvordan deres rettigheter kan ivaretas. Det handler ikke bare om spesialiserte tjenester, det handler om likeverd og retten til deltakelse. Handlingsplanen for menneskerettigheter omfatter et sett med tiltak for funksjonshemmedes rettigheter også når det gjelder utviklingssamarbeidet, basert på FNs standardregler for like muligheter for mennesker med funksjonshemming. Dette er utgangspunktet for NORADs arbeid på området.

Det er gjort et særlig arbeid for å ta opp spørsmål knyttet til synliggjøring av funksjonshemmedes rettigheter, behov og muligheter innenfor nasjonale sektorprogram og samordningsstrategier, og for å finne rapporteringsmåter som er egnet til en bevisstgjørende dialog om funksjonshemmedes rettigheter. Regjeringen ønsker å ta dette arbeidet videre, både innenfor samarbeid med land, og i samarbeidet med frivillige og multilaterale organisasjoner.

Innenfor de nye retningslinjene for bistand gjennom frivillige organisasjoner, vil bistand til funksjonshemmede kunne støttes dels gjennom støtte til bygging av interesseorganisasjoner, dels gjennom tiltak for å styrke nasjonal og lokal kapasitet til å tilrettelegge tjenester og møte funksjonshemmedes særlige behov. Andre viktige områder er behovet for å styrke lovverket og sikre demokratiske rettigheter.

Urfolk

FNs urfolkstiår representerer en mulighet til å etablere internasjonale rammebetingelser for verdens urfolk, og å bidra til at utviklingspolitikken styrker urfolks rettigheter og muligheter. Utgangspunktet er urfolks fundamentale rett til å bevare egen kultur og identitet. Et pågående arbeid om urfolk i bistanden omfatter nye retningslinjer for Urfolksprogrammet, utvikling av samarbeid med det nyetablerte FORUM for urfolksspørsmål i bistanden og mer systematisk arbeid med urfolksspørsmål i tilknytning til multilateral bistand. Samrådet og sametinget har kompetanse og erfaringer i bistandssamarbeid, både som direkte bistandspartnere og i organisering av urfolk og nettverkssamarbeid. I påvente av nye retningslinjer vil Urfolksprogrammet videreføres med et fokus på Latin- Amerika. Samtidig ønsker Regjeringen å legge til rette for en mer

fokusert tilnærming til løpende aktuelle utfordringer i samarbeidsland og i de multilaterale institusjonenes arbeid som berører urfolk.

Rapport om ODA-godkjent bistand i 2000

Samlet forbruk 2000

Den samlede ODA-godkjente bistanden utgjorde i 2000 om lag 11,2 mrd. kroner. Dette tilsvarer en nominell økning på 450 mill. kroner, tilsvarende vel 4 pst., i forhold til 1999. Utbetalingene i 2000 tilsvarer 0,80 pst. av bruttonasjonalinntekten (BNI), mot anslått 0,89 pst. av BNI i budsjettet for 2000. Avviket skyldes i hovedsak at BNI for 2000 ble betydelig høyere enn forutsatt i anslagene i 2000-budsjettet, i hovedsak grunnet høyere oljepris og dollarkurs.

Ubrukte bevilgninger i 2000 – overført til bruk i 2001- utgjorde 94 mill. kroner, tilsvarende 0,8 pst. av disponibel bevilgning. Ubrukte beløp i en budsjettermin har ikke vært så lave på mange år.

Bistanden fordelt på kanaler

Av den samlede ODA-godkjente bistanden på 11,2 mrd. kroner i 2000 utgjorde den rene bilaterale bistanden 56 pst. (6,2 mrd. kroner) og bistand kanalisert gjennom multilaterale organisasjoner vel 39 pst. (4,4 mrd. kroner). 5 pst. (0,6 mrd. kroner) gikk til administrasjon.

I henhold til OECDs utviklingskomités retningslinjer klassifiseres imidlertid i hovedsak bare Norges generelle bidrag til de multilaterale organisasjonene som multilateral bistand. Denne støtten utgjorde i 2000 26 pst. (2,9 mrd.) av den samlede ODA-godkjente bistanden. Øremerkede tilskudd gjennom multilaterale organisasjoner over ulike budsjettkapitler klassifiseres av OECD/DAC som bilateral bistand. Denne støtten var i 2000 på 13,3 pst. (1,5 mrd. kroner). Den samlede bilaterale bistanden utgjorde derfor omlag 69 pst. (7,7 mrd.) av den totale ODA-godkjente bistanden.

Stat-til-stat bistanden og støtte via frivillige organisasjoner utgjør, i tillegg til den øremerkede støtten gjennom multilaterale organisasjoner, de største delene av den bilaterale bistanden. Målt i omfang av midler er frivillige organisasjoner den viktigste kanalen for norsk bilateral bistand. Den samlede støtten gjennom frivillige organisasjoner utgjorde i 2000 2,4 mrd. kroner, tilsvarende 31 pst. av den samlede ODA-godkjente bilaterale bistanden, hvorav mesteparten (vel 1,9 mrd. kroner) kanaliseres gjennom norske frivillige organisasjo-

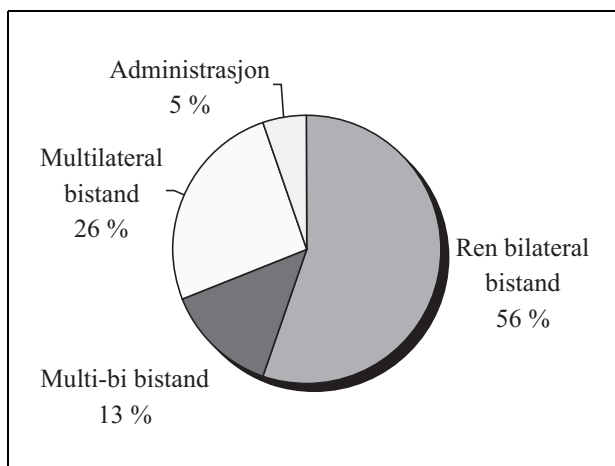
ner. Langsiktig stat-til-stat samarbeid over landprogrammene med de prioriterte samarbeidslandene utgjorde 821 mill. kroner.

Den bilaterale bistanden inkluderer også utgifter til flyktningers første års opphold i Norge og er godkjent som offisiell utviklingsbistand i henhold til retningslinjer utarbeidet av OECDs utviklingskomité. Utgiftene fordeles i bistandsstatistikken ut fra flyktningenens opprinnelsesland. I 2000 utgjorde disse utgiftene 864 mill. kroner, en økning fra 433 mill. kroner forrige år.

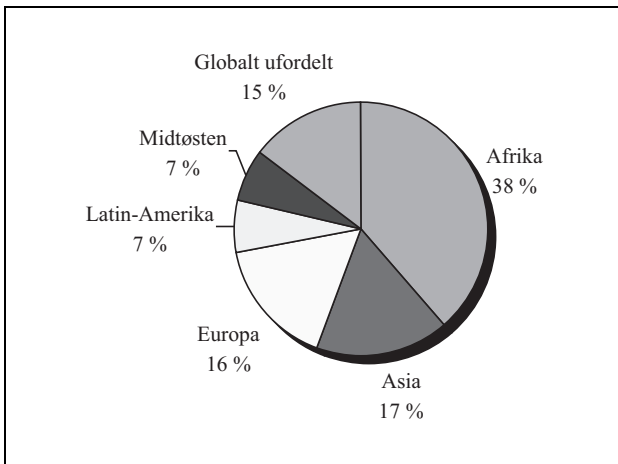
Fordeling av den bilaterale bistanden på regioner og land

Det er bare den bilaterale bistanden, inkludert multi-bi, som fordeles på land og regioner. Av den samlede ODA-godkjente bilaterale bistanden i 2000 (7,7 mrd. kroner) gikk om lag 2,7 mrd. kroner (34,9 pst.) til de minst utviklede landene (MUL). Vel 1,9 mrd. kroner, eller 25,4 pst., av den samlede bilaterale bistanden ble kanalisert til Norges 12 prioriterte samarbeidsland i Afrika, Asia og Mellom-Amerika.

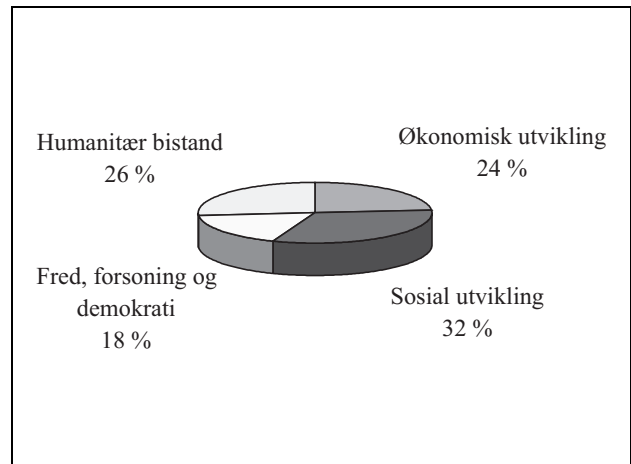
Den samlede bilaterale bistanden på 7,7 mrd. kroner i 2000 ble fordelt med: Afrika 2978 mill. kroner, Asia og Oceania 1307 mill. kroner, Europa 1 251 mill. kroner, Latin-Amerika 522 mill. kroner, Midtøsten 509 mill. kroner og globalt ufordelt 1 136 mill. kroner. Det høye nivået på bistanden til Europa skyldes dels store flyktningeutgifter i Norge relatert til landene på Balkan (394 mill. kroner av beløpet). Den føderale republikken Jugoslavia (Serbia, inkludert Kosovo, og Montenegro) var for øvrig den klart største mottaker av norsk bistand i 2000 med en samlet støtte på 629 mill. kroner.

Figur 8.3 Figuren viser fordeling av bistanden i 2000

Figur 8.4 Figuren viser bilateral bistand i 2000 fordelt på regioner

Figur 8.5 Figuren viser fordeling av den bilaterale bistanden på resultatområder

Fordeling av den bilaterale bistanden på resultatområder

Den norske bilaterale bistanden har hittil vært inndelt i fire resultatområder: økonomisk utvikling, sosial utvikling, fred, menneskerettigheter og demokrati og humanitær bistand. I 2000 utgjorde økonomisk utvikling 1,6 mrd. kroner, sosial utvikling 2,2 mrd. kroner, fred, menneskerettigheter og demokrati 1,2 mrd. kroner og humanitær bistand 1,8 mrd. kroner.

I tillegg til oversikten ovenfor er det to resultatområder som er tverrgående, dvs. at de også inngår i beløpene i oversikten ovenfor: kvinner og likestilling (1,2 mrd. kroner i 2000) og miljø og naturressursforvaltning (1,1 mrd. kroner i 2000).

Om samarbeidsprosjekter SIDA/NORAD

NORAD og den svenske statlige bistandsorganisasjonen SIDA har samarbeid om enkelte prosjekter. SIDA er underlagt svensk Riksrevisjon, og NORAD den norske Riksrevisjonen. Samfinansieringsprosjektene følges opp med felles møter og rapporteringer.

Programkategori 03.00 Administrasjon av utviklingshjelpen

Utgifter under programkategori 03.00 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
140	Utenriksdepartementets adminis- trasjon av utviklingshjelpen	120 565	122 840	142 588	16,1
141	Direktoratet for utviklings- samarbeid (NORAD)	156 313	158 060	167 360	5,9
142	NORADs administrasjon av utenriksstasjonene	199 813	191 915	210 870	9,9
143	Utenriksdepartementets adminis- trasjon av utenriksstasjonene	82 750	94 800	104 328	10,1
Sum kategori 03.00		559 441	567 615	625 146	10,1

Mål

- Sikre at bistandsforvaltningen til enhver tid har det nødvendige personale og andre ressurser for en resultatorientert og effektiv drift av departementets og NORADs virksomhet.
- Sikre at tilskuddsmidlene forvaltes innenfor rammene av de retningslinjene som til enhver tid gjelder, og at bistandsinnsatsen er i tråd med politiske prioriteringer og føringer.

Situasjonsbeskrivelse

Utenriksdepartementets administrasjon er nærmere omtalt under programkategori 02.00 Administrasjon av utenriktjenesten.

For å styrke forbindelsene mellom Norge og Cuba, og for å fremme integrering av Cuba i det internasjonale samfunn er det opprettet stedlig ambassade i Havanna, jf. St. prp. nr. 84, Innst. S. nr. 325 (2000-01).

Kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	120 565	122 840	142 588
Sum kap 140		120 565	122 840	142 588

Kapitlet dekker Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen.

For 2002 foreslås bevilget 142,588 mill. kroner.

Det økte bevilgningsforslaget har i hovedsak

sammenheng med økte husleieutgifter for Utenriksdepartementets lokaler på Victoria Terrasse etter ferdigstillelse av rehabiliteringen av Nordkvartalet. Over denne posten dekkes en forholds-

messig andel av husleieutgiftene. Størsteparten dekkes over bevilgningen på kap. 100 Utenriksdepartementet (02-området). Økningen i bevilg-

ningsforslaget har også sammenheng med lønns- og prisjusteringer.

Kap. 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	156 313	158 060	167 360
	Sum kap 141	156 313	158 060	167 360

Kapitlet dekker kostnader vedrørende NORADs administrasjon i Oslo.

For 2002 foreslås bevilget 167,36 mill. kroner.

Det økte bevilgningsforslaget har i hovedsak

sammenheng med økt satsing på IKT, to nye stillinger knyttet til demokrati, godt styresett, overgangsbistand (gap) m.v., samt økte utgifter som følge av lønns- og prisjusteringer.

Kap. 142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	188 524	188 415	207 370
38	Bygg og anlegg, <i>kan overføres</i>	6 000		
42	Krise- og evakueringstiltak, <i>kan overføres</i>	2 393	1 500	1 500
45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	2 477	2 000	2 000
89	Agio	419		
	Sum kap 142	199 813	191 915	210 870

Post 01 Driftsutgifter

Fra 1. januar 2000 er det etablert husleieordning for statens utenlandseiendommer. NORADs utgifter til Statsbygg som huseier for de statlig eide eiendommene i utlandet forutsettes refundert. NORAD foreslås i denne sammenheng gitt fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 142 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3142, post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m., jf. for øvrig omtale under kap. 101 og 3101 Utenriks-

stasjonene, samt forslag til romertallsvedtak II, pkt. 1.

For 2002 foreslås bevilget 207,37 mill. kroner. I budsjettforslaget er innarbeidet pris/kurskompensasjon, samt utgifter til stillinger i Luanda, Kampala og Sarajevo, jf. St. prp. nr. 84, Innst. S. nr. 325 (2000-01). I tillegg foreslås en ny stilling i Asmara.

Ressurssituasjonen ved utenriksstasjonene vil for øvrig bli gjennomgått i lys av valg av hovedsamarbeidsland, jf. omtale under programkategori 03.10 Bilateral bistand.

Post 42 Krise- og evakueringstiltak, kan overføres

For 2002 foreslås bevilget 1,5 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen foreslås brukt til større anskaffelser og ombygginger ved norske utenriksstasjoner i utviklingsland.

For 2002 foreslås bevilget 2 mill. kroner.

Post 89 Agio

Utenriksstasjonenes regnskap blir ført i ulike lokale valutaer. Ved årets slutt blir beholdningene ved hver enkelt utenriksstasjon justert i Utenriksdepartementet i samsvar med Norges Banks kurser pr. 31. desember. På grunn av kursdifferansene vil det oppstå kurstap eller kursgevinst.

Utenriksdepartementet ber om samtykke fra Stortinget til å føre eventuelt kurstap på kap. 142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene, post 89 Agio. Kursgevinst foreslås ført på kap. 3142, post 89 Disagio, jf. forslag til romertallsvedtak V.

Kap. 143 Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	82 750	94 800	104 328
	Sum kap 143	82 750	94 800	104 328

Bevilgningsforslaget dekker en forholdsmessig andel av personal- og øvrige driftsutgifter ved ambassader og delegasjoner som er bistandsrelatert og som kan innrapporteres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Det vises for øvrig til omtale under kap. 101 Utenriksstasjonene.

Økningen i bevilgningsforslaget for 2002 er knyttet til den nye ambassaden i Havanna, jf. St. prp. nr. 84 (2000-01), samt lønns-, pris- og kursjusteringer.

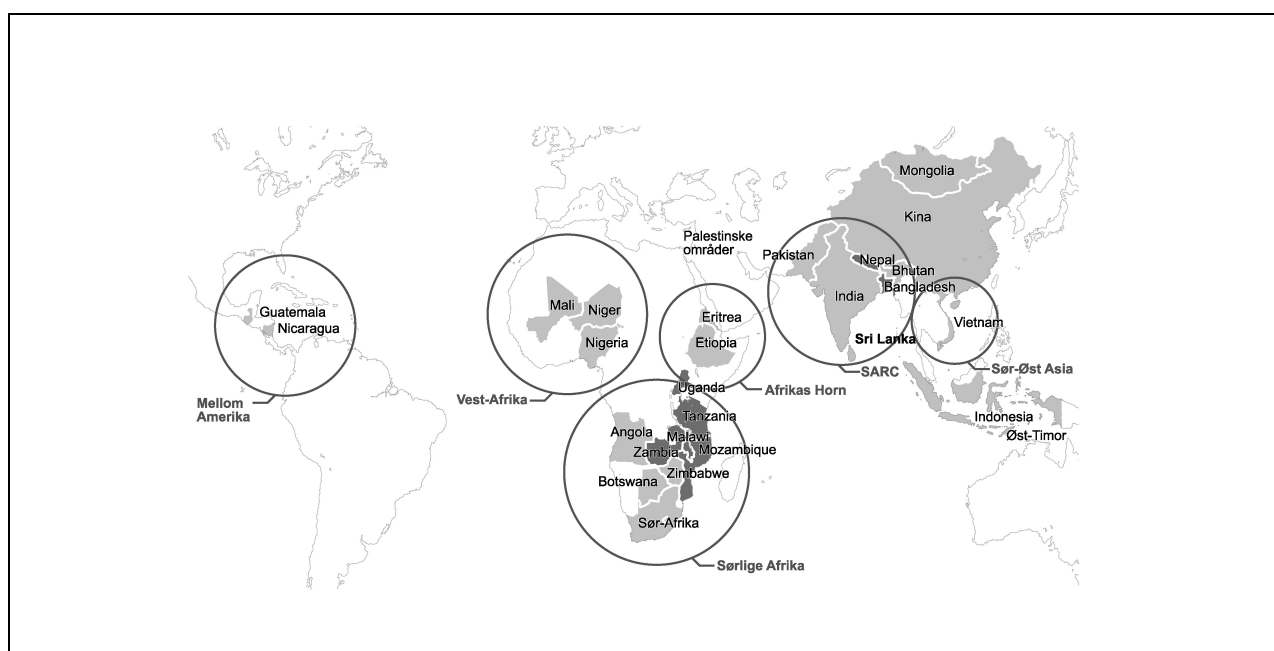
For 2002 foreslås bevilget 104,328 mill. kroner.

Programkategori 03.10 Bilateral bistand

Utgifter under programkategori 03.10 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000 ¹⁾	Saldert budsjett 2001 ¹⁾	Forslag 2002 ¹⁾	Pst. endr. 01/02
150	Hovedsamarbeidsland	709 528	755 000	970 000	28,5
151	Regionbevilgning for Afrika	959 119	909 900	904 900	-0,5
152	Regionbevilgning for Asia	288 636	262 800	254 800	-3,0
153	Regionbevilgning for Midtøsten	151 159	165 500	165 500	0,0
154	Regionbevilgning for Mellom-Amerika	121 368	138 000	122 000	-11,6
Sum kategori 03.10		2 229 810	2 231 200	2 417 200	8,3

¹⁾ Regnskap 2000/budsjett 2001 og budsjettforslag 2002 er ikke direkte sammenlignbare for denne programkategorien. Dette skyldes bl.a. at flere tiltak som i 2000/2001 finansieres over regionbevilgningene, i 2002 foreslås finansiert over nytt kap. 162 Overgangsbistand. Denne omleggingen frigjør anslagsvis 150 mill. kroner til andre bistandstiltak over regionbevilgningene. I tillegg er stat-til-stat tiltak som i 2000/2001 ble finansiert over regionbevilgningene overført til landrammene under kap. 150. Samlet er det overført tiltak tilsvarende anslagsvis 165 mill. kroner til landprogrammene. Dette slår særlig ut for regionbevilgningen for Afrika, siden regionen har mange hovedsamarbeidsland, og skaper rom for andre tiltak.

Figur 8.6 Regjeringen vil forankre det langsiktige bilaterale utviklingssamarbeidet i en tydeligere og forsterket regional sammenheng. Sammensetningen av «hovedsamarbeidsland» og «andre samarbeidsland» er en konsentrasjon av den langsiktige bilaterale bistanden innenfor helhetlige regionale utviklingsstrategier.

Bilateralt utviklingssamarbeid har en sentral plass i norsk utviklingspolitikk. Dette gir gode muligheter for å mobilisere et bredt spekter av det norske samfunns ressurser til arbeidet for utvikling. Videre skapes det et erfaringsgrunnlag som er av stor betydning i oppfølgingen av utviklingsspørsmål internasjonalt og overfor multilaterale organisasjoner. Det er nødvendig med en målrettet og konsentrert innsats av økonomiske, faglige og organisatoriske ressurser for å sikre best mulig resultater og effektivitet. Dette vil også kunne bidra til en bedre internasjonal arbeidsdeling og koordinering av bilateral bistand, og til et godt samvirke med utviklingsarbeidet gjennom det multilaterale system.

Antallet utviklingsland som Norge i dag har et bilateralt, stat-til-stat samarbeid med, er svært høyt – 11 såkalte prioriterte samarbeidsland og 31 samarbeidsland som omfattes av regionbevilgningene. Bilateral langsiktig bistand må fordeles på en slik måte at den samlede effekten for reduksjon av fattigdom blir best mulig, og der det er både mulig og ønskelig å bidra gjennom løpende bilateral dialog om politikk, virkemidler og veivalg. På bakgrunn av en bred gjennomgang av samarbeidet med disse landene foreslår Regjeringen å etablere en mindre gruppe land Norge kan styrke og videreutvikle det utviklingspolitiske samarbeidet med, og vil foreslå å gjeninnføre begrepet *hovedsamarbeidsland* for disse landene. For dette formål foreslås opprettet et nytt budsjettkapittel, Kap. 150 Hovedsamarbeidsland. Samarbeidet med hovedsamarbeidslandene skal bygge på en bred utviklingspolitisk dialog og et langsiktig arbeid for fattigdomsreduksjon. Virkemidlene vil være omfattende – stat-til-stat samarbeid, frivillige organisasjoner og samarbeid gjennom multilaterale organisasjoner – med stat-til-stat samarbeidet som det bærende. I alt 7 land foreslås inkludert i denne gruppen.

Kriterier som er lagt til grunn for valg av hovedsamarbeidsland er landets status som lavinntektsland, klar vilje til fattigdomsrettet politikk, relativt stabil politisk situasjon og landets betydning for regional stabilitet og utvikling. I tillegg er det lagt vekt på spesielle forutsetninger og kompetanse fra norsk side. I hovedsamarbeidslandene vil en ha et bredt samarbeid med utgangspunkt i landenes egne prioriteringer og strategier for fattigdomsreduksjon. Som hovedsamarbeidsland foreslås Malawi, Mosambik, Tanzania, Uganda og Zambia i Afrika og Bangladesh og Nepal i Asia.

Det foreslås samtidig å videreføre og videreutvikle utviklingssamarbeidet med en begrenset krets av andre særskilte samarbeidsland. For

dette formål foreslås opprettet fire regionbevilgninger med postinndeling i henhold til utvalgte tema og områder. I disse landene vil det være andre partnere som tar hovedrollen, mens norsk innsats begrenses til mer strategiske bidrag knyttet til prioriterte satsingsområder for norsk utviklings- og utenrikspolitikk. Utgangspunktet er fortsatt land der Norge i dag allerede har et betydelig samarbeid. I alt 18 land foreslås inkludert i denne gruppen.

I tillegg til stat-til-stat samarbeid foreslås at regionbevilgningene skal kunne finansiere utviklingstiltak der multilaterale organisasjoner, frivillige organisasjoner og andre ikke-statlige organisasjoner er kontraktspartner. Det foreslås at regionbevilgningene også skal kunne benyttes i hovedsamarbeidslandene.

For de andre særskilte samarbeidsland legges et bredere sett av kriterier til grunn, der også behov for støtte til konfliktforebygging, fredstiltak og gjenoppbygging etter konflikt tillegges stor vekt, sammen med hensynet til en helhetlig utviklings- og utenrikspolitisk strategi. Dette innebærer også ønsket om å utvikle et samarbeid om globale og regionale prosesser. Også for de særskilte samarbeidslandene vil målet om fattigdomsbekjempelse stå sentralt og samarbeidet vil ha et langsiktig perspektiv. Samarbeidet vil være konsentrert innenfor et utvalg av de prioriterte tema i regionalbevilgningene, basert på situasjonen i de enkelte land, landenes egne prioriteringer, norsk kompetanse, egnede kanaler og andre aktørers bidrag.

Gruppen særskilte samarbeidsland foreslås i Afrika å omfatte Etiopia, Eritrea (Afrikas Horn), Angola, Botswana, Sør-Afrika, Zimbabwe (det sørlige Afrika), Mali, Niger og Nigeria (Vest-Afrika). I Asia foreslås gruppen særskilte samarbeidsland å omfatte Bhutan, India, Pakistan, Sri Lanka (Sør Asia), Vietnam, Indonesia, Øst-Timor (Sørøst Asia), Kina og Mongolia (Øst-Asia). Det foreslås videre at Det palestinske området, Nicaragua og Guatemala gis status som særskilte samarbeidsland.

De sentrale prioriteringer for nysatsninger i Regjeringens budsjettforslag under programkategori 03.10 Bilateral bistand er:

- En sterk opptrapping av innsatsen for å bekjempe hiv/aids epidemien, både gjennom de egne postene (post 71), de øvrige temapostene og postene for hovedsamarbeidslandene.
- En satsing på å øke samarbeidet innen godt styresett.
- En opptrapping av innsatsen innen miljø og energi.

- Å etablere handelsrelatert bistand som et nytt satsingsområde i det bilaterale utviklingssamarbeidet.

Stat-til-stat samarbeid med særskilte samarbeidsland gir en plattform for bilaterale kontakter med vedkommende land. I visse tilfeller, som f.eks. i forholdet til Etiopia og Eritrea, kan bistand gjennom frivillige organisasjoner og multilaterale kanaler vise seg utilstrekkelig i forhold til et mål om å opprettholde en viss politisk kontakt og dialog med landets myndigheter. Slik kontakt er en forutsetning for at Norge kan være en aktiv partner i utenriks- og utviklingspolitiske spørsmål. I relasjon til visse land kan dette også gi Norge et

grunnlag for å bidra til fred og forsoning. I enkelte andre land, som for eksempel Sierra Leone og Rwanda, vurderes det som mest effektivt å støtte opp om freds- og forsoningsprosesser, gjenoppbygging med videre gjennom samarbeid med multilaterale organisasjoner og via globale ordninger. Stat-til-stat samarbeid vil avvikles i land som ikke inngår i gruppen hovedsamarbeidsland eller andre særskilte samarbeidsland. Det foreslås derfor en egen post under hver regionbevilgning for finansiering av tiltak som er under utfasing. Land hvor stat-til-stat samarbeid fases ut, vil fortsatt kunne motta støtte over de globale ordningene under programkategori 03.20.

Kap. 150 Hovedsamarbeidsland

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000 ¹⁾	Saldert budsjett 2001 ¹⁾	Forslag 2002 ¹⁾
01	Driftsutgifter	1 268		
70	Malawi, <i>kan overføres</i>	39 306	40 000	85 000
71	Mosambik, <i>kan overføres</i>	189 975	190 000	230 000
72	Tanzania, <i>kan overføres</i>	178 024	180 000	190 000
73	Uganda, <i>kan overføres</i>	75 000	75 000	130 000
74	Zambia, <i>kan overføres</i>	82 794	90 000	120 000
75	Bangladesh, <i>kan overføres</i>	103 359	140 000	130 000
76	Nepal, <i>kan overføres</i>	39 802	40 000	85 000
	Sum kap 0150	709 528	755 000	970 000

¹⁾ Regnskap 2000/budsjett 2001 og budsjettforslag 2002 er ikke direkte sammenlignbare. Dette skyldes bl.a. at flere tiltak som i 2000/2001 ble finansiert over regionbevilgningene for 2002 foreslås finansiert over postene for hovedsamarbeidsland under kap. 150. Denne omleggingen utgjør anslagsvis 165 mill. kroner av den foreslåtte økningen av bevilgningen for 2002.

Postene under kap. 150 skal anvendes til finansiering av stat-til-stat samarbeid med de syv hovedsamarbeidslandene. Det overordnede mål er å bidra til å realisere det internasjonale utviklingsmålet om å halvere andelen av verdens befolkning som lever i absolutt fattigdom innen 2015. Samarbeidet skal bidra til å skape varig økonomisk vekst og at det vokser fram samfunn preget av rettferdig fordeling, likeverd, respekt for menneskerettigheter, demokrati og godt styresett. Det vil bli lagt vekt på å bidra til næringsutvikling og handel. Det er videre et sentralt mål å styrke grunnlaget for fredelig løsning av konflik-

ter nasjonalt og regionalt. Hensynet til kvinner og likestilling og til forsvarlig forvaltning av miljø og naturressurser vil bli gitt høy prioritet og skal være et integrert ledd i samarbeidet.

Samarbeidet med hovedsamarbeidslandene skal ha karakter av et langsiktig og forpliktende partnerskap som er bredere enn den tradisjonelle bistanden. Det vil satses systematisk på å trekke på ressursene i norsk næringsliv, offentlige institusjoner, blant frivillige organisasjoner og i kommuner og lokalsamfunn. Norge bør også tilby å være en partner som kan støtte opp om landenes rolle i regionalt samarbeid eller utviklingen av

regional sikkerhetsarkitektur. Faglig-politisk samarbeid i forhold til multilaterale forhandlingsprosesser, handelsspørsmål og WTO vil være viktige utfordringer.

Samarbeidet skal styrke mottakeransvaret og bygge på nasjonale strategier for fattigdomsreduksjon, sektorstrategier, samt helhetlige rammer for samarbeidet med det internasjonale samfunn. Norge skal aktivt medvirke til å redusere de betydelige forvaltningskostnader som er knyttet til internasjonal bistand. Det vil derfor bli arbeidet med å forenkle og samordne prosedyrer og rapporteringskrav, sikre bedret koordinering og samarbeide tettere med multilaterale organisasjoner og andre givere. Styrking av nasjonale forvaltnings- og kontrollsystemer for å bekjempe korrupsjon inngår som et viktig element i dette arbeidet. Støtte til institusjonsutvikling og samarbeid for å styrke kapasitet og kompetanse innen det offentlige, i privat sektor og i det sivile samfunn vil være en gjennomgående dimensjon i det langsiktige utviklingssamarbeidet.

Utviklingen i hovedsamarbeidslandene vil være resultat av et samspill mellom mange faktorer, hvor landenes gjennomføring av egen politikk vil være det viktigste. Samarbeidet med bilaterale og multilaterale partnere, næringslivet, samt frivil-

lige organisasjoner er et annet nødvendig bidrag til landenes utvikling.

Resultatene av norsk utviklingssamarbeid med et hovedsamarbeidsland kan derfor isolert sett ikke gjøres til gjenstand for måling fra et år til det neste. Det foreslås derfor at resultatrapportering i forhold til de overordnede mål i budsjettet for 2002 forankres i en vurdering av hvordan hovedsamarbeidslandenes følger opp sine egne utviklingsmål slik de kommer til uttrykk i deres nasjonale fattigdomsstrategier.

Matrisen nedenfor beskriver ved hjelp av noen nøkkeltall utviklingsnivået i hovedsamarbeidslandene. Utviklingen i andelen av befolkningen som til daglig må leve for under 1 US dollar vil være en viktig indikator for resultatene når det gjelder reduksjon av fattigdom. Avhengig av hvilke områder Norge konsentrerer samarbeidet om, vil utviklingen i årene framover bli vurdert ved hjelp av de internasjonalt omforente indikatorer for oppfølging av de internasjonale utviklingsmål innen helse, utdanning, likestilling og miljø. For såvidt angår godt styresett vil resultatrapportering i større grad måtte ta form av en beskrivelse av den politiske og institusjonelle situasjon og utvikling i vedkommende land.

Tabell 8.1 Nøkkeltall for hovedsamarbeidsland

Land	HDI-indeks 1999 ¹⁾ Verdi/ rangering (Norge= 0,939/1)	BNI pr. inn- bygger i USD 1999 (WDI 2000/01)	Pst. vekst i BNI. Gj.snitt i 1998-99 (WDI 2000/01)	Bistand i pst. av BNI 1998 (WDI 2000/01)	Forventet levealder ved fødsel 1998 (WDI 2000/01) Menn Kvinner	Pst. analfabetsisme 1998 (WDI 2000/01) Menn Kvinner
Afrika:						
Malawi	0,397/151	199	4,4	24,4	42 42	27 56
Mosambik	0,323/157	230	6,6	28,2	44 47	42 73
Tanzania	0,436/140	240	3,1	12,5	46 48	17 36
Uganda	0,435/141	320	4,8	7,0	42 41	24 46
Zambia	0,427/143	320	0,4	11,4	43 43	16 31
Asia:						
Bangladesh	0,470/132	370	3,3	2,7	58 59	49 71
Nepal	0,480/129	220	2,2	8,3	58 58	43 78

¹⁾ I Human Development Index (HDI-indeks) inngår bl.a. forventet levealder, utdannelsesnivå og husholdningenes kjøpekraft. Lave tall angir lav utviklingsgrad. Totalt 162 land. Tallene er beheftet med stor usikkerhet.

Kilder: Human Development Report 2001 (HDR), UNDP 2001, World Development Indicators 2001/World Development Report 2000/01, Verdensbanken.

Samlet sett innebærer forslagene til bevilgninger under kap. 150 en betydelig økning av landdrammene. Økningene er en direkte følge av at stat-til-stat samarbeid som tidligere ble finansiert over regionbevilgningene nå foreslås finansiert over postene for hovedsamarbeidslandene. Forslagene til landdrammer for de enkelte hovedsamarbeidsland innebærer derfor ikke en utvidelse av samarbeidsprogrammene. Det er for eksempel ingen reell økning i støtten til Mosambik. Økning i landdrammen fra om lag 190 millioner i 2001, til 230 millioner i 2002, skyldes at tiltak som tidligere ble finansiert over regionbevilgningen nå foreslås finansiert over landdrammen. For Malawi og Nepal foreslås imidlertid en opptrapping slik at det blir rom for å utvikle et program som reflekterer den bredde og tyngde som Regjeringen ønsker å ha som basis for samarbeidet med hovedsamarbeidslandene.

Post 70 Malawi, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Demokratiske flerpartivalg ble etablert som system i 1994 da Bakili Muluzi ble valgt til president. Han ble gjenvalgt i 1999 da hans parti UDF også fikk rent flertall i parlamentet. Siden 1994 har Malawi gjort betydelige fremskritt på veien til et mer demokratisk samfunn. Det erklærte mål for regjeringen i Malawi er å styrke menneskerettighetene, arbeide for godt styresett og bekjempe korrupsjon. For å oppnå dette er en rekke offentlige kontrollorganer og systemer bygd opp. Denne politikken gjennomføres likevel ikke konsekvent. Brudd på menneskerettighetene er fortsatt et problem, og korrupsjon er utbredt.

Malawi har ikke spilt noen fremtredende politisk rolle i regionen, men som et land uten tilgang til egne havner er det avhengig av et godt regionalt samarbeid. Landet overtok i august 2000 formannskapet i SADC. Dette kan føre til at Malawi tar på seg en mer aktiv regionalpolitisk rolle.

Den økonomiske veksten i Malawi er svak. I fjor endte den på 2,1 pst., med en inflasjon på ca. 35 pst. Samtidig har utenlandske investeringer gått ned. Reduserte priser på landets viktigste eksportartikler, tobakk, te og kaffe, har gitt nedgang i eksportinntektene. Imidlertid har landet ført en strammere budsjettpolitikk de siste årene, noe som synes å gi resultater i form av lavere prisstigning og en mer stabil valuta. Malawi inngikk i 2000 avtale om gjeldslette, som etterhvert vil føre til sterk reduksjon av de årlige nedbetalinger på renter og avdrag.

Malawi er et av Afrikas fattigste land, med et BNP pr. innbygger på om lag USD 180. Selv med økt satsing i 90-åra, er helse- og utdanningssystemet dårlig utbygd. Hiv/aidssituasjonen er alvorlig. En antar at ca. 17 pst. av befolkningen mellom 15 og 49 år er smittet, hvorav ca. halvparten i aldersgruppen 15 – 24 år.

Ressursmangelen er stor, og statsadministrasjonen har store kapasitetsproblemer. Regjeringen har vedtatt et omfattende program for reformer, innstramming i og kontroll av økonomien. Som del av ordningen med gjeldslette har også Malawi en strategi for fattigdomsbekjempelse. Strategien setter ambisiøse mål og danner et godt grunnlag for det videre samarbeidet.

Mål for samarbeidet med Malawi

Hovedmålet er bidra til å redusere landets fattigdom. Landets egne planer og strategien for fattigdomsbekjempelse vil være basis for samarbeidet. Prioriterte samarbeidsområder vil være godt styresett, hiv/aids, makroøkonomiske reformer og styrking av helsetjenestene. Likestilling, bærekraftig forvaltning av naturressursene, utvikling av privat sektor og institusjonell kapasitetsbygging er tverrgående hensyn som skal integreres i alle satsningsområdene.

Rapport 2000

Arbeidet med å utarbeide en strategi for samarbeidet og forhandlinger med myndighetene om prioriteringene i et framtidig samarbeidsprogram stod sentralt i 2000. Bistandssamarbeidet var derfor preget av en konsolidering av eksisterende innsatser innenfor helse, utdanning, demokrati, menneskerettigheter samt landbruk. I april 2001 ble det undertegnet en ny avtale for samarbeidet mellom Norge og Malawi. Malawi fant det lite hensiktsmessig at også Norge skulle være samarbeidspartner innenfor utdanningprogrammene, og en ble enige om å konsentrere samarbeidet for sosial utvikling om helsesektoren. For å fremme giverkoordinering har Norge og Sverige inngått en samarbeidsavtale om at Norge skal forvalte Sveriges bistand til Malawi.

Budsjett 2002

Behovet for økt bistand til Malawi er stort. Etter at samarbeidet med landet nå er godt etablert legges det opp til en betydelig økning i den norske støtten. Det vil bli lagt vekt på samarbeid med andre giverland og en betydelig del av bistanden

vil bli kanalisert gjennom det multilaterale systemet. Det norske samarbeidet vil bli konsentrert om de fire avtalte hovedområdene, godt styresett, helse, hiv/aids og makroøkonomisk reform.

For 2002 foreslås bevilget 85 mill. kroner.

Post 71 Mosambik, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Mosambik har gjort store framskritt etter avslutningen av borgerkrigen i 1992. På det politiske plan har ettpartistaten blitt erstattet med flerpartistyre. Frelimo har vunnet begge valgene, og har dermed vært i regjeringssposisjon siden frigjøringen fra Portugal i 1975. Renamo, den tidligere opprørshæren, er det største opposisjonspartiet.

Utviklingen i landet går i en demokratisk retning. Imidlertid hemmer Renamos vegring mot å godta valgresultat fra 1999 og Frelimos maktarroganse videreutviklingen av en demokratisk politisk kultur i landet. Det har forekommet voldelige politiske demonstrasjoner det siste året. Det bør likevel understrekes at utviklingen det siste tiåret i det store og hele har vært fredelig.

Mosambik er et viktig transittland for sine naboland. Videreutviklingen av trafikkorridorer vil de kommende årene være viktig både for landet og for regionen. På det politiske plan er Mosambiks myndigheter opptatt av å ha en aktiv regional rolle.

Økonomiske reformer og innføringen av markedsøkonomi har satt fart i den økonomiske utviklingen. På slutten av 1990-tallet var veksten på rundt 10 pst. årlig. To år med flomkatastrofer har satt landet tilbake og veksten ifjor var redusert til ca. 4 pst. Det forventes at den økonomiske veksten vil ta seg opp igjen de kommende årene, bl.a. som følge av en markant økning i utenlandske investeringer. Gjeldssituasjonen er betraktelig forbedret etter at Mosambik i fjor ble godkjent for utvidet gjeldslette. Mosambik har i løpet av de siste årene også gjennomført reformer innenfor offentlig finansforvaltning som har bedret effektiviteten og økt de offentlige inntektene.

Befolkning er jevnt over fattig og omlag 38 pst. må klare seg med mindre enn 1 US dollar om dagen. Utdanningsnivået er lavt, og tilgangen på helsetjenester er dårlig. Aids-epidemien har ikke utviklet seg så raskt som i nabolandene, men situasjonen gir grunn til bekymring for landets videre utvikling. Myndighetene har lagt fram en handlingsplan for reduksjon av fattigdom som også skal danne grunnlaget for samarbeidet med Norge og andre givere.

Utviklingen av Mosambik har gått fremover med store skritt det siste tiåret, ikke minst på grunn av myndighetenes vilje til å sette reduksjon av fattigdom øverst på dagsorden. Tross visse bekymringer for utviklingen av menneskerettighetene synes den demokratiske utviklingen å være på rett spor.

Mål for samarbeidet med i Mosambik

Samarbeidet har som mål å bekjempe fattigdommen og skal støtte gjennomføringen av landets fattigdomsplan. Bistand for å styrke Mosambiks forutsetninger for å delta i regionalt samarbeid vil bli høyere prioritert. Utviklingssamarbeidet skal konsentreres om energi, helse, landsbygdutvikling og fiskerier. Tverrgående hensyn i samarbeidet vil være godt styresett, menneskerettigheter, likestilling, bærekraftig forvaltning av naturresurser, utvikling av privat sektor, bedre kontroll av hiv/aids samt institusjonell kapasitetsbygging.

Rapport 2000

I tilknytning til gjennomgangen av samarbeidsavtalen høsten 2000 ble den norske bistanden vurdert i forhold til den nasjonale fattigdomsplanen. Konklusjonen var at programmet er i god overensstemmelse med Mosambiks egne målsettinger og prioriteringer. Samarbeidet er konsentrert om energi, helse, provins/landsbygdutvikling og fiskeri. Innenfor alle områdene legges det vekt på godt styresett, menneskerettigheter, likestilling, bærekraftig forvaltning av naturresurser, utvikling av privat sektor, bedre kontroll av hiv/aids, samt institusjonell kapasitetsbygging. Man er kommet langt i utviklingen av et sektorprogram innen helse, og arbeidet med bedre giverkoordinering innen energisektoren er videreført.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 230 mill. kroner.

Post 72 Tanzania, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Den politiske situasjonen i Tanzania er preget av at landet hadde sitt første flerpartivalg i 1995. Opposisjonen er splittet, og regjeringspartiet CCM utnytter sin politiske dominans. Opposisjonens representasjon i parlamentet ble sterkt redusert ved valget i 2000. Situasjonen er preget av en økende frustrasjon i opposisjonspartiene, og fram-

veksten av en demokratisk og pluralistisk politisk kultur synes å ha blitt noe svekket.

Zanzibar står i en konstitusjonell særstilling med egen president og regjering. Motsetningene mellom regjeringspartiet og opposisjonspartiet CUF har røtter helt tilbake til revolusjonen og den påfølgende unionen med Tanganyika i 1964. Gjennomføringen av valget på Zanzibar i 2000 ble sterkt kritisert av internasjonale observatører. Politiets overgrep ved opposisjonens demonstrasjoner på Pemba i januar 2001 ble fordømt internasjonalt. Myndighetene beklaget hendelsen, men la skylden på opposisjonen. En dialog ble deretter satt i gang mellom CCM og CUF. Den videre politiske utvikling på Zanzibar og utviklingen av demokrati og menneskerettigheter i Tanzania vil ha stor betydning for Tanzanias framtidsutsikter og det videre samarbeid med Norge og andre givere.

Tanzania har vært en stabiliserende faktor og en sentral politisk kraft i arbeidet for fred og konfliktløsning i regionen. President Mkapa har vært en pådriver i gjenskapingen av det østafrikanske fellesskap. Gjennom årtier har myndigheter og lokalbefolkning generøst tatt imot flyktninger fra konfliktrammede land i regionen. Med over en halv million flyktninger huser Tanzania flere flyktninger enn noe annet land på kontinentet. Situasjonen kan true velferd og sikkerhet i grenseområdene mot Rwanda og Burundi.

Den økonomiske situasjon er preget av makroøkonomisk stabilitet, med en vekst i 2000 på 5,1 pst. og en inflasjon på 5,5 pst. Landet er fortsatt et av verdens fattigste og er på 140. plass av 162 land i FNs Human Development Index. Det antas at halvparten av befolkningen lever under fattigdomsgrensen (1 US dollar om dagen) og at 10 pst. lever med hiv/aids.

Tanzania har kommet langt i arbeidet for å styrke nasjonalt eierskap og styring av utviklings-samarbeidet. I november 2000 ble den nasjonale strategien for fattigdomsreduksjon akseptert som grunnlag for gjeldslette og ramme for videre samarbeid med IMF og Verdensbanken. Det legges stor vekt på reformarbeidet på lokalt nivå, som igjen er nært knyttet til de sektorvise reformene av offentlig tjenester. Den nasjonale handlingsplanen mot korrupsjon vil forhåpentligvis gi en sterkere innsats for utvikling av godt styresett. Programmene er ambisiøse og vil ha stor betydning for samfunnsutviklingen i Tanzania.

Mål for samarbeidet med Tanzania

Hovedmålet for samarbeidet er å bidra til å redusere fattigdommen. Samarbeidet skal styrke gjennomføringen av landets strategi for fattigdomsreduksjon. Samarbeidsprogrammet vil fokusere på godt styresett og støtte sentrale reformprosesser, herunder reformene innen lokalforvaltning og helse- og utdanningssektoren. Kampen mot hiv/aids vil fortsatt være en hovedutfordring. Forvaltning av naturressurser og investeringer innen vei og energi vil være viktige innsatsområder i arbeidet for å bidra til bedre rammebetingelser for økonomisk utvikling. Det vil bli gitt høy prioritet til regionale samarbeidsinitiativ og til å videreføre støtten til Tanzanias arbeid for konfliktløsning i regionen.

Som følge av den vanskelige situasjonen på Zanzibar, har en fra norsk side allerede fra 1995 stanset det bilaterale utviklingssamarbeidet på Zanzibar. Dersom de pågående forhandlingene mellom regjeringen og opposisjonen fører til positive resultater, tar Regjeringen sikte på raskt å gjenoppta samarbeidet.

Rapport 2000

Norge har gitt bistand til sektorer som Tanzania har prioritert som viktige innsatsområder for å redusere fattigdommen. En omlegging til sektorprogrammer, støtte til forvaltningsreformer, gjeldslette og en mer systematisk kanalisering av bistanden gjennom statsbudsjettet har vært i tråd med myndighetenes ønsker om hvordan giverne bør arbeide for å sikre størst mulig effekt av bistandsressursene.

Det har vært lagt vekt på å samordne arbeidet med de ulike reformprogrammene. Norge er først og fremst engasjert i lokalforvaltningsprogrammet, korrupsjonsstrategien, rettsreformen samt sektorprogrammene for helse og utdanning. Norge har vært en pådriver i etableringen av felles rutiner for finansiering, oppfølging og rapportering.

I det nasjonale programmet for bekjempelse av hiv/aids har Norge hatt en ledende rolle i givermiljøet. Rapport fra gjennomgangen av rammeavtalene innen høyere utdanning bekrefter at samarbeidet fungerer tilfredsstillende. Støtten til kultur gjennom kulturfondet som ble opprettet i 1999 ble videreført på samme nivå i 2000. Den norske støtten til veisektoren er opprettholdt på samme høye nivå som tidligere år. Den store vannkraftutbyggingen i Lower Kihansi ble ferdigstilt i juni 2000, men videre tiltak vil bli gjennom-

ført for å minimere mulige miljøkonsekvenser. Norge har også bidratt med betydelige ressurser over de humanitære kapitler til hjelp i flyktningeleire, både kanalisert gjennom FN og norske organisasjoner.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 190 mill. kroner.

Post 73 Uganda, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Presidentvalget i mars og parlamentsvalget i juni 2001 var viktige og krevende begivenheter for Uganda. Valgene ble stort sett gjennomført etter demokratiske prinsipper og ga et solid styringsmandat til president Yoweri Museveni. Etter resultatet av folkeavstemmingen i juni 2000 er valgordningen fortsatt basert på «movement»-systemet. Grunnprinsippet er at det ikke kan stilles partilister, men at det er enkeltpersoner som stiller til valg som representanter for sitt distrikt i parlamentet. Uganda har likevel en relativt fri politisk meningsdanning og en uavhengig presse som er forum for en åpen diskusjon om hvordan demokratiet kan utvikles videre, inkludert etableringen av et flerpartisystem.

Uganda har en sentral posisjon i regionen, både i forhold til Sudan, Den demokratiske republikken Kongo (DRK), konfliktene rundt de store sjøer i Øst Afrika, regional handel og Øst Afrika samarbeidet, samt i forhold til vannressurser og energispørsmål. Uganda føler seg truet av konfliktene i nabolandene. Det militære engasjement i DRK har skadet landets omdømme, men tilbaketrekningen fra DRK i samsvar med Lusaka-avtalen har bedret noe på dette. Det er dessuten nedsatt en uavhengig undersøkelseskommisjon som skal gjennomgå FN-rapportens beskyldninger om ulovlig utnyttelse av naturressursene. Konfliktene i nord og i vest er fortsatt uløste, og er knyttet til konfliktene i Sudan og DRK. Landet har derfor et stort antall internflyktninger. Uganda har gjenopprettet de diplomatiske forbindelser med Sudan, og deltar i den regionale meglingsgruppen i konflikten i Sudan.

For budsjettåret 2000/2001 var den økonomiske veksten 5 pst., noe lavere enn målsettingen. Tørke, lave priser for kaffe og høy oljepris var viktige årsaker. En plan for bekjempelse av korrupsjon er under gjennomføring, og en plan for styrking av rettsvesen, påtale- og politimyndigheter er under utarbeiding. Forbedret administrasjon av skatte- og avgiftsetaten står høyt på dagsordenen.

Uganda sluttførte i løpet av 2000, som foreløpig det første landet, hele gjeldssletteprogrammet (HIPC) i regi av Verdensbanken.

Uganda har gjort betydelige framskritt i kampen mot fattigdommen. Andelen av befolkningen som lever under fattigdomsgrensen er betydelig redusert, men fortsatt er Uganda likevel ett av verdens fattigste land. De fattige bor særlig på landsbygda, spesielt i nord og nordøst. Det er flest kvinner blant de fattige. Når det gjelder bekjempelse av hiv/aids epidemien har Uganda vært et foregangsland i Afrika.

Gjennomføring av reformtiltak, markedsøkonomi og utbygging av grunnleggende offentlige tjenester er sentrale elementer i landets utviklingsplaner. Ugandas plan for fattigdomsbekjempelse («Poverty Eradication Action Plan» – PEAP), legger vekt på å øke fattiges ressurser, med sterke innslag av rettighetsbasert tenkning, godt styresett og ansvarliggjøring av offentlig ansatte. Den norske strategien for bistand til Uganda er forankret i PEAP.

Mål for samarbeidet med Uganda

Samarbeidet skal bidra til å styrke gjennomføringen av Ugandas plan for bekjempelse av fattigdommen. Delmål vil være å bidra til godt styresett, demokrati og menneskerettigheter, fremme økonomisk vekst og utvikling av produktiv sektor, samt bidra til sosial utvikling. Viktige samarbeidsfelt vil være kampen mot hiv/aids, kvinner og likestilling, forvaltning av naturressurser, energi, institusjonsbygging og korrupsjonsbekjempelse. Det vil være en viktig utfordring å sikre en mer integrert oppfølging i konfliktområdene gjennom både nødhjelp og mer langsiktig arbeid. Regionale samarbeidsinitiativ vil bli prioritert.

Rapport 2000

Gjennom de bilaterale konsultasjonene som ble avholdt ved utgangen av 2000 ble det oppnådd enighet om hovedlinjene for Norges utviklings-samarbeid med Uganda for årene 2001-2005. En gjennomgang av dette samarbeidet for perioden 1996-1999 ble gjennomført i 2000, og konkluderte med at den norske bistanden til Uganda har vært i overensstemmelse med inngått intensjonsavtale, planen for fattigdomsbekjempelse og øvrige retningslinjer. Videre ble det konkludert med at samarbeidet i det aller vesentligste har vært vellykket. Riksrevisjonens gjennomgang av bistandsporteføljen ved ambassaden i mai/juni 2000 understøtter en slik vurdering.

I forberedelsene til ny intensjonsavtale, har det vært lagt til grunn at det norske programmet skal være i samsvar med Ugandas plan for fattigdomsbekjempelse. I tråd med myndighetenes ønsker har bekjempelse av korrupsjon, satsing på næringsutvikling og styrking av sosial sektor vært prioriterte satsingsområder. Synliggjøring av kvinners rolle i produktiv sektor og bekjempelse av hiv/aids har vært en del av dette samarbeidet. Det har blitt gitt støtte til demokratiutvikling gjennom bistand til demokratiske institusjoner og relevante aktører i det sivile samfunn. Norge søker også å bidra til styrking av menneskerettighetene gjennom støtte til Ugandas menneskerettighetskommisjon og til opprettelse av et nasjonalt råd for funksjonshemmede.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 130 mill. kroner.

Post 74 Zambia, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Det politiske klimaet i Zambia er preget av forberedelsene til president- og parlamentsvalgene høsten 2001. Det er nå klart at president Chiluba ikke vil forsøke å endre grunnloven slik at han kan velges for en tredje periode. Gjennomføringen av valget og den videre politiske utviklingen vil være en viktig prøve på hvor rotfestet demokratiet er i Zambia.

De alvorlige konfliktene i nabolandene Angola og i Den demokratiske republikken Kongo (DRK) kan true Zambias sikkerhet. De mange flyktningene i grenseområdene er en tung byrde for befolkningen. Landet har derfor sterke regionalpolitiske interesser, og President Chiluba har vært en drivkraft i framforhandlingen av Lusaka-avtalen om våpenhvile og den videre fredsprosessen i DRK.

Landet er fortsatt preget av at kobbervirksomheten har blitt svekket de senere år. Nasjonaløkonomien har i en årrekke vært rammet av lave priser på verdensmarkedet og tapsbringende drift. Den økonomiske veksten var i 2000 på 3,5 pst., noe lavere enn målsettingen. Zambia er blant landene som har kvalifisert seg for gjeldslette. Ved å følge opp enkelte forutsetninger og utarbeide en endelig handlingsplan mot fattigdom, vil landet få ettergitt rundt 60 pst. av sin gjeld til Verdensbanken og IMF. Gjeldslette er svært avgjørende for landets videre økonomisk fremgang.

Andelen fattige har økt i løpet av 1990-tallet og

om lag 70 pst. av befolkningen lever under fattigdomsgrensen på 1 US dollar om dagen. Spredning av hiv/aids er et alvorlig problem, som allerede har betydelige økonomiske og sosiale virkninger. Blant annet har andelen foreldreløse barn som lever på gata økt dramatisk.

Den offentlige forvaltningen er preget av ineffektivitet og for svak kapasitet. Innen økonomiforvaltningen er det for eksempel ofte store forskjeller mellom vedtatte budsjetter og faktisk bruk av offentlige midler. Myndighetene har startet et omfattende arbeid for å bedre situasjonen. Koordineringen mellom giverorganisasjonene er i de siste to år blitt styrket, selv om det fremdeles ikke er noen entydig holdning i givergruppen.

Zambia arbeider med å ferdigstille en omfattende plan for fattigdomsreduksjon. Viktige elementer i planen vil være effektivisering av offentlig sektor, satsing på grunnutdanning og helsevesen og en sterkere prioritering av offentlige ressurser til fordel for fattigdomsbekjempelse. Dette i kombinasjon med en generelt forbedret økonomisk situasjon i landet, gir grunn for betinget optimisme for den videre utviklingen.

Mål for samarbeidet med Zambia

Hovedmålet for samarbeidet er å bidra til å redusere fattigdommen og støtte gjennomføringen av Zambias egen strategi for fattigdomsbekjempelse. Det vil bli lagt vekt på å utvikle en sterkere regional dimensjon i samarbeidet. Godt styresett og bekjempelse av korrupsjon, veisektoren, natur- og viltforvaltning, samt grunnutdanning vil være sentrale samarbeidsområder. Det vil også bli lagt vekt på å integrere bekjempelsen av hiv/aids, arbeidet for likestilling, bærekraftig forvaltning av naturressursene og utvikling av privat sektor i samarbeidet.

Rapport 2000

Arbeidet med en landstrategi ble sluttført med undertegning av en ny samarbeidsavtale i september 2000. Bekjempelse av hiv/aids, økt vektlegging av det sivile samfunns rolle og arbeidet for fremme av demokrati, menneskerettigheter og godt styresett har vært prioriterte satsingsområder. Gjennomføringen av samarbeidet har gjennomgående vært tilfredsstillende, på tross av noen forsinkelser på grunn av det kommende valget. Norge har vært en aktiv pådriver i arbeidet med å bedre samspillet mellom det sivile samfunn, privat sektor og offentlige myndigheter. Handlingsplanen for arbeidet mot korrupsjon har

fått positiv oppmerksomhet. Norge har videre vært en aktiv medspiller i arbeidet for utarbeidelse av en fattigdomsplan.

Budjett 2002

Det foreslås bevilget 120 mill. kroner.

Post 75 Bangladesh, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Situasjonen i Bangladesh preges av forberedelsene til parlamentsvalget høsten 2001. Opposisjonen har boikottet parlamentet og det har vært lite dialog mellom regjeringen og de fire største opposisjonspartiene. Dette undergraver demokratiske prosesser og er en kilde til politisk uro og voldelige opptøyer.

Til tross for politisk uro, øker landets inntekter. Bistandsavhengigheten har gjennom flere år blitt redusert. Lav inflasjon, rekordavlinger, betydelig industriell vekst, økning i skatteinngang, økt import og eksport, samt større overføringer fra migrantarbeidere i utlandet, har bidratt til at samlet årlig vekst i 2000 for tredje år på rad ligger over 5 pst. (BNP).

UNDPs indeks for menneskelig utvikling (Human Development Report 2001) viser en vesentlig framgang selv om 29 pst. av befolkningen fortsatt lever under fattigdomsgrensen på 1 US dollar om dagen. Sett på bakgrunn av de senere års raske vekst i BNP, er det verdt å merke seg at fattigdomsreduksjonen er langsam og inntektsforskjellene øker. Reduksjonen i fattigdom er svakere på landsbygda enn i byene, og den kvinnelige andelen av befolkningen utgjør mer enn halvparten av de aller fattigste.

Rettssikkerheten for folk flest er lav, og tilliten til politi og rettssystem undermineres av utbredt korrupsjon. Verdensbanken utarbeidet i 2000 en rapport om korrupsjon i Bangladesh. Som svar nedsatte myndighetene en komite som skal utarbeide en egen korrupsjonsstrategi som forventes ferdig i løpet av 2001.

Omfanget av hiv/aids er fortsatt ansett som lavt i Bangladesh. Utbredt prostitusjon, økende bruk av sprøyter blant narkomane og stor arbeidsmigrasjon, gjør likevel Bangladesh sårbar i forhold til spredning.

Innen juli 2002 skal Bangladesh utarbeide en nasjonal fattigdomsstrategi. Den nye strategien for Norges samarbeid med Bangladesh vil bygge på denne prosessen.

Mål for samarbeidet med Bangladesh

Det overordnede mål for utviklingssamarbeidet med Bangladesh er å bidra til å redusere fattigdommen. Samarbeidet skal ha et særlig fokus på å bidra til at Bangladesh når målet om å bekjempe analfabetismen innen 2005, samt øker sysselsettingsgraden. Å bidra til godt styresett med vekt på menneskerettigheter og demokratiutvikling vil også være viktige delmål. Kvinner vil være en sentral målgruppe innenfor konsentrasjonsområdene utdanning og økonomisk utvikling.

Rapport 2000

Evalueringen av bistandssamarbeidet mellom Bangladesh og Norge i perioden 1995 – 2000 ble gjennomført i 2001. Evalueringen anbefaler bl.a. at den norske bistanden konsentreres om færre aktiviteter. Evalueringen vil være et viktig grunnlag for innrettingen av det videre samarbeidet.

På flere områder hemmes samarbeidet av svak gjennomføringskapasitet. Innen utdanning er samarbeidet i hovedsak knyttet til prosjekter med statlige myndigheter som avtalepart. Tallene for antall elever som begynner og fullfører skolen, samt lese- og skrivekyndighet blant voksne, viste en positiv utvikling også i 2000. Innenfor området økonomisk utvikling kan småkredittinstitusjoner vise til gode resultater og kvinneandelen blant låntakerne er økende. Flere norskstøttede frivillige organisasjoner arbeider også med å skape arbeidsplasser og økte inntektsmuligheter på landsbygda.

I 2000 gjennomførte Norge en omfattende vurdering av menneskerettighets- og demokratisituasjonen i Bangladesh, og i hvilken grad norsk bistand er tilpasset aktuelle utfordringer. Støtte til folkeopplysning har bidratt til en sterkere opinion mot menneskerettighetsovergrep, særlig mot kvinner og barn.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 130 mill. kroner.

Post 76 Nepal, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Nepal fikk en ny grunnlov med konstitusjonelt monarki og parlamentarisk styresett i 1990. Det er folkevalgte organer både på lokalt, distrikts- og sentralt nivå. Kongresspartiet har siden 1999 hatt rent flertall i parlamentet, med kommunistpartiet

som største opposisjonsparti. Det maoistiske partiet startet i 1996 et væpnet opprør for «folkestyre», mot monarkiet og parlamentarismen. Maoistene tar utgangspunkt i landsbygdas fattigdom, arbeidsløshet og manglende offentlige tjenester. De er, med utstrakt bruk av trusler og vold, blitt en maktfaktor i mange lokalsamfunn og har nå kontroll over landsbygda i de midt-vestre delene av landet. Til tross for konflikten har landet hold fast på pressefriheten og styrket arbeidet med menneskerettigheter.

Kronprinsens drap på kongen og nesten hele kongefamilien i juni 2001 rystet nasjonen. Kongen var en viktig samlende og stabiliserende faktor. Maoistene forsøkte å utnytte situasjonen, men feilvurderte sin oppslutning. Nepals statsminister gikk imidlertid av. Den nye statsministeren tok initiativ til en dialog med maoistene og har vist lederskap og vilje til å finne en politisk løsning. Han har fått bred støtte fra opposisjonen og fra en fredsbevegelse med deltakelse fra menneskerettsorganisasjoner, næringsliv og interesseorganisasjoner.

Nepal ligger klemmt mellom India og Kina og er avhengig av godt samarbeid med sine naboer, både økonomisk og sikkerhetspolitisk. Spesiell vekt legges på det sørasiatiske samarbeidet i SAARC som har sitt sekretariat i Kathmandu.

Nepal er et av verdens fattigste land. Den makroøkonomiske situasjonen er imidlertid god, eksporten sterkt voksende og utenlandsgjelden lav. Det siste ti-året har Nepal klart å redusere fattigdommen, men omlag 37 pst. av befolkningen lever for mindre enn 1 US dollar om dagen. Forskjellene mellom ulike deler av landet, etniske grupper og kjønn er fortsatt store. Utdanning ble sent et tilbud til alle i Nepal. Nå begynner de fleste på skolen, men frafallet er stort. En satsning på mobilisering av kvinner har ført til redusert barnedødlighet. Utbredelsen av hiv/aids er sterkt voksende p.g.a. arbeidsmigrasjonen til India.

Kapasiteten og kompetansen i forvaltningen er begrenset og bidrar til langsom framdrift i gjennomføringen av utviklingstiltak. Landet vedtok i 2000 en ambisiøs reformagenda som blant annet innebærer reformer i statsforvaltningen, desentralisering, bedring av rammebetingelsene for privat sektor, anti-korrupsjonsarbeid, økte skatter og avgifter og bedre samarbeid med giverne. Nepal har utarbeidet en foreløpig nasjonal fattigdomsstrategi og er i forhandlinger med IMF og Verdensbanken om et framtidig låne- og samarbeidsprogram. Den endelige fattigdomsstrategien, som vil være Nepals neste femårsplan, skal være ferdig innen i juli 2002. Nepal legger opp til konsulta-

sjoner med lokalbefolkningen rundt om i landet og med ulike interessegrupper.

Nepal er også i ferd med å utarbeide en strategi for samarbeidet med giverne. Norge er en aktiv partner for myndighetene i deres bestrebelser for bedre nasjonal koordinering av bistanden. Samtidig legger Norge stor vekt på å bidra til å styrke Nepals evne til å planlegge og gjennomføre utviklingstiltak. For å redusere belastningen på de lokale institusjonene legges det også vekt på å sikre et nært samarbeid med både bilaterale og multilaterale givere.

Mål for samarbeidet med Nepal

Det overordnede mål for samarbeidet med Nepal er å bidra til reduksjon av fattigdommen. Viktige mål er videre å bidra til bedring av menneskerettene og fredsbyggende arbeid, samt å støtte opp under reformene i statsforvaltningen. De største innsatsområdene vil være støtte til grunnutdanning, vannforsyning og energisektoren. Det legges vekt på utstrakt samarbeid både med bilaterale og multilaterale givere. Det skal bygges videre på næringslivssamarbeidet og det omfattende samarbeidet som er etablert mellom 12 norske frivillige organisasjoner og lokale partnere i Nepal. Regionalt samarbeid vil bli gitt prioritet.

Rapport 2000

De siste årene har Norges samarbeid med Nepal vært konsentrert om det nasjonale grunnutdanningsprogrammet og vannforsyning til Kathmandu-dalen. Norge var i 2000 koordinator i givergruppen for utdanningsprogrammet og bidro til utviklingen av rutiner og arbeidsformer i samarbeidet. Forvaltningen er blitt styrket ved at programmet gjennomføres som en nasjonal utdanningsreform og det legges betydelig vekt på desentralisering. Programmet tjener som modell for økt giverkoordinering i Nepal. Den norske bistanden til bedring av vannforsyning til Kathmandu-dalen inngår som en del av et større program som støttes av en rekke givere og koordineres av den Asiatiske utviklingsbank. Norge har deltatt aktivt i dialogen om utformingen av programmet, og lagt vekt på at det er Nepals egne myndigheter som har ansvaret for arbeidet. Maoistenes aksjoner har skapt uro rundt gjennomføringen av begge disse programmene.

Norge har i tillegg gitt støtte til FN-organisasjoners arbeid med lokal samfunnsutvikling, bedring av barns oppvekstvilkår og utryddelse av polio, som har kunnet vise til svært gode resulta-

ter. I 2000 har Norge deltatt sammen med andre land i en «fredsgruppe» ledet av UNDP som har utformet et program for støtte til fredsbyggende og konfliktdempende aktiviteter. Det ble i 2000 gjennomført en studie som dokumenterte gode samarbeidsforhold mellom norske frivillige organisasjoner og deres lokale partnere.

Norge har deltatt sammen med britene i planleggingen av neste fase av programmet for privatisering av statlige bedrifter, som er en stor belastning på statsbudsjettet. Gjennom kommersielle investeringer er Norge blitt en betydelig aktør på

energisektoren i Nepal, og bidrar gjennom dette til å realisere ønskede reformer i sektoren.

Budsjett 2002

Etter at Norge de senere år har arbeidet med å etablere et samarbeidsprogram, foreligger det nå grunnlag for å utvide og styrke samarbeidet med Nepal. Viktige prioriteringer for Nepal er å øke støtten til direkte fattigdomsrettede tiltak i utkantstrøk og å utvide samarbeidet med Norge på energisektoren.

For 2002 foreslås bevilget 85 mill. kroner.

Kap. 151 Regionbevilgning for Afrika

(i 1 000 kr)			
Post	Betegnelse	Regnskap 2000 ¹⁾	Saldert budsjett 2001 ¹⁾
70	Helse og utdanning m.v., <i>kan overføres</i>		186 000
71	Hiv/aids, <i>kan overføres</i>		36 000
72	Økonomisk utvikling og handel, <i>kan overføres</i>		165 000
73	Miljø og energi, <i>kan overføres</i>		212 000
74	Godt styresett, <i>kan overføres</i>		154 000
75	Regionalt samarbeid, <i>kan overføres</i>		94 000
76	Tiltak under utfasing, <i>kan overføres</i>		57 900
Sum kap 151		959 119	909 900
			904 900

¹⁾ Regionbevilgningen var i 2000 og 2001 budsjettert samlet som egen bevilgning under kap. 150, post 70. I 2002-budsjettet er imidlertid regionbevilgningen fordelt tematisk. Sum regnskap 2000/budsjett 2001 og budsjettforslag 2002 er ikke direkte sammenlignbare for alle poster. Dette skyldes bl.a. at enkelte tiltak som i 2000/2001 finansieres over regionbevilgningene i 2002-budsjettforslaget er overført til landrammene under kap. 150. Denne omleggingen utgjør 165 mill. kroner. I tillegg er overgangsbistand for utvikling i land som har vært rammet av konflikt, i 2002-budsjettet budsjettert over nytt kap.162.

Hovedmålet for utviklingsarbeidet i Afrika er å bekjempe fattigdommen og bidra til å realisere det internasjonale utviklingsmålet om å halvere andelen av befolkningen som lever i absolutt fattigdom innen 2015. To utfordringer framstår som særlig kritiske dersom Afrika skal kunne skape trygge og gode levekår. Hiv/aids epidemien må nedkjempes og voldelige konflikter må finne sin løsning. For å kunne møte slike utfordringer må de afrikanske landene styrke det regionale og subregionale samarbeidet. Dette gjelder også i forhold til de utfordringer de står overfor når det gjelder miljøet, utnyttelse av naturressurser og i møtet med globaliseringsprosessene og nye internasjonale handelsregimer.

Bevilgningene under dette kapitlet foreslås benyttes til samarbeidet med Etiopia, Eritrea

(Afrikas Horn), Angola, Botswana, Sør-Afrika, Zimbabwe (det sørlige Afrika), Mali, Niger og Nigeria (Vest-Afrika). Tiltak i hovedsamarbeidslandene vil også kunne finansieres over kapitlet. Regionalt samarbeid kan også omfatte andre land i Afrika enn de som er nevnt ovenfor. Norsk utviklingspolitikk og bistandsarbeid skal i økende grad ta utgangspunkt i en subregional tilnærming hvor bl.a. arbeidet for konfliktløsning og fredsbygging finansiert over kap 162 Overgangsbistand og kap 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter, vil være viktige virkemidler.

Tilskudd kan kanaliseres gjennom multilaterale organisasjoner, næringsliv, frivillige organisasjoner og statlige myndigheter i samarbeidslandene. Ubundet samfinansiering vil være en aktuell finansieringsform. Den globale ordningen for

støtte til frivillige organisasjoner legger hovedvekten på organisasjonenes rolle som aktører i det sivile samfunn, på organisasjonenes egne premisser. Støtte over regionalbevilgningene forutsetter at frivillige organisasjoner inngår i virksomhet som bidrar effektivt til resultater innenfor det aktuelle prioriterte innsatsområdet. Det vil stilles krav om koordinering og samordning i forhold til nasjonal politikk og offentlige programmer.

Det foreslås, jf. romertallsvedtak III, at Utenriksdepartementet gis fullmakt til å omdisponere mellom postene på kapitlet. Denne omdisponeringsfullmakten er det nærmere redegjort for i innledningen i proposisjonen.

Regionale utfordringer

Afrika er rikt på ressurser og har et stort potensiale for å kunne omsette de enorme naturrikdomene til velferd for befolkningen. Afrika har også en rik kulturarv og en stolt historie hvor et mangfold av folkegrupper i generasjoner har vist evne til å samarbeide over språklige og kulturelle skillelinjer. Gjennom kampen mot kolonimaktene ble det utviklet en felles afrikansk identitet og visjon som har vært en viktig bakgrunn for at afrikanske ledere har satt høye mål for regionalt samarbeid. På 90-tallet har interne og regionale konflikter rammet regionen hardt. Mange er fortsatt uløste, men internasjonale og regionale bestrebelser for konfliktløsning og fredsbygging har vokst i styrke de senere år. Det er gjort viktige framskritt, og erkjennelsen av at fred er en grunnleggende forutsetning for utvikling har vokst i styrke og bidratt til å samle afrikanske ledere om viktigheten av å styrke og revitalisere regionale samarbeidsstrukturer. Dette må finne sitt tilsvarende i tilpassninger av norsk utviklingspolitikk.

Det siste tiåret har også vært preget av at det store flertall av afrikanske land har gjennomført viktige demokratiske reformer og har foretatt en gjennomgripende restrukturering av økonomien. Dette har i enkelte land bidratt til en betydelig økonomisk vekst. Land som Uganda og Mosambik har parallelt arbeidet seg ut av interne konflikter, noe som har utløst en sterkt positiv vekstperiode. I denne sammenheng er det tankevekkende at det internasjonale samfunn har svart med å redusere bistanden, både målt i realverdi og som andel av de samlede bistandsoverføringer.

Regjeringen legger opp til en styrking av satsingen på Afrika i det bilaterale samarbeidet, og vil arbeide for at det internasjonale samfunn øker ressursoverføringene til regionen. Regjeringen tar videre sikte på at norsk utviklings- og utenriks-

politikk overfor Afrika i økende grad utformes innenfor regionale strategiske rammer. Det vil kunne innebære økt samarbeid med FN-systemet og institusjoner som Afrikabanken.

Vest-Afrika

Flere av verdens aller fattigste land befinner seg i Vest-Afrika og en rekke land har vært rammet av langvarige borgerkriger og interne konflikter. Halvparten av landene i Vest-Afrika er fransktalende, og disse har i større grad enn engelsktalende land i regionen lyktes i et økonomisk samarbeid. De fleste landene er gjennom valutasamarbeidet sterkt knyttet til Frankrike, som er den mest sentrale donoren i regionen.

Economic Community of West African States (ECOWAS) er den viktigste organisasjonen for mellomstatlig samarbeid. Målet er å styrke handel, økonomisk, sosialt og kulturelt samarbeid og utvikling. Hittil er resultatene beskjedne. Handels- og kommunikasjonslinjene går mot den rike del av verden og potensialet for interregional handel er lite. ECOWAS har spilt en sentral rolle i arbeidet for konfliktløsning i regionen. Medlemsstatene undertegnet i 1999 en avtale om bekjempelse av spredning av håndvåpen. Håndvåpenmoratoriet har sterk oppslutning, men kapasiteten til å gjennomføre tiltak er svak. Barn har vært hardt rammet av konfliktene i Vest-Afrika og ifølge handlingsplanen for oppfølging av Accra skal det opprettes en egen enhet for beskyttelse av barn.

Norges samarbeid med Vest-Afrika vil ta utgangspunkt i en opptrapping av bistanden til Mali, Niger og Nigeria. Matvaresikkerhet og oppfølgingen av FN-konvensjonen om forørkning og tørke vil stå sentralt, og multilaterale og frivillige organisasjoner vil her være viktige samarbeidspartnere. Norges bidrag til fattigdomsreduksjon i regionen skal imidlertid ha et utvidet perspektiv hvor støtte til hiv/aids, fredsarbeid og demokratisk styresett i hele regionen inngår. Det legges opp til en utvidet støtte til institusjoner for regionalt samarbeid. Innsatser finansiert over kap. 162 Overgangsbistand, og kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter, vil være viktige virkemidler i den samlede bistanden til regionen. I tillegg vil Regjeringen gjennom de multilaterale bevilgningene søke å styrke FN's rolle som støtte for land i gjenoppbygging etter konflikt.

Norges bistandssamarbeid med *Mali* er rettet mot landbruk og ressursforvaltning, grunnutdanning, demokratisering og fredsprosessen i nordområdene. Mali har vært en av drivkreftene bak

håndvåpen-moratoriet og støtte til det regionale sikkerhetspolitiske samarbeidet vil fortsatt stå sentralt i Norges samarbeid med landet.

Niger er ett av verdens absolutt fattigste land. Landet er sårbart for klimatiske endringer. Interne konflikter og grensetvister har preget nasjonal politikk. Regjeringen foreslår å utvikle et samarbeidprogram med Niger. Formålet er å støtte fattigdomsreduksjon og demokratisering i en fase hvor det er åpnet positive muligheter for utvikling. Et supplerende perspektiv er behovet for å bidra til stabilitet og sikkerhet i en sårbar region.

Som den mest folkerike stat sør for Sahara, spiller *Nigeria* en sentral rolle som økonomisk lokomotiv og stabiliserende faktor i regionen. Landet er preget av store indre spenninger og har vært hardt rammet av korrupsjon og vanstyre. Å yte støtte til de positive reformene til det nye regimet under president Obasanjo, kan derfor ha stor betydning for regional stabilitet og økonomisk utvikling. Et viktig utgangspunkt for framtidig samarbeid mellom Norge og Nigeria er partnerskap om kompetanseutvikling og forvaltning av petroleumsressurser. Intensjonsavtalen mellom Nigeria og Norge som ble undertegnet i 2000, legger i tillegg opp til samarbeid innen helse, miljø og arbeid for demokrati og menneskerettigheter.

Afrikas horn

Landene og befolkningen på Afrikas Horn står overfor store utfordringer i kampen mot fattigdom, tørke og humanitære kriser. Utviklingen i Eritrea og Etiopia fram til krigsutbruddet i 1998 viste at landene har et betydelig potensiale for å mobilisere samfunnets ressurser for utvikling. Den sentrale strategiske utfordring er derfor å bidra til å utvikle et regionalt samarbeid som kan skape gjensidig tillit og sikkerhet i hele regionen. Nilen-initiativet ses som et viktig bidrag til konfliktforebygging og utvikling. Norsk bilateral innsats vil derfor støtte opp under prosessene omkring dette initiativet, samt støtte den regionale samarbeidsorganisasjonen IGAD.

De viktigste samarbeidspartnere vil fortsatt være Eritrea og Etiopia, men de regionale utfordringene knyttet til konfliktene i Sudan og Somalia vil bli tillagt større vekt når det gjelder innrettingen av utviklingssamarbeidet. En målrettet bruk av bevilgningene under kap. 162 Overgangsbistand og kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter vil derfor stå sentralt i den samlede strategi overfor regionen.

Regjeringen vil i samarbeidet med *Eritrea* og

Etiopia fortsatt fokusere på fred, forsoning og stabilitet samt godt styresett, demokrati, menneskerettigheter. I tillegg skal samarbeidsprogrammet bidra til å styrke kampen mot hiv/aids og støtte arbeidet for å følge opp forørkningskonvensjonen med fokus på økt matvaresikkerhet for befolkningen. Forutsatt en positiv utvikling av fredsprosessen bør det bilaterale samarbeidet gradvis utvikles til et bredere program gjennom å tilby bistand til andre avgrensede områder over de tematiske bevilgningene på dette kapittel.

Øst-Afrika og områdene rundt de store sjøer

Norge har lange tradisjoner for utviklingssamarbeid i regionen. Hovedsamarbeidslandene Tanzania og Uganda har begge spilt sentrale roller i arbeidet for konfliktløsning og politisk stabilitet, men Uganda har også blitt trukket direkte inn i konfliktene i nabolandene. Tanzania huser Afrikas største befolkning av flyktninger og Uganda har et stort antall internflyktninger. Befolkningen i grenseområdene har båret tunge byrder både sikkerhetsmessig og humanitært. Den politiske stabilitet som disse landene representerer er et godt utgangspunkt for fredsarbeid i regionen. Samtidig er det viktig å bidra til at konfliktene ikke fører til intern destabilisering.

Norges tilnærming til det regionale samarbeidet i Øst-Afrika vil knyttes til reetableringen av East African Community (EAC), samt til Viktoriasjø-initiativet og Nilen-initiativet.

Viktoriasjø-initiativet og partnerskapsavtalen med EAC er rettet mot en bærekraftig forvaltning av Viktoriasjøen. Frankrike, Norge, Sverige, Den afrikanske utviklingsbanken og Verdensbanken har sluttet seg til initiativet. Giverne vil koordinere all virksomhet rettet mot Viktoriasjøen og bidra til oppbygging av kompetanse og kapasitet i EAC-sekretariatet.

Nilen-initiativet ble dannet i 1999 av statene som utgjør Nilenbassenget: Burundi, DR Kongo, Egypt, Eritrea, Etiopia, Kenya, Rwanda, Sudan, Tanzania og Uganda. Hovedmålet er å redusere risikoen for konflikt gjennom fattigdomsbekjempelse knyttet til økt økonomisk aktivitet og handel basert på rettferdig bruk av Nilens ressurser. Det arbeides for å skape tillit mellom landene og øke kompetansen innen de relevante fagområdene. Det planlegges konkrete prosjekter innen blant annet vann-, og naturressursforvaltning, vannkraftutbygging og miljøvern.

Norge ønsker å stimulere til økt regionalt samarbeid for å kunne bidra til fattigdomsreduksjon, økt økonomisk vekst og konfliktforebygging i

regionen. I forhold til EAC søkes det å finne fram til samarbeidsområder som samtidig bygger opp under øvrig bilateralt samarbeid. Den norske støtten til Nilen-initiativet vil fokusere på krafthandel, vannressursforvaltning og opplæring.

I arbeidet for fred og konfliktløsning vil Norges bistandsmessige og diplomatiske arbeid ta utgangspunkt i en strategisk ramme for fredsbygging hvor kap. 162 Overgangsbistand, og kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter vil være sentrale virkemidler i finansieringen av bistandsinnsatser. I tillegg vil Regjeringen gjennom de multilaterale bevilgningene søke å styrke FNs rolle som støtte for land i gjenoppbygging etter konflikt.

Det sørlige Afrika

Med bakgrunn i et langvarig politisk og bistandsmessig samarbeid med landene i det sørlige Afrika, har Norge gode forutsetninger for å bistå regionen med å møte de utfordringer den står overfor når det gjelder fattigdomsreduksjon, demokratisering, naturressursforvaltning og fredsarbeid.

Sør-Afrikas økonomiske og politiske betydning plasserer landet i en særstilling i regionen, og er en viktig bakgrunn for at Regjeringen foreslår å forsterke samarbeidet og gi det status som et særskilt samarbeidsland. Variasjonene mellom økonomiene i sørlige Afrika er stor. Den økonomiske veksten er gjennomgående svak, og flere land har vært rammet av flom og tørke. Utviklingen i land som Botswana og Mosambik viser på den annen side at flere av landene i regionen har en imponerende evne til å mobilisere til innsats for vekst og utvikling. Den alvorlige hiv/aids-situasjonen er i denne sammenheng en trussel mot samfunnsutviklingen.

Konfliktene i Angola og Den demokratiske republikken Kongo har rammet regionens utviklingsmuligheter gjennom reduksjoner i handel og utenlandske investeringer og ved at de mange flyktningene påfører landene store belastninger. Det påvirker også det politiske samarbeidsklimaet. Dessuten står flere av landene i regionen overfor enorme utfordringer når det gjelder å få til en rettferdig omfordeling av de rike landbruksarealene. Denne situasjonen kan true stabilitet og utvikling i hele regionen. Å bidra til fredelig konfliktløsning og styrking av menneskerettighetene blir derfor også i en slik sammenheng en helt sentral prioritet i samarbeidet med regionen.

Norge har lange tradisjoner i å bistå regionen innen forvaltning og høsting av naturressurser,

særlig innen energi, fiske og viltforvaltning. Dette arbeidet vil videreføres. Samtidig vil en øket innsats for å utvikle primærnæringene være nødvendig for å redusere fattigdommen. Det vil være sentralt å bidra til å støtte opp om økt økonomisk og faglig organisering av primærprodusentene, med vekt på kvinners deltakelse. Det er stor arbeidsmigrasjon i regionen og rask urbanisering er i ferd med å skape nye miljøproblemer i pressområdene.

Fra norsk side har en over lang tid støttet regionalt samarbeid. Tiltak som kan bidra til fred og forsoning, bedre ressursforvaltning, økt handel og økonomisk integrasjon, høyere utdanning og forskning innen landbruk har vært støttet. Regjeringen tar sikte på å styrke den regionale profilen i samarbeidet med regionen og vil i denne sammenheng aktivt trekke inn frivillige organisasjoner, næringslivet og fagmiljøer.

Aktiv støtte til Southern African Development Community(SADC) som nå skal restruktureres, vil være en bærebjelke i den regionale satsingen. Medlemslandene vektlegger bl.a. regional integrering og opprettelse av et frihandelsområde, samt utvikling av et sterkere sikkerhetspolitisk samarbeid.

Samarbeidet med hovedsamarbeidslandene over kap. 150 skal i større grad knyttes til de regionale utfordringene. Når det gjelder bruken av regionbevilgningene vil følgende prioriteringer legges til grunn:

Utviklingssamarbeidet med *Angola* har som mål å lette situasjonen for hardt krigsrammede grupper og å styrke fredsprosessen. Utvikling av demokratiske institusjoner, bedrede levekår og økonomisk vekst er langsiktige mål.

Samarbeidet med *Sør-Afrika* vil ha fokus på støtte til energisektoren, miljø og naturressursforvaltning, høyere utdanning og forskning samt menneskerettigheter og demokratiutvikling, med bl.a. vekt på forvaltning på lokalt nivå. Samarbeid med frivillige organisasjoner vil utgjøre en betydelig del av bistanden til Sør-Afrika.

Befolkningen i *Botswana* er særlig hardt rammet av hiv/aids. En videreføring av det langsiktige helsesamarbeidet med Botswana anses som et viktig bidrag til landets kamp mot epidemien.

Utviklingen i *Zimbabwe* er preget av at landet er inne i en dyp krise hvor den urettferdige fordelingen av jordbruksland står i fokus. Den politiske situasjonen er preget av omfattende brudd på menneskerettighetene og utstrakt politisk vold, særlig mot opposisjonen. Omfanget av bistand har derfor vært betydelig redusert og landet gikk fra 2001 ut fra listen over prioriterte samarbeidsland.

Innrettingen har vært lagt om med sikte på å styrke innsatsen for demokrati, godt styresett og menneskerettigheter samt bekjempelse av hiv/aids. Regjeringen foreslår at Zimbabwe inngår i gruppen særskilte samarbeidsland. Å bidra til en løsning av konflikten om fordeling av jordbruksland i Zimbabwe er av stor betydning for den framtidige stabiliteten i Zimbabwe og hele regionen. Dersom Abuja-avtalen (Commonwealth-møtet 7.september 2001) legges til grunn for landreformarbeidet i Zimbabwe fremover, innebærer det at det internasjonale samfunn forplikter seg til å bidra finansielt til UNDPs plan for jordfordeling. Statslederne i regionen har etterhvert engasjert seg sterkt for å bidra til en løsning på konflikten. Dette er positivt. Det påhviler myndighetene i Zimbabwe et hovedansvar for å løse konflikten og skape grunnlag for en demokratisk utvikling i landet. I denne situasjonen har Regjeringen funnet det riktig at Norge opprettholder en dialog med myndighetene, men vil unngå å kanalisere midler gjennom statlige kanaler. Det er viktig ikke å kutte bånd og samarbeidsrelasjoner som kan være en plattform for konfliktløsning og eventuell framtidig bistand.

Post 70 Helse og utdanning m.v. kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Å investere i Afrikas menneskelige ressurser, for å sikre deres velferd og for at de skal kunne bruke sine ressurser til å skape trygghet og vekst, må komme i første rekke i kampen mot fattigdommen.

Helsesituasjonen er alvorlig, og kan måles ved synkende levealder og økende mødre- og barne-dødelighet. Helsesektoren står overfor store hiv/aids-relaterte utfordringer og behandling av aids-syke er en tung byrde. Barn er utsatt for infeksjonssykdommer som malaria, luftveisinfeksjoner, diaré og meslinger, som samlet forårsaker 7 av 10 dødsfall blant barn. Malaria er på framvekst. Kvinners helse er særlig utsatt og omfatter ikke minst helseproblemer knyttet til seksualitet, graviditet og fødsel.

Stilt overfor slike utfordringer har helsesektoren verken tilstrekkelige kapasitet eller kompetanse. Mange land er derfor i ferd med å gjennomføre reformer som tar sikte på klarere rolle- og ansvarsdeling mellom offentlig og privat/frivillig sektor. Fra norsk side har en samarbeidet med regionalkontoret til Verdens helseorganisasjon om helsesystemer. Viktige elementer er også desentralisering og innføring av nye finansierings-

ordninger. Nasjonale universitets- og forskningsmiljøer har en viktig rolle å spille i dette arbeidet, men har hittil ikke vært godt nok utnyttet.

Mot denne bakgrunnen står følgende utfordringer fram:

- helseaspektene av hiv/aids,
- fattigdomssykdommene malaria og tuberkulose,
- helsetilbud for kvinner, med særlig fokus på reproduktiv helse og
- langsiktig perspektiv på oppbygging og styrking av kapasitet og kompetanse i og utenfor offentlig sektor.

Utdanningssystemet i mange afrikanske land er svakt og infrastrukturen er mangelfull. Til tross for stor innsats er det bare ti land som har full grunnskoledekning. Antallet barn som faller ut av skolen har hatt en alarmerende økning, blant annet som følge av høyere skoleutgifter, krig og interne konflikter, og ikke minst aidsepidemien. Jentene representerer 56 pst. av de rundt 41 millioner barn som ikke går på skole. Tallet på voksne analfabeter har økt. Også her er kvinnene i flertall.

Undervisningens kvalitet er varierende og læreplanene er ofte ikke tilpasset elevenes virkelighet og behov. Lokal kultur og tradisjon preger i liten grad skolehverdagen og ofte finner ikke den grunnleggende lese- og skriveopplæringen sted på barnas eget morsmål.

Det er også en utfordring å skaffe afrikansk ungdom videregående utdanning, yrkesopplæring og universitetsutdanning, samt bidra til en balansert utvikling av hele utdanningssektoren.

Mål

Norges bilaterale innsats skal bidra til at afrikanske samarbeidsland skal kunne realisere de internasjonale utviklingsmålene for sosial utvikling; skolegang for alle, reduksjon i mødre- og barne-dødelighet, reproduktiv helsetilbud og likestilling mellom kjønnene.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 186 mill. kroner.

Post 71 Hiv/aids, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Afrika sør for Sahara er den regionen som er hardest rammet av hiv/aids-epidemien og en antar at

25,3 millioner mennesker var smittet ved utgangen av 2000. Dette har dramatiske konsekvenser på alle samfunnsområder. Etter mange år med taushet, er hiv/aids nå i ferd med å bli et sentralt tema på den politiske dagsorden i Afrika. Det siste året har det vært holdt to regionale toppmøter om temaet. Det er tegn som kan tyde på at epidemien er i ferd med å stabilisere seg i deler av regionen. Antall dødsfall er imidlertid fortsatt økende.

Antallet smittede er betydelig lavere i Vest-Afrika enn i Det sørlige Afrika og Øst-Afrika. Nigeria er imidlertid nær en kritisk smitteterskel, og en økning her vil kunne få alvorlige konsekvenser for hele regionen.

Afrika står derfor overfor enorme utfordringer. Det må arbeides for å gi omsorg og støtte til et stadig økende antall mennesker med hiv-relaterte sykdommer og til de etterlatte. Omfanget av nysmitte må reduseres, og en må søke å mestre de dyptgripende og tragiske virkningene av at 17 millioner mennesker i sin beste alder er døde.

Hiv/aids-epidemien er en utviklingskatastrofe. Regjeringen vil styrke innsatsen mot hiv/aids som en integrert del av alle virkemidlene i vår utviklingspolitikk. Denne særskilte posten kommer i tillegg som en mer spesifikk innsats med utgangspunkt i ekstraordinære behov og nødvendigheten av virkemidler for å møte disse.

Mål

Overordnede mål er å bidra til å begrense epidemiens spredning, samt bidra til å forebygge og redusere negative virkninger for samfunnet, med særlig vekt på å bistå sårbare grupper.

Arbeidet mot hiv/aids skal knyttes til bredere strategier for nasjonal utvikling og fattigdomsbekjempelse. Innsatser for å styrke kompetansen i regionen vil bli prioritert. Det skal legges vekt på å styrke kvinners posisjon.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 36 mill. kroner.

Post 72 Økonomisk utvikling og handel, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Den økonomiske utviklingen varierer sterkt fra land til land og innen enkeltland. De fleste landene i det sørlige og østlige Afrika tilhører kategorien minst utviklede land (MUL). MUL-landene generelt, og spesielt MUL-landene i Afrika, har de

senere år opplevet svakere økonomisk vekst enn de fleste andre utviklingsland. Ifølge Verdensbanken er anslaget for vekst i BNP for 2000 for Afrika sør for Sahara på 2,7 pst. mot et gjennomsnitt for alle utviklingsland på 5,3 pst. I globalt perspektiv har Afrika kommet dårlig ut av konkurransen med andre regioner om internasjonale investeringer og internasjonale eksportmarkeder. Svak økonomisk vekst har bidratt til at Afrika nå er det kontinent som har størst andel av befolkningen som lever på mindre enn 1 dollar om dagen.

Landene er preget av svake og til dels ustabile rammebetingelser for næringsutvikling. Utenlandske investeringer er med unntak av oljeindustrien og i en viss grad gruvevirksomhet, svært begrenset. Sparingene ligger på et lavt nivå. Samtidig blir sparingen i for liten grad kanalisert til produktive investeringer. Svakt utviklet offentlig politikk og offentlige institusjoner for næringsutvikling karakteriserer de fleste av dem. Svakheter ved offentlig finansforvaltning medfører ofte alvorlige problemer i styringen av økonomien. Rammebetingelsene anses å være avgjørende for økonomisk vekst. En studie fra Verdensbanken av afrikanske land bekrefter sammenheng mellom bedring i rammebetingelsene og økning i utenlandske investeringer.

Finansinstitusjoner og kredittvesenet er svakt utviklet. Nivået på investeringer er i dag betydelig under det som må til for å skape tilstrekkelig vekst og nå utviklingsmålene. Bankvesenet er heller ikke tilpasset behovet til mikro-entreprenører og små og mellomstore bedrifter. Virksomhet i uformell sektor, primærnæringer, og spesielt kvinner, har meget begrensede lånemuligheter.

De fleste land i Afrika har primærnæringer som viktigste næringsveier. Den lokale matvaresikkerheten er svak i flere områder. Kvinner står for det meste av produksjonen i landbruket og er også økonomiske aktive innen fiskerier. Samtidig mangler kvinner ofte rettigheter til den jorda de dyrker. Primærprodusentenes faglige, økonomiske og politiske organisasjoner er ofte for svake pådrivere overfor myndighetene. For å styrke innsatsen rettet mot primærnæringene vil en vurdere økt samarbeid med institusjoner som Afrikabanken, Det internasjonale fond for jordbruksutvikling og Den rådgivende gruppe for internasjonal landbruksforskning. Det er etablert et samarbeid med FNs organisasjon for industriell utvikling om videreforedling av landbruksprodukter.

Infrastrukturen er mangelfull og preget av dårlig vedlikehold. Dette gir høye kostnader for næringslivet. I de fleste afrikanske land er infrastrukturen forringet på 90-tallet. Bistand og

offentlige investeringer har sunket samtidig som private investorer ikke har funnet det interessant å investere når staten har trukket seg ut som ledd i markedsorienteringen av offentlig politikk. Unntak er telesektoren og i enkelte land også energisektoren. Spesielt transport og vannforsyning lider av svakt utviklet og vedlikeholdt infrastruktur. Verdensbanken har derfor konkludert med at en sterkere statlig rolle er påkrevet. Fra norsk side har en lenge samarbeidet med Den internasjonale arbeidsorganisasjonen på subregionalt nivå når det gjelder infrastruktur og opplæring av entreprenører.

Mål

Fra norsk side skal en fortsette innsatsen for å bidra til redusert fattigdom gjennom å bedre rammebetingelsene for økonomisk utvikling og øke matvaresikkerheten i Afrika. Innsatsen vil omfatte støtte til institusjonell tilrettelegging og statlig regulering for økt næringsutvikling og handel såvel som bedring av infrastruktur. Med utgangspunkt i nasjonale ressurser vil økt verdiskapning i sub-Sahara Afrika i stor grad ta utgangspunkt i primærnæringene. Fra norsk side vil en blant annet i samarbeid med internasjonale og frivillige organisasjoner, bidra til å øke landbruksproduksjonen, utvikle fiskeriene, støtte opp om bedre rammebetingelser for primærnæringene og bidra til å styrke bønders faglige, økonomiske og politiske organisasjoner. Økte inntekter i uformell sektor, spesielt for kvinnelige entreprenører og kvinnelige bønder, vil kreve fortsatt støtte til mikro-kredittinstitusjoner. Med tanke på økt syssetsetting og økte skatteinntekter for staten kreves økt satsing på kreditt og ulike forretningstjenester for etablering og utvikling av små og mellomstore bedrifter og større industrier.

Et viktig innsatsområde vil være tilrettelegging for økt eksport og utenlandske investeringer. Nasjonale og regionale initiativ for økt eksport i regionen og globalt vil bli støttet.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 165 mill. kroner.

Post 73 Miljø og energi, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Mer enn i andre deler av verden er levebrød og økonomi i Afrika knyttet til bruk av natur-

ressurser, og en forringelse av disse ressursene har derfor store konsekvenser. Likevel er situasjonen at naturressurser forringes med økende hastighet, og det er særlig landbruksressursene som ødelegges raskt, ofte med forørkning som resultat. De fleste andre viktige naturtyper, som skog, grasslette, våtmarker og korallrev, forringes også med påfølgende konsekvenser for folks livsgrunnlag og kamp om knappe ressurser. Situasjonen påvirker særlig de fattige, som har få muligheter til å finne nytt levebrød hvis livs- og ressursgrunnlaget ødelegges. Naturkatastrofer som flom og tørke inntreffer oftere enn før.

Rask og dårlig planlagt urbanisering er i ferd med å skape nye miljøproblemer, særlig i form av forurensing. Helseproblemer som følge av forurensing av luft, jord og vann er på frammarsj, blant annet som følge av liten kontroll med produksjonsmetoder og utslipp.

Afrika har rike energiresurser innen petroleum, kull og vannkraft, riktignok ulikt fordelt på de forskjellige land. De regionale kraftnettverkene er dårlig utbygd og kraftpotensialene utnyttes ikke optimalt. Sektoren er nå åpnet for konkurranse og reelle kraftpriser. Et sentralt problem er hvordan man skal kunne sikre de nødvendige investeringene i fordeling av kart til landsbygda og mindre tettsteder. Denne type investeringer krever offentlige subsidier.

Den pågående omstrukturering kan over noe tid føre til at større investeringer i kraftproduksjon vil skje på kommersielt grunnlag, og med privat finansiering. En forutsetning for at privat kapital skal kunne tiltrekkes er imidlertid at rammebetingelsene er tilfredsstillende. Det innebærer bl.a. at det eksisterer nasjonale systemer for konsesjons- og lisensbehandling, basert på nasjonale prioriteringer, noe som pr. i dag kun i liten grad er utviklet.

Mål

Innen miljøsamarbeidet er det et mål å bidra til bærekraftig ressursforvaltning og oppfølging av internasjonale og regionale miljøavtaler, herunder konvensjonen om forørkning og tørke. Viktige mål vil videre være å bidra til kapasitetsbygging, styrking av miljøforvaltningen og et utvidet regionalt samarbeid.

Restrukturering av energisektoren og økt regionalt energisamarbeid vil være viktige prioriteringer. Støtte til utvikling av alternative og fornybare energiresurser vil prioriteres.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 212 mill. kroner.

Post 74 Godt styresett, kan overføres*Situasjonsbeskrivelse*

For å få til utvikling og fattigdomsreduksjon i Afrika er det en forutsetning at konfliktnivået reduseres og at freds- og forsoningsprosesser forsterkes. Et viktig bidrag vil være innsats for godt styresett. Formelt er de fleste afrikanske land demokratier og det er gjort store framskritt i arbeidet for godt styresett. Imidlertid forekommer det fortsatt undertrykking, valgfusk, overgrep og brudd på menneskerettighetene. Veien fram til solide demokratiske systemer med pluralisme, fri meningsdannelse, åpen debatt i en fri presse og lokal deltakelse fra kvinner og menn, vil være lang. I fattige land med svake strukturer må en være forberedt på skiftninger og tilbakeslag.

Overgrep mot sivilbefolkningen kan være både direkte krigsrelaterte overgrep og overgrep som skyldes svikt i rettssystemet, samt politi og fengselsvesen. Barns rettigheter er truet i konfliktområder, med særskilte utfordringer knyttet til bruk av barnesoldater. I mange land opprettholdes kvinners underordnede stilling både gjennom et diskriminerende rettssystem og under henvisning til religion og tradisjon. Kvinners manglende rettigheter til jord, bidrar til å svekke matvaresikkerheten lokalt.

Statsapparat og offentlig administrasjon er svak. Dette hindrer effektiv bruk av samfunnettsressurser, åpner for korrupsjon og vanskeliggjør politisk styring. Det er derfor behov for omfattende forvaltningsreformer og desentralisering, både for å øke effektiviteten i forvaltningen og for å bringe offentlige myndigheter under demokratisk og folkelig kontroll.

Politiske og økonomiske endringer i regionen innebærer at ikke-statlige aktører spiller en sterkere rolle på mange områder enn før. Nasjonale og regionale interesseorganisasjoner, er mer aktive i å sette agendaen for politisk debatt.

Mål

Hovedmålet er å bidra til godt styresett. I prioriteringen av ressursene vil arbeidet for å bidra til fredelig konfliktløsning, fremme av demokratiske, åpne og pluralistiske samfunn, ivaretagelse av menneskerettigheter, samt fremme av en effektiv

og ukorrupt forvaltning være de sentrale hensyn. Barn og kvinners rettigheter vil prioriteres.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 154 mill. kroner.

Post 75 Regionalt samarbeid, kan overføres*Situasjonsbeskrivelse*

Det vises til omtale av de sentrale regionale og subregionale utfordringer.

Mål

Det overordnede mål er å bidra til fattigdomsreduksjon, økonomisk utvikling, demokratisering og fredelig konfliktløsning gjennom regionalt samarbeid. Det vil bli arbeidet for å styrke regionale og subregionale organisasjoner og samarbeidsinitiativ over et bredt spekter av samfunnsområder som miljø og naturressursforvaltning, infrastruktur, handel og økonomisk virksomhet, samt helse, utdanning og forskning.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 94 mill. kroner.

Post 76 Tiltak under utfasing, kan overføres

Stat-til-stat bistand til land utenom de særskilte samarbeidsland i regionen vil bli faset ut. Bevilgningen skal dekke inngåtte forpliktelser i 2002.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 57,9 mill. kroner.

Rapport 2000 – Regionbevilgning for Afrika

Rapporten omfatter ordninger som inngår i regionbevilgningen etter ny budsjettstruktur. Etiopia, Eritrea og Zimbabwe foreslås ikke lenger som hovedsamarbeidsland og rapport for disse land for 2000 er derfor omtalt nedenfor.

Tidligere kap. 150, post 70.10 Langsiktig utviklingssamarbeid med Etiopia

På grunn av konflikten med Eritrea ble det ikke inngått nye stat-til-stat avtaler med Etiopia. Krigsutbruddet i mai 2000 førte til at det fortsatt igangværende norske stat-til-stat samarbeidet ble fros-

set med umiddelbar virkning. Bare et begrenset utviklingssamarbeid ble videreført, i hovedsak gjennom multilaterale kanaler. Støtten til lokale, norske og internasjonale frivillige organisasjoners innsats innen menneskerettighets- og demokratiarbeid, samt universitetssamarbeid ble imidlertid videreført. Støtten til fred og forsoningstiltak ble trappet opp.

Betydelige midler ble overført til humanitære formål for å avhjelpe den alvorlige krisen, forårsaket av konflikten og alvorlig tørke. Den totale bistanden beløp seg derfor til 207 mill. kroner, hvorav 82 mill. kroner ble kanalisert til humanitære formål og 70 mill. kroner til norske frivillige organisasjoner. Utbetalinger over landprogrammet beløp seg til 20 mill. kroner. Dette innbefattet støtte til rehabilitering av helsestasjoner, sosialt rehabiliteringsfond, landbruksutdanning, geologi-samarbeid samt universitetssamarbeid.

Tidligere kap. 150, post 70.25 Langsiktig utviklingssamarbeid med Eritrea

På grunn av konflikten med Etiopia ble det ikke inngått nye stat-til-stat avtaler med Eritrea. Krigsutbruddet i mai 2000 førte til at det fortsatt igangværende norske stat-til-stat samarbeidet ble frosset med umiddelbar virkning. Bare et begrenset utviklingssamarbeid ble videreført, i hovedsak gjennom multilaterale kanaler. Støtten til norske frivillige organisasjoner ble videreført og støtten til fred- og forsoningstiltak ble trappet opp.

Den omfattende tørken og det store antall internflyktninger i kjølvannet av den etiopiske offensiven i mai/juni 2000, førte til at det ble omdisponert midler fra landprogrammet til humanitær bistand. Samlet bistand utgjorde 56 mill. kroner, hvorav ca. 30 mill. kroner til humanitære innsatser. Utbetalingene over landprogrammet beløp seg til 9 mill. kroner. Dette innbefattet stipendprogram innen landbruksutdanning og innen lærerutdanning.

Tidligere kap. 150, post 70.35 Langsiktig utviklingssamarbeid med Zimbabwe

Helt siden frigjøringen fra det hvite mindretallsstyret for 20 år siden, har Zimbabwe vært en viktig samarbeidspartner for Norges utviklingspolitikk og bistand i det sørlige Afrika. Den tiltagende politiske volden mot opposisjonen foran parlamentsvalget i juni 2000, og de regjeringsstøttede voldelige okkupasjonene av store landeiendommer, førte til at Norge besluttet å fryse deler av

stat-til-stat bistanden. Bistanden til næringsutvikling og ressursforvaltning ble trappet ned. Arbeidet for å bidra til å styrke respekten for menneskerettighetene og demokratiske spilleregler ble trappet opp sammen med en fortsatt vektlegging av godt styresett. Bistandsprogrammer hvor målet er å beskytte spesielle fattige grupper og bekjempe hiv/aids-epidemien ble videreført. Samlet mottok Zimbabwe 50 mill. kroner over post 70 Bistand til Afrika, hvorav 30 mill. kroner over landprogrammet.

Tidligere kap. 150, post 70.50 Regionbevilgning for prioriterte land

Omtrent en tredel av bevilgningen ble kanalisert til utviklingstiltak i regi av norske frivillige organisasjoner. Støtten til regionalt samarbeid økte til 10 mill. kroner fra 6 mill. kroner i 1999. Den resterende midlene ble anvendt for å styrke samarbeidsprogrammene med prioriterte land innenfor viktige innsatsområder. Mosambik (97,1 mill. kroner), Tanzania (44,5 mill. kroner), Uganda (51,1 mill. kroner) og Zambia (60,6 mill. kroner) var de største mottakerne.

I *Mosambik* ble betydelige ressurser kanalisert til gjenoppbyggingen etter flommen. Over bevilgningen bidro en også med finansiering til utbygging av energiforsyningsnettet i det sentrale og nordlige Mosambik og til arbeidet for godt styresett, støtte til rettsvesenet, fremme av uavhengig media, samt til Norsk Folkehjelps minerydingsprogram.

De viktigste innsatsene i Tanzania var budsjettstøtte i forbindelse med gjennomføringen av fattigdomsstrategien, rehabilitering av veisektoren, bygging av høyspenningslinje mellom Zambia og Tanzania, samt ulike miljørelaterte tiltak med vekt på kapasitetsbygging.

Uganda mottok støtte over regionbevilgningen til utvidelse av landets vannkraftproduksjon og oppgradering av transformatorstasjoner, til helsesektoren gjennom bl.a. UNICEF, til skolebygging og opplæring av lærere i Nord-Uganda gjennom Norsk Flyktningeråd og støtte til UNIDOs landprogram med særlig vekt på agrobasert industri.

Samarbeidsprogrammet med Zambia ble styrket gjennom økt støtte til bekjempelse av hiv/aids og bedret integrering av hensyn til hiv/aids i norskstøttede prosjekter. Viltforvaltning og fremme av jordbruksproduksjon var viktige innsatsområder. Støtten til presse og media ble videreført.

Tidligere kap. 150, post 70.55 Regionbevilgning for andre samarbeidsland i Afrika

I underkant av 40 pst. av bevilgningen ble kanalisert gjennom norske frivillige organisasjoner. Sør-Afrika og Angola mottok mest støtte over posten. Andre land som mottok støtte over denne posten var Botswana, Egypt, Madagaskar, Mali, Namibia, Rwanda og Sudan.

SADC og regionalt samarbeid: Regionale innsatser utgjorde 77 mill. kroner. Støtte ble gitt til et regionalt aidsprosjekt gjennomført av en prosjektgruppe tilknyttet universitetet i Zimbabwe. Det ble videre gitt støtte til et regionalt veiprogram gjennom ILO, SADC sitt energisekretariat i Luanda, et regionalt opplæringsprogram innenfor telesektoren i regi av SATTC i Maputo, samt til «African Capacity Building Programme».

Angola: Som følge av konflikten med UNITA lever store deler av befolkningen i Angola i en situasjon preget av usikkerhet, overgrep og mangel på mat og grunnleggende sosiale tjenester. Over 1 million mennesker er avhengig av matvarehjelp. FN og deres program for demilitarisering, Flyktningerådet og Norsk Folkehjelp ved mineryddingsprogrammet var viktige samarbeidspartnere. Utviklingssamarbeidet med Angola ble konsentrert om tiltak rettet mot kvinner og barn, utdanning og primærhelse. Utvikling av rettsstaten, styrking av det sivile samfunn var også viktige arbeidssområder. Videre ble det gitt støtte til styrkingen av nasjonale institusjoner innenfor energisektoren. Samlet bistand til Angola var 145,9 mill. kroner hvorav 87,5 mill. kroner over regionbevilgningen.

Botswana: Støtte ble gitt til helsesektoren der institusjonsutvikling til helseministeriet, utdanning av leger og bekjempelse av aids er viktige komponenter. Videre støttet Norge kapasitetsbygging innenfor veisektoren, et institusjonssamarbeid knyttet til naturressursforvaltning og utvikling av et system for måling av luftforurensing. Samlet bilateral bistand var på 23,5 mill. kroner hvorav 13,1 mill. kroner fra regionbevilgningen.

Madagaskar: Samlet norsk bistand til Madagaskar utgjorde i 2000 39,7 mill. kroner, hvorav 35 mill. kroner over regionbevilgningen. Hovedmålet har vært å bedre matvaresikkerheten gjennom å

sikre en bedre forvaltning av naturressursene og heving av folks utdanningsnivå. Støtten ble i hovedsak kanalisert gjennom norske og internasjonale frivillige organisasjoner samt multilaterale organisasjoner.

Mali: Intensjonsavtalen med Mali utpeker primærnæringer, naturressursforvaltning, demokratisering, oppfølging av fredsprosessen og grunnutdanning som innsatsområder. Hovedutfordringene i 2000 var å medvirke til å fremme en bærekraftig utvikling i de nordlige områdene av Mali og identifisering av tiltak innen demokratisering, institusjonsbygging og oppfølging av fredsprosessen. I løpet av året ble det foretatt en gjennomgang av den totale norske bistanden i Mali. Konklusjonene var gjennomgående positive og videre norsk innsats anbefales innenfor de ovenfor nevnte innsatsområder. Samlet norsk bilateral bistand var på 57,9 mill. kroner, hvorav 16 mill. kroner fra regionbevilgningen.

Namibia: Støtte ble gitt til pågående institusjonsutviklingsprogrammer innenfor energisektoren og fiskerisektoren. Total bilateral bistand til Namibia var 63 mill. kroner hvorav 23,2 mill. kroner fra regionbevilgningen.

Sør-Afrika: Bistanden til Sør-Afrika var konsentrert om oppfølging av intensjonsavtalens målsetting om å arbeide for regionalt samarbeid og støtte opp om sentrale reformer for å konsolidere menneskerettigheter og demokrati. Det er etablert samarbeidsprogrammer innen miljø, fiskeriforvaltning, kultur og høyere utdanning. Regionale komponenter er inkludert i mange av de større programmene innen miljø, petroleum og elektrisitet. Samarbeidsprogrammet innen lokal forvaltning støtter en av de viktigste pågående demokratiseringsprosessene i Sør-Afrika. Norge er største bidragsyter, og tiltaket har vært en suksess. Restruktureringen av høyere utdanning er forsinket, men norsk støtte er rettet inn mot gjennomføring av viktige deler av planene. Norge har støttet utvikling av nasjonal politikk, utforming av regelverk og kompetansebygging i petroleumssektoren, elektrisitetssektoren og i konkurransetilsynet. Samlet bilateral bistand i 2000 var på 129,6 mill. kroner, hvorav 87,5 mill. kroner fra regionbevilgningen.

Kap. 152 Regionbevilgning for Asia

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000 ¹⁾	Saldert bud- sjett 2001 ¹⁾	Forslag 2002 ¹⁾
70	Helse og utdanning m.v., <i>kan overføres</i>			20 000
71	Hiv/aids, <i>kan overføres</i>			10 000
72	Økonomisk utvikling og handel, <i>kan overføres</i>			56 000
73	Miljø og energi, <i>kan overføres</i>			73 500
74	Godt styresett, <i>kan overføres</i>			72 000
75	Regionalt samarbeid, <i>kan overføres</i>			15 500
76	Tiltak under utfasing, <i>kan overføres</i>			7 800
Sum kap 152		288 636	262 800	254 800

¹⁾ Regionbevilgningen ble i 2000 og 2001 budsjettert samlet som egen bevilgning under kap. 150, post 71. I 2002-budsjettet er imidlertid regionbevilgningen fordelt tematisk. Sum regnskap 2000/budsjett 2001 og budsjettforslag 2002 er ikke direkte sammenlignbare. Dette skyldes bl.a. at enkelte tiltak – anslagsvis 15 mill. kroner – som i 2000/2001 finansieres over regionbevilgningen er overført til landrammene under kap. 150. I tillegg er overgangsbistand for utvikling i land som har vært rammet av konflikt i 2002-budsjettet budsjettert over nytt kap. 162. Dette antas å frigjøre ytterligere om lag 63 mill. kroner fra regionbevilgningen.

Hovedmålet er å bidra til fattigdomsreduksjon. Arbeidet for fred, styrking av menneskerettigheter og etablering av demokratiske institusjoner i regionen er viktige målområder. Sentrale innsatsområder vil være godt styresett, miljø og energi, økonomisk utvikling og handel. I enkelte land vil helse, utdanning og bekjempelse av hiv/aids bli prioritert. Det vil legges vekt på å nå marginale og utsatte grupper.

Flere av landene i regionen spiller en sentral regional og global rolle og er viktige partnere for Norge i internasjonale fora. Globalisering, nye internasjonale handelsregimer, utviklingsutfordringer, konflikter, manglende matvaresikkerhet og naturkatastrofer, krever et sterkere samarbeid mellom land i regionen og globalt. Det vil også legges vekt på næringsutvikling og tilrettelegging for samarbeid med norske institusjoner.

Fra norsk side ønsker en å bidra til fred og forsoning blant annet gjennom å støtte opp om regionale og subregionale initiativer for å løse mellomstatlige og interne konflikter. En rekke regionspesifikke utfordringer krever regionale eller subregionale løsninger, for eksempel delte vannressurser, degradering av naturressurser og flom, forurensning, flyktninger, illegal handel og hiv/aids.

Bevilgningen under dette kapitlet kan benyttes til samarbeidet med Bhutan, India, Pakistan og Sri Lanka (Sør-Asia), Indonesia, Vietnam og Øst-Timor (Sørøst-Asia), samt Kina og Mongolia

(Øst-Asia). Også tiltak i hovedsamarbeidslandene Bangladesh og Nepal vil kunne finansieres over regionbevilgningen. For regionalt samarbeid kan bevilgningen også inkludere andre land i Asia enn de som er nevnt ovenfor.

Tilskudd kan kanaliseres gjennom multilaterale organisasjoner, næringsliv, lokale organisasjoner og statlige myndigheter i samarbeidslandene. Ubundet samfinansiering vil være en aktuell finansieringsform. Den globale ordningen for støtte til frivillige organisasjoner legger hovedvekten på organisasjonenes rolle som aktører i det sivile samfunn, på organisasjonenes egne premisser. Støtte over regionalbevilgningene forutsetter at frivillige organisasjoner inngår i virksomhet som bidrar effektivt til resultater innenfor det aktuelle prioriterte innsatsområdet. Det vil stilles krav om koordinering og samordning i forhold til nasjonal politikk og offentlige programmer.

Det foreslås, jf. romertallsvedtak III, at Utenriksdepartementet gis fullmakt til å kunne omdisponere mellom postene på kapitlet. Det vises i den sammenheng til egen omtale i innledningen.

Regionale utfordringer

Asia omfatter en befolkning på 2,9 milliarder mennesker hvorav mer enn 600 millioner lever i absolutt fattigdom. Det er et stort potensiale for økonomisk vekst i en rekke land, og f.eks. Kina har hatt en gjennomsnittlig årlig vekst i BNP på 9 pst. de

siste tyve år. Regionen blir stadig mer sentral globalt både politisk og økonomisk, og er eksportør av høyteknologi. Den økonomiske veksten er imidlertid ujevn mellom og innen land, dette kan gi økte sosiale spenninger og nye politiske utfordringer. Den raske veksten har også medført miljøproblemer med global virkning. Den politiske situasjonen har til tider vært preget av militære konflikter, uro og ustabile maktforhold. Flere land i regionen har svake og skiftende koalisjonsregjeringer med svak evne og legitimitet til å gjennomføre politiske og administrative endringer. Matvaresikkerheten er lav i store deler av Asia. Mange av landene er sårbarhet for naturkatastrofer som ofte har alvorlige konsekvenser for landbruksproduksjonen og rammer den økonomiske utviklingen.

Et felles trekk for regionen er høy befolkningsvekst, betydelige miljøproblemer, stor arbeidsledighet og store sosiale ulikheter. Asia står overfor store utfordringer når det gjelder fattigdom, konflikter mellom og innen land, forvaltning av delte naturressurser, forurensning og bekjempelse av hiv/aids. Fra norsk side er det et mål å bidra til bedre koordinering mellom internasjonale, regionale, subregionale og mellomstatlige organisasjoner som arbeider med slike spørsmål. Mellom statene foregår nå det meste av samarbeidet på subregionalt plan. Det vil fra norsk side være sentralt å følge opp de subregionale og regionale dimensjonene i samarbeidet på landnivå, særlig innen fred og forsoning, menneskerettigheter, handel og miljøspørsmål. Fra norsk side vil en i økt grad samarbeide med multilaterale organisasjoner som har et regionalt fokus. En målrettet bruk av kap. 162 Overgangsbistand og kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter, vil stå sentralt i subregionale strategier.

Sør-Asia

Sør-Asia har en sentral geopolitisk posisjon. Det er grunnlag for et bredt økonomisk samarbeid med flere land i subregionen. Enkelte områder har lange historiske bånd til Norge. Selv om mange har høy utdanning og er relativt velstående, så bor majoriteten av verdens fattigste i Sør-Asia. Enkelte land eksporterer høyteknologiprodukter på samme tid som subkontinentet har flest arbeidende barn. Det er nødvendig å ha en nær dialog med land i regionen når det gjelder globale spørsmål knyttet til for eksempel menneskerettigheter, militær avspenning, miljø og handel. En

ønsker fra norsk side å bidra til å styrke samarbeidet mellom landene i subregionen.

Sør-Asia var ett av de første konsentrasjonsområdene for norsk bistand. Samarbeidet omfattet fra starten av India og Pakistan, og deretter også Bangladesh, Sri Lanka og Nepal. Den til dels betydelige politiske uro og de konflikter som subregionen preges av, har uten tvil hemmet utviklingen. Det har likevel vært en positiv økonomisk og sosial utvikling i subregionen de siste tiårene, og andelen fattige har gått ned. Subregionen har imidlertid fortsatt over halvparten av verdens fattigste.

Graden av fattigdom, landenes globale betydning, deres rolle som viktige aktører i internasjonale fora, Norges lange og omfattende erfaring fra regionen, samt det store potensialet for økonomisk vekst og økt handel, tilsier at en fra norsk side fortsatt vil ha et bredt engasjement i subregionen. Norge har også vært involvert i arbeidet for fred og forsoning.

I Sør-Asia vil det særlig være godt styresett, miljø, energi og økonomisk utvikling som vil være viktige innsatsområder. Økonomisk utvikling og miljø vil ses i sammenheng med ønsket om å bidra til økt matvaresikkerhet. Regionalt samarbeid vil bli prioritert, og i den sammenheng tas det sikte på å trappe opp samarbeidet med multilaterale organisasjoner. Utviklings samarbeidet med hovedsamarbeidslandene over kap. 150 skal i større grad knyttes til de regionale utfordringene. Når det gjelder bruken av regionbevilgningen vil prioriteringer bli foretatt med utgangspunkt i situasjonen i de enkelte land, nasjonale strategier, norsk kompetanse og andre aktørers aktiviteter.

Det største hinderet for økonomisk utvikling og fattigdomsreduksjon i *Sri Lanka*, er den etniske konflikten i landet. Det vesentligste innsatsområdet i utviklingssamarbeidet er derfor godt styresett, i tillegg har en satset på næringsutvikling. *Bhutan* gjennomgår en utvikling i demokratisk retning. Miljø og energi vil være de sentrale innsatsområder.

Etter atomprøvesprengningene våren 1998, ble frys av bistanden iverksatt overfor *India* og *Pakistan*. Frysvedtaket ble opphevet høsten 2000 for Indias vedkommende, mens det for Pakistans vedkommende står ved lag. India spiller en viktig regional og globale rolle i forhold til sentrale handels- og utviklingsspørsmål. Samarbeidet med Norge omfatter godt styresett, bekjempelse av barnearbeid, samt miljø og energi. Det regionale perspektivet vil bli styrket i samarbeidet. Viktige områder i samarbeidet med Pakistan er støtte til demokratisering av valgprosessen og styrking av

menneskerettigheter gjennom kamp mot barnarbeid og sikring av kvinners rettigheter.

Sørøst-Asia

Landene i subregionen er svært forskjellige. Enkelte av landene er blant verdens fattigste, mens andre kan vise til betydelig økonomisk vekst. Selv om flere av landene har hatt økonomisk fremgang, har regionen et betydelig fattigdomsproblem. Internt i de enkelte land er det en tiltakende marginalisering av utsatte grupper. Regionen er preget av at mange land er i en overgangsfase fra autoritære regimer til mer demokratiske styringsformer. Flere av landene er i en oppbyggingsfase i etterkant av frigjøringskamper og interne konflikter.

Den nordlige del utgjør en buffersone mellom stormaktene India og Kina, mens i sør ligger et annet av verdens folkerikeste land, Indonesia. Det er fra norsk side viktig å ha et bredt samarbeid med subregionen både politisk og økonomisk. Flere av landene er viktige i forhold til næringslivssamarbeid og handel, samt for globale spørsmål knyttet til blant annet forvaltning av naturressurser og biologisk mangfold.

Hovedmålsettingen for norsk utviklingssamarbeid i området vil være å bidra til fattigdomsreduksjon og bistå landene i fredsbevarende arbeid gjennom nasjonsbygging og etablering av demokratiske institusjoner. Dette samarbeidet må ses i sammenheng med støtten til land som Kambodsja og Laos over kap. 162 Overgangsbistand. Det vil være sentralt å styrke det regionale aspektet i samarbeidet med de enkelte land, der Vietnam, Laos, Kambodsja og Thailand har flere viktige felles utfordringer, slik som på narkotikaområdet og kontroll med smittsomme sykdommer. Samarbeid knyttet til Mekong River Commission står sentralt. I samarbeid med multilaterale aktører som Asiabanken, Verdens helseorganisasjon, UNAIDS og UNDCP vil man også vurdere støtte til helsereform, samt bekjempelse av aids og narkotika på subregionalt plan. I denne subregionen er det ingen hovedsamarbeidsland. Det vil bli lagt vekt på regionale utfordringer og samarbeid med organisasjoner med subregionalt fokus. Det vil være ulik prioritering av sentrale innsatsområdene i ulike land.

Vietnam har oppnådd en betydelig fattigdomsreduksjon, men fattigdommen er fremdeles et alvorlig problem særlig blant de etniske minoritetsgruppene. De sentrale innsatsområdene for norsk utviklingssamarbeid til Vietnam vil være

økonomisk utvikling og handel, miljø og energi, samt godt styresett. *Indonesia* er en interessant samarbeidspartner for Norge også utfra en strategisk og global sikkerhetspolitisk synsvinkel. Målene for Norges samarbeid med Indonesia er å medvirke til at politiske og økonomiske reformer videreføres, samt at demokratiutviklingen konsolideres. *Øst-Timor* er preget av stor fattigdom og står overfor enorme utfordringer. Etter de vellykkede valgene i september 2001 er det viktig å bidra med ressurser slik at den nyvalgte nasjonale ledelsen kan investere i utvikling og nasjonsbygging. Målene for Norges samarbeid er å medvirke til at landet utvikler en stabil og selvstendig statsdannelse basert på demokratiske prinsipper og respekt for menneskerettighetene.

Øst-Asia

I denne regionen ønsker en å utvikle forbindelser og samarbeid på områder av felles interesse, både politiske, utviklingsmessige og økonomiske. Særlig Kina er en av de mest sentrale globale aktørene og en god dialog med landet er svært viktig innen både utenriks-, utviklings-, miljø- og handelspolitikk. Samarbeidet er også et virkemiddel for Norges politiske dialog med landene i subregionen innen internasjonale miljøspørsmål, demokrati og menneskerettigheter, samt næringslivssamarbeid.

I miljøsam arbeidet vil Norge bistå landene innen enkelte nisjer hvor Norge har en spisskompetanse og hvor man kan knytte dette opp til pilotprosjekter. Dialog og samarbeidsprosjekter skal bidra til å fremme menneskerettigheter, godt styresett og gjennomføring av demokratiske reformer i regionen.

De fleste landene i Øst-Asia har nå en positiv økonomisk utvikling etter å ha blitt rammet av finanskrisen i regionen for fire år siden. Støtte til næringsutvikling vil bidra til å styrke denne positive utviklingen. I Øst-Asia vil miljø og energi stå sentralt i samarbeidet. Regjeringen vil også fortsette arbeidet med godt styresett, og menneskerettigheter.

Kina har en sentral rolle globalt og vil være en stadig viktigere samarbeidspartner. De sentrale innsatsområdene i utviklingssamarbeidet med Kina vil være miljø og energi, samt godt styresett. *Mongolia* er et svært fattig land med store miljøutfordringer knyttet til urbanisering og overutnyttelse av naturressurser. I Mongolia vil miljø og energi, helse og utdanning, samt godt styresett være aktuelle innsatsområder.

Post 70 Helse og utdanning m.v. kan overføres*Situasjonsbeskrivelse*

Regionens oppfølging av verdenskonferansen «Utdanning for alle» har ført til flere barn i skole og større satsning på grunnutdanning i de nasjonale budsjetter. Innen utdanning er det likevel et gap mellom landsbygd og byområder. Regionens handlingsplan for grunnutdanning fremholder at landene har lagt for liten vekt på alternative, uformelle utdanningstilbud for barn og voksne som faller utenfor det ordinære skolesystem. Blant barn som ofte ikke har noe reelt utdanningstilbud er bl.a. funksjonshemmende og minoritetsgrupper.

Den sterke befolkningsveksten er blitt redusert, og dette har for enkelte land ført til endringer i alderssammensetningen, med en større andel eldre. Innen helse er det en positiv trend i enkelte indikatorer bl.a. barnedødelighet. Tradisjonelle infeksjonssykdommer preger fortsatt helsesituasjonen i Asia, og hiv/aids er et økende problem. Mødredødeligheten er høy, og det er behov for større fokus på kvinners og barns helse og tilgang til helsetjenester.

Mål

For Norges innsats innenfor utdanningssektoren vil det være et mål å bidra til at de aktuelle land oppfyller sine internasjonale forpliktelser knyttet til «Utdanning for alle»-initiativet. Det er et mål å bidra til utvikling av læreplaner og andre kvalitetsforbedringer bl.a. i lærerutdanningen. For norsk innsats innen helsesektoren vil det være et mål å bidra til regionens arbeid for utryddelsen av sykdommer som polio, og til å møte utfordringer knyttet til kvinne- og mødre helse.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 20 mill. kroner.

Post 71 Hiv/aids, kan overføres*Situasjonsbeskrivelse*

Smittenivået er foreløpig relativt lavt i Asia. Omlag 1 pst. av den voksne befolkning antas å være smittet. Fordi over halvparten av verdens befolkning bor i Asia, innebærer dette at et stort antall mennesker er rammet. Det er fare for at flere land i Asia er nær en kritisk smitteterskel hvor epidemien plutselig kan skyte fart. Det høye fattighetsnivået gjør deler av Asia særlig sårbar for

epidemien. Omfattende arbeidsmigrasjon både mellom og innen land er en forsterkende faktor.

Norsk støtte har i det vesentlige vært kanalisert gjennom multilaterale kanaler, primært via UNAIDS og derigjennom til nasjonale programmer. Støtte til tiltak i regi av internasjonale og multilaterale organisasjoner, samt lokale, norske og internasjonale frivillige organisasjoner vil bli videreutviklet.

Hiv/aids-epidemien er en utviklingskatastrofe. Regjeringen vil styrke innsatsen mot hiv/aids som en integrert del av alle virkemidlene i vår utviklingspolitikk. Denne særskilte posten kommer i tillegg som en mer spesifikk innsats med utgangspunkt i ekstraordinære behov og nødvendigheten av virkemidler for å møte disse.

Mål

Hovedmålet for norsk støtte til bekjempelse av hiv/aids i Asia vil være å bidra til å begrense epidemiens spredning. Vurdering av konsekvenser og tiltak for forebygging av hiv/aids skal foretas i alle utviklingstiltak og integreres i det løpende utviklingssamarbeidet.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 10 mill. kroner.

Post 72 Økonomisk utvikling og handel, kan overføres*Situasjonsbeskrivelse*

Utvikling og forbedring av nasjonale rammebetingelser som sikrer deltakelse av ulike næringer i utviklingsprosessen er en stor utfordring. Så langt har mange av landene i Asia i noen grad lykkes i å dra nytte av globaliseringen til å oppnå økonomisk utvikling, men veksten er ujamt fordelt og de fattigste står i fare for å bli ytterligere marginalisert. Det er fremdeles stor matvareusikkerhet blant de fattigste og etterdønninger av finanskrisen har ført til økende arbeidsløshet.

For mange av landene i regionen har den positive økonomiske utviklingen kommet som følge av økt eksport og et stigende innenlandsk forbruk. For enkelte land ble omfattende reformer gjennomført på 90-tallet. Imidlertid har økt antall konflikter og politisk ustabilitet begrenset nødvendige investeringer for å vedlikeholde veksten. Muligheten for å trekke norsk næringsliv og institusjoner med i utviklingssamarbeidet basert på likeverdighet og gjensidige nyttevirksomheter er

betydelige. Det vil også være nødvendig å samarbeide med multilaterale organisasjoner som innehar faglig ekspertise innen primærnæringer.

Mål

Et overordnet mål er å bidra til økt vekst, bedre matvaresikkerhet, samt skaping av nye og varige arbeidsplasser, ved støtte til bedring av rammebetingelsene for næringsutvikling og handel. Støtte vil også bli gitt i samarbeid med internasjonale organisasjoner, gjennom f.eks. ubunden samfinansiering. Det vil bli lagt vekt på utvikling av institusjonelle og juridiske reformer innen sektorer hvor Norge har særlige forutsetninger. Store utfordringer i kommende år vil bl.a. være å gjennomføre tiltak for å bidra til å redusere urban fattigdom, tilpasse økonomien til internasjonale handelsregimer, styrking av finanssektoren og landenes innflytelse i WTO, samt jevne ut subregionale inntektsforskjeller.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 56 mill. kroner.

Post 73 Miljø og energi, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

De fleste land i Asia har i løpet av de siste 20 år etablert nasjonale lovverk og institusjoner som skal ivareta miljøforvaltning og -kontroll. En del land har også utarbeidet nasjonale miljøstrategier, men erfaringer viser at strategiene i mange land ikke er fulgt opp.

I flere land mangler mer enn halvparten av befolkningen tilgang til rent vann, og enda flere mangler tilgang til sanitær infrastruktur. Luftforurensningsnivået i byene i regionen er blant de høyeste i verden med store konsentrasjoner av partikler, svovel og annen forurensning. Regional luftforurensning begynner også å bli tydelig bl.a. i Sør-Asia. Skogområdene minker med minst en pst. per år. Regionens utslipp av klimagasser kan få økende betydning for det globale klimaet. Virkemidler for å bidra til et bærekraftig miljø har foreløpig i liten grad blitt utnyttet i samarbeidsland i regionen. Derfor vil norske erfaringer med virkemidler være et viktig grunnlag for Norges samarbeid med landene i regionen på miljøområdet.

Asia har en kraftig økning i etterspørselen etter energi, samtidig som regionen er preget av en ujevn fordeling av energiresursene. Det er

generelt underskudd på kraft som virker hemmende på den sosiale og økonomiske utviklingen. Det ligger derfor vel til rette for et subregionalt kraftsamarbeid, dersom den politiske vilje er til stede.

Mål

Viktige mål er å bidra til gjennomføringen av internasjonale og regionale miljøavtaler, styrke nasjonal ressurs- og miljøforvaltning og fremme regionalt samarbeid. Videre er det et mål å bidra til bedring av den fattige befolknings helse og livsvilkår gjennom forsyning av rent drikkevann, kloakkrenseanlegg og etablering av avfallssystemer.

Det er et mål å videreføre støtten til forbedring av forvaltningen av energiproduksjon og -forsyning. Det er også et mål å fremme regionalt samarbeid om vannressursforvaltning og utnyttelse av energipotensialet, samt økt bruk av alternative energiformer.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 73,5 mill. kroner.

Post 74 Godt styresett, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Land i regionen har gjennomgående demokratisk valgte nasjonalforsamlinger, men korrupsjon er utbredt og menneskerettighetssituasjonen er svak i mange av landene. Spesielt vanskelig er det i konfliktområder hvor det ofte foregår overgrep mot sivilbefolkningen. Kvinner og barns rettigheter blir her i liten grad ivaretatt. I flere deler av regionen er det imidlertid vokst fram en betydelig gruppe av sterke nasjonale og lokale frivillige organisasjoner som er aktive både i lokalt utviklingsarbeid og i rettighetsarbeid.

Mål

Det er et mål å inkludere en dialog om aktuelle styresettsaker i konsultasjoner med myndighetene i samarbeidslandene. Norsk bistand til godt styresett i Asia vil være konsentrert om å bidra til å styrke arbeidet med menneskerettigheter, med vekt på kvinner og likestilling, samt barns rettigheter gjennom bekjempelse av barnarbeid. En vil vektlegge å støtte tiltak som bidrar til fred og forsoning mellom folkegrupper i konfliktområder. Videre vil en støtte reformarbeid innenfor offentlig

lig forvaltning og rettssystem, og bidra til utvikling av lokalstyre og lokalforvaltning.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 72 mill. kroner.

Post 75 Regionalt samarbeid, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Innenfor områdene miljø, energi og bekjempelse av hiv/aids er det behov for satsning og tiltak også på regionalt nivå. Både ASEAN og SAARC er regionale organisasjoner som i de senere år har vært svekket av henholdsvis nasjonale problemer og økonomisk krise og bilaterale problemer. Imidlertid har de enkelte praktiske og operative fagkomitéer som kan være egnete kanaler for norsk utviklingssamarbeid. I tillegg er det behov for å se utover de eksisterende regionale institusjoner og støtte opp under frivillige organisasjoner som allerede arbeider i et regionalt perspektiv, f.eks. i bekjempelse av hiv/aids og salg av jenter og kvinner over landegrensene. Det er fortsatt store utfordringer på miljøområdet, ikke minst knyttet til økonomisk utvikling. Forbruket av energi øker og er en stor utfordring for den globale klima- og miljøsituasjonen. På enkelte områder samarbeider landene i subregionale sammenslutninger, som f.eks. Mekong River Commission, på andre er det behov for å støtte opp under og styrke det regionale perspektiv, som f.eks. utnytting av energiresurser i India og Nepal. Det er også viktig å støtte opp under regionale initiativ gjennom multilaterale organisasjoner.

Mål

Utviklingssamarbeidet skal bidra til at det regionale samarbeidet i Asia videreutvikles og styrkes gjennom bruk av eksisterende regionale strukturer. Identifikasjon av samarbeidspartnere som er strategisk viktige i en regional sammenheng, og som støtter opp om bistandsinnsatsen på landnivå, vil bli vektlagt. Samarbeidet med multilaterale aktører vil intensifieres. Støtte til regionale forsknings- og undervisningsinstitusjoner vil fortsatt bli prioritert. Det legges videre vekt på å styrke den regionale dimensjonen i utviklingssamarbeidet på landnivå.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 15,5 mill. kroner.

Post 76 Tiltak under utfasing, kan overføres

Stat-til-stat bistand til land utenom de særskilte samarbeidsland i regionen vil bli faset ut. Bevilgningen skal dekke inngåtte forpliktelser som kommer til utbetaling i 2002.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 7,8 mill. kroner.

Rapport 2000 – Regionbevilgning for Asia

Rapporten omfatter ordninger som inngår i regionbevilgningen etter ny budsjettstruktur. Sri Lanka foreslås ikke lenger som hovedsamarbeidsland og rapport for landet for 2000 er derfor omtalt i rapporten nedenfor.

Tidligere kap. 150, post 71.10 Langsiktig utviklingssamarbeid med Sri Lanka

Utviklingssamarbeidet med Sri Lanka har vært konsentrert om å bidra til en fredelig løsning på konflikten i landet, samt til fred og forsoning mellom etniske grupper. Rollen som dialogpartner i forbindelse med konfliktløsning var det viktigste bidraget fra norsk side. Norge støtter en rekke tiltak for å fremme økt forståelse mellom de etniske gruppene. Støtte er også gitt for å styrke det sivile samfunns arbeid for fred og forsoning og til institusjoners og organisasjoners arbeid for å styrke menneskerettigheter og demokrati, samt til å bekjempe korrupsjon. I konfliktrammede områder gis støtte til nødhjelp og rehabilitering gjennom internasjonale, norske og lokale frivillige organisasjoner.

I tillegg var norsk innsats i 2000 i stor grad fokusert på næringsutvikling for å bidra til å bekjempe fattigdom. Pågående programmer innen økonomisk utvikling ble lagt om, og det ble lagt vekt på å bidra til lokal næringsutvikling og økt sysselsettingen. Det ble også gitt støtte til etablering av samarbeid mellom norske og lankesiske bedrifter.

Tidligere kap. 150, post 71.25 Regionbevilgning for Asia

Erfaringene med mottakers vilje og evne til å ta ansvar for utviklingssamarbeidet er gjennomgående gode. I flere land har styrking av kapasitet og kompetanse på mottakersiden og institusjonsutvikling vært viktige områder for samarbeidet.

De regionale innsatser var på 170 mill. kroner i 2000. Bangladesh, India, Kambodsja, Laos, Nepal, Pakistan og Vietnam var de største mottakere av støtte over posten. Øvrige land som mottok støtte i 2000 var Bhutan, Indonesia, Sri Lanka og Øst-Timor. Også en rekke tiltak for støtte til regionalt samarbeid i Asia ble finansiert over denne posten. Posten har vært et viktig supplement til miljøbevilgningen for å finansiere den samlede miljøinnsats i Asia.

Bhutan: Samlet norsk bistand til Bhutan i 2000 var 12,7 mill. kroner, av dette var 10 mill. kroner bevilget over regionbevilgningen. Bistanden var i hovedsak rettet inn mot sosial utvikling og miljøområdet.

India: Samarbeidet med India var i 2000 preget av «frysvedtaket» fra 1998 som ble opphevet i september. Samlet norsk bistand til India i 2000 var 70,7 mill. kroner, hvorav 21 mill. kroner over regionbevilgningen. Norske ressurser bidro til videreføring av viktige tiltak innen miljøsektoren, bekjempelse av barnearbeid, samt til økonomiske utviklingsprogrammer for kvinner. Kvinneprogrammene involverte omlag 1500 indiske institusjoner og organisasjoner. Gjennomganger og evalueringer av flere tiltak i 2000, dokumenterte at resultatene har vært positive. Pilot- og demonstrasjonsprofilen har hatt ringvirkninger langt ut over det enkelte prosjekt, og har bidratt til politikkutvikling særlig på delstatsnivå innen miljøområdet og kampen mot barnearbeid.

Indonesia: Bistanden til Indonesia var i 2000 51 mill. kroner, av dette ble 6 mill. kroner bevilget fra regionbevilgningen. I Indonesia ble det gitt støtte til et fond for «Partnership for Governance Program» gjennom UNDP. Programmet omfattet en rekke tiltak for å fremme godt styresett, samt komponenter knyttet til reform av rettssystemet.

Kambodsja: Samlet støtte i 2000 var 54,1 mill. kroner, hvorav 17,1 mill. kroner over regionbevilgningen. Situasjonen i Kambodsja er fortsatt preget av at landet er i en overgangsfase fra krig og konflikt, til en mer stabil situasjon. Det har likevel vært betydelige fremskritt i de seinere år. Utviklingssamarbeidet med Kambodsja har vært orientert mot styrking av menneskerettigheter og demokrati, støtte til sosial sektor og humanitær bistand. Støtte til fjerning av miner og bruk av tidligere minelagte områder for nye bosettinger har

også vært et betydelig innsatsområde. Støtten har i all hovedsak blitt kanalisert gjennom FN-systemet eller via norske frivillige organisasjoner.

Laos: Norsk bistand til Laos var 74,8 mill. kroner, hvorav 14 mill. kroner fra regionbevilgningen. De sentrale områdene i utviklingssamarbeidet var styrking av offentlige institusjoner, demokratisk utvikling, tiltak innen sosial sektor, samt støtte til bedret naturressursforvaltning og miljøarbeid. Videre omfattet samarbeidet rydding av miner. UNDP har i stor grad vært benyttet som hovedkanal for norsk bistand til Laos.

Pakistan: Etter atomprøvesprengningene i 1998 ble det innført frys av bistanden til Pakistan. Unntatt herfra er fattigdomsrettede prosjekter og tiltak som støtter demokratiutvikling og menneskerettighetsarbeid. Samlet norsk bistand til Pakistan var i 2000 58,7 mill. kroner, hvorav 11,1 mill. kroner over regionbevilgningen. Fokus for programmet var arbeidet med menneskerettigheter, særlig rettigheter for kvinner og barn. Et institutt for menneskerettigheter er etablert i samarbeid med Universitetet i Oslo, og det ble inngått en ny avtale om støtte til demokratiseringsprosessen. Fokus vil blant annet være på å øke kvinners deltagelse i politiske prosesser.

Vietnam: Samlet støtte fra Norge var 54,3 mill. kroner, hvorav 20 mill. kroner fra regionbevilgningen. Utviklingssamarbeidet omfattet økonomisk og sosial utvikling. Det ble gitt støtte til nasjonale fattigdomsrettede programmer innenfor utdanning og distriktsutvikling. Midler ble kanalisert til reformprosessen i forvaltningen med vekt på å styrke lokalforvaltningen. Innenfor fiskerisektoren ble utvikling av akvakultur og utarbeidelse av ny fiskerilov støttet. I samarbeidet med oljeindustrien ble det lagt vekt på utvikling av styringssystemer for miljø og sikkerhet. Flere norske bedrifter og institusjoner har vært involvert i prosjekter innen energi- og miljøsektoren.

Øst-Timor: I 2000 ble regionbevilgningen for Asia for første gang åpnet for finansiering av utviklingssamarbeid med Øst-Timor. Samlet bistand til Øst-Timor var 30,9 mill. kroner, hvorav 9 mill. kroner over regionbevilgningen. Midlene ble i stor grad kanalisert gjennom et fond for gjenoppbygging og utvikling, administrert av Verdensbanken og Asiabanken.

Kap. 153 Regionbevilgning for Midtøsten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Helse og utdanning m.v., <i>kan overføres</i>			37 000
71	Hiv/aids, <i>kan overføres</i>			4 000
72	Økonomisk utvikling og handel, <i>kan overføres</i>			17 000
73	Miljø og energi, <i>kan overføres</i>			28 000
74	Godt styresett, <i>kan overføres</i>			14 000
75	Regionalt samarbeid, <i>kan overføres</i>			65 500
Sum kap 153		151 159	165 500	165 500

Regionbevilgningen ble i 2000 og 2001 budsjettert samlet som egen bevilgning under kap. 150, post 73. I 2002-budsjettet er imidlertid regionbevilgningen fordelt tematisk.

Målene er å styrke fredsbestrebelsene i regionen og bidra til en stabil økonomisk og politisk utvikling i Det palestinske området.

Bevilgningene under dette kapitlet kan benyttes til utviklingssamarbeidet med Det palestinske området og til regionalt samarbeid, spesielt i nærområdet til Israel og Det palestinske området. Det er nødvendig med stor fleksibilitet og aktiv tilpasning til utviklingen i fredsprosessen.

Norge viderefører arbeidet som leder for giverlandsgruppen (Ad Hoc Liason Committee (AHLIC)), for internasjonal bistand til Det palestinske området. Koordinering av bistanden står helt sentralt i dette arbeidet. Til tross for den vanskelige situasjonen har man positive erfaringer med det mottakeransvaret som palestinske myndigheter utviser. Det er imidlertid et stort forbedringspotensiale, og Norge spiller en sentral rolle i dette fra givernes side. Norges utenriksminister var medlem av Mitchell-komiteen, som i sin rapport i mai 2001 foreslo en vei tilbake til forhandlingssporret.

Regionale utfordringer

Etter at Al Aqsa intifadaen startet i september 2000, har man sett en stadig forverring av situasjonen i regionen og økende voldsbruk. Konflikten har stor regional politisk betydning, også i lys av konfliktens symbolske karakter. Gode forbindelser mellom landene i regionen er en forutsetning for vekst i Det palestinske området og for en fredelig løsning på konflikten. Det er derfor viktig å støtte opp om fredsbestrebelsene i et regionalt perspektiv.

Den akutte situasjonen i Det palestinske området har dramatiske konsekvenser for den palestinske økonomien. Fra palestinsk side legges det stor vekt på at det langsiktige arbeidet med å bygge opp og styrke en palestinsk statsadministrasjon videreføres samtidig som man bidrar til å møte den akutte kortsiktige krisen. Det er avgjørende at den palestinske administrasjonen, som er etablert etter Oslo-avtalen, styrker sin legitimitet i det palestinske samfunnet. Samtidig må sivile organisasjoner styrkes slik at man sikrer en demokratisk utvikling av det palestinske samfunnet. Gjennom utviklingssamarbeidet og koordineringen med andre givere, bør man bestrebe seg på å bidra til dette.

Rapport 2000

Intifadaen, som brøt ut i september 2000, fikk dramatiske konsekvenser for det palestinske samfunnet. De norsk finansierte prosjektene ble berørt av krisen og betydelige deler av den norske bistanden ble omfordelt til arbeidsintensive prosjekter og krisetiltak innen helsesektoren.

Dialogen med palestinske myndigheter om styrking av mottakers ansvar for utviklingssamarbeidet er utviklet videre. Utvikling av en rettsstat, demokrati og ivaretagelse av menneskerettigheter skjer bl.a. gjennom støtte til oppbygging av offentlig administrasjon, samt støtte til organisasjoner i det sivile samfunn. Norge har deltatt aktivt i dialogen med andre givere og med palestinske aktører gjennom året om disse problemstillingene. Utarbeidelsen av en arbeidsplan for dette innsatsområdet er påbegynt. Norge har i

2000 videreført et omfattende engasjement på utdanningssektoren.

Norge er den største bidragsyteren til energisektoren, med støtte til oppgradering av distribusjonsnett på Gazastripen og flere områder av Vestbredden, samt institusjonsutvikling.

I den regionale sammenhengen har støtte vært gitt til avgrensede tiltak av kortere varighet som supplement til det mer langsiktige og programfestede samarbeidet med palestinske myndigheter. For å bidra til en stabil utvikling i Jordan har man fortsatt den utvidete støtten til landet i flere sektorer. De knappe vannressursene i Midtøsten er et økende humanitært problem samt et stridsemne mellom statene, og tiltak for å dempe regionale vannkonflikter i Midtøsten er støttet. Betydelig støtte ble fortsatt gitt til FNs spesialkoordinator for Midtøsten (UNSCO), hvis oppgave er å sikre at FN på en effektiv måte bidrar til bistandskoordinering, samt på oppdrag fra FNs generalsekretær støtte opp om fredsbestrebelsene.

Post 70 Helse og utdanning, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Helsesituasjonen i Det palestinske området var fram til høsten 2000 god i forhold til gjennomsnittet i regionen. Denne er nå svekket som følge av intifadaen. Helsesektorens kapasitet er økt betydelig de siste årene, men er i forbindelse med urolighetene satt på nye prøver.

Barn under 15 år utgjør 50 pst. av befolkningen i Det palestinske området. Undervisningssektoren er derfor karakterisert ved en meget rask vekst i antall skolebarn. Hovedutfordringen er å tilfredsstille det økende behovet for skoler, klasserom og lærere og å bidra til kvalitetsheving i skolen. Kvalitetsheving i skolen skjer blant annet gjennom opplæring av lærere i den første palestinske læreplan for grunnskolen.

Mål

Målene er å bidra til å forbedre helsesituasjonen for småbarn og å forbedre tilbudet og kvaliteten på undervisningen for barn i grunnskoler og videregående skoler.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 37 mill. kroner.

Post 71 Hiv/aids, kan overføres

Det er dårlig datagrunnlag når det gjelder smitteforekomst i dette området. Det er imidlertid tegn som kan tyde på at det er en tendens til økning. I de fleste landene er hiv/aids tabubelagt. I dialog med bl.a. palestinske myndigheter vil Norge utarbeide en plan for den norske innsatsen på dette området.

Mål

Målet er å bidra til å bevisstgjøre befolkningen, og påvirke palestinske myndigheter til å prioritere kampen mot hiv/aids.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 4 mill. kroner.

Post 72 Økonomisk utvikling og handel, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

De siste fire årene fram til 2000, hadde den palestinske økonomien en positiv utvikling, men store deler av grunnlaget for en videre vekst er revet bort som følge av krisen. Den palestinske økonomien er på viktige områder en del av den israelske økonomien. Myndighetenes inntekter har blitt dramatisk redusert. Manglende overføringer av avgifter som Israel krever inn på vegne av de palestinske myndighetene, og høy arbeidsledighet og lav kjøpekraft i den palestinske befolkningen har redusert inntektene fra skatter og avgifter. Det reduserte inntektsnivået har gjort det vanskelig å betale lønningene til de rundt 115.000 ansatte i offentlig sektor.

Norge gir støtte til institusjonell styrking av Finansdepartementet og har, sammen med andre givere, bidratt med betydelig budsjettstøtte i 2001. En innsats for å støtte opp om privat sektor vil bli vurdert.

Mål

Målet er å bidra til å opprettholde virksomhet og sysselsetting i offentlig og privat sektor, bl.a. gjennom budsjettstøtte og arbeidsintensive tiltak.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 17 mill. kroner.

Post 73 Miljø og energi, kan overføres

Regionen har begrensede vannressurser og dårlig vannkvalitet. Landerosjon, arealkonflikter og forurensing er utbredt. Konflikten med Israels svekker myndighetenes mulighet til å forvalte miljøet. Militære aktiviteter fører til store ødeleggelser og forurensing av jord, luft og vann. Det har vært rapportert om ødeleggelse av kulturminner som del av konflikten. Norsk støtte har vært gitt til oppbygging av forvaltningsorgan for vannressursene og for fysisk planlegging.

I Det palestinske området og Israel dekkes energibehovet i all vesentlig grad fra petroleum og naturgass. Det palestinske området er fullstendig avhengig av import, og kun en meget begrenset del av kraftbehovet er dekket gjennom egen produksjonskapasitet. Det har vært en nærmest fullstendig avhengighet av Israel. De palestinske myndigheter har prioritert meget sterkt å bygge opp en egen energimyndighet og også å øke egen kraftproduksjon. Det er nylig bygd et varmekraftverk i Gaza. Det foreligger planer om bygging av et regionalt gassrørledningssystem, som i løpet av et par års tid skal distribuere gass fra egne forekomster.

Mål

Målet er å bidra til å bygge opp offentlige myndigheter innenfor plan-, vann- og energisektorene og forbedre energiforsyningen.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 28 mill. kroner.

Post 74 Godt styresett, kan overføres*Situasjonsbeskrivelse*

Konflikten i området gir vanskelige vilkår for utvikling av godt styresett. Det har vært utstrakt bekymring i det internasjonale samfunnet i forbindelse med korrupsjonsanklagene mot de palestinske selvstyremyndighetene, selv om det er gjort få avsløringer av misbruk av bistand. Utvikling av en rettsstat, demokrati og ivaretagelse av mennes-

kerettigheter i det palestinske samfunnet står sentralt i den norske bistanden, bl.a. gjennom oppbygging av offentlig administrasjon som respekterer grunnleggende menneskerettigheter, samt støtte til organisasjoner i det sivile samfunnet. Norge deltar aktivt i dialogen med palestinske aktører og andre givere om disse problemstillingene. Utviklingsarbeidet i forhold til kvinner, barn og unge skal systematiseres og styrkes. Fokus på barn og unges rettigheter og som potensielle bærere av en fredelig og demokratisk kultur bør følges opp.

Mål

Målet er å bidra til å bygge en palestinsk stat og utvikle en offentlig forvaltning basert på rettsstatens prinsipper. Et viktig mål er videre å fremme demokrati og menneskerettigheter og styrke organisasjonslivet.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 14 mill. kroner.

Post 75 Regionalt samarbeid, kan overføres*Situasjonsbeskrivelse*

Den pågående konflikten mellom israelerne og palestinerne har negative ringvirkninger i regionen, og det er et overordnet mål å støtte opp om fredsprosessen i et regionalt perspektiv. Jordans problemer er spesielt store, og økende. Landet har et stort antall palestinske flyktninger. Bistand til Jordan antas å ha stabiliserende virkning. Vannproblemet er økende i hele regionen, og forhandlinger om dette temaet kan bli avgjørende for en framtidig løsning av konfliktene i området. Syria er sentral i dette bildet.

Mål for regionalt samarbeid

Målet er å bidra til å fremme fredsprosessen.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 65,5 mill. kroner.

Kap. 154 Regionbevilgning for Mellom-Amerika

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000 ¹⁾	Saldert bud- sjett 2001 ¹⁾	Forslag 2002 ¹⁾
70	Helse og utdanning m.v., <i>kan overføres</i>			26 000
71	Hiv/aids, <i>kan overføres</i>			7 000
72	Økonomisk utvikling og handel, <i>kan overføres</i>			16 000
73	Miljø og energi, <i>kan overføres</i>			14 000
74	Godt styresett, <i>kan overføres</i>			40 000
75	Regionalt samarbeid, <i>kan overføres</i>			13 000
76	Tiltak under utfasing, <i>kan overføres</i>			6 000
Sum kap 154		121 368	138 000	122 000

¹⁾ Regionbevilgningen ble i 2000 og 2001 budsjettert samlet som egen bevilgning under kap. 150, post 72. I 2002-budsjettet er imidlertid regionbevilgningen fordelt tematisk. Sum regnskap 2000/budsjett 2001 og budsjettforslag 2002 er ikke direkte sammenlignbare. Dette skyldes at overgangsbistand for utvikling i land som har vært rammet av konflikt som i 2000/2001 finansieres over regionbevilgningen i 2002-budsjettet foreslås bevilget under nytt kap. 162. Dette antas å frigjøre 10 – 15 mill. kroner fra regionbevilgningen.

Bevilgningen under dette kapitlet kan benyttes til utviklingssamarbeidet med Guatemala og Nicaragua, samt til regionalt samarbeid med andre land. Karibiske land kan også omfattes av det regionale samarbeidet. Tilskudd kan kanaliseres gjennom multilaterale organisasjoner, næringsliv, lokale organisasjoner og statlige myndigheter. Den globale ordningen for støtte til frivillige organisasjoner legger hovedvekten på organisasjonenes rolle som aktører i det sivile samfunn, på organisasjonenes egne premisser. Støtte over regionalbevilgningene forutsetter at frivillige organisasjoner inngår i virksomhet som bidrar effektivt til resultater innenfor det aktuelle prioriterte innsatsområdet. Det vil stilles krav om koordinering og samordning i forhold til nasjonal politikk og offentlige programmer. Det foreslås, jf romertallsvedtak III, at Utenriksdepartementet gis fullmakt til å kunne omdisponere mellom postene på kapitlet. Det vises i den sammenheng til omtale i innledningen.

Regionale utfordringer

Mellom-Amerika er inne i en fase med konsolidering av fred og demokrati gjennom omfattende moderniseringsprosesser. Regionens største utfordring er knyttet til de store sosiale og økonomiske ulikhetene. Norsk innsats rettes inn mot tiltak som støtter opp om sosial og økonomisk utvikling, freds- og demokratiseringsprosessene,

bedring av menneskerettighetssituasjonen, samt miljøetsatsingen i regionen. Innsatsen forutsettes også å støtte opp om samarbeid som fremmer regionale løsninger og kan gi en stabiliserende effekt innad i regionen. Regionen hjemsøkes hyppig av naturkatastrofer som nødvendiggjør støtte over de humanitære kapitler. Oppfølging av fredsprosesser utenom de særskilte samarbeidsland vil finansieres over de globale bevilgningene.

Rammene for samarbeidet med *Nicaragua* vil måtte tilpasses at landet ikke vil inngå i gruppen hovedsamarbeidsland. Under pågående programmer er den overordnet målsetting å bidra til å redusere fattigdommen gjennom støtte til kreditt- og veiledningsprogrammer, samarbeid innen helse- og sosialsektoren, samt innsatser for å bidra til utviklingen av godt styresett.

I *Guatemala* vil innsatsen konsolideres omkring sentrale og uoppfylte forpliktelser innen fredsavtaleverket. Bistanden skal konsentreres om styrking av rettsstaten, støtte til demokratiseringsprosessen og fremme av urfolks rettigheter med spesiell vekt på retten til utdanning.

Post 70 Helse og utdanning, kan overføres**Situasjonsbeskrivelse**

Situasjonen i utdanningssektoren har de siste årene vist en generell bedring ved utvidet obligatorisk grunnskole og en markert økning i barns

skolegang. Reduksjon i analfabetisme og utvidet adgang til videregående utdanning har derimot vært svakere enn forventet. Tilgang og kvalitet på utdanningen varierer sterkt. Minoritets- og urfolksgupper, særlig kvinnene, faller hyppig utenfor det formelle skolesystemet fordi de ikke får undervisning på egne språk. Utfordringene på utdanningssektoren er derfor hovedsakelig knyttet til bedre skoletilbud og utvikling av flerspråklig og interkulturell utdanning.

Helsesituasjonen i regionen har vist tegn til forbedringer det siste tiåret. Regionen har hatt en positiv utvikling målt ved en rekke helseindikatorer. Store fremskritt er gjort innen vaksinearbeidet og ernæringssituasjonen. Økt levealder og livsstilsendringer har ført til at kroniske sykdommer nå er en viktigere årsak til dødsfall enn de tradisjonelle infeksjonssykdommene.

Regionen er imidlertid preget av store fordelingsproblemer. Helsesektoren står overfor en dobbel utfordring; fortsatt fokus på fattigdomssykdommene samtidig som etterspørselen etter helsetjenester knyttet til velstandssykdommene øker. Sosiale og økonomiske endringer har ført til økende innslag av helserelaterte problemer knyttet bl.a. til ulykker og vold. Miljørelaterte helseproblemer øker også.

De store ulikhetene innad i regionen er også reflektert i finansieringen av helsesektoren; i regionen er det land som bruker fra 3,5 pst. til 14 pst. av BNP til helseformål. Mange land i Mellom-Amerika er kommet langt i arbeidet med reform av helsesektoren. De viktigste utfordringene knytter seg til behovet for utjevning av ulikheter, fattigdomssykdommer, hiv/aids og miljøhelse, samt behovet for videreutvikling av reformtiltak i helsesektoren.

Mål

Når det gjelder helse er målene å bidra til reformer og styrke primærhelsetjenesten. Innenfor utdanning er målet å bidra til reformer i utdanningssektoren og utviklingen av flerspråklig og interkulturell undervisning.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 26 mill. kroner.

Post 71 Hiv/aids, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Epidemien er foreløpig på et relativt lavt nivå, men

det siste året har den fått betydelig politisk oppmerksomhet. Det anslås at 1,4 millioner mennesker var smittet ved utgangen av år 2000 og at 150.000 personer ble smittet siste år. I Karibien er smittenivået blant de høyeste i verden, bortsett fra Afrika.

Mål

Målet er å bidra til å forebygge og begrense utbredelsen og redusere de sosiale og økonomiske konsekvenser hiv/aids-epidemien kan få for utvikling i regionen.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 7 mill. kroner.

Post 72 Økonomisk utvikling og handel, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Bileggelsen av væpnede konflikter i Mellom-Amerika har bedret betingelsene for vekst og økonomisk utvikling, men en skjev fordeling av inntekter og ressurser kjennetegner hele regionen.

Stabilisering av de globale finansmarkedene kombinert med deltakelse i en raskt voksende verdenshandel har bidratt til forbedringer i økonomiske indikatorer. Veksten for 2001 beregnes til 3,8 pst. og 4,4 pst. for hvert av årene 2002-2003. Selv om private kapitalstrømmer til regionen falt kraftig i 2000, forventes de å stige noe i 2001-2002. Lave råvarepriser fortsetter å være en trussel mot den økonomiske utviklingen i regionen. På sikt vurderes betingelsene for økonomisk utvikling som relativt gode. Dette baseres på forventninger om makroøkonomisk stabilitet, mer markedsvennlig politikk, økt andel investeringer av bruttonasjonalproduktet, økte utenlandske direkte investeringer ikke minst innenfor telekommunikasjon og annen infrastruktur. Lav nasjonal sparing og høy gjeldsbyrde, sammen med svingninger i ekstern finansiering er de viktigste utfordringer og begrensningene for fortsatt økonomisk utvikling.

Den økonomiske politikken domineres av strukturelle reformer hvor privatisering og effektivisering av statsapparatet er sentralt. Omstillingen etter år med betydelige budsjettunderskudd og høy inflasjon er krevende, og fattigdomssituasjonen i regionen har ikke blitt mindre alvorlig de siste årene.

Mål

Utgangspunktet for dagens samarbeid er å bidra til fattigdomsbekjempelse gjennom tiltak som kan fremme økonomisk vekst og utjevning av sosiale og økonomiske skjevheter. Det skal legges vekt på å bidra til utvikling av primærnæringene og fremme gunstige rammebetingelser for investeringer og næringsutvikling.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 16 mill. kroner.

Post 73 Miljø og energi, kan overføres*Situasjonsbeskrivelse*

Regionen er generelt preget av tap av biodiversitet som følge av dårlig forvaltning av naturressurser, avskogning og sårbarhet for naturkatastrofer, og til dels forurensing. Regionen har en ganske høy grad av urbanisering, men i motsetning til andre deler av verden er tilgangen til rent vann og gode sanitærtjenester relativt god i byene. Den fattigste delen av befolkningen har imidlertid ikke tilgang til dette i typiske uregulerte boligområder i marginale områder.

De land i Mellom-Amerika som har spesiell relevans for norsk bistand har energiresurser innen vannkraft som vil kunne sikre behovet for elektrisitetsforsyning i tiden som kommer. Forutsetningen er en regional restrukturering og harmonisering av sektoren gjennom et moderne lov og regelverk og forvaltning gjennom kvalifiserte administrative strukturer. Det er først og fremst Nicaragua som har vært i fokus for energirelatert norsk bistand.

Norge har i mange år gitt støtte til petroleumssektoren i Nicaragua. Målsetningen har vært å kunne tiltrekke seg interesse fra den internasjonale oljeindustrien med tanke på utforskning av petroleumspotensiale. I Nicaragua har dette nå kommet så langt at det nødvendige lovverket er på plass og konsesjonsvilkår avklart.

Mål

Målene er å bidra til utvikling av bærekraftige produksjonssystemer, bærekraftig forvaltning av naturressurser og miljøvennlig energisamarbeid.

Videre vil vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold være et viktig målområde.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 14 mill. kroner.

Post 74 Godt styresett, kan overføres*Situasjonsbeskrivelse*

Det overordnede perspektivet vil fortsatt være å støtte opp om freds- og demokratiseringsprosene i regionen, bedring av menneskerettighetssituasjonen, herunder sikring av økonomiske sosiale og kulturelle rettigheter for tilbakevendte flyktninger, urbefolkningsgrupper og andre svakstilte grupper. Regionen har vært preget av konflikt og gjennomgripende vold over lengre tid, og mangler i høy grad demokratiske tradisjoner. Menneskerettighetssituasjonen er gradvis blitt noe bedre og de institusjonaliserte overgrep er blitt redusert. Flere av landene er fremdeles preget av en voldskultur. Tradisjonelt har både statlig og kommunal forvaltning i regionen vært preget av sterk politisering med krav om personlig og politisk lojalitet til ledere i offentlige institusjoner. Ved regjeringsskifter foretas det omfattende utskiftninger av det sentrale embetsverk. Dette svekker faglig kompetanse, institusjonell hukommelse og langsiktig planlegging. Et gjennomgående trekk er det manglende samsvaret mellom politiske mål, ressursallokering til offentlig tjenesteyting og faktisk forbruk.

Mål

Målet er å bidra til å skape handlingsrom for frivillige organisasjoner og representanter for det sivile samfunn som arbeider med rettighetsspørsmål, herunder urfolk, og med fred og forsoning. Videre vil tiltak som gir bedre innsyn i offentlig forvaltning, gjennom støtte til utvikling av prosedyrer for offentlig innkjøp og finansforvaltning, fortsatt være et viktig samarbeidsområde. Støtte til tiltak som kan sikre en rettsstat og styrke kapasiteten til å gjennomføre fattigdomsstrategier vil stå sentralt i forhold til offentlig sektor.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 40 mill. kroner.

Post 75 Regionalt samarbeid, kan overføres*Situasjonsbeskrivelse*

De regionale utfordringene i Mellom Amerika er store og framskritt er avhengig av politisk vilje i det enkelte land og de nasjonale institusjonene til faktisk å prioritere i et regionalt perspektiv. Det er etablert et forholdsvis ambisiøst regionalt samarbeid (SICA – Sistema de Integración Centroamericana) med sikte på å fremme økt økonomisk, sosial, miljømessig og politisk integrasjon. I regi av SICA avholdes regelmessige president- og ministermøter, og det er etablert et generalsekretariat, en konsultativ komite, et regionalt parlament og en regional domstol. Et annet viktig og interessant initiativ er etableringen av en såkalt Mesoamerikansk biologisk korridor der man tar sikte på å koordinere miljøtiltak og støtte lokalsamfunn og nasjonale myndigheter i arbeidet med å bevare regionens biodiversitet.

Norge har opparbeidet verdifulle erfaringer innenfor områdene miljø, helse og menneskerettigheter/demokrati gjennom mange års samarbeid med viktige aktører.

Det ble foretatt en gjennomgang av den regionale miljøporteføljen sommeren 2000, som sammen med annen erfaring vil danne grunnlag for videre satsning innenfor miljø. Innenfor helse har den panamerikanske helseorganisasjonen (PAHO) vært en svært viktig partner. Det er startet en dialog med denne institusjonen for å legge til rette for en omlegging av den norske støtten, fra finansiering av enkeltprosjekter, til et flerårig programfokus, med fokus på tematiske viktige områder som hiv/aids og helsereform. Det regionale samarbeidet innenfor menneskerettigheter/demokrati med Det interamerikanske menneskerettsinstituttet (IIDH) har vært vellykket og vil bli videreført.

Mål

Målet er å bidra til å fremme regionale løsninger og samarbeid overfor utfordringene innen miljø, økonomisk og sosial utvikling og demokrati og menneskerettigheter.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 13 mill. kroner.

Post 76 Tiltak under utfasing, kan overføres

Stat-til-stat bistand til land utenom de særskilte samarbeidsland i regionen vil bli faset ut. Bevilgningen skal dekke inngåtte forpliktelser i utfasingsperioden.

Budsjett 2002

Det foreslås bevilget 6 mill. kroner.

Rapport 2000 – Regionbevilgning for Mellom-Amerika

Rapporten omfatter ordninger som inngår i regionbevilgningen etter ny budsjettstruktur. Nicaragua foreslås ikke lenger som hovedsamarbeidsland og rapport for landet for 2000 er derfor omtalt i rapporten nedenfor.

Tidligere kap. 150, post 72.10 Langsiktig utviklingssamarbeid med Nicaragua

Moderniseringsprogrammet for helsesektoren ble i hovedsak gjennomført etter planene og en dialog med myndighetene og andre givere om bredere sektortilnærming til helsesektoren ble påbegynt. Arbeidet på landbrukssektoren var konsentrert om oppfølging av pågående programmer, og det er dokumentert gode resultater. Små- og mellomstore gårdsbruk får veiledning i hvordan øke produksjonen på en økologisk bærekraftig måte. Det er blitt gitt støtte til oppbygging av lokale spare- og kredittlag, og kreditt rettet mot landsbygda og interesseorganisasjoner for småbedrifter. Gjennom grunnlovsendringer ble rammene og forutsetningene for den nordiske støtten til Riksrevisjonen endret, og samarbeidet avsluttet. Likestillingsaspektet ble ivaretatt som en integrert del av bistanden innenfor alle resultatområder og prosjektet for å redusere vold mot kvinner ble videreført.

Bistanden via norske frivillige organisasjoner, som utgjør om lag 40 pst. av den norske bistanden, ble evaluert (Evalueringsrapport 3/2001). Rapporten gir en positiv vurdering av virksomheten, men peker på at mer kunne vært oppnådd ved en bedre koordinering. Det har vært aktiv norsk deltakelse i tilknytning til giverkoordinering og dialog med myndighetene i forbindelse med forberedelse og oppfølging av arbeidet for godt styresett og utarbeidelse av Nicaraguas strategi for bekjempelse av fattigdom (PRSP).

Tidligere kap. 150, post 72.15
Regionbevilgning for Mellom-Amerika

Guatemala: Samlet bistand til Guatemala utgjorde i 2000 71,4 mill. kroner, hvorav 34,2 mill. kroner over regionbevilgningen. Hovedmålet er å bidra til konsolidering av fredsprosessen og bistanden har vært innrettet mot oppfølgingen av fredsavtaleverket. Demokrati, menneskerettigheter og sosial utvikling er prioriterte innsatsområder. FN-systemet og de norske frivillige organisasjonene er Norges viktigste kanal for bistand til Guatemala.

El Salvador: Samlet norsk bistand til El Salvador utgjorde i 2000 10,9 mill. kroner, hvorav 5 mill. kroner over regionbevilgningen. Støtte til rettsfaglig arbeid, samfunnsforskning og borgerrettsopplæring ble videreført gjennom sentrale salvadoranske institusjoner og organisasjoner.

Honduras: Samlet norsk bistand til Honduras

utgjorde i 2000 17,3 mill. kroner, hvorav 5 mill. kroner over regionbevilgningen som videreføring av støtte til det honduranske menneskerettighetsombudet.

Regionale tiltak: Det regionale samarbeidet ble videreført med vekt på miljø, helse, menneskerettigheter og demokrati. Støtten til Det interamerikanske menneskerettighetsinstituttet ble videreført. Støtten til styrking av offentlige og private institusjoner, og opplæring av lokalbefolkningen innenfor bærekraftig bruk av våtmarksområder og viltbestanden ble videreført i 2000. En gjennomgang konkluderte positivt og anbefalte videre støtte. For øvrig omfattet støtten bidrag til regionale tiltak innen helse og utvikling av seismiske varslingsystemer. Innenfor arbeidet med bekjempelse av hiv/aids støtter Norge aktiviteter i Nicaragua og El Salvador gjennom Den Panamerikanske Helseorganisasjonen (PAHO).

Programkategori 03.20 Globale ordninger

Utgifter under programkategori 03.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	1 024 043	1 067 300	1 187 800	11,3
161	Næringsutvikling, jf. kap. 3161	570 412	710 500	712 000	0,2
162	Overgangsbistand (gap)			300 000	
163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	1 234 450	1 158 000	1 266 000	9,3
164	Fred, forsoning og demokrati	895 522	874 700	1 079 700	23,4
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering	308 749	332 600	354 600	6,6
166	Tilskudd til ymse tiltak	60 000	102 466	103 554	1,1
167	Flyktningetiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	864 400	857 119	680 500	-20,6
	Sum kategori 03.20	4 957 576	5 102 685	5 684 154	11,4

Kap. 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	13 747	16 500	16 500
50	Fredskorpset	3 417	19 000	83 000
70	Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	823 579	848 500	850 000
71	Hiv/aids-tiltak via frivillige organisasjoner, <i>kan overføres</i>			50 000
72	Demokratistøtte/partier, <i>kan overføres</i>			5 000
73	Kultur, <i>kan overføres</i>	78 600	78 600	78 600
75	Internasjonale frivillige organisasjoner, <i>kan overføres</i>	104 700	104 700	104 700
Sum kap 160		1 024 043	1 067 300	1 187 800

Post 01 Driftsutgifter

Opplysnings- og informasjonsvirksomheten

Situasjonsbeskrivelse

Utenriksdepartementet har ansvaret for informasjon om utviklingspolitikken, nord/sør-forhold og multilateralt utviklingssamarbeid. NORAD har ansvaret for å informere om egen virksomhet i tråd med vedtatt kommunikasjonsstrategi. Både UD og NORADs informasjonsvirksomhet er dekket av dette kapittelet. Bevilgningen skal dekke utgifter til produksjon av skriftlig og audiovisuelt informasjonsmateriell, seminarer, pressestipend og andre informasjonsaktiviteter. I 2002 er det 50 år siden norsk bistand ble startet opp i India. I forbindelse med jubileet planlegges tiltak for å skape oppmerksomhet om norsk utviklingssamarbeid. I 2002 vil informasjon om multilateralt utviklingssamarbeid, energi og miljø, utdanning, helse og aids få høy prioritet.

Mål

Opplysnings- og informasjonsvirksomheten skal bidra til å skape interesse for, kunnskap om, og støtte til norsk sør-politikk, bilateralt og multilateralt utviklingssamarbeid og nord/sør-spørsmål generelt. Viktige målgrupper for informasjonsvirksomheten er presse, organisasjoner, skoleverk, ungdom og opinionen generelt.

Rapport 2000

Prioritert område på informasjonssiden har også i år vært menneskerettigheter. I tillegg har temaene hiv/aids, korrupsjon og vaksinasjonsprogrammet (GAVI) vært viktige. Aktiviteten reflekterer den økte politiske prioriteringen av bistand på disse områdene.

Utvikling av nettsider for inter- og intranett skjøt fart i 2000 både i NORAD og i Utenriksdepartementet. NORADs hjemmesider har fått ny design og egne ungdomssider. Det er også etablert eget nettsted for menneskerettigheter på ODIN. Ambassadenettstedene ble lansert i februar 2001.

Et stort GAVI-symposium ble avholdt i juni. Årets koordinerte FN-appell om humanitær bistand ble lansert parallelt i flere land, inklusive Norge. Dette bidro til økt presseoppmerksomhet om appellene.

Det ble utdelt 15 pressestipend med tematisk fokus på hiv/aids, jenter og utdanning og næringslivssamarbeid. Samarbeidet med medie-høgskolene i Oslo og Kristiansand om kurs i internasjonal reportasje ble videreført. Likeledes en studietur for journalister til Sør-Afrika i regi av Institutt for journalistikk. Det ble også arrangert pressereiser for journalister fra Asia og Latin-Amerika.

Opprettelsen av pressetjenesten i NORAD har ført til en hyppigere og mer systematisk kontakt både med avdelingene internt og ikke minst hele mediamiljøet. Det er foretatt mediaanalyser av NORAD som viser framgang i mediadekningen. Det ble avholdt regionale bistandskonferanser i Trondheim, Elverum og Bodø.

Det er utgitt 10 nummer av Bistandsaktuelt, og en egen internettutgave kom på plass i mars 2001. En leserundersøkelse har vist positive resultater. Antall abonnenter har økt med om lag 1000 og Bistandsaktuelt har nådd et opplag på 9 500.

Det ble avholdt regelmessige kontaktmøter med informasjonssjefene i de fem store bistandsorganisasjonene. Felleskampanjen «involve yourself» som disse gjennomførte med fullfinansiering fra NORAD, ble positivt evaluert.

Det ble gjennomført en rekke tiltak overfor skoleverket. Tiltakene omfattet publikasjoner om norsk utviklingssamarbeid og nord/sør-spørsmål. UNIVISJON AS utviklet fire tematiske TV-sendinger, bl.a. om hiv/aids. FN-sambandet utviklet, i samarbeid med Unicef-komiteen og UNESCO-kommisjonen, et nytt temablad GLOBUS. Det ble også avholdt kurs for bibliotekarer for å styrke deres funksjon overfor skolene.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 16,5 mill. kroner.

Post 50 Fredskorpset

Situasjonsbeskrivelse

Fredskorpset skal bidra til at det skapes kontakt og samarbeid mellom enkeltpersoner, organisasjoner og institusjoner i Norge og i utviklingslandene, bygget på solidaritet, likeverd og gjensidighet. Fredskorpset er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Det utfører sine oppgaver selvstendig og uavhengig med basis i fastsatte vedtekter. Viktige prinsippsspørsmål skal forelegges Utenriksdepartementet.

Mål

Fredskorpset skal bidra til å skape kontakt mellom personer og miljøer i Norge og i utviklingsland. Midler skal gå til samarbeid med partnere i land som av OECD er klassifisert som mulige mottakere av offisiell utviklingshjelp (ODA). Minst halvparten av midlene skal gå til tiltak som inkluderer de minst utviklede land (MUL).

Det legges opp til en rask vekst i Fredskorpset i 2002 og 2003 og en konsolidering i 2004. I løpet av 2001 forventes inngått i alt 48 partnerskapsavtaler, hvor det typiske tiltaket omfatter 3-5 deltakere. Et tilsvarende antall forventes inngått i 2002. Gjensidig utveksling er en del av partnerskapsavtalene og i forbindelse med nesten alle partnerskapsavtaler vil det være fredskorpsdeltakere som kommer til Norge fra utviklingsland.

Rapport 2000

Fredskorpset ble opprettet og styret utnevnt ved Kronprinsregentens resolusjon 2. mars i 2000. Et sekretariat er blitt etablert og et rammedokument for fredskorpsprogrammer og retningslinjer for forundersøkelser er blitt utarbeidet. Det ble avholdt møter med 30 institusjoner og organisasjoner og inngått syv avtaler om forundersøkelser.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 83 mill. kroner.

Post 70 Sivilt samfunn, kan overføres

Posten omfatter ordninger bevilget under tidligere kap. 154, post 70 Tilskudd til opplysningsarbeid, tidligere kap. 154, post 71 Tilskudd via frivillige organisasjoner samt deler av bidrag finansiert over regionbevilgningene (tidligere kap. 150).

I tillegg til bevilgninger fra denne budsjettposten kan frivillige organisasjoner få støtte fra den særskilte hiv/aids-posten (ny post 75 på kap. 160). Norske og lokale frivillige organisasjoner kan også søke om bidrag fra temapostene under regionbevilgningene (kap. 151 – 154) til virksomhet som er i samsvar med de målsettinger og føringer som gjelder for disse bevilgningene. Frivillige organisasjoner kan også motta støtte fra bevilgningene til overgangsbistand (kap. 162) og humanitær bistand (kap. 163 og 164).

Situasjonsbeskrivelse

Sivilt samfunn kan defineres som de formelle og

uformelle nettverk som er virksomme i spennet mellom stat og familie. Sivilt samfunn kan ikke erstatte offentlig sektor eller representative demokratiske organer, men et aktivt sivil samfunn er ofte en forutsetning for offentlig meningsdannelse forut for formelle demokratiske prosesser og for endring av praktisk politikk.

Gjeldende fra 2002 er det vedtatt nye retningslinjer for tilskuddsordningene for norske og internasjonale frivillige aktørers humanitære bistands- og utviklingssamarbeid. De nye retningslinjene legger vekt på å styrke sivil samfunns rolle som endringsagenter og drivkrefter for å nå nasjonale og internasjonale utviklingsmål. Støtte til organisering, kapasitetsbygging, styrking av sosiale nettverk, informasjonsutveksling, kunnskapsutvikling og entreprenørvirksomhet er virkemidler i dette arbeidet. Retningslinjene innebærer en forskyvning i vektlegging fra støtte til prosjekter av tjenesteytende karakter over mot økt oppmerksomhet på tiltak som bidrar til en demokratisk utvikling. Tjenesteytende virksomhet som mottar støtte skal være i overensstemmelse med nasjonale strategier og standarder, og ta hensyn til likebehandling og fordeling. Tilskuddsmottaker kan være frivillige organisasjoner, fagforeninger, organiserte interessegrupper, religiøse bevegelser, utdanningsinstitusjoner, forskningsmiljøer m.m.

Det stilles de samme kvalitative krav til virksomhet under denne tilskuddsordningen som til øvrig norsk bistand m.h.t. mottakeransvar, mål- og resultatretting, samt kompetansebygging.

I de nye retningslinjene er krav til frivillige aktørers eget kontante bidrag senket til 10 pst. av utgiftene. Unntak kan innvilges for virksomhet innen særlig prioriterte satsningsområder for norsk bistand.

Det gis tilskudd til norske frivillige organisasjoner og organisasjoner med FN-tilknytning for å drive informasjons- og opplysningsarbeid overfor norske målgrupper. Hovedkriteriene for tildeling er informasjon om FN, nord/sør-spørsmål og utviklingssamarbeid, så vel som enkelte tiltak for ungdom.

Mål

Bevilgningen skal bidra til økt tilgang for fattige til sosiale, økonomiske og politiske ressurser innen rammen av nasjonale fattigdomsstrategier. Bevilgningen skal benyttes til å fremme menneskerettighetene ved vektlegging av rettsstatens prinsipper, politisk pluralisme og demokratisk utvikling, blant annet gjennom styrket folkelig deltakelse i lokale og nasjonale beslutningsprosesser. Bevilg-

ningen skal bidra til fremme av rettighetene til kvinner, barn, funksjonshemmede, urfolk og minoriteter. Støtten skal bidra til å bevare og styrke naturressursgrunnlaget og det lokale miljøet. Bevilgningen skal bidra til økt mestring og kontroll av hiv/aids epidemien og dens konsekvenser. Bevilgningen skal bidra til økt deltakelse av kvinner i beslutningsprosesser og bedring av kvinners livssituasjon.

Bevilgningen skal også benyttes til informasjonsvirksomhet som bidrar til å skape økt engasjement i norsk opinion om nord/sør-spørsmål, utviklingssamarbeid og FNs arbeid.

Rapport 2000

Gjennom en løpende dialog med organisasjonene er det satt økt fokus på en helhetlig tilnærming til styrking av det sivile samfunn, blant annet ved at organisasjonene er trukket sterkere inn i drøftinger om innretning av utviklingssamarbeidet med enkelte land. De fem største mottakerne av langsiktig støtte kanalisert via norske frivillige organisasjoner var Norsk Folkehjelp (167 mill. kroner), Kirkens Nødhjelp (128 mill. kroner), Norsk Misjonsråd Bistandsnemnd (120 mill. kroner), Redd Barna (104 mill. kroner) og Atlas-alliansen (46 mill. kroner). Det meste av midlene ble benyttet til tiltak innen resultatområdet sosial utvikling, men det var også mange tiltak innen resultatområdene godt styresett og økonomisk utvikling.

Norske organisasjoner har blitt brukt som operatører innenfor prioriterte satsingsområder der organisasjonene har spisskompetanse. Eksempler er Redd Barnas arbeid innen grunnutdanning og Norsk Folkehjelps arbeid innen minerydding.

Under Det norske urfolksprogrammet ble det gitt 20,7 mill. kroner i økonomisk støtte til organisasjoner i Brasil, Chile, Guatemala, Paraguay og Peru.

Gjennom forvaltning av rammeavtaler med 29 organisasjoner om informasjonstiltak er det skapt økt engasjement i opinionen. For at tilskuddsordningene skal fungere bedre mht. informasjonsfaglig innhold er det utarbeidet nye retningslinjer. Det ble gjennomført to informasjonsfaglige seminarer med rammeavtaleorganisasjonene (ROR-Gene). Det er etablert et «Forum for Bistandskommunikasjon» mellom NORAD, Flyktningerådet, Kirkens Nødhjelp, Norges Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Redd Barna. RORG-prisen ble etablert og utdelt for første gang.

FN-sambandet prioriterte i sitt arbeid FN og menneskerettigheter, med barn og ungdom som

målgruppe. UNICEF-komiteen og UNESCO-kommisjonen startet et felles magasin for lærere i grunnskolen og videregående skole.

UNICEF-komiteen i Norge ble omorganisert og styrket på områdene ledelse, fund-raising og informasjon. IPS Norge fortsetter å formidle kvalitativt gode artikler fra utviklingslandene, men opplever en jevn nedgang i antall abonnenter.

Tilskudd til nord/sør informasjonstiltak ble benyttet til bred informasjon om sentrale utviklingsspørsmål i Asia, Afrika og Latin-Amerika. Det var stor tematisk bredde på tiltakene som bl.a. dekket menneskerettigheter, informasjon om internasjonale konflikter, økonomiske rammevilkår, miljø og informasjon om enkeltland.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 850 mill. kroner.

NORADs ramme- og programavtaler med norske frivillige organisasjoner forutsettes finansiert i sin helhet over denne posten. Også støtte til mindre norske frivillige organisasjoner som arbeider innenfor avgrensede tematiske felt vil ytes over denne posten.

Bevilgningen på posten omfatter også støtte til organisasjoners opplysningsvirksomhet.

Post 71 Hiv/aids-tiltak via frivillige organisasjoner, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Regjeringen har lagt grunnlaget for en betydelig opptrappet samlet satsing på hiv/aids bl.a. gjennom en bred mobilisering av en rekke aktører i det sivile samfunn. Aidsnett og Aidsforum har skapt økt kapasitet og interesse for aktiv deltakelse, også blant nye organisasjoner og grupper. Bevilgningen under post 70 i dette kapitlet kan i prinsippet brukes til å støtte norske frivillige organisasjoners bidrag i aidsarbeidet, og midlene innenfor de regionale tematiske postene for hiv/aids er åpne for å støtte både frivillige organisasjoners og næringslivets arbeid. Regjeringen ser imidlertid også behov for en global bevilgning som spesifikt skal rettes mot de særlige utfordringer og konsekvenser epidemien har for kvinner, barn og ungdom.

Mål

Bevilgningen skal brukes til tiltak via frivillige organisasjoner og næringslivet som er spesifikt

rettet mot de utfordringer og konsekvenser hiv/aids-epidemien har for kvinner, barn og ungdom.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 50 mill. kroner.

Post 72 Demokratistøtte/partier, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Velfungerende politiske partier er viktige for utviklingen av pluralistiske representative demokratier. I ethvert demokrati er det av stor betydning at de viktigste ideologiske, kulturelle og sosioøkonomiske dimensjonene i samfunnet er representert i det partipolitiske landskapet. Samtidig må partiene ha evne og mulighet til å kanalisere interessene i samfunnet inn i sentrale beslutningsprosesser. De norske partiene og deres kvinne- og ungdomsorganisasjoner må kunne gis mulighet til å bidra til slik innsats for demokratibyggning gjennom sine samarbeidspartnere.

Mål

Bevilgningen skal gjøre det mulig for norske politiske partier representert på Stortinget å bistå i utviklingen av velfungerende og pluralistiske politiske systemer i utviklingsland. I første rekke gjelder det samarbeid om langsiktig, demokratisk organisasjonsoppbygging og kommunikasjon gjennom kunnskapsoverføring, rådgiving og internasjonal utveksling. Slik virksomhet må være partienes eget initiativ og ansvar, innenfor omforente rammer. Tiltak som favner bredt i det politiske landskap vil være særlig verdifulle. Særsilt vekt skal legges på å fremme kvinners politiske deltakelse. Materielle gaver eller pengeoverføringer skal unngås, med mindre de har nær tilknytning til kunnskapsoverførende og organisasjonsbyggende innsatser. Forsiktighet skal utvises når det gjelder innsats i nær tilknytning til valg.

Første året vil være en oppstartsfase der det skal legges vekt på å utnytte erfaringer fra tilsvarende ordninger i andre land og gjøre tilgjengelig faglig støtte til å utvikle en hensiktsmessig arbeidsform. Det legges opp til at partiene selv deltar i en styringsgruppe og at det utarbeides kriterier for en rimelig fordeling av bistandsmidlene mellom partiene.

Budsjett 2002

Det foreslås bevilget 5 mill. kroner.

Institutt for menneskerettigheter vil som en prøveordning administrere ordningen for 2002. Administrasjonskostnadene dekkes av bevilgningen.

Demokratibyggning i ODA-godkjente OSSE-land omfattes av andre ordninger (kap. 164).

Post 73 Kultur, kan overføres

Posten omfatter ordninger tidligere budsjettert over kap. 154, post 73 Tilskudd til kulturtiltak, samt støtte til kulturtiltak finansiert over andre bevilgninger, hovedsaklig regionbevilgningene.

Situasjonsbeskrivelse

Kunst og kultur er grunnleggende for menneskelig velferd, identitet og utvikling. Å stimulere og styrke kunst og kultur som kreative krefter i et samfunn er derfor prioritert i utviklingssamarbeidet. Det er i kunstens og kulturens egenverdi at kulturens kraft som virkemiddel i utviklingsprosesser finnes. Tiltak som styrker kunst og kulturens egenverdi i utviklingsland vil bli vektlagt. Kultursamarbeid bidrar videre til utvikling gjennom å skape innsikt og respekt på tvers av geografiske skillelinjer. Gjennom kulturutveksling bringes norske kulturuttrykk til land i sør, og verdifulle impulser fra andre kulturer tilføres det norske samfunn.

Mål

Bevilgningen skal styrke utviklingslandenes kunst og kulturliv, samt fremme kulturutveksling mellom nord og sør og styrke kulturinstitusjoner og -nettverk i utviklingslandene. Hoveddelen av bevilgningen skal benyttes til langsiktige tiltak i hovedsamarbeidslandene, samt utviklingsland som Norge har bilaterale kulturavtaler med. Bevilgningen skal brukes til tiltak som fremmer gjensidig forståelse, respekt og engasjement mellom ulike kulturer og miljøer i utviklingsland og Norge, og som vektlegger profesjonalitet og folkelig deltakelse.

Rapport 2000

Den samlede støtten til kultursamarbeid utgjorde i 2000 78,6 mill. kroner. I tillegg til omlag 35 mill. kroner over den øremerkede kulturbevilgningen,

ble kultursamarbeidet også finansiert over regionbevilgningene under kap. 150.

Samarbeidet var i hovedsak konsentrert om tiltak og program i utvalgte land, samt tiltak med organisatorisk eller institusjonelt samarbeid med partner i Norge.

Samarbeidet med UNESCO ble videreført. Det gjelder støtte til et større program om den internasjonale slavehandelen. Gjennom UNESCO støttes videre en serie workshops for kunstnere fra ulike land, samt et program for barn og unge som tar sikte på å styrke bevisstheten om vern av kulturminner. Forfatterdialogen mellom Norge og Kina fortsatte i 2000. Norske kulturmiljøer, organisasjoner og institusjoner var viktige kanaler for kultursamarbeidet.

Kulturutveksling ble konsentrert om enkelte sentrale årlige arrangementer som Verden i Norden-festivalen, Kapittel 2000, Førde Internasjonale Folkemusikkfestival og Film fra sør, samt seminarer om opphavs- og distribusjonsrettigheter for kunstnere i sør i lys av den digitale teknologiske utviklingen.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 78,6 mill. kroner.

Post 75 Internasjonale frivillige organisasjoner, kan overføres

Posten omfatter støtte til internasjonale frivillige organisasjoner bevilget under tidligere kap. 164, post 70, samt støtte til internasjonale frivillige organisasjoner tidligere finansiert over globale budsjettposter, i hovedsak kap. 154, post 71 Tilskudd til frivillige organisasjoner.

Situasjonsbeskrivelse

Det gis tilskudd til internasjonale frivillige organisasjoners utviklingssamarbeid. De viktigste av disse er Den internasjonale føderasjon for familieplanlegging (IPPF), Kvinnernes internasjonale garantifond (WWB), Den internasjonale tuberku-

lose- og lungesykdomsunion (IUATLD) og Det internasjonale institutt for demokrati og valgstøtte (IDEA). IPPF er en internasjonal sammenslutning av foreninger for familieplanlegging med medlemmer i over 160 land. WWB har som formål å fremme fattige kvinners økonomiske deltakelse, først og fremst gjennom å bedre deres tilgang til kreditt, informasjon og markeder for å kunne drive produktiv virksomhet. IUATLD er en føderasjon av over hundre nasjonale foreninger med mål å bekjempe tuberkulose og andre lungesykdommer. IDEA, som ble etablert i Stockholm i 1995, arbeider for å fremme bærekraftige demokratier verden over.

Mål

Bevilgningen foreslås benyttet til å støtte langsiktige globale utviklingstiltak, inklusive demokrati-tiltak, i regi av internasjonale frivillige organisasjoner.

Bevilgningen kan også brukes til å støtte langsiktig virksomhet som drives av internasjonale nettverk, herunder bl.a. finansiere Norges bidrag til globalt anti-korrupsjonssamarbeid mellom landene i den såkalte Utsteingruppa (Nederland, Norge, Storbritannia og Tyskland).

Rapport 2000

Dialogen med IPPF om oppfølgingen av evalueringen som ble sluttført i 1999, fortsatte. Evalueringen var svært positiv til det arbeidet som utføres av de nasjonale familieplanleggingsorganisasjonene og anbefalte sterkere vektlegging av pådriverrollen, bedre ivaretaking av kjønnsrolledimensjonen og utbedringer av administrasjonssystemer.

IDEA ble evaluert i 2000. Det pekes på en del kritikkverdige forhold som også på norsk side vil bli tatt hensyn til i vurderingen av videre støtte.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 104,7 mill. kroner.

Kap. 161 Næringsutvikling, jf. kap. 3161

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Nærings- og handelstiltak, <i>kan overføres</i>	53 263	55 500	64 000
72	Finansieringsordning for utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	317 099	412 000	195 000
73	Institusjonsutvikling i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	18 000	18 000	18 000
75	NORFUND – tapsavsetting	37 500	56 250	127 500
90	NORFUND – grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	144 550	168 750	307 500
	Sum kap 161	570 412	710 500	712 000

Regjeringen foreslår å øke støtten til tiltak for å bedre de nasjonale rammebetingelser for næringsutvikling. Grunnlaget for satsingen på næringsutvikling er fortsatt Strategi for næringsutvikling i sør, og det vil bli lagt økt vekt på arbeidet med å integrere næringsutvikling og handel som en del av det bilaterale og multilaterale samarbeidet med utviklingslandene. Det skal legges vekt på bedre integrasjon av handelsrelatert bistand i utviklingssamarbeidet for derved å sette samarbeidslandene bedre i stand til å utvikle produktiv sektor og eksport, samt fremme deres integrering i det multilaterale handelssystem. Med de forbedringer som nå er gjort for de minst utviklede landenes adgang til det norske og det europeiske marked, er deres muligheter til å øke og differensiere eksporten blitt større. Dette vil bli fulgt opp med økt støtte til oppbygging av handels- og eksportkompetanse. En vil videre støtte opp om arbeidet med å styrke utviklingslandenes deltakelse og stilling i Verdens handelsorganisasjon (WTO) og integrasjon i handelssystemet, samt regionale bestrebelser på økt økonomisk og handelspolitisk samarbeid. Tiltak gjennom multilaterale organisasjoner, bl.a. koblet opp mot tiltak innenfor det integrerte rammeverket for handelsrelatert bistand til de minst utviklede land, vil bli prioritert. Investeringene skal bidra til langsiktig og bærekraftig næringsutvikling i utviklingsland.

Det er et grunnleggende problem i mange av utviklingslandene at egen sparing ikke blir kanalisert til produktive investeringer i landet, og at de ikke er attraktive mottakere av investeringskapital utenfra. Dette skyldes at det oppleves for risika-

belt å investere i disse landene. Risikoen kan være av både politisk art, den kan skyldes makroøkonomiske ubalanser og usikkerhet omkring rammebetingelsene generelt. Prioritet vil bli gitt til å avhjelpe svakheter i utviklingslandenes lovverk, finanssektor og annen institusjonell infrastruktur er stort. Det er derfor viktig å kunne benytte den kompetanse som finnes på disse områdene i norske og andre forskningsinstitusjoner, bedrifter, organisasjoner og offentlige forvaltningsinstitusjoner for på denne måten å fremme kompetanse- og kunnskapsoverføring til offentlige institusjoner i utviklingsland.

Utenlandske investeringer er viktige for utvikling av næringsliv og privat sektor for utviklingslandene. Slike investeringer fører også til verdifull overføring av teknologi og kompetanse, samt adgang til investorlandets og andre industrilands markeder. Det er en målsetting å fremme import av investeringsvarer til utviklingsland for å bidra til økt produksjon og bedret infrastruktur i disse landene. Det legges til grunn at det er mottaker som på bakgrunn av nasjonale utviklingsplaner definerer hvilke varer og tjenester som skal finansieres.

Basert på Regjeringens oppfølging av vedtaket i OECDs utviklingskomite om avbinding, foreslås det at postene under dette kapittelet avbindes fra og med 1. januar 2002. Dette betyr at støtte til næringsutvikling i utviklingsland ikke forutsetter at investor er norsk eller at kjøp gjøres i Norge. Videre innebærer det at tilskudd til blandede kreditter vil bli gitt på bakgrunn av internasjonal anbuds konkurranse. Løpende avtaler og forplik-

telser som følger av tilsagn gitt før 1. januar 2002 berøres ikke av vedtaket om avbinding.

Ubunden samfinansiering forutsettes fra og med 1. januar 2002 dekket over regionbevilgningene (kap. 151-154). Avbindingsvedtaket gjelder ikke Sørøst-Europa, jf. St. meld. nr. 13 (1999-2000) Hovedtrekk i fremtidig norsk bistand til landene i Sørøst-Europa, og Innst. S. nr. 128 (1999-2000) av 9. mars 2000. Regjeringen foreslår at til sammen inntil 30 mill. kroner av bevilgningene på postene 70, 72 og 73 anvendes til allerede avtalefestede og eventuelt nye tiltak i Sørøst-Europa.

Norsk næringsliv og norske institusjoner er viktige partnere og ressurser i utviklingssamarbeidet, og Regjeringen ser det som ønskelig fortsatt å trekke på disse aktørene. Man vil i den sammenheng søke å fremme deltakelse fra internasjonalt konkurransedyktige norske bedrifter gjennom informasjonstiltak og rådgivning.

Gjennomføringen av næringslivstiltak, fra søknadsprosess til slutføring, tar ofte flere år. Det er derfor nødvendig med tilsagnsfullmakter for å kunne gi støtte til prosjekter som fullføres/utbetales i senere budsjetterminer, jf. forslag til romertallsvedtak VII. Det foreslås videre, jf. romertallsvedtak III, pkt. 5 at Utenriksdepartementet gis fullmakt til å kunne omdisponere mellom postene på kapitlet for å få til en mest mulig effektiv utnyttelse av bevilgningene.

Post 70 Nærings- og handelstiltak, kan overføres

Mål

Bevilgningen skal brukes til å bedre de nasjonale rammevilkår for handel samt bygge opp nasjonal kompetanse og næringsvirksomhet for å øke handelen og eksporten fra utviklingsland til det internasjonale og det norske marked.

Støtte kan gis til finansiering av kostnader for andre tiltak som oppfyller intensjonene i Strategi for næringsutvikling i sør, slik som generell informasjonsvirksomhet, studier, rådgivning og ellers tiltak for å forbedre rammebetingelsene for næringsvirksomhet og handel.

Bevilgningen kan brukes til å dekke del- eller helfinansiering av kostnader i forbindelse med prosjektidentifikasjon og forundersøkelser, opplæringskostnader, grunnlagsinvesteringer, sosiale tiltak og miljøinvesteringer. For forundersøkelser samt ved finansiering av opplæringstiltak skal støtteandelen vanligvis utgjøre 50 pst. av kostnadene. Grunnlagsinvesteringer kan finansieres med inntil 80 pst. av kostnadene. Informasjonstil-

tak og miljøinvesteringer foretatt for å dekke de ekstrakostnader som er forbundet med å bringe den etablerte bedrifts miljømessige standard fra lokale krav opp til norske krav, kan støttes med inntil 100 pst.

Videre kan støtte gis til bedrifter i utviklingsland for produkt- og kompetanseutvikling, herunder støtte til produktutvikling/design, kvalitets-sikring, merking, tilfredsstillelse av miljø- og helsekrav m.m. Støtte til markedsføring, design, og produktutvikling dekker normalt 50 pst. av dokumenterte utgifter.

Støtte kan også gis til å fremme import fra utviklingsland, herunder blant annet støtte til markedsføring og informasjonstiltak.

Garantiordningen for tap som skyldes kvalitetsmangler og for sen levering ved import til Norge forutsettes dekket over bevilgningen. Garantiordningen kan gi kompensasjon for opptil 90 pst. av dokumentert tap.

Rapport 2000

Støtten til forundersøkelser ble gitt til norske bedrifter som har til hensikt å etablere seg ute, eventuelt i samarbeid med en lokal partner. Det ble i 2000 gitt tilsagn til 60 forundersøkelser, og samlet utbetaling i 2000 var 7,4 mill. kroner basert på tilsagn fra dette eller tidligere år.

Støtten til opplæring i forbindelse med etablering ble gitt til selskaper i utviklingsland med norsk eierinteresse. Det ble i 2000 gitt 25 tilsagn til opplæring, og samlet utbetaling i 2000 var på 7,6 mill. kroner basert på tilsagn fra dette eller tidligere år.

Støtte til miljø- og grunnlagsinvesteringer har bidratt til at norske etableringer i utviklingsland også tilfredsstiller norske miljøkrav, og at den nødvendige infrastruktur er på plass for å kunne drive bedriften effektivt. Under denne ordningen ble det i 2000 gitt tilsagn til i alt 13 prosjekter og utbetalt 5,7 mill. kroner.

I 2000 ble det utbetalt 15 mill. kroner til ulike handelsfremmende tiltak. Konkrete tiltak ble iverksatt mot det norske marked, bl.a. diverse støtte til markedsføring ved lansering av nye produkter, støtte til etisk handel og utstilling av papir/rekvisita og trevarer fra sør.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 64 mill. kroner.

Det foreslås at Utenriksdepartementet gis tilsagnsfullmakt innenfor en total ramme på 100 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak VII.

Garantiordningen for tap som skyldes kvalitetsmangler og for sen levering foreslås fastsatt til 50 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak VIII, pkt 1.

Post 72 Finansieringsordning for utviklingstiltak, kan overføres

Mål

Bevilgningen skal brukes til å bidra til finansiering av tiltak som ikke kan finansieres utelukkende på kommersielle vilkår.

Bevilgningen kan benyttes til ubundne blandede kreditter og støtte til opplæring i utviklingsland i forbindelse med import av investeringsvarer til utviklingsland. Den skal også dekke avtaleforpliktelser til bundne blandede kreditter og parallellfinansiering inngått før 31. desember 2001, det vil si før beslutningen om avbinding trer i kraft.

Tilskudd til ubundet blandet kreditt skal skje på bakgrunn av internasjonal anbudskonkurranse. Konkurransen om et tiltak kan i enkelte tilfelle også framstå ved at kjøper forhandler med flere potensielle leverandører i forskjellige land før endelig leverandør velges. Tilskudd skal baseres på en anmodning om finansiering av et konkret tiltak fra mottakerlandet. Under ordningen for ubundne blandede kreditter kombineres bistandsmidler med kommersiell finansiering av tiltak. Tilskuddet i en ubundet blandet kreditt kan gis til rentesubsidier på en kommersiell kreditt og/eller til nedbetaling på selve kontrakten i form av kontantstøtte eller til finansiering av selvstendige, identifiserbare underprosjekter. I henhold til OECD/DACs retningslinjer skal tiltak finansiert som ubunden blandede kreditter ha et gaveelement på minimum 25 pst. Fra norsk side vil man tilstrebe at gaveelementet legges på samme nivå som tidligere praktisert for bundne blandede kreditter, det vil si minimum 50 pst. i de minst utviklede land og minimum 35 pst. i de øvrige land ordningen kan benyttes i.

Bevilgningen kan også brukes til finansiering av opplæring av kjøper i utviklingsland i forbindelse med import av investeringsvarer. Slikt tilskudd gis etter søknad fra leverandøren og med inntil 3 pst. av kontraktsverdien. Tilskudd kan gis når leveransen er fullt ut kommersielt finansiert og helt eller delvis bistandsfinansiert.

Ubundet blandet kreditt og opplæringsstøtte ved import kan benyttes til å finansiere deler av det samme tiltaket.

Rapport 2000

Ordningen med blandede kreditter ble evaluert i 2000 (evalueringsrapport nr. 8). Evalueringen gir uttrykk for at ordningen har vært rimelig vellykket og medvirket til gode investeringer i mottakerlandene, men at utviklingseffekten av ordningen generelt har vært begrenset og kunne vært større dersom planlegging av tiltakene hadde vært bedre. I samarbeid med Verdensbanken fortsatte Norge støtten til rehabilitering av det elektriske distribusjonsnett i Gaza og på den nordlige delen av Vestbredden. I Bosnia-Hercegovina er tiltak innen vann- og elektrisitetssektoren videreført. Det ble i 2000 inngått nye parallellfinansieringsavtaler med Kambodsja, Laos, og Nicaragua. De største utbetalinger til opplæring i utviklingsland i forbindelse med import gikk til tiltak i Det palestinske området, Indonesia, Laos og Usbekistan.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 195 mill. kroner.

Det foreslås at Utenriksdepartementet gis tilsagnsfullmakter innenfor en total tilsagnsramme på 1500 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak VII.

Fra 2001 ble NORADs låneordning for utvikling av næringslivet i utviklingsland overført til NORFUND, mens garantiansvaret forble i NORAD i påvente av at man skulle finne en løsning på dette spørsmålet. Utenriksdepartementet har etter en nærmere vurdering kommet til at det er behov for en fullmakt fra Stortinget for å dekke deler av det gamle ansvaret. Ved inngangen til 2002 vil det gamle garantiansvaret beløpe seg til 31,2 mill. kroner. Dersom garantiansvaret kommer til utbetaling, foreslås dette dekket innenfor bevilgningen på kap. 161, post 72 som forvaltes av NORAD, jf. forslag til romertallsvedtak VIII, pkt. 2.

Post 73 Institusjonsutvikling i utviklingsland, kan overføres

Mål

Bevilgningen skal brukes til institusjons- og kompetanseutvikling næringslivsområdet, primært innen sektorene finansforvaltning, sjøfart, fiske, energi, helse og miljø.

Bevilgningen skal i hovedsak brukes til tiltak med økonomisk begrensede innsatser og av kortvarig karakter. Støtte skal baseres på en anmod-

ning om finansiering av et konkret tiltak fra mottakerlandet. Konkurransen om slike tjenester kan skje ved internasjonalt anbud eller ved at kjøper forhandler med en eller flere potensielle leverandører.

Rapport 2000

Det ble utbetalt 26 mill. kroner til i alt 11 prosjekter i Asia. Støtten omfattet sektorene sjøfart, miljø, helse, energi og petroleum.

Det har vært en forutsetning å trekke på kompetansen i norske bedrifter, forskningsinstitusjoner og forvaltningsorganer for å opprettholde og utvide den generelle kontaktflaten mellom utviklingslandene og Norge.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 18 mill. kroner.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet for 2002 gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 80 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak VII.

NORFUND – Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland

Post 75 NORFUND – tapsavsetting

Post 90 NORFUND – grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland

Situasjonsbeskrivelse

NORFUND medvirker til etablering av lønnsom næringsvirksomhet i utviklingsland på kommersielle vilkår. Mangel på investeringskapital og kompetanse er stor i de fleste land hvor NORFUND arbeider. Direkte investeringer gjøres i samarbeid med norske såvel som utenlandske bedrifter og multilaterale organisasjoner for å avlaste risiko og bidra til prosjektenes suksess. Investorer opererer enten alene eller i samarbeid med en lokal partner. Deltakelse i lokale investeringsfond tilfører kapital til fond som investerer i lokal næringsvirksomhet. Etablering av lokale investeringsfond øker tilfanget av risikokapital til mindre, lokale bedrifter og bygger opp lokal finansiell og forretningsmessig kompetanse.

Fondets drift finansieres av dets løpende kapitalinntekter og avkastning på investeringer. Fordi avkastningen ligger flere år fram i tid og for å bygge opp fondet til en viss størrelse tilføres

NORFUND årlig ny kapital. Ved investeringer i fond arbeider NORFUND tett sammen med andre multilaterale finansieringsorganisasjoner, blant annet International Finance Corporation (IFC), det britiske Commonwealth Development Corporation (CDC) og Inter-American Development Bank.

Samarbeidet mellom NORFUND og CDC er formalisert gjennom etableringen av et eget fondsforvaltningsselskap for lokale fond for små og mellomstore bedrifter, Aureos.

Mål

- NORFUNDs oppgave er å medvirke med investeringskapital, lån og garantier til utvikling av lønnsom og bærekraftig næringsvirksomhet i utviklingsland.
- NORFUNDs investeringer gjennomføres på kommersielle vilkår i form av direkte investeringer eller deltakelse i lokale investeringsfond.
- NORFUNDs investeringer skal være vurdert i forhold til sosiale og miljømessige hensyn.
- NORFUND skal styrke sitt arbeid for å fremme investeringer i de minst utviklede landene og til investeringer i energisektoren.

Rapport 2000

NORADs låneordning for utvikling av næringslivet i utviklingsland: Under NORADs låneordning for utvikling av næringslivet i utviklingsland ble det utbetalt 32 mill. kroner til i alt 8 prosjekter. Etableringene har gitt viktige bidrag til sysselsetting, eksport, redusert import og økt bearbeidingsgrad av landets egne råvarer. Det er lagt vekt på at de etablerte bedriftene har innført en miljøvennlig teknologi. Ordningen ble lagt ned i forbindelse med omleggingen av næringslivsordningene, jf. St. prp. nr. 1 (2000-01). Forvaltningen av porteføljen ble overført til NORFUND fra og med 1. januar 2001. Ved overføring var utlån pålydende totalt 397,4 mill. kroner.

Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland: I løpet av 2000 foretok NORFUND prinsippgodkjenning av 11 nye investeringer. Fondets portefølje av prinsippgodkjente prosjekter ved utgangen av 2000 var på i alt 534 mill. kroner fordelt på 27 investeringer; hvorav 14 var direkte investeringer herunder 12 med norske partnere, og 13 var investeringer i lokale investeringsfond. Den geografiske fordelingen i verdi var på 37 pst. i Asia, 33 pst. i Afrika, 17 pst. i Latin-Amerika og 13 pst. i Sørøst-Europa. Fondet hadde

ved utgangen av 2000 om lag 1/3 del av sine investeringer i de minst utviklede land.

I 2000 ble det foretatt investeringer i fire nye fond. Blant disse var NORFUNDs første eget-initierte fond, CASEIF i Latin-Amerika.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås totalt bevilget 435 mill. kroner, fordelt mellom en bevilgning på 127,5 mill. kroner under post 75 Tapsavsetning og en bevilgning på 307,5 mill. kroner under post 90 Grunnfondskapital.

Av det samlede forslag til bevilgninger avsettes 225 mill. kroner til ordinær kapitalpåfylling, fordelt med 56,25 mill. kroner til tapsavsetning (post 75) og 168,75 mill. kroner til grunnfondskapital (post 90). Det foreslås videre avsatt 75 mill. kroner øremerket til investeringer i de minst utvi-

klede landene, hvorav 37,5 mill. kroner til tapsavsetning og 37,5 mill. kroner til grunnfondskapital, og 135 mill. kroner øremerket investeringer i energisektoren, fordelt med 33,75 mill. kroner til tapsavsetning og 101,25 mill. kroner til grunnfondskapital.

Den særskilte avsetningen av midler til de minst utviklede landene skal bidra til å styrke NORFUNDs muligheter til å øke sine investeringer i disse landene utover det som er mulig gjennom fondets ordinære virksomhet. Det forutsettes således at NORFUND ikke reduserer sine ordinære aktiviteter i disse landene, målt i forhold til andelen i 2001.

Videre forutsettes det at investeringer foretatt med øremerkede midler til de minst utviklede landene og til energisektoren underkastes de samme sosiale og miljømessige hensyn som for NORFUNDs ordinære investeringer.

Kap. 3161 Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet, jf. kap. 161

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Tilbakeføringer av støtte			50
71	Tilbakeføringer tilskudd blandede kreditter	34 990	8 410	8 410
	Sum kap 161	34 990	8 410	8 460

For enkelte ordninger under kap. 161, vil deler av de utbetalte midler bli tilbakeført. Dette gjelder blant annet tilbakeføring av støtte og tilskudd til blandede kreditter. Renter og avdrag under den nedlagte låneordningen, St.prp. nr. 1 (2000-2001) kap. 157, post 90, reflekteres i regnskapet for Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND) som forvalter gjenværende lån, og statsregnskapet.

Post 70 Tilbakeføringer av støtte

De beløp som eventuelt tilbakeføres under denne posten gjelder tilbakebetaling av støtte til forundersøkelser.

Post 71 Tilbakeføringer av tilskudd til blandede kreditter

Under ordningen med blandede kreditter vil det i enkelte saker være aktuelt å tilbakeføre utbetalt rentesubsidie/tilskudd fra konto i Norges Bank, Eksportfinans AS og/eller påløpne renter på innskudd.

Kap. 162 Overgangsbistand (gap)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Overgangsbistand (gap), <i>kan overføres</i>			300 000
	Sum kap 162			300 000

Post 70 Overgangsbistand (gap), kan overføres*Situasjonsbeskrivelse*

Fred og stabilitet er en avgjørende forutsetning for at kampen mot fattigdommen skal kunne lykkes. De fattigste utviklingslandene er særlig sårbare for at interne spenninger vokser til voldelige konflikter. Landene i Afrika har vært særlig hardt rammet. Erfaringer fra en rekke land viser imidlertid at det internasjonale samfunn har hatt vansker med å mobilisere ressurser til koordinert innsats for det mer langsiktige arbeidet for gjenreising og samfunnsbygging i situasjoner der en konflikt kan være i ferd med å løses.

Det internasjonale samfunn bør derfor styrke beredskapen for å møte det som ofte blir karakterisert som «gap-utfordringen». Den kortsiktige humanitære innsatsen må følges opp av bistand som har et mer langsiktig samfunnsbyggende perspektiv. En bør raskt kunne mobilisere ressurser og utnytte positive faser i fredsprosesser. Disse utfordringer er viktige i arbeidet med å styrke FN's fredsbevarende virksomhet. De har også stått høyt på dagsorden for de styrende organer i de internasjonale finansieringsinstitusjonene.

Regjeringens forslag om å opprette et nytt budsjettkapittel for overgangsbistand har som formål å bidra til å lukke gapet mellom virkemidlene innen det langsiktige utviklingssamarbeidet og det humanitære hjelpearbeidet.

Å bidra til utvikling for fredsbygging i land som søker å arbeide seg ut av dyptgående voldelige kriser er en vanskelig utfordring. Det krever nært kjennskap til landsituasjonen, god internasjonal koordinering og tett samordning mellom politiske, diplomatiske og bistandsmessige virkemidler. Ofte vil myndighetsapparatet være svakt eller mangle. FN-systemet og de internasjonale finansieringsinstitusjonene vil måtte være de sentrale kanaler for overgangsbistand. Tiltak som kan bidra til å styrke de internasjonale institusjonenes evne til å arbeide for fredsbygging og utvik-

ling i land rammet av komplekse kriser vil derfor bli prioritert. Norske frivillige organisasjoner vil også være viktige samarbeidspartnere. I enkelte situasjoner vil det kunne bli aktuelt å kanalisere bistand til offentlige institusjoner og nasjonale myndigheter.

Det vil være nødvendig med stor fleksibilitet. Bistanden må kunne bidra til å starte eller støtte positive endringsprosesser i forhold til de dyptgripende motsetninger som preger konflikten i det enkelte land. Det vil derfor være aktuelt å yte støtte til et bredt spekter utviklingsaktiviteter der ikke mint forsoning vil være et viktig formål. Bistand til å gjenopprette sentral infrastruktur og samfunnsbyggende funksjoner som veier, skoler og helsevesen, samt bedring av matvaresikkerhet vil være nødvendig. Bistand til å bringe vold under kontroll og gjenopprette rettssystemet vil være viktig. Håndvåpentiltak, minetiltak og bistand for å styrke rettsvesenet eller å bringe politi og militære under demokratisk kontroll, vil derfor være sentrale innsatsområder. Arbeidet for varig reintegrering av flyktninger, internt fordrevne og tidligere soldater er tunge utfordringer som krever betydelig bistand.

Beslutninger om anvendelsen av midlene under kapittel 162 skal primært være et ledd i arbeidet for å forsterke og gi dybde til samlede internasjonale innsatser for fredsbygging. Overgangsbistanden skal i svært liten utstrekning bidra til å bygge opp et direkte norsk bilateralt bistandsengasjement i de aktuelle områdene. Det legges til grunn at bilateralt utviklingssamarbeid som finansieres over kapittel 162 skal ha en tidsbegrenset, mellomlangsiktig varighet. Tilskudd vil derfor som hovedregel innvilges under forutsetninger om en utfasingsplan eller som ledd i en samlet internasjonal innsats av begrenset varighet. Det kan være nødvendig å videreføre humanitære innsatser samtidig som en starter utviklingsprogrammer med et mer langsiktig perspektiv. Regjeringen vil derfor legge opp til en tett politisk og forvaltningsmessig samordning mellom virke-

midlene under dette kapittel og kap 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter.

Mål

Hovedmålet er å bidra til utvikling og fredsbygging i land som søker å arbeide seg ut av dyptgående voldelige konflikter. Et viktig delmål er å bidra til å styrke det internasjonale samfunns kapasitet og kompetanse til bidra i slike sammenhenger. Det vil bli gitt prioritet til å følge opp fag-

lige og utviklingspolitiske tema som framstår som særlig sentrale i det internasjonale arbeidet for fredsbygging. Det vil også kunne ytes overgangsbistand til lavinntektsland som har vært rammet av særlig omfattende og alvorlige naturkatastrofer.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 300 mill. kroner.

Kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Naturkatastrofer, <i>kan overføres</i>	214 012	190 000	190 000
71	Humanitær bistand og menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	1 020 438	968 000	1 076 000
	Sum kap 163	1 234 450	1 158 000	1 266 000

Situasjonsbeskrivelse

Antallet naturkatastrofer har økt dramatisk. Størstedelen av den humanitære bistanden gis likevel i områder der det pågår væpnede konflikter. De fleste konfliktenes forekommer innenfor, snarere enn mellom nasjoner eller de utspiller seg på flere lands territorium, men med borgerkrigens karakteristika og uten at statene er i direkte konfrontasjon med hverandre. Tendensen er at konfliktenes blir mer langvarige, at sivile – særlig kvinner og barn – blir mer utsatt og i stadig større omfang oppfattes som angrepsmål i konflikter. Dette gjelder også i økende grad humanitære hjelpearbeidere i felt. Grove brudd på menneskerettigheter forekommer i mange land.

Kapittelet omfatter kortsiktig humanitær bistand. Størstedelen av bistanden er nødhjelp i forbindelse med komplekse humanitære katastrofer, naturkatastrofer, flyktninger og internt fordrevne. Støtte til fred, forsoning og demokratitilak samt fremme av menneskerettigheter er en integrert del av den humanitære bistanden. I tillegg gis tilskudd til menneskerettighetstiltak i ODA-godkjente land der grunnleggende menneskerettigheter krenkes og der det er mulig å gå inn med relevante tiltak.

Viktige utfordringer er strategisk bruk av midler, koordinering av de ulike aktørene, integrert

tilnærming til de kriserammedes umiddelbare behov samt mobilisering av økte ressurser fra land som i dag ikke bidrar tilstrekkelig. En viktig utfordring er også planlegging av innsatser etter konflikt. Det legges i denne sammenheng opp til tett samordning mellom virkemidlene under dette kapittel og kap. 162 post 70 Overgangsbistand.

Tilskuddene under kapittelet er engangsbidrag og gis hovedsakelig som støtte til konkrete prosjekter. Tilskuddene kanaliseres i hovedsak gjennom FN-systemet, norske frivillige organisasjoner og Det internasjonale Røde Kors.

For den del av bevilgningene som overføres som bidrag til nærmere angitte FN-organisasjoner vil enkelte punkter i økonomireglementet om krav til kunngjøring, søknads- og tilsagnsbehandling ikke være aktuelle, jf. Normalprosedyren. Organisasjonene, som Norge er medlem i, har egne kontrollordninger for oppfølging av bistandsmidlene.

Mål

Humanitær bistand skal bidra til å forebygge og lindre nød i forbindelse med konfliktsituasjoner og naturkatastrofer, samt bidra til å fremme fred, forsoning, menneskerettigheter og demokrati. Det er videre viktig å bidra til bedre beskyttelse av sivile i væpnet konflikt. Generelle kriterier for

innsatsene er valg av gode kanaler, mer effektiv bruk av beredskapsvarer og personell og samordning av virkemidlene.

Det er behov for bedre internasjonalt lederskap for koordinering av humanitær bistand. Etter Regjeringens vurdering kan bare FN påta seg denne rollen.

Målet for Regjeringens menneskerettighetspolitikk er å bidra til økt respekt for menneskerettighetene, nasjonalt og internasjonalt. Det er viktig å sikre bedre etterlevelse av de menneskerettighetsforpliktelsene som landene har påtatt seg gjennom internasjonale konvensjoner, samt fremme kunnskapen om og forståelsen for disse rettighetene. Politiske og sivile rettigheter og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter er like viktige og gjensidig forsterkende. Regjeringen søker å øke forståelsen for denne helhetlige tilnærmingen til menneskerettigheter internasjonalt.

Rapport 2000

I de fleste konfliktområder var det hensiktsmessig å anvende flere kanaler parallellt. I tillegg til FN-organisasjonene har Flyktningsrådet, Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp og Norges Røde Kors vært de viktigste kanaler for den norske humanitære bistanden. Disse organisasjonene sammen med Redd Barna utgjør de fem store norske frivillige organisasjonene. De har utviklet spesialkompetanse på ulike felt innenfor humanitær bistand. Norges Røde Kors var i 2000 største mottaker blant de norske frivillige organisasjonene.

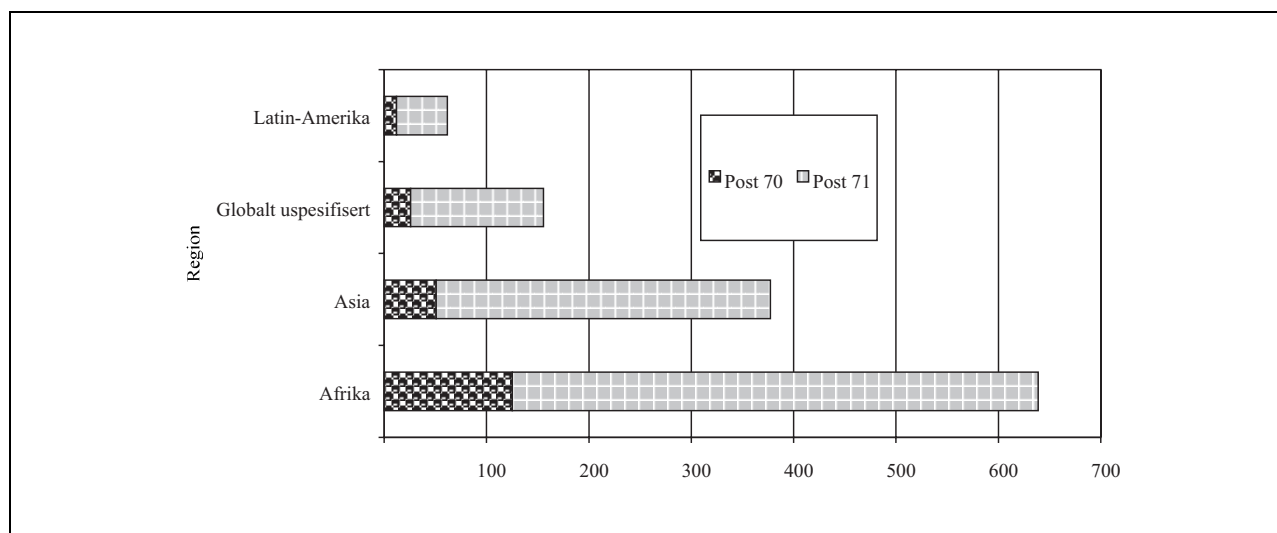
Av de totale midler under dette kapittelet i 2000 var 57 pst. bilaterale, dvs. i all hovedsak kanalisert gjennom frivillige organisasjoner. 43 pst. ble kanalisert gjennom FN og andre multilaterale organisasjoner. Den relativt høye andelen for frivillige organisasjoner avspeiler blant annet den omfattende bruk av Det Internasjonale Røde Kors.

UNHCR er med sitt beskyttelsesmandat en sentral aktør på det humanitære området. Midler ble kanalisert både via det generelle bidraget, jf. kap. 170, post 74, samt ved støtte til region- og landappeller der UNHCR er en viktig aktør.

Rendyrking av beredskapskomponenten i NOREPS ble videreført i tråd med konklusjonene fra gjennomgangen fra 1999. NOREPS er et samarbeid mellom departementet, de fem store norske frivillige organisasjonene, Norges Eksportråd og norske produsenter av varer og tjenester til innsats i nødhjelpsoperasjoner.

Stortinget sluttet seg i oktober 2000 til den omfattende handlingsplanen for menneskerettigheter som var lagt fram i St. meld. nr. 21 (1999-2000). Planen inneholder over 300 ulike tiltak og angir Regjeringens prioriteringer for menneskerettighetsarbeidet i de neste 5 år nasjonalt så vel som internasjonalt. Det ble utgitt en årsrapport som redegjør for regjeringens samlede innsats for menneskerettigheter.

Det ble gitt støtte til menneskerettighetstiltak i en rekke land. Støtten ble i hovedsak kanalisert gjennom norske, lokale og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner samt FN-systemet.

Figur 8.7 Fig. viser geografisk fordeling av forbruket i 2000 – i mill. kroner

Satsingsområder 2002

Norge skal fortsatt være en vesentlig bidragsyter til det internasjonale humanitære hjelpearbeidet. Innsatsen skal tilrettelegges slik at den i størst mulig grad virker konfliktdependende og fredsfremmende.

Regjeringen vil legge vekt på å styrke FNs mulighet til å koordinere den humanitære innsatsen i humanitære kriser. Det gode samarbeidet med det multilaterale systemet og mellom de store norske hjelpeorganisasjonene vil bli brukt aktivt til å skape fleksible løsninger og en målrettet innsats.

Det legges opp til en videre konsentrasjon av innsatsområder. Innsatsen konsentreres om de land der det er store udekkede humanitære behov, eller der tiltakene støtter opp under freds- og forsoningsprosesser. Regjeringen legger vekt på å bidra til bedre koordinering mellom humanitære og politiske tiltak og prosesser slik at humanitær bistand ikke blir substitutt for politisk handling, men et supplement.

Norge skal fortsatt bidra aktivt til å sette viktige humanitære spørsmål og menneskerettigheter på dagsorden i Sikkerhetsrådet. Dette gjelder spørsmål som beskyttelse av sivile, flyktninger og internt fordrevne, tilgang til ofrene og sikkerhet for humanitært personell.

Regjeringen vil følge opp Handlingsplanen for menneskerettigheter. Prioriterte grupper for støtte vil være barn, kvinner, menneskerettighetsforkjempere, minoriteter og urfolk. I tillegg vil følgende temaer prioriteres; yringsfrihet, tortur, rasisme, religions- og livssynsfrihet samt økonomiske og sosiale rettigheter.

Støtte til reintegrering av barnesoldater og hjelp til barn i krig vil bli prioritert. Det vil også være aktuelt å gi støtte til arbeidet med å begrense omsetning og bruk av håndvåpen.

Konvensjonen om internasjonalt totalforbud mot antipersonellminer ble undertegnet i desember 1997 og trådte i kraft i mars 1999. Norge har forpliktet seg til å bidra med USD 120 millioner til humanitære minetiltak over en femårsperiode, hvorav USD 20 millioner til mineofre via Røde Kors-systemet. Forpliktelsen innebærer årlige norske bidrag på vel 200 millioner kroner. Minetiltak er i mange situasjoner avgjørende for gjenoppbygging og renormalisering av livsgrunnlaget i samfunn som har vært rammet av krig og konflikt. Minetiltak må sees som en integrert del av humanitær bistand, overgangsbistand og utviklingstiltak. Støtte til minerelaterte tiltak bevilges

således over flere andre budsjettposter inkludert de langsiktige. Det legges for hvert område vekt på styrking av lokal kompetanse med sikte på mest mulig bærekraftige tiltak. Tiltakene omfatter behandling, rehabilitering og reintegrering av mineofre, minerydding, tillitsskapende tiltak, opplysningsarbeid, forebyggende tiltak og støtte til universalisering av Konvensjonen.

Post 70 Naturkatastrofer, kan overføres*Situasjonsbeskrivelse*

De siste årene har flere store naturkatastrofer rammet land i den tredje verden. Behovet for nødhjelp i forbindelse med naturkatastrofer har vært sterkt økende. Posten ble økt med 60 mill. kroner i 2001. Også i 2001 har vi opplevd naturkatastrofer av betydelig omfang, bl.a. jordskjelv i India og El Salvador samt gjentatt tørke på Afrikas Horn og i Afghanistan.

Mål

Målet er å yte rask, effektiv og kvalitativ god humanitær bistand til ofre for naturkatastrofer i ulike deler av verden samt bidra til forebygging av naturkatastrofer. Virkemidler for forebygging er bl.a. værvarslingsanlegg, etterfylling av beredskapslagre, tekniske tiltak for å redusere skader ved flom, tørke, jordskjelv osv., samt oppbygging av katastrofeberedskap for å kunne møte nye katastrofer på en stadig bedre måte.

Rapport 2000

Behovet for humanitær bistand til naturkatastrofer var stort. Tørken på Afrikas Horn og flommen i Mosambik la beslag på betydelige midler. Norge var raskt ute med hjelp til de rammede. Etiopia ble igjen rammet av tørke. 8 millioner trengte akutt nødhjelp. Det ble også gitt betydelige midler i forbindelse med tørken i Afghanistan samt flommen i India.

Det ble lagt økt vekt på støtte til forebyggende arbeid, bl.a. tiltak av beredskapsmessig karakter. For å sikre at FNs kontor for koordinering av humanitær bistand (OCHA) kunne handle raskt og effektivt når store humanitære kriser oppsto bidro Norge med 8,7 mill. kroner til et fond for dette formål som disponeres av OCHA. I tillegg ble det lagt vekt på beredskap og restrukturerings tiltak, inklusive påfylling av beredskapslagre.

Budsjett 2002

På grunn av nye naturkatastrofer som jordskjelv, tørke, flom, eller tropiske stormer vil det fortsatt være stort behov for nødhjelp ved naturkatastrofer i ulike deler av verden. I områder med vedvarende problemer og tilbakevendende naturkatastrofer vil det bli lagt vekt på å støtte tiltak som øker lokal beredskapsevne, samt tiltak av forebyggende karakter. Det vil fortsatt bli holdt nær kontakt med NORAD ved naturkatastrofer, særlig i samarbeidsland.

For 2002 foreslås bevilget 190 mill. kroner.

Post 71 Humanitær bistand og menneskerettigheter, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

En rekke konflikter har ført til et stort antall flyktninger og internt fordrevne med behov for betydelig humanitær hjelp. 22 millioner flyktninger omfattes av UNHCRs programmer. Av disse har 12 millioner krysset en landegrense, og regnes som flyktning i henhold til FNs flyktningekonvensjon. De øvrige er vesentlig internt fordrevne.

Mål

Målet er å gi beskyttelse, yte rask, effektiv og kvalitativ god humanitær bistand til flyktninger og andre som er rammet av nødsituasjoner som følge av krig og konflikter. Målet er videre å bidra til fred, forsoning og demokrati samt fremme menneskerettigheter ved å støtte globalt menneskerettighetsarbeid og tiltak i utviklingsland med en særlig vanskelig menneskerettighetssituasjon. Det er viktig å bidra til økt kunnskap om internasjonal humanitær rett. Det er videre viktig å bidra til å integrere rettigheter og beskyttelse i den humanitære bistand, herunder også kjønnsdimensjonen og tiltak for å beskytte barn i krig og konflikt i samarbeid med FNs spesialrepresentant for barn i væpnede konflikter.

Rapport 2000

Fordelingen av den norske innsatsen på land reflekterte de største humanitære krisene.

Afrika var et av de viktigste områdene for støtte også i 2000. Støtten gikk særlig til Sentral-Afrika, Sudan, Afrikas Horn, Angola og Sierra Leone. Konflikten i Sierra Leone medførte fortsatt store humanitære behov i Vest-Afrika. Likeledes var de humanitære behov i Sentral Afrika fortsatt

meget store. Bistanden til Den demokratiske republikk Kongo ble økt bl.a. ved støtte til implementering av fredsavtalen. I Sudan fortsatte støtten bl.a. til matvarehjelp, rehabilitering og helse i de sørlige delene av landet. I Angola ble det i særlig grad gitt støtte til internt fordrevne, spesielt i form av mat og helsetiltak. Betydelig støtte til beskyttelse og reintegrering av flyktninger og internt fordrevne ble også gitt bl.a. til Afrikas Horn, herunder minetiltak etter krigen mellom Etiopia og Eritrea.

Det ble fortsatt gitt aktiv støtte til humanitære og menneskerettighetstiltak i Midtøsten. Akutte humanitære behov som følge av de nye voldshandlingene høsten 2000 førte til en økning av den norske innsatsen i Det palestinske området. Det ble videre gitt bistand til aktiviteter i regionen som har til hensikt å støtte opp under fredsprosessen, herunder observatørkorpset Temporary International Presence in the city of Hebron (TIPH) og regionale tiltak for konflikthåndtering og forsoning. Støtten primært rettet mot palestinske flyktninger i Sør-Libanon ble videreført. I Irak ble støtten til humanitære tiltak innen bl.a. helse/ernæring, vann/sanitær samt minesektoren videreført.

De humanitære behov i Afghanistan var fortsatt meget store. Antall internflyktninger var økende samtidig som store deler av befolkningen var berørt av tørke. Den humanitære situasjonen i Nord-Korea var fortsatt alvorlig. Det fant sted en markert økning i bistanden til Burma. Den humanitære bistanden til Øst-Timor ble redusert i tråd med omleggingen fra humanitær til langsiktig bistand.

I Latin-Amerika var Colombia klart det viktigste mottakerlandet. Betydelig støtte ble gitt bl.a. for å fremme kontakt mellom partene i konflikten. Det ble gitt tilskudd til FNs spesialutsending for Colombia. Støtten til humanitære tiltak og dialog på Haiti ble videreført. Det ble lagt økt vekt på tilitskapende tiltak mellom Haiti og Den dominikanske Republik.

Norsk ressursbank for demokratibyggning og menneskerettigheter (NORDEM) gjennomførte i 2000 43 oppdrag i 21 land. Oppdragene omfattet bl.a. overvåkning av menneskerettighetssituasjonen, deltakelse i demokratiseringsarbeid eller etterforskning av overgrep samt valgobservasjon og teknisk valgassistanse.

Støtten til menneskerettighetstiltak ble videreført. Det ble bl.a. gitt støtte til organisasjoner som bistår ofre for menneskerettighetsbrudd, informasjons- og opplæringstiltak, støtte til tiltak som styrker ytringsfrihet, dokumentasjon av menneskeret-

tighetsbrudd, urbefolkningstiltak og arbeid mot rasisme.

Menneskerettighetsdialogene med Kina og Tyrkia ble videreført. Arbeidet med næringslivets ansvar i menneskerettighetsspørsmål ble vektlagt.

Budsjett 2002

I Afrika forventes at behovet for nødhjelp vil fortsette i bl.a. Sentral-Afrika, Sudan, Angola, Vest-Afrika og Afrikas Horn. Det vil bli lagt vekt på hurtigvirkende nødhjelps- og rehabiliteringstiltak som kan legge grunnlag for videre gjenoppbygging og bidra til forsoning og utvikling. Dette er ikke minst viktig der fredsavtaler nylig er undertegnet. Det vil også bli lagt vekt på å støtte regionale minetiltak og tiltak for universalisering av minekonvensjonen. Andre potensielt alvorlige konfliktområder i Afrika vil kunne kreve betydelig norsk innsats.

I lys av den vanskelige situasjonen i Midtøsten legges det opp til en betydelig økning i den humanitære innsatsen i regionen. Det forventes økt behov for nødhjelp og styrket innsats til sivil sektor på palestinsk side, samt større behov for tiltak som kan støtte opp om fredsprosessen. Støtten til TIPH foreslås videreført.

I Asia er det særlig situasjonen i Afghanistan og Nord-Korea som vil gis høy prioritet. Norge vil spille en aktiv rolle i det internasjonale koordineringsarbeidet for bistand til Afghanistan og vil i 2002 ha formannskapet i Afghanistan Support Group. Norge vil følge opp sitt engasjement i Nord-Korea blant annet i form av helsetiltak og matvarebistand kanalisert via FN-systemet og det

internasjonale Røde Kors. Det vil legges økt vekt på tiltak som kan støtte opp under en forsoning mellom Nord og Sør-Korea.

Bistanden til Burma videreføres med fortsatt vekt på demokratifremmende tiltak i tillegg til støtte til flyktningehjelp for de burmesiske flyktningene som oppholder seg i Bangladesh og Thailand. Det vil også bli gitt prioritet til menneskerettighetsdialogen med Kina og menneskerettighets tiltak i Tibet.

I Latin-Amerika vil prioritet fortsatt gis til humanitær bistand til internt fordrevne og menneskerettighetstiltak i Colombia. Det omfattende engasjementet i forbindelse med den norske innsatsen i fredsprosessen i landet videreføres. Innsatsen for dialog mellom Haiti og Den dominikanske Republikk videreføres. I arbeidet med et minefritt Mellom-Amerika, vil støtte til bl.a. Nicaragua, Guatemala og Honduras bli prioritert. Menneskerettighetsdialogen med Cuba videreføres.

Regjeringens handlingsplan for menneskerettigheter vil fordre fortsatt høy innsats på menneskerettighetsfeltet. Støtte til styrking av internasjonale mekanismer for etterlevelse av menneskerettigheter videreføres. I land hvor menneskerettighetsbrudd forekommer, vil det bli gitt støtte til tiltak som tar sikte på å øke kunnskapen om menneskerettigheter, styrke det sivile samfunn og gi bistand til ofre for brudd på menneskerettighetene. Styrking av rettsstaten, ytringsfrihet, barns rettigheter, arbeid mot rasisme, religions- og trosfrihet, urbefolkninger og minoriteter vil fortsatt være prioriterte områder.

For 2002 foreslås bevilget 1 076 mill. kroner.

Kap. 164 Fred, forsoning og demokrati

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Fred, forsoning og demokratiltak, <i>kan overføres</i>	64 163	98 000	223 000
71	ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i>	829 879	775 000	855 000
72	Utvikling og nedrustning, <i>kan overføres</i>	1 480	1 700	1 700
	Sum kap 164	895 522	874 700	1 079 700

Post 70 Fred, forsoning og demokratiltak, kan overføres*Situasjonsbeskrivelse*

Krig og væpnet konflikt preger mange fattige land, særlig i Afrika. Et sentralt element ved dagens konflikter er at de har sterke regionale trekk. Selv om de utspiller seg innenfor et lands territorium snarere enn mellom stater, er ofte en rekke stater direkte eller indirekte involvert. Konflikter som i utgangspunktet er begrenset til ett land kan dermed bidra til å svekke stabiliteten i en hel region. Behovet for å komme tidlig inn med tiltak som kan forebygge eller bidra til å løse konflikter er følgelig stort.

Om lag 60 pst. av sakene som behandles i Sikkerhetsråd er knyttet til krig og væpnet konflikt i Afrika. Internasjonal fred og sikkerhet bør i størst mulig grad være trygget av FN og basert på internasjonal forpliktende rett. I en rekke konflikter, særlig i Afrika, ser vi imidlertid at FN og det internasjonale samfunn ikke har vært i stand til å mobilisere tilstrekkelig innsats og ressurser til å forebygge og løse konflikter eller til å planlegge og gjennomføre fredsbevarende operasjoner.

Freds- og forsoningstiltak igangsettes og gjennomføres i ulike sammenhenger og på ulike nivåer. Dyptgående konflikter kan ikke bare løses gjennom fredsprosesser hvor politiske ledere deltar. Ulike dialogtiltak som inkluderer representanter for det sivile samfunn er viktige, enten for å bane vei for fredsprosesser på høyt politisk nivå eller for å supplere disse.

Demokratiet er skjørt i svært mange land. Svake institusjoner gjør at de nye demokratiene er svært sårbare. I mange land er store ressurser påkrevet for å bygge demokratiske institusjoner og øke det generelle kunnskapsnivået om demokrati og menneskerettigheter.

Mål

Målet er å bidra til forebygging og/eller løsning av lokale eller regionale konflikter ved støtte til freds- og forsoningsprosesser på ulike måter eller når forutsetningene ligger til rette for norsk politisk og diplomatisk engasjement bl.a. ved tilrettelegging av dialog mellom partene. Målet er videre å bidra til en prosess mot demokratisk styreform i land hvor demokrati nylig er innført, eller styrke utvikling i demokratisk retning.

Regjeringen vil arbeide for å styrke FNs evne til å planlegge og gjennomføre fredsbevarende operasjoner, samt bidra til at Sikkerhetsrådets

oppmerksomhet rettes mer mot de utfordringene som spesielt det afrikanske kontinent står overfor.

Tiltakene kan bl.a. innrettes mot nasjonal og regional politisk stabilisering, herunder preventivt diplomati, krisehåndtering samt tillitsskape tiltak. Det vil bli lagt vekt på støtte til demobilisering, avvæpning og reintegrering samt deltakelse med sivilt personell i fredsbevarende operasjoner, herunder utlån av sivilt politi.

Rapport 2000

Fredsprosessen i Colombia var fortsatt meget skjør. Den betydelige støtten til tiltak som støtter opp under prosessen ble videreført. Betydelig støtte ble også gitt til tiltak som fremmer dialog i Indonesia. Freds- og forsoningstiltak ble støttet bl.a. i Sør-Afrika, Burundi og Den Sentralafrikanske Republikk. Støtte ble gitt til utlån av sivile politistyrker i fredsbevarende FN-operasjoner og til fredsbevarende aktiviteter bl.a. gjennom FN.

Budsjett 2002

Det legges opp til en betydelig økning i innsatsen. Dette vil i stor grad være knyttet til FNs arbeid for fred og forsoning, spesielt i tilknytning til FNs fredsbevarende operasjoner. I lys av den opptrappe konflikten i Midtøsten legges det opp til en styrking av den norske innsatsen knyttet til den politiske utviklingen i regionen.

Som ledd i det norske engasjementet i fredsprosessen foreslås det å gi 5 mill. kroner i støtte til byggingen av Yitzhak Rabin Center som skal videreføre Rabins ideer om et historisk kompromiss med palestinerne og forsoning internt i Israel. Støtten til sekondering av sivilt politi til TIPH-styrken videreføres.

Støtte til demokratisk utvikling og fred i bl.a., land i Afrika, Colombia, Karibien, Sri Lanka og andre land i Asia videreføres.

For 2002 foreslås bevilget 223 mill. kroner.

Post 71 ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land, kan overføres*Situasjonsbeskrivelse*

Konflikten på Balkan medfører betydelig fare for destabilisering i regionen. Flere land i regionen er påført store materielle og menneskelig tap. Assistanse til Kosovo og nabolandene har vært betydelig. Bistanden har vært rettet inn mot å dekke umiddelbare humanitære behov, bygge opp bære-

kraftige institusjoner og sikre den skjøre stabiliteten i området. I 2001 er fokus i økende grad overført til demokratiltak, og tiltak av mer langsiktig karakter.

Selv om krigene i Kroatia og Bosnia-Hercegovina ligger lenger tilbake i tid, gjenstår store oppgaver. Bistanden var i 2001 spesielt rettet inn på mer langsiktige tiltak, som kapasitets- og institusjonsbygging, og assistanse på reformområdet. Departementet samarbeidet operasjonelt med NORAD på infrastrukturen, samt innen sosial sektor. Omveltningene i Den Føderale Republiken Jugoslavia (FRJ) åpnet for at omfattende og målrettet støtte til opposisjonskreftene kunne vike plass for bistand som støtter myndighetenes bestrebelser på politisk, sosial og økonomisk reform. FRJ ble i 2001 medlem av Stabilitetspakten for Sørøst-Europa.

Rammeverket for assistansen til Sørøst-Europa regionen i 2001 var Stabilitetspakten. Fra norsk side ble det lagt stor vekt på å benytte mekanismene innen Stabilitetspakten for konsultasjon med europeiske institusjoner, andre giveland og mottakerlandene om utforming av assistansen. I tråd med enigheten innen Stabilitetspakten har man fra norsk side i 2001 lagt økt vekt på regionale tiltak. Det er viktig å opprettholde en sterk profil i Balkan-regionen. Selv om det for tiden ikke er noen akutt humanitær krise i regionen, er det en rekke store humanitære utfordringer som fortsatt gjenstår. Det er bl.a. fortsatt et meget stort antall flyktninger og internt fordrevne som har behov for humanitær bistand. Konfliktutbrudd (jfr. Makedonia) bidrar til ytterligere humanitære utfordringer. Det gjenstår imidlertid mange utfordringer for å sikre fred og stabilitet gjennom utvikling og konsolidering av demokrati, pluralisme, økonomisk vekst og velferd. Norge har med gode resultater deltatt i arbeidet på Balkan i en årrekke. Det ansvar Norge har tatt på seg gjennom medlemskap i FNs sikkerhetsråd, lederskap for KFOR, samt formannskap for Stabilitetspaktens arbeidsbord III, understreker betydningen av at Norge opprettholder en sterk og troverdig innsats.

Konflikten i Tsjetsjenia er årsak til en meget vanskelig humanitær situasjon i Nord-Kaukasus, både inne i provinsen og i naborepublikkene Dagestan og Ingusjetia. Nødhjelpsoperasjonene er vanskelige som en følge av store sikkerhetsrisiko og dårlig infrastruktur. Republikkene i Sør-Kaukasus og Sentral-Asia er i en labil økonomisk situasjon, og de humanitære utfordringer er store. De etniske og politiske konfliktene i Sør-Kaukasus har ført til mange internt fordrevne.

Mål

De viktigste målsettinger er:

- å yte rask og effektiv humanitær bistand
- å styrke freds- og demokratiseringsprosessene
- utvikling av rettsstaten og reformer i sikkerhetssektoren
- å bidra til bekjempelse av organisert kriminalitet
- å bidra til gjenoppbygging og reform
- å styrke den regionale dimensjonen i bistanden

Stabilitetspakten vil fortsatt være en viktig ramme for assistansen, slik at koordinering er sikret, og mottakerlandene forpliktes til å gjennomføre reformprogrammer og tiltak som vil sikre fred og stabilitet i regionen. Det legges særlig vekt på at nasjonale myndigheter oppfyller sine forpliktelser og i praksis viser vilje til samarbeid. Videre assistanse fra det internasjonale samfunn bør styrke institusjoner og øke myndighetenes kapasitet til selv å ta ansvar for forsoning og gjenoppbygging.

Det vil være særlig viktig å styrke den regionale økonomiske utvikling. Fokus bør dreies over til mer langsiktige tiltak, men de gjenværende humanitære behov bør også møtes. Dette gjelder framfor alt FRJ (Serbia og Montenegro), Bosnia-Hercegovina, Kroatia og ikke minst Makedonia.

Rapport 2000

Den norske bistanden til Sørøst-Europa i 2000 ble i stor grad påvirket av ettervirkningene av Kosovo-krisen og den politiske utviklingen i Kroatia og Jugoslavia. Behovet for humanitær assistanse gikk ned sammenlignet med forutgående år, og arbeidet med å endre fokus til mer langsiktig kapasitets- og institusjonsbyggende tiltak skjøt fart. Det ble også gitt nødvendig bistand til flyktninger og internt fordrevne i regionen, gjenoppbygging av ødelagt infrastruktur, rehabilitering av boliger, minerydding, samt støtte til media og demokratiltak. Prosjekter som bidrar til næringsutvikling ble videreført. Norsk personell ble sekondert for å utføre viktige oppgaver innen overvåkning, kontroll- og beskyttelsesaktiviteter i hele regionen. Minoritetsreturen mellom Jugoslavia-Kroatia-Bosnia kom for alvor i gang i 2000. Dette medførte et behov for å opprettholde et visst nivå på støtten til returfremmende tiltak som boligrehabilitering, sysselsettingstiltak og retts hjelp.

Både FN-organisasjoner, det Internasjonale Røde Kors-systemet og norske frivillige organisa-

sjoner ble brukt som kanal for nødhjelpstiltak overfor flyktninger og internt fordrevne i Nord-Kaukasus i forbindelse med konflikten i Tsjetsjenia. Tiltak i Sør-Kaukasus og Sentral-Asia ble videreført i 2000 og var i hovedsak rettet mot utsatte grupper for å dekke primærbehov som mat, klær, husly og helse. Støtte til demokratiseringsprosesser og MR-tiltak ble bl.a. gjennomført i regi av OSSE.

Budsjett 2002

Det tas sikte på å videreføre sterk norsk støtte til de viktige reform- og utviklingsprosesser som finner sted i Sørøst-Europa-regionen. Stabilitetspakten for Sørøst-Europa vil bli aktivt benyttet som rammeverk for bistanden. Dreiningen fra humanitært til mer langsiktig arbeid vil bli videreført, bl.a. i samarbeid med NORAD. Vektleggingen av ulike former for demokratistøtte vil bli tydeligere. Kortsiktig, humanitær hjelp vil være begrenset til de områder hvor behovet for slik bistand fortsatt er til stede. Fra norsk side vil det bli lagt vekt på behovet for å bidra til politiske og økonomiske reformer i Sørøst-Europa samtidig som man aktivt vil søke å motvirke bistandsavhengighet. Humanitær hjelp vil også bli rettet inn mot ofrene for Tsjetsjenia-konflikten, som ventes å skape behov

for bistand også i 2002. For øvrige områder (Sør-Kaukasus, Sentral-Asia) er det fortsatt store udekede humanitære behov. Det tas også sikte på å øke andelen av demokrati- og MR-fremmende tiltak samt mer langsiktige prosjekter innen kapasitetsbygging og infrastruktur.

For 2002 foreslås bevilget 855 mill. kroner.

Post 72 Utvikling og nedrustning, kan overføres

Mål

Bidra til oppfølging i forbindelse med arbeidet vedrørende sammenhengen mellom nedrustning og utvikling.

Rapport 2000

Den vesentlige del av bevilgningen bestod av tilskudd til internasjonale organisasjoner i FN-sammenheng. Norge har i flere år vært en betydelig bidragsyter til FNs institutt for nedrustning i Genève (UNIDIR).

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 1,7 mill. kroner.

Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	87 602	93 100	102 100
70	Forskning og høyere utdanning, <i>kan overføres</i>	221 147	239 500	252 500
	Sum kap 165	308 749	332 600	354 600

I de senere år har det både i Norge og internasjonalt blitt stilt stadig strengere krav til kvalitet og resultater innenfor utviklingssamarbeidet og til en mer effektiv bruk av bistandsmidlene. Det er derfor nødvendig å bygge opp kompetanse og kunnskap på norsk side. Over dette kapitlet finansieres evalueringer og andre faglige rådgivningstjenester samt støtte til norsk forskning om utviklingsspørsmål. En betydelig del av midlene under kapitlet går til kompetanseoppbygging i utviklingsland gjennom støtte til forskning og støtte til høyere utdanning for kandidater fra utviklingsland.

Post 01 Driftsutgifter

Situasjonsbeskrivelse

Som et ledd i bestrebelsene på ytterligere kvalitetsmessig forbedring av norsk utviklingssamarbeid og mer effektiv bruk av bistandsmidlene er det nødvendig å bruke faglige rådgivningstjenester for å foreta evalueringer, studier, utredninger m.v. På denne måten blir bistandsforvaltningen tilført nødvendig kunnskap om ulike aspekter ved det pågående utviklingssamarbeidet og om nye innsatsområder og samarbeidsformer.

For å sikre tilgjengeligheten og relevansen av rådgivningstjenester er det inngått rammeavtaler med en rekke norske institusjoner. Slike avtaler er for tiden virksomme med følgende institusjoner: Senter for internasjonalt samarbeid og utvikling under Agderforskning/Høgskolen i Agder, Chr. Michelsens institutt, Statistisk sentralbyrå, Institutt for menneskerettigheter/Universitetet i Oslo, Vegdirektoratet, Norges landbrukshøgskole/Noragric, Fiskeridirektoratet/Havforskningsinstituttet, Norges Fiskerihøgskole, Det Kgl. Selskap for Norges Vel, Sjøfartsdirektoratet, Statens forurensningstilsyn, Norges vassdrags- og energiverk, Oljedirektoratet, Direktoratet for naturforvaltning, Statens kartverk, Statens Teleforvaltning, Lærerutdanningens internasjonale senter/Høgskolen i Oslo, Riksantikvaren, Det norske universitetsutvalg for utviklingsrelatert forskning og utdanning/Universitetsrådet, Statens helsetilsyn, Senter for helse og sosial utvikling og forskningsstiftelsen FAFO. Det er også etablert rammeavtaler med henholdsvis Miljøverndepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Det foretas en løpende vurdering om inngåelse av rammeavtaler med norske fagmiljøer. I tillegg er det inngått årsverksavtaler med enkelte private norske konsulentfirmaer. Faglige konsulenttjenester kjøpes også for enkeltoppdrag, herunder fra konsulentfirmaer i utviklingslandene. Evalueringsoppdragene er så omfattende at de legges ut på internasjonalt anbud.

Regjeringen legger stor vekt på å styrke kunnskapsforvaltningen i Utenriksdepartementet og NORAD. Det er startet et arbeid med å utvikle en effektiv felles kunnskapsbase, hvor også eksterne fagmiljøer trekkes med.

Mål

Bevilgningen skal brukes til kjøp av faglige rådgivningstjenester i forbindelse med evalueringer, studier, utredninger m.v. Bevilgningen vil også bli brukt til kontinuerlig oppfølging av utvalgte norskstøttede tiltak («følgeforskning»).

Rapport 2000

Bevilgningen har hatt stor betydning for arbeidet med omleggingen av utviklingssamarbeidet med enkeltland mot nye innsatsområder som følge av nye landstrategier og endrede politiske prioriteringer på norsk side og endrede rammevilkår i utviklingslandene. Bevilgningen har videre blitt benyttet til utredninger som et ledd i arbeidet med overordnet politikktutforming, herunder også

i samarbeid med OECDs utviklingskomité og andre givere. Bevilgningen har også vært brukt til kvalitetssikring av pågående norskstøttede tiltak. Midler har videre vært benyttet bl.a. til IKT-utvikling med sikte på mer effektiv informasjonsspredning og bedre økonomistyring og til utvikling av internettbaserte kurs i sentrale utviklingspolitiske temaer.

Departementet publiserte ti evalueringsrapporter i 2000, de fleste på engelsk. For omtale av alle rapportene, vises til årsrapporten om Utenriksdepartementets evalueringsvirksomhet. Evalueringene foretatt i 2000 viser blant annet:

Forsknings- og universitetssamarbeidet med institusjoner i utviklingsland (NUFU-programmet), som foregår i regi av Det norske universitets- og høyskolerådet, har ført til god faglig utvikling blant mange forskere fra utviklingsland. NUFU-programmet har økt tilgangen på ressurser og kontakter. Likevel anbefales det å sikre utviklingslandene større medvirkning og skape et mer likeverdig samarbeid. Dette forholdet er tillagt økt vekt i den nye avtalen som i 2001 ble inngått for de kommende fem årene.

Gjennom ordningen med blandede kreditter har norske bedrifter bidratt til å gjennomføre mange gode prosjekter i utviklingsland, og prosjektene har gitt bedriftene nyttig erfaring i de aktuelle landene. Forholdsvis få bedrifter har deltatt i ordningen, og virkningene for næringslivet har totalt vært begrenset. Utviklingslandene har nyttiggjort seg prosjektene i varierende grad, og det har oppstått problemer med enkelte prosjekter som ikke har vært godt nok planlagt. For omtale av videreføring av ordningen, se kap. 161 Næringsutvikling.

Særbevilgningen for miljø har eksistert i stort sett samme form siden 1984, men har likevel ikke tilstrekkelig medvirket til å fremme integrering av miljøhensyn i det øvrige utviklingssamarbeidet. Se forøvrig omtale om den nye budsjettstrukturen i innledningen i budsjettet der omleggingen av særbevilgningen for miljø også er omtalt.

Det var ved årsskiftet under avslutning evalueringer av henholdsvis norske frivillige organisasjoners arbeid de siste fem årene i Nicaragua og virksomheten til det norske menneskerettighetsfondet som ble etablert i 1988. Det var under arbeid en studie av virkningene for utviklingsland ved fjerning av toll og reguleringer ved eksport til industrilandene og en studie av samarbeidet mellom Bretton Woods institusjonene om fattigdomsreduksjon. Det var også startet en evaluering av utviklingssamarbeidet de siste fem årene mellom Bangladesh og Norge. Departementet deltar

videre i evalueringen av FNs spesielle organ for bekjempelse av aidsepidemien (UNAIDS), Verdensbankens initiativ for «Comprehensive Development Framework» (CDF) og en evaluering av internasjonal bistand til grunnutdanning, under ledelse av Nederland.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 102,1 mill. kroner.

Post 70 Forskning og høyere utdanning, kan overføres

Posten omfatter ordninger som i 2001-budsjettet ble budsjettert over kap. 154, post 72.10 og kap. 158, post 70.

Situasjonsbeskrivelse

Forskning og kompetansebygging er avgjørende for at utviklingslandene skal ha mulighet til å ta kontroll over egen utvikling. Det er derfor viktig å bidra til å styrke utviklingslandenes evne til å drive egen forskning og til å nyttiggjøre seg resultatene. Tilsvarende er utvikling av gode institusjoner for høyere utdanning av sentral betydning for forskerrekruttering og forskningsvirksomhet, og som bidrag til generell kompetanseheving i befolkningen. Forskning er også et virkemiddel for å generere kunnskap i Norge om sentrale utviklingsspørsmål og om forhold i de enkelte samarbeidsland.

Strategi for styrking av forskning og høyere utdanning i tilknytning til Norges forhold til utviklingslandene ligger til grunn for norsk satsning på kompetansebygging i utviklingssamarbeidet. Strategien angir hovedprioriteringer og legger vekt på å fremme et mer helhetlig perspektiv på støtte til kunnskapsutvikling i sør. Strategien legger også til rette for samordningen mellom de sentrale aktørene i Norge: Utenriksdepartementet, NORAD, Det norske universitets- og høyskoleråd, Norges forskningsråd samt Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, som har det generelle ansvar for støtte til forskning og utdanning i Norge, inkludert forskning om internasjonale spørsmål.

Mål

Hovedmålet med støtten er å styrke kunnskapsutviklingen i sør og utviklingslandenes evne til å drive forskning, dekke nasjonale undervisningsbehov, skaffe oversikt over egen nasjonal kunns-

skap, styrke tilgangen til internasjonale forskningsbasert kunnskap og anvende kunnskapen i egen utviklingsprosess. Det er også et mål med denne støtten å videreutvikle forskerkompetansen i Norge om utviklingsspørsmål.

Bevilgningen vil bli benyttet på følgende områder:

Forskning i utviklingsland

Det skal gis støtte til regionale forskningsorganisasjoner og nettverksinitiativ i utviklingslandene. Det kan også gis støtte til nasjonale forskningsinitiativ innen satsningsområder for norsk bistand i enkelte samarbeidsland. Støtten skal bidra til å styrke forskningskapasitet og -kompetanse samt formidling av forskningsresultatene. Det skal også gis støtte til tiltak som bidrar til å øke tilgjengeligheten av frie forskningsmidler som forvaltes regionalt eller nasjonalt.

Utdanning og opplæring av kandidater fra utviklingsland

Støtten skal gis til videreutdanning for kandidater fra utviklingsland som et ledd i å styrke kompetansen ved de institusjonene de er ansatt ved. Størstedelen forvaltes gjennom NORADs stipendprogram og benyttes til finansiering av opplæring i Norge. Det skal legges økt vekt på felles kursopplegg med institusjoner i utviklingsland. Utdannings- og opplæringsstøtte skal bidra til økt kunnskap og kompetanse på områder av strategisk betydning for utviklingslandene.

Ettergivelse av gjeld for studenter fra utviklingsland

Etter retningslinjer for Statens lånekasse for utdanning ettergis studiegjeld for studenter fra utviklingsland som reiser hjem etter endt utdanning i Norge. Slik studiegjeld som kan klassifiseres som ODA-bistand belastes bistandsbudsjettet. Det skal arbeides for at flere av de kandidater som har fått sin utdanning i Norge, kan vende hjem og gjøre nytte av sin kompetanse. Dette vil best skje innenfor langsiktige institusjonssamarbeidsavtaler.

Forsknings- og forskningsrettet utdanningssamarbeid

Det skal legges vekt på å fremme langsiktig og likeverdig samarbeid mellom forsknings- og utdanningsinstitusjoner i utviklingsland og i

Norge. Det skal legges økt vekt på at forskersamarbeidet bidrar til varig kompetansebygging og institusjonsutvikling og at tiltakene utformes slik at de sikrer en institusjonell forankring hos samarbeidspartnerne. Innsatsen forvaltes i første rekke gjennom en avtale mellom NORAD og Det norske universitets- og høyskolerådet (NUFU-programmet). I tillegg gis det støtte til samarbeid mellom forskningsinstitutter i Norge og utviklingsland.

Forskning om utviklingsspørsmål

Samarbeidet vil i det alt vesentlige foregå innenfor en rammeavtale med Norges forskningsråd. Hovedsatsningen vil i 2002 bli forskningsprogrammet «Globalisering og marginalisering: Fler- og tverrfaglig forskning om utviklingsveier i sør». Her skal mangfoldet av disipliner og faglige tradisjoner bringes inn i forskningen om globalisering, marginalisering og utvikling. Det vil også bli gitt støtte til andre forskningsprogrammer under Norges forskningsråd, herunder forskning om det multilaterale systemet på utviklingsområdet. Basisbevilgningene til Chr. Michelsens institutt (CMI) og Det nordiske Afrikainstituttet vil bli videreført, og det vil bli lagt økt vekt på å nyttiggjøre seg resultatene av disse instituttenes forskning i Utenriksdepartementets politikkutforming. Det vil bli arbeidet aktivt for å sikre et mer systematisk samarbeid mellom fagdepartementer og andre offentlige instanser om styrking av forskning relatert til globale utfordringer.

Rapport 2000

I 2000 ble støtten til forskning i utviklingsland og regionalt samarbeid i sør, samt opplæring og fors-

kningsrettet utdanning videreført. Det ble lagt vekt på å styrke forsknings- og utdanningssamarbeidet mellom institusjoner i Norge og i utviklingslandene. NUFU-programmets andre fase (1995-2000) ble avsluttet i 2000. Evalueringen viser at programmet har gitt gode resultater. Programmet styrke har ligget i forskernes personlige engasjement og den fleksible måten programmet er organisert på. Det anses som et strategisk virkemiddel for bidrag til forskning og høyere utdanning i utviklingsland og som et viktig bidrag til internasjonaliseringen av norske læresteder og norsk forskning. Evalueringen anbefaler imidlertid å sikre partnerne i samarbeidslandene større reell medvirkning i utviklingen og utvelgelsen av samarbeidstiltakene. Den positive omtalen var et viktig grunnlag for inngåelse av ny femårig avtale i januar 2001.

Samlet sett vurderes resultatene fra støtten til forskning og høyere utdanning i utviklingsland som gode.

Utenriksdepartementet fulgte i 2000 opp sitt sektoransvar knyttet til forskning om utviklingsspørsmål. Størstedelen av bevilgningen ble forvaltet innenfor en rammeavtale med Norges forskningsråd, som også hadde ansvaret for basisbevilgningen til CMI og gjennomføringen av en rekke forskningsprogram, herunder «Globalisering og marginalisering: Fler- og tverrfaglig forskning om utviklingsveier i sør». Programmet har gitt nyttige bidrag til utformingen av en helhetlig norsk sør-politikk, og bidrar samtidig til finansieringen av norske doktorgradsstudenter som arbeider med utviklingsrelaterte spørsmål.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 252,5 mill. kroner.

Kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Ymse tilskudd, <i>kan overføres</i>		40 466	41 554
71	Internasjonale prosesser og konvensjoner m.v., <i>kan overføres</i>	60 000	62 000	62 000
	Sum kap 166	60 000	102 466	103 554

Post 70 Ymse tilskudd, kan overføres

Utenriksdepartementet foreslår at fullmakten til å gi tilskudd til enkelttiltak på inntil 2 mill. kroner videreføres, og at bruk av midler utover dette beløp og inntil 6 mill. kroner, kan treffes av Kongen. Bruk av midler til enkelttiltak utover 6 mill. kroner legges fram for Stortinget, jf. forslag til romertallsvedtak III, pkt. 6. Fullmaktene forutsettes bare brukt når det er ønskelig å bevilge midler raskt til nye tiltak hvor de gitte rammer er for små. Fullmakten forutsettes også brukt til å dekke merbehov som følge av valutakurssvingninger. Fullmakten foreslås gjort gjeldende for alle ODA-godkjente bevilgninger. Tidligere fullmakt om periodisk styrking av administrasjonen i forbindelse med nærmere spesifiserte bistandstiltak ivaretas av forslag til romertallsvedtak III, pkt. 6.

Videre foreslås, jf. romertallsvedtak X, at Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2002 i samråd med Finansdepartementet kan forskuttere norske nødhjelpsleveranser til FN innenfor en ramme på 25 mill. kroner årlig. Utbetaling til FN, samt tilbakebetalt kreditt fra FN, nettoføres denne posten.

For 2002 foreslås bevilget 41,554 mill. kroner.

Post 71 Internasjonale prosesser og konvensjoner m.v., kan overføres

Posten omfatter hovedsakelig deler av tidligere kap. 155, post 70 Tilskudd til miljø- og naturressursforvaltning samt tilskudd til tvisteløsning og internasjonale konferanser finansiert under tidligere kap. 164, post 70 Tilskudd til andre organisasjoner.

Situasjonsbeskrivelse

De fattigste landene er blant de land som har størst fordel av internasjonale rammeverk og multilateralt samarbeid. Blant annet på miljø- og handelssiden foregår det prosesser som har stor betydning for utviklingslandenes videre utvikling. Samtidig kan imidlertid mangel på budsjettmidler gjøre det vanskelig for disse landene å ta tilstrekkelig del i multilaterale prosesser.

Regjeringen vil legge vekt på å bidra til å styrke utviklingslandenes deltakelse i det globale miljøsamarbeidet. I denne sammenheng legges det også vekt på å styrke det regionale og sub-regionale samarbeidet. Det vil også være viktig å styrke koblingene mellom fattigdom, utvikling og miljø. FNs kommisjon for bærekraftig utvikling er

et mellomstatlig forum som skal overvåke gjennomføringen av Agenda 21. Det legges i kommisjonen stor vekt på å utvikle partnerskap med private aktører – både frivillige organisasjoner og næringslivet.

Regjeringen anser det videre som svært viktig at utviklingslandene blir bedre i stand til å utnytte mulighetene ved en stadig mer globalisert verdensøkonomi. Utviklingslandenes aktive deltakelse i WTO-forhandlingene er viktige i denne sammenheng. Med økonomisk støtte bl.a. fra Norge, ble det i 1999 opprettet et rådgivende senter som skal yte juridisk bistand til utviklingsland slik at disse kan få reell tilgang til WTOs tvisteløsningsmekanisme.

Mål

Det skal legges særlig vekt på tiltak som støtter utviklingslandenes deltakelse i det globale og regionale miljøsamarbeidet, herunder deltakelse i FNs toppmøte om bærekraftig utvikling og aktiviteter knyttet til FNs miljøprogram. Det skal videre legges vekt på å støtte strategiske initiativ for å følge opp de globale miljøkonvensjonene samt for å styrke koblingene mellom fattigdom, utvikling og miljø.

Det skal videre gis prioritet til tiltak som bidrar til at utviklingslandene kan ta aktiv del i utformingen og oppfølgingen av internasjonale rammebetingelser på handelsområdet, herunder særlig yte støtte til deltakelse fra MUL-land i WTO-forhandlingene. Bevilgningen skal også brukes til å videreføre støtten til WTOs rådgivende senter.

Også på andre områder enn handel og miljø er det viktig å medvirke til at utviklingsland får være med i beslutningsprosessene. Over denne posten kan det derfor gis støtte til reise- og oppholdsutgifter for deltakere fra lavinntektsland, særlig Norges hovedsamarbeidsland og andre MUL-land, på viktige internasjonale konferanser og møter.

Rapport 2000

I 2000 ble det blant annet støttet opp om viktige internasjonale samarbeidsprosesser knyttet til FNs kommisjon for bærekraftig utvikling og FNs miljøprogram. Det ble også gitt støtte til utviklingslands deltakelse i WTO-forhandlingene og til det rådgivende senter for WTOs regelverk. Støtte ble videre bl.a. gitt til deltakelse fra de fattigste landene i forberedelsene til FNs tredje konferanse om de minst utviklede land som ble

avholdt i 2001 og til utviklingslands deltakelse på andre viktige internasjonale møter.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 62 mill. kroner.

Kap. 167 Flyktningetiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
21	Spesielle driftsutgifter	864 400	857 119	680 500
	Sum kap 167	864 400	857 119	680 500

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningsforslaget består av utgifter som etter OECD/DACs regelverk kan rapporteres som offisiell utviklingshjelp. Etter OECD/DACs retningslinjer kan visse utgifter til opphold av flyktninger i Norge og flyktningers tilbakevending til sine hjemland klassifiseres som offisiell utviklings-

hjelp (ODA). Dette er ordninger som administrativt ligger under Kirke, utdannings- og forskningsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet, men den ODA-godkjente andelen av utgiftene foreslås refundert over bistandsbudsjettet. Budsjettforslaget for 2002 er basert på følgende anslag over ODA-godkjente utgifter:

<i>Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet – språkopplæring</i>		
Grunnskolen	kap. 3221, post 04	46,4 mill. kroner
Voksenopplæring	kap. 3254, post 04	20,1 mill. kroner
<i>Kommunal- og regionaldepartementet – oppholdsutgifter</i>		
Flyktningemottak	kap. 3520, post 04	514,0 mill. kroner
Andel integreringstilskudd	kap. 3521, post 04	62,0 mill. kroner
<i>Kommunal- og regionaldepartementet – tilbakevendingsutgifter</i>		
Individuell tilbakevendingsstøtte	kap. 3521, post 01	10,8 mill. kroner
Transport	kap. 3521, post 03	27,2 mill. kroner

Det vises for øvrig til omtale i de respektive departementers St. prp. nr. 1 for 2002. For 2002 foreslås bevilget 680,5 mill. kroner.

Programkategori 03.30 Multilateral bistand

Utgifter under programkategori 03.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
170	FN-organisasjoner	1 571 868	1 730 500	1 796 000	3,8
171	Multilaterale finansinstitusjoner	761 843	1 091 500	1 006 500	-7,8
172	Gjeldslette	249 320	350 000	350 000	0,0
173	Støtte til prioriterte temaer via multilaterale kanaler	830 790	1 272 000	1 626 000	27,8
Sum kategori 03.30		3 413 822	4 444 000	4 778 500	7,5

Situasjonsbeskrivelse

Programkategorien omfatter den langsiktige multilaterale bistanden. Det kan skilles mellom tre typer tilskudd: generelle bidrag, tematiske bidrag og gjeldslettetiltak.

Mesteparten av bevilgningene under denne programkategorien er generelle bidrag til nærmere angitte multilaterale organisasjoner, jf. redegjørelse under kapittel- og postomtalen nedenfor. Dette betyr at enkelte krav i henhold til normalprosedyren i økonomireglementet hva gjelder krav til bl.a. kunngjøring, søknad og tilsagnsbrev ikke vil være aktuelle. Det enkelte medlemslands kontroll med midlene ivaretas gjennom den revisjonskontroll den enkelte organisasjon er pålagt i henhold til sine vedtatte instruksjer, samt gjennom medlemslandenes deltakelse i de styrende organer.

For øvrig vises til forslag til romertallsvedtak XII der Utenriksdepartementet ber om samtykke til å treffe beslutning om bruk av opptjente rentemidler på tilskudd som er utbetalt fra Norge til multi-bi og samfinansieringsprosjekter etter avtale med den enkelte multilaterale organisasjon.

Forhandlingene om påfyllingen av Verdensbankgruppens konsesjonelle utlånsvindu (IDA) samt Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF) forventes avsluttet innen utgangen av 2001. Det faktiske bevilgningsbehovet under kap. 171 Multi-

laterale finansinstitusjoner for 2002 er usikkert inntil forhandlingsresultatet foreligger. Resultatet av forhandlingene vil bli forelagt Stortinget i 2002.

Mål

De overordnede målene for den delen av bistanden som kanaliseres gjennom det multilaterale systemet er de samme som for den bilaterale bistanden, med hovedvekt på fattigdomsreduksjon og de øvrige internasjonale utviklingsmålene. Disse målene vil derfor også være retningsgivende for Norges engasjement i de multilaterale fora. Valget av multilaterale samarbeidspartnere som Norge ønsker å konsentrere samarbeidet med i utviklingspolitikken, vil derfor først og fremst avhenge av en vurdering av deres rolle og effektivitet i forhold til de internasjonale utviklingsmålene samt norske konsentrasjonsområder og prioriteringer.

Multilaterale organisasjoner har spisskompetanse på områder som er sentrale for utvikling av nasjonale, fattigdomsrettede utviklingsstrategier, og er viktige partnere gjennom rådgivning og konkret utviklingssamarbeid. Også de multilaterale organisasjonene som er sentrale for utviklingssamarbeidet må kunne vise resultater av sitt arbeid på landnivå. Både bilateral og multilateral bistand slutter nå opp om nasjonale strategier for

fattigdomsreduksjon, som også omfatter koordinert innsats innenfor sektorprogrammer og større vekt på synergi og komplementaritet mellom partene. Mye av det arbeidet som nå gjøres for å oppnå mindre fordyrende mellomledd i utviklingssamarbeidet forutsetter at også de multilaterale organisasjonene samordner sin innsats og utnytter sitt potensiale bedre på landnivå.

Det er derfor en overordnet norsk utenriks- og utviklingspolitisk målsetting å bidra til et sterkt og velfungerende multilateralt samarbeid, på alle nivå. Regjeringen har følgelig også som mål å legge et systemperspektiv til grunn i utviklingssamarbeidet med de multilaterale organisasjonene, og søke å påvirke de enkelte organisasjonene i forhold til disse bredere målsettingene og prioriteringene. Regjeringen vil også arbeide for å styrke FN-systemets evne til et samordnet utviklingssamarbeid med de enkelte land.

I tillegg til de mer organisasjonsrettede målsettinger, er det et mål å bidra til internasjonale vedtak som skaper best mulige rammevilkår og normgrunnlag for nasjonal og internasjonal utvikling. Dette følges opp i ulike internasjonale fora som FNs generalforsamling, internasjonale toppmøter og konferanser og organer innenfor det internasjonale finanssystemet, og er ikke nødvendigvis knyttet til bestemte bevilgninger.

De multilaterale organisasjonene har også en sentral rolle i arbeidet med å videreutvikle og skape oppslutning om en bred plattform for etikk og utvikling, som må omfatte staters rolle så vel som næringslivet og det sivile samfunn og være orientert mot både de globale og de nasjonale utfordringene. Både FN-organisasjonene og utviklingsbankene har her viktige roller som Regjeringen ønsker å støtte opp om.

Innenfor ovennevnte hovedramme settes følgende delmål:

- Bidra til å effektivisere multilaterale utviklingsinstitusjoners evne til å følge opp de internasjonale utviklingsmålene, blant annet ved å fremme samarbeid og en best mulig rollefordeling mellom organisasjonene.
- Bidra til å styrke de internasjonale organisasjonenes deltakelse i bistandskoordinering og samordning av multilateral og bilateral bistand på landnivå, herunder oppfølging av FNs felles rammeverk (UNDAF), det såkalte Comprehensive Development Framework (CDF) med vekt på mottakerstyring og større giversamordning og nasjonale, fattigdomsrettede utviklingsstrategier, såkalte PRSP-er.
- Virke for at den enkelte organisasjon i størst mulig grad arbeider i tråd med norsk utviklingspolitikk, inkludert ved å integrere miljøhensyn og kvinneperspektiv, og synliggjøre funksjonshemmede og urfolks særlige interesser og behov i sin virksomhet.
- Medvirke til en effektivisering av den enkelte organisasjon.

For å oppnå ovennevnte målsettinger har man følgende virkemidler:

- Deltakelse i internasjonale fora og i den enkelte organisasjons styrende organer.
- Økning eller reduksjon i tilskuddsnivå i henhold til løpende vurderinger av den enkelte organisasjon og det multilaterale system som helhet.
- Gjennomføre evalueringer, fortrinnsvis sammen med andre land, for å vurdere effektivitet og resultater av organisasjoner eller tiltak.
- Stimulere den enkelte organisasjon til økt innsats på områder som er spesielt prioritert i norsk utviklingspolitikk, gjennom initiativer i de styrende organer og dialog med de andre medlemslandene og sekretariatet i den enkelte organisasjon og/eller ved bruk av øremerkede tilskudd.
- Strategisk bruk av øremerkede midler for å bidra til at de multilaterale organisasjonene bedre kan utnytte sin rolle på landnivå, innenfor sitt mandat, sine komparative fortrinn og de til enhver tid gjeldende styrebeslutninger.

Satsingsområder 2002

Bevilgningen til denne programkategorien ble økt med nesten 27 pst., eller nærmere 900 mill. kroner, fra 2000 til 2001. Noenlunde lik fordeling mellom bilateral og multilateral bistand har lenge vært en uttalt norsk utviklingspolitisk målsetting. Den multilaterale andelen har imidlertid gått ned gjennom mange år. I 2000 utgjorde den rene multilaterale bistanden 26 pst. Regjeringen snudde denne trenden i budsjettforslaget for 2001 ved en sterk økning i de generelle bidrag til flere organisasjoner. Disse bidragene videreføres og økes noe i budsjettforslaget for 2002, samtidig som hoveddelen av budsjettøkningen også på det multilaterale området rettes inn mot de tematiske hovedprioriteringene. Regjeringen ønsker videre å bidra til et sterkt og effektivt multilateralt system som en forutsetning for helhet og sammenheng innenfor utvikling på global basis. De multilaterale organisasjonene, innbefattet utviklings-

bankene, er mer samstemte enn noensinne når det gjelder utviklingspolitiske prioriteringer, med fattigdomsreduksjon som overordnet målsetting. Dette er positivt, men har samtidig økt behovet for samordning og en klarere arbeidsdeling, for eksempel mellom UNDP og Verdensbanken.

Regjeringen ønsker å bidra til å styrke de koordinerings- og samarbeidsmekanismer som er under utvikling med sikte på å sikre mottakerstyrt samordning av bistanden på landnivå. Dette vil også stille større krav til sammenheng og samordning i det vi gjør bilateralt og multilateralt på landnivå, ikke minst i forhold til behovet for å unngå å overvelde mottakskapasiteten i våre samarbeidsland. Regjeringen ønsker gjennom strategisk bruk av økte bevilgninger å bidra til å styrke flere organisasjoner innen FN-systemet som lenge har vært underfinansiert, og som har gjennomført eller er i ferd med å gjennomføre effektiviseringstiltak og reformer. Det mest framstående eksempelet er UNDP. Det er viktig at FN-organisasjonene settes i stand til å utnytte sine komparative fortrinn i utviklingssammenheng, ikke minst når det gjelder den enestående legitimiteten de har i forhold til utviklingslandene. For UNDP gjelder dette bl. a. muligheten for å kunne fungere som samordningsinstans og bindeledd på landnivå. Regjeringen ønsker videre å bidra til utviklingen og utformingen av nye samarbeidsmønstre og allianser mellom det multilaterale systemet, frivillige organisasjoner og næringslivet med sikte på å mobilisere tilleggsressurser til utviklings-samarbeidet. GAVI er ett eksempel på slike nyskapende allianser som skaper store muligheter samtidig som de reiser en rekke utfordringer når det gjelder styring og samordning. En hovedutfordring for Norges deltakelse i GAVI vil være å bidra til å sikre at den økte vaksineinnsatsen rettet mot barn integreres i og understøtter oppbyggingen av levedyktige primærhelsetjenester på landnivå.

Regjeringen ser også på de multilaterale organisasjonene som hovedkanaler for økt satsing på prioriterte felt som hiv/aids, vaksiner og gjeldslette. Fellesnevneren for disse og andre tematiske satsningsområder er den rolle de spiller for fattigdomsreduksjon.

Fattigdomsbekjempelse ligger også til grunn for Regjeringens fortsatt sterke satsing på utdanning i det multilaterale utviklingssamarbeidet. Norge har, sammen med UNICEF, vært en hovedaktør vedrørende fremme av utdanning av jenter. Utdanning av jenter og kvinner viser seg å være en av de beste investeringer man kan foreta for å fremme utvikling. Positive effekter viser seg både

med hensyn til ernæringsstatus, befolkningstilvekst og barns overlevelse og helse.

Den økte multilaterale satsningen har også sammenheng med oppfølgingen av strategien for støtte til næringsutvikling i Sør med sikte på å bistå utviklingslandene til bedre å utnytte de mulighetene som liberaliseringen av internasjonal handel og kapitalmarkeder gir. I denne sammenheng vil Regjeringen engasjere seg aktivt i oppfølgingen av FNs tredje MUL-konferanse som fant sted i mai 2001.

Regjeringen vil utnytte FN-konferansen om finansiering av utvikling i Mexico våren 2002 til å fremme forslag om å se ulike utviklingstiltak og rammebetingelser for utvikling i sammenheng. I denne konferansen vil også de multilaterale finansinstitusjonene stå sentralt. Flere av de forslag som i denne forbindelse er presentert av det uavhengige ekspertpanelet som ble nedsatt av FNs generalsekretær og ledet av Mexicos tidligere president Zedillo, berører spørsmål knyttet til det globale økonomiske systemet og global styring. Disse spørsmål samt gjeldslette har stått sentralt i de kravene finansinstitusjonene er møtt med av det sivile samfunn gjennom de siste årene. Regjeringen vil bidra til styrket dialog og kommunikasjon om disse utfordringene i forberedelsene fram til Mexico-konferansen og i oppfølgingen av denne. Særlig vekt vil legges på å styrke gjennomslagskraften for utviklingslandenes interesser.

Utviklingslandenes gjeldssituasjon utgjør en sentral del av rammebetingelsene for utvikling. Bevilgningen til gjeldsspørsmål vil bli videreført på et høyt nivå og Norge vil fortsatt være en pådriver på dette området internasjonalt. Utviklingsbankene står også for en meget stor andel av ressursoverføringen til de fattigste landene. Forhandlingene om påfyllingen av Verdensbankens fond for de fattigste landene (IDA) og Det afrikanske utviklingsfond (AfDF) skal etter planen fullføres i løpet av 2001. Regjeringen vil i forhandlingene arbeide for at det gis prioritet til de fattigste landene og at påfyllingene blir betydelige.

På samme måte som på bilateral side vil man satse på å velge ut noen hovedpartnere blant FN-organisasjonene, der det legges vekt på bred dialog og samarbeid, både med penger, faglige innspill og oppfølging. Regjeringen foreslår at ILO, UNAIDS, UNDP, UNFPA, UNICEF, WFP, og WHO i første rekke forstås som slike organisasjoner for konsentrert satsing fra et utviklingspolitisk ståsted. For hver av disse organisasjonene vil det utarbeides strategier i nært samarbeid med forskningsmiljøer, frivillige organisasjoner og andre eksterne kompetansemiljøer. Stortinget vil

bli holdt orientert om dette arbeidet gjennom budsjettproposisjonen og utviklingsministerens årlige redegjørelse.

I tillegg vil det også for det multilaterale system satses på utvalgte tema. Temasatsingene er komplementære til de generelle bidrag og finnes på et nytt kapittel 173. Dette kapitlet omfatter både det tidligere multi-bi kapitlet (kap. 165) og enkelte temasatsinger gitt som generelle bidrag på kap. 171. I tillegg vil satsningen på økt bruk av multilaterale flergiverfond (tidligere kap. 161, post 70.55) bli videreført under temasatsningene på det nye kap. 173. I tråd med dette innebærer omleggingen videre at man har til hensikt å gå over fra relativt mange multi-bi tiltak tidligere finansiert fra kap. 165 til færre og større temasat-

singer, gjerne med flere givere, på det nye kap. 173.

Tiltak vil imidlertid kunne finansieres over det nye kapitlet også i tilknytning til organisasjonenes virksomhet på land- eller regionalnivå. Dette forutsetter en klart strategisk begrunnelse i forhold til både geografisk og tematisk vinkling. Regjeringen vil her legge vekt på at de multilaterale og de bilaterale ordningene i størst mulig grad støtter opp under hverandre. Dette innebærer bl. a. at norsk øremerket bistand gjennom multilaterale organisasjoner på landnivå må støtte opp under såvel vedtak i de respektive styrende organer og norsk strategi overfor den enkelte organisasjon som prioriteringer i det bilaterale utviklingssamarbeidet.

Kap. 170 FN-organisasjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	589 000	668 000	708 000
71	FNs befolkningsprogram (UNFPA)	200 000	220 000	227 000
72	FNs barnefond (UNICEF)	280 000	310 000	320 000
73	Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	189 212	215 000	220 000
74	FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR)	170 000	170 000	170 000
75	FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA)	100 000	100 000	100 000
78	Bidrag andre FN-organisasjoner	43 656	47 500	51 000
	Sum kap 170	1 571 868	1 730 500	1 796 000

Under dette kapitlet dekkes generelle bidrag til FN-organisasjoner. Med unntak av de pliktige bidrag på post 78 er alle bidragene frivillige.

Post 70 FNs utviklingsprogram (UNDP)

Situasjonsbeskrivelse

UNDPs hovedoppgave er å ivareta FNs utviklingsaktiviteter i de mer enn 130 land der UNDP er representert. UNDP er FN-systemets viktigste operasjonelle arm i det enkelte land. I tillegg til bistandfunksjonen har UNDP en sentral rolle som forvalter av FN-systemets helhetlige representasjon på landnivå. UNDPs viktigste mandat er å

styrke utviklingslandenes evne til å fremme egen utvikling gjennom utvikling av kompetanse og kapasitet til planlegging og gjennomføring av egne utviklingsprogrammer. Det legges særlig vekt på godt styresett. I 2000 utgjorde slike tiltak over halvparten av UNDPs programvirksomhet. I 2000 startet UNDP desentraliseringen av den utviklingspolitiske avdeling, og enheten for godt styresett ble lagt til Norge.

For å ivareta organisasjonens fattigdomsorientering er det satt som mål at 60 pst. av landprogrammidlene skal gå til de minst utviklede land, og 88 pst. til lavinntektsland. Dette vil i praksis si at Afrika er tillagt stor vekt.

Norge bidrar med om lag 10 pst. av organisasjonens generelle ressurser og er i 2001 UNDPs 3. største giver. Dette gir mulighet for innflytelse, særlig gjennom samarbeid med de andre nordiske land, som også gir betydelige bidrag til organisasjonen.

FNs kapitalutviklingsfond (UNCDF), som er underlagt UNDP, har som formål å øke tilgangen på kapital på gavevilkår for investeringer i mindre prosjekter. Det legges særlig vekt på de fattigste gruppene i utviklingsland, spesielt i Afrika, der 70 pst. av UNCDFs virksomhet foregår. Organisasjonen arbeider med mikrofinans, lokale utviklingsfond og miljøtiltak, og kvinner er en uttalt målgruppe.

FNs utviklingsfond for kvinner (UNIFEM) har som formål å bidra til å fremme kvinners stilling på det økonomiske og politiske området og på annen måte bidra til likestilling. Økonomi, menneskerettigheter, vold og konflikt er prioriterte områder. UNIFEM har en spesielt viktig rolle som pådriver og katalysator innen FN-systemet og i forhold til mottakerland.

Mål

UNDPs mandat sammenfaller med norske bistandsmål. Regjeringen vil søke å videreutvikle organisasjonens rolle innenfor godt styresett og demokratiseringsprosessene i aktuelle land. Godt styresett er en forutsetning for å få til effektiv fattigdomsbekjemping. Regjeringen vil dessuten arbeide for at UNDP gjennomfører sitt mandat om forebygging av krise og konflikt, og til å støtte land i overgangen fra nødhjelp til langsiktig utvikling. Ett av fire programland befinner seg nå i ulike stadier av krise/konflikt/postkonflikt. UNDP har en sentral rolle i å fremme bedre samordning og integrering av FNs bistandsinnsats, særlig i forbindelse med opprettelsen av FNs utviklingsgruppe (UNDG) på hovedkvarternivå, og FNs utviklingsrammeverk (UNDAF) på landnivå.

UNDP vil dessuten ha en sentral rolle i oppfølging av de internasjonale utviklingsmålene og resultatene av en samordnet utviklingsinnsats i hvert land. Regjeringen vil støtte opp om denne rollen.

Rapport 2000

UNDPs administrator har fortsatt reformprosessen UNDP i 2000. Ministermøtet i UNDP i september 2000 ga full politisk tilslutning til reformprosessen. Reformene innebærer et sterkere fokus på UNDPs kjerneoppgaver; fattigdomsre-

duksjon, godt styresett og konfliktforebygging. Det legges større vekt på rådgiverrollen og koordinering av FNs utviklingsaktiviteter på landnivå. Reformene har medført en betydelig forflytning av personell fra hovedkvarter til landnivå, bl.a. ved at arbeidet innen godt styresett er lagt ut til regionkontorene, med en utviklingsenhet i Oslo.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget til sammen 708 mill. kroner, fordelt med 678 mill. kroner på UNDP og 30 mill. kroner på UNCDF.

Post 71 FNs befolkningsfond (UNFPA)

Situasjonsbeskrivelse

FNs befolkningsfond (UNFPA) var en hovedaktør under Konferansen om befolkning og utvikling i Kairo (ICPD) i 1994. Oppfølgingskonferansen i 1999 (ICPD+5) bekreftet målsettingen om at befolkningsspørsmål må sees i en bredere utviklingssammenheng. Forbedring av helsetiltak for menneskelig reproduksjon er et viktig virkemiddel. Reproductive helseprogrammer omfatter, utover familieplanlegging, alle tjenester knyttet til graviditet og fødsel, kontroll med seksuelt overførte sykdommer – særlig hiv/aids – og andre sykdommer knyttet til menneskelig reproduksjon.

UNFPA konsentrerer seg om tre hovedoppgaver: Utvikling av helsetilbud innenfor reproduktiv helse, inklusive familieplanlegging, støtte til nasjonale utviklings- og befolkningsstrategier og kunnskaps- og informasjonsformidling.

Mål

UNFPAs mandat samsvarer med norske målsettinger innen helse og sosial sektor. Regjeringen vil støtte opp under UNFPAs pådriverrolle i oppfølgingen av Kairo-konferansen, med særlig vektlegging av reproduktiv helse, som redusert mødredødelighet. Regjeringen vil også støtte UNFPAs arbeid innen hiv/aids. Videre er det en målsetting å øke ressurstilgangen til Afrika.

Rapport 2000

UNFPAs dagsorden ble også i 2000 preget av oppfølging av Generalforsamlingens spesialsesjon om femårsgjennomgangen for konferansen om befolkning og utvikling (ICPD+5). Konferansen og påfølgende arrangementer førte til økt opp-

merksomhet omkring UNFPAs arbeidsoppgaver. Fondet har i 2000 vektlagt arbeidet for å redusere mødredødeligheten, for å utvide og utbedre tilbudet om reproduktive helsetjenester for ungdom, økt innsats mot hiv/aids og bedre koordinering og ansvarsfordeling for oppfølgingen innenfor FN-systemet. Norge er medlem av UNFPAs styre i 2000-2002.

2000 var også preget av lederskifte i UNFPA. Ny leder for fondet er Thouraya Ahmed Obaid fra Saudi-Arabia.

UNFPA samarbeider nært med flere sentrale frivillige organisasjoner på befolkningsområdet. I 2000, som i tidligere år, videreformidlet UNFPA deler av det norske bidraget (4,1 mill. kroner) til støtte for arbeidet i Befolkningsrådet (Population Council), IUSSP (forskernettverk), og ICOMP (rådgivning om programutvikling på reproduktiv helse).

Budsjett 2002

For år 2002 foreslås bevilget 227 mill. kroner.

Post 72 FNs barnefond (UNICEF)

Situasjonsbeskrivelse

UNICEF har som mandat å fremme barns rettigheter, særlig å forbedre barns levekår i utviklingsland. Fondets virksomhet er konsentrert om forbedring av helse for mor og barn, utdanning og beskyttelse av barn i spesielt vanskelige situasjoner. Dette gjelder bl.a. barn rammet av hiv/aids og væpnet konflikt. UNICEF har også en sentral rolle i å fremme Konvensjonen om barns rettigheter.

UNICEF er feltorientert og har landprogrammer i om lag 150 land. Over 40 pst. av organisasjonens generelle ressurser går til Afrika sør for Sahara.

UNICEFs virksomhet finansieres gjennom frivillige bidrag fra giverland, fra privat næringsliv og fra et stort antall frivillige organisasjoner. Statlige bidrag utgjør om lag to tredeler av UNICEFs samlede inntekter. Norge er nest største giver til UNICEF.

Mål

UNICEFs mandat er i samsvar med sentrale norske utviklingspolitiske mål på den sosiale sektor, spesielt i forhold til målgruppen kvinner og barn. UNICEF er meget sentral for å følge opp den norske strategien for bistand til barn i utviklingsland.

Regjeringen legger vekt på at UNICEFs nødhjelp og utviklingsvirksomhet er basert på rettigheter i Barnekonvensjonen og at UNICEF prioriterer innsatsen i Afrika og i de fattigste landene. Fra nordisk side har en fått gjennomslag for at en skal arbeide for en omfordeling innen år 2010 slik at 50 pst. av UNICEFs generelle ressurser skal gå til Afrika sør for Sahara, og 60 pst. til MUL-land.

Norge vil være medlem av UNICEFs styre i 2002.

Rapport 2000

Arbeidet i styret i 2000 var i stor grad preget av forberedelser til FNs planlagte spesialsesjon om barn i 2001. Fra norsk side arbeidet man for å prioritere barn med størst behov, og særlig se på utfordringene i tilknytning til barnearbeid og hiv/aids-epidemien.

UNICEF er en aktiv medspiller for å gjennomføre tiltak for bedre koordinering mellom FN-organisasjoner, spesielt på landnivå. UNICEF har i mange land ledet FN-systemets samarbeid på hiv/aids. Norge har gjennom flere år vært en aktiv pådriver for å styrke UNICEFs arbeid med grunnutdanning, spesielt jenters utdanning.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget til sammen 320 mill. kroner.

Bevilgningen omfatter også inntektene fra de sivile tjenestepliktiges arbeid ført på Justisdepartementets budsjett, jf. Innst. S. nr. 175 (1985-86).

Post 73 Verdens matvareprogram (WFP), kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Verdens matvareprogram (WFP) arbeider for bedre tilgang til mat for utsatte befolkningsgrupper. Programmet har et todelt mandat : WFP skal yte matvarehjelp til langsiktig økonomisk og sosial utvikling og dekke behovet for mat i forbindelse med kriser. Som en følge av stort behov for nødhjelp de senere årene, har utviklingsaspektet i WFPs arbeid fått relativt mindre oppmerksomhet. I 2000 var Norge den sjette største bidragsyteren til WFPs utviklingsorienterte programmer, med en andel på nesten 8 pst.

Tilskuddet går til WFPs langsiktige utviklingsaktiviteter og til arbeidet som gjøres i overgangen fra krise til mer langsiktig utviklingsarbeid. Støtte

til WFPs nødhjelpsaktiviteter gis under programkategori 03.20.

Norge har ratifisert Matvarehjelpkonvensjonen av 1999. Gjennom denne konvensjonen har Norge en årlig forpliktelse tilsvarende 30 tusen tonn hveteekvivalenter, inklusive transportkostnader. Det norske bidraget kanaliseres via WFP.

Regjeringen har arbeidet for avbinding av bidragene til WFP, og at mest mulig av matvarehjelpen skal kjøpes fra utviklingsland med matvareoverskudd.

Arbeidet med videre avbinding av de norske vareleveransene skjer i takt med internasjonale avtaler og andre lands praksis på området. Regjeringen ser helst at leveransene i større grad gjøres til gjenstand for internasjonal konkurranse. Ved fastsettelse av størrelsen på det norske varebidraget legges avgjørende vekt på WFPs behov og praksis i andre giverland. Avbindingen skjer i samråd med berørte bedrifter. Det tas sikte på å opprettholde totalnivået på støtten til WFP uavhengig av hvor stor andel norske produkter som benyttes.

Mål

WFP anses som en god kanal for å fremme norske bistandsmål når det gjelder sosial og økonomisk utvikling, samt humanitær innsats. Stadig mer av programmets utviklingsressurser blir brukt til å støtte sosiale sektorer. Regjeringen vil arbeide for å konsentrere WFPs innsats til de mest sårbare av verdens fattige, slik at disse kan sikres deltakelse i utviklingsprosesser. Regjeringen vil videre oppfordre WFP til å foreta innkjøp av matvarer i utviklingsland med matvareoverskudd.

Rapport 2000

Av i alt om lag 16,2 mrd. kroner til WFP i 2000, gikk 14 pst. til langsiktige utviklingsaktiviteter, mens 86 pst. ble brukt til nødhjelp og flyktningeoperasjoner. I alt om lag 83 millioner fattige fikk hjelp gjennom WFPs operasjoner i 2000.

Norge var i 2000 medlem i WFPs styre. I arbeidet overfor organisasjonen la Norge stor vekt på å styrke fattigdomsprofilen i WFP, med særlig fokus på kvinner og barn og styrking av kvinners involvering i beslutningsprosessene.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 220 mill. kroner.

Post 74 FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Bevilgningen dekker et generelt tilskudd til UNHCRs virksomhet i samsvar med de mandatfestede oppgaver. Mandatet går ut på å gi beskyttelse og assistanse til personer som blir politisk forfulgt og må flykte på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet i en spesiell samfunnsgruppe og å finne varige løsninger på flyktningeproblemet. Arbeidet med disse problemene gis fortsatt høy prioritet, men situasjonen har endret seg betydelig i tiden som har gått siden UNHCR ble opprettet. Nye humanitære problemer har oppstått, og UNHCR er nå engasjert i enkelte "flyktningelignende" situasjoner etter pålegg fra FNs generalsekretær og Generalforsamlingen. Dette gjelder blant annet Høykommissærens arbeid for internt fordrevne personer.

Norge er medlem av UNHCRs eksekutivkomite og deltar aktivt i den faste komiteen som møter 3-4 ganger utenom hovedsesjonen i tillegg til årlige bilaterale konsultasjoner. Særskilte uformelle konsultasjoner om budsjett og mål er også en viktig del av kontakten med UNHCR og giverlandene.

Bare 2 pst. av UNHCRs virksomhet finansieres over FNs regulære budsjett og UNHCR må derfor basere seg på frivillige bidrag. UNHCR har de seneste år merket den generelle givertrettheten blant medlemslandene, og har slitt med manglende finansiering til mange av sine programmer. Nederlenderen Ruud Lubbers overtok som Høykommissær for flyktninger fra år 2001, og igangsatte omfattende restruktureringer for å oppnå samsvar mellom det vedtatte budsjettet og giverlandenes bidrag.

Fra år 2000 har UNHCR fremlagt et enhetlig budsjettdokument for å gjøre de finansielle forhold klarere og mer entydige. Det har vært lagt stor vekt på at omleggingen av budsjettet ikke skal få negative operasjonelle konsekvenser, verken for UNHCRs evne til å nå raskt ut for å ivareta flyktningenes behov for beskyttelse og assistanse under kriser og krig, eller for organisasjonens evne til å følge opp og fullføre sitt engasjement for å finne løsninger på mer langvarige flyktningeproblemer. Det legges vekt på resultatbasert rapportering med en sterk synliggjøring av beskyttelsesfunksjonen.

UNHCR har behov for høy fleksibilitet og bedre forutsigbarhet m.h.t. bidrag. Regjeringen ønsker derfor at Norge opprettholder den fleksibilitet som følger av det faste bidraget. I tillegg vil

Utenriksdepartementet i nær dialog med UNHCR bestemme bidrag knyttet til særskilte regioner og programmer. Det vil bli lagt vekt på UNHCRs beskyttelsesmandat, tiltak for kvinner og barn som utgjør en stor del av flyktningene og arbeid for å styrke synet på flyktningene som en positiv ressurs samt tilnærminger som vil bidra til varige løsninger. I tillegg til det ubundne bidraget vil også bevilgninger på andre budsjettposter bli benyttet til å finansiere enkeltoperasjoner.

For 2002 foreslås bevilget 170 mill. kroner.

Post 75 FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA)

FNs organisasjon for Palestina-flyktninger, UNRWA, arbeider for å bedre de sosiale og økonomiske kår for palestinske flyktninger bosatt i Libanon, Syria, Jordan, Gaza og Vestbredden. UNRWAs virksomhet omfatter støtte til utdanning, helse og sysselsetting, samt nødhjelp og sosialhjelp til spesielt utsatte grupper. I påvente av en løsning på det palestinske flyktningeproblemet ønsker man med disse tiltakene å gjøre flyktningene i stand til å forsørge seg selv i størst mulig utstrekning.

UNRWAs regulære program finansieres i hovedsak av frivillige bidrag fra givere. I 1999 utgjorde disse bidragene USD 287 mill. sammenlignet med USD 243 mill. i 1998.

Siden fredsprosessen i Midtøsten ble innledet i 1993, har flere givere redusert eller sluttet å øke sine bidrag til UNRWA. Sammen med høy befolkningsvekst og inflasjon, har dette ført UNRWA ut i alvorlige økonomiske vanskeligheter. I samme periode har UNRWA slitt med administrative problemer. Norge har i mange år vært en av de betydeligste bidragsyterne til UNRWA.

I lys av urolighetene som startet i slutten av september 2000 lanserte UNRWA to nødhjelpsappler i løpet av høsten. Dette resulterte i en ekstraordinær tildeling fra Norge på 5 mill. kroner. Norge legger stor vekt på arbeidet UNRWA gjør for palestinske flyktninger. Det er fortsatt ønskelig med et betydelig norsk bidrag til UNRWA.

For 2002 foreslås bevilget 100 mill. kroner.

Post 78 Bidrag andre FN-organisasjoner

Posten omfatter ODA-delen av kontingenter til FN-organisasjoner.

I henhold til vedtak i OECDs bistandskomité (DAC) kan 11,5 pst. av de enkelte lands bidrag til FNs regulære budsjett registreres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Den delen av Norges

bidrag til FNs regulære budsjett som ikke registreres som ODA er oppført under programområde 02, kap. 116.

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 15,4 pst. av de enkelte lands bidrag til Den internasjonale arbeidsorganisasjonens (ILO) regulære virksomhet registreres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Den delen av Norges bidrag som ikke kan registreres som ODA bevilges under programområde 02, kap. 116. Det vises ellers til omtale under kap. 173, post 72, hvorfra ILO mottar øremerkede bidrag.

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 100 pst. av de enkelte lands bidrag til FNs organisasjon for industriell utviklingshjelp (UNIDO) regulære budsjett registreres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Norges andel av organisasjonens regulære budsjett er fastsatt til 0,79 pst.

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 52,8 pst. av de enkeltes land bidrag til FNs organisasjon for ernæring og landbruks (FAO) regulære budsjett registreres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Den øvrige delen av bevilgningen er ført opp under programområde 02, kap. 116.

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 75,4 pst. av bidragene til Verdens helseorganisasjons (WHO) regulære budsjett registreres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Den delen av Norges bidrag til det regulære budsjett som ikke registreres som ODA, er oppført under kap. 116.

ODA-andelen av kontingenter til internasjonale organisasjoner som forvaltes av andre departementer foreslås dekket over bistandsbudsjettet i henhold til OECD/DACs retningslinjer.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 51 mill. kroner, fordelt som følger:

- Bistandsandel av Norges regulære bidrag til FN: 7 mill. kroner
- Bistandsandel av Norges regulære bidrag til ILO: 1,9 mill. kroner.
- Bistandsandel av Norges regulære bidrag til UNIDO: 6 mill. kroner.
- Bistandsandel av Norges regulære bidrag til FAO: 9,9 mill. kroner.
- Bistandsandel av Norges regulære bidrag til WHO: 16,8 mill. kroner.
- Refusjon av bistandsandeler av regulære bidrag til internasjonale organisasjoner som forvaltes av andre departementer: 9,4 mill. kroner.

Kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	280 000	561 000	500 000
71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	481 843	530 500	506 500
	Sum kap 171	761 843	1 091 500	1 006 500

Situasjonsbeskrivelse

Utviklingsbankene er den viktigste kanal for ressursoverføringer til de fattigste landene. Det er derfor av stor betydning å påvirke disse institusjonenes politikk og utlånsvirksomhet, og støtte dem politisk og finansielt slik at de kan utføre sine oppgaver best mulig. Bankene, og særlig Verdensbanken, er sentrale i norsk utviklingspolitikk, både som kanal og som dialog- og samarbeidspartnere.

I samsvar med den økende oppmerksomheten som Regjeringen nå gir til regionale utfordringer og tiltak vil det legges større vekt på dialog også med regionalbankene om hvordan de i enda større utstrekning kan dra fordel av sine særtrekk, både som arenaer for samhandling om utviklingspolitikk i regionen, og i utlansprofil og samfinansiering.

Norges generelle bidrag til de multilaterale utviklingsbankene skjer på to måter. For det første er Norge som medlem av institusjonene tildelt en andel av de respektive bankers aksjekapital. Dette kapitalgrunnlaget, som består av en mindre innbetalt del og en betydelig garantidel, gjør det mulig for den enkelte bank å låne inn penger fra de internasjonale kapitalmarkedene på meget gunstige vilkår. Pengene lånes så ut igjen på tilnærmet de samme vilkår til de utviklingsland som kan betjene lån på gunstige markedsvilkår til finansiering av prioriterte utviklingstiltak. Tilbakebetalingstiden kan være opp til 20 år. For å opprettholde ressursoverføringene til låntakerlandene, blir det periodevis foretatt utvidelser av aksjekapitalen.

Den andre formen for tilskudd under dette kapitlet er bidrag til de utviklingsfond som administreres av utviklingsbankene, samt til Internasjonalt fond for jordbruksutvikling (IFAD) og Nordisk utviklingsfond (NDF). Fra bankenes utviklingsfond ytes lån til de fattigste landene som ikke kan betjene selv de gunstige markedsvilkår

rene i utviklingsbankenes ordinære utlåning. Lån fra fondene er rentefrie, men med en mindre administrasjonsavgift, avdragsfrie i ti år og har en samlet tilbakebetalingstid på opptil 40 år. Disse konsesjonelle vilkårene gjør at gaveandelen på fondslånene er beregnet til om lag 70 pst.

Mål

I den løpende oppfølgingen av de norske bidragene til institusjonene arbeider man for at norske prioriteringer blir ivaretatt på en best mulig måte. Generelt arbeider man for å øke institusjonenes effektivitet og kvaliteten på utlånsvirksomheten. Det legges spesiell vekt på å bidra til at utviklingsbankenes fattigdomsorientering styrkes, og at institusjonene integrerer kjønnsrolleperspektiv og miljøhensyn i sin virksomhet. Man arbeider også for at bankene prioriterer utlån til sosiale sektorer både kvantitativt og kvalitativt, særlig når det gjelder helse og utdanning rettet mot fattige befolkningsgrupper, og at dette i større grad en tidligere gjøres gjennom programstøtte istedenfor støtte til enkeltstående prosjekter.

En annen målsetting er å bidra til at utviklingsbankene gjennomfører et effektivt arbeid for utvikling av privat sektor, med særlig vekt på oppbygging av et offentlig institusjonelt rammeverk, et egnet lovverk og en fungerende finanssektor. Finansinstitusjonenes fremme av godt styresett er også et prioritert område. Utviklingsbankenes forhold til og samarbeid med hverandre og med FN-systemet blir likeledes vektlagt. Det er en klar målsetting å få til en mer helhetlig tilnærming til utvikling, hvor nasjonalt eierskap og samordning av giverinnsats står sentralt. En rekke virkemidler blir tatt i bruk for å nå disse målene. Spesielt viktig er de utsendte nordiske representantene i utviklingsbankenes permanente styrer og det nordiske samarbeidet om felles instruksgivning i denne forbindelse. Samfinansiering er et annet viktig virkemiddel, jf. kap. 173. Denne formen for

støtte fokuseres på områder hvor Norge ønsker å styrke bankenes virksomhet. Samtidig gir denne støtteformen erfaring med hvordan beslutninger i styrende organer faktisk settes ut i livet. Andre viktige virkemidler er deltakelse i sentrale forhandlingsprosesser, spesielt om fondspåfyllinger, samt deltakelse i årsmøter og andre møter i institusjonene. Det er et tett samarbeid mellom berørte norske myndigheter for å fremme og sikre en konsekvent og helhetlig norsk politikk overfor institusjonene.

Rapport 2000

Både ved kapitaløkninger i utviklingsbankene og kapitalpåfyllinger i utviklingsfondene slutter medlemslandene seg til flerårige avtaler som fastsetter forpliktelsene i perioden. Resultatene av slike avtaleforhandlinger forelegges Stortinget for godkjenning. I 2000 ble kapitalpåfyllingene i Det asiatiske utviklingsfondet (AsDF), Nordisk Utviklingsfond (NDF) og Internasjonale Fond for Jordbruksutvikling (IFAD) avsluttet.

Post 70 Verdensbanken, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Verdensbankens mål er å bistå låntakerlandene i å bedre levekårene til innbyggerne, og oppnå høyere økonomisk vekst innenfor økologisk forsvarlige rammer. Verdensbankgruppen består av International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) og International Development Association (IDA), som har felles administrasjon, og International Finance Corporation (IFC) og Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA), som har separate administrasjoner og jobber med utvikling av privat sektor. Det internasjonale utviklingsfondet (IDA) er Verdensbankgruppens konsesjonelle utlånsvindu. IDA gir langsiktige, rentefrie lån til de fattigste utviklingslandene, definert som land med brutto nasjonalprodukt per innbygger på under USD 885 (1999). I tillegg kommer enkelte mindre øystater, som har høyere brutto nasjonalprodukt per innbygger, men som har tilgang på lån på IDA-vilkår grunnet manglende kredittverdighet. Samlet er det for tiden 66 land som tilfredsstiller kravene til å få IDA-lån. I tillegg kommer 12 land som kan låne både fra IDA og IBRD.

Verdensbankgruppen er en tung aktør i det internasjonale utviklingssamarbeidet, og dens målsetting og strategier har de senere år klart nærmet seg Norges utviklingspolitiske priorite-

ringer. Banken er den viktigste finansieringskilden for de fattigste landene og spiller en sentral rolle i forhold til spørsmål som gjeld, miljø, utvikling av menneskelige ressurser og fremme av godt styresett, herunder bekjemping av korrupsjon. IDA anses for å være en effektiv kanal for ressurser til de fattigste landene. Samarbeid med IDA er derfor et sentralt element i Norges multilaterale satsning. De nordiske landenes samlede stemmevekt i IDA samsvarer med deres bidrag til fondet og er 6,25 pst. Norges stemmevekt i IDA er 1,42 pst. Norsk andel av aksjekapitalen i IBRD er på 0,72 pst.

Poverty Reduction Strategy Paper (PRSP) er den nasjonale, helhetlige utviklingsstrategi som landets regjering legger til grunn, og som alle aktører skal bidra til å virkeliggjøre. I utviklingsstrategien skal monetære, finanspolitiske, strukturelle og sosiale faktorer integreres, slik at dens fattigdomsreducerende effekt maksimeres. Det er mottagerlandene selv som skal utarbeide strategien, med faglig rådgivning fra den/de aktører landet selv finner å ville trekke inn. Disse fattigdomsstrategiene blir gjenstand for en vurdering av alle utviklingspartnerne, og danner basis for Verdensbanken og IMFs vurderinger som grunnlag for behandling av långivning til de aktuelle land i institusjonenes styrende organer.

Det stilles krav om utarbeidelse av en PRSP før gjennomføringen av gjeldsavskrivningen finner sted under HIPC-mekanismen som en sikkerhet for at de frigjorte ressurser vil bli utnyttet til utviklingsfremmende formål. HIPC er en koordinert gjeldslettemekanisme for de fattigste og mest gjeldstyngede land. Mekanismen omfatter alle typer gjeld og tar utgangspunkt i hvilken gjeldsbyrde som kan sies å være håndterbar for det enkelte land.

Mål

En hovedmålsetting i Norges arbeid med Verdensbanken er å sikre at Verdensbankens organisasjon og virkemåte i størst mulig grad gjør institusjonen rustet til å møte sin hovedoppgave, som er fattigdomsreduksjon. Den styrkede fattigdomsrettingen av bankens arbeid, inkludert satsingen på sosial sektor, er et godt eksempel i så måte. Gjeldslette er et annet eksempel, jf. også omtale under kap. 172. I tillegg til fattigdomsretting og gjeld står hensynet til giverkoordinering, miljø, godt styresett og likestilling sentralt i Norges dialog og samarbeid med banken. Det vil også være et mål å styrke bankens arbeid med og strategiske tilnærming til privat sektor.

Rapport 2000

Verdensbanken ga i 2000 tilsagn om lån for USD 15,3 mrd., hvorav USD 10,9 mrd. var på ordinære markedsvilkår og USD 4,4 mrd. var på konsesjonelle vilkår fra IDA. Arbeidet i 2000 var i sterk grad preget av en utvikling og konsolidering av de nasjonale fattigdomsstrategier, Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP).

I løpet av 2000 har 22 land fått frigitt ressurser til gjeldslette som et ledd i HIPC-prosessen. Av disse landene har fire utviklet sine fullverdige PRSP'er, mens 18 land har presentert midlertidige fattigdomsstrategier, såkalte interim PRSP'er.

Verdensbanken fikk under årsmøtet i Praha høsten 2000 støtte for å innføre et nytt låneinstrument, Poverty Reduction Support Credits (PRSC), som vil være større programlån for å støtte gjennomføringen av de nasjonale fattigdomsstrategiene. PRSC vil utfylle IMF's instrument Poverty Reduction Grant Facility (PRGF).

Budsjett 2002

Forhandlinger om IDA 13 ble påbegynt i 2001 og forventes ferdigstilt innen utgangen av året. Bevilgningsbehovet er vanskelig å anslå presist. Norges bidrag påvirkes av nivået på den samlede påfylling, valutakurs og resultatet av forhandlingene om prioriteringene for IDAs operative virksomhet de kommende år. Norge vil i forhandlingene søke å styrke områder som er høyt prioritert i norsk utenriks- og utviklingspolitikk, bl.a. økonomisk vekst, arbeid med hiv/aids-spørsmål, Afrika sør for Sahara og Verdensbankens rolle i konflikt-situasjoner i fattige land.

For 2002 foreslås bevilget 500 mill. kroner.

**Post 71 Regionale banker og fond,
kan overføres****Innskudd i De regionale utviklingsbanker
(Asiabanken, Afrikabanken, IDB)***Situasjonsbeskrivelse*

De regionale utviklingsbankene har som formål å bidra til økonomisk og sosial utvikling i sine respektive regioner, ved å formidle lån og faglig bistand til langsiktige utviklingsprosjekter. De fattigste utviklingslandene gis lån på konsesjonelle vilkår gjennom bankenes fond. De siste årene har alle regionalbankene vært igjennom viktige endringsprosesser, organisatoriske såvel som på

politikksiden. Bankenes virksomhet er blitt stadig mer innrettet mot fattigdomsbekjempelse, utvikling av menneskelige ressurser og en miljømessig bærekraftig utvikling, i tillegg til økonomisk vekst.

Mål

Målsettingen for norsk deltakelse i bankene er å bidra til at de interne reformprosessene fortsetter. Det vil bli lagt særlig vekt på å følge opp gjennomføringen av nye strategier. Ved å øke fattigdomsorienteringen og bedre likestillingsaspektet, vil man kunne legge grunnlaget for effektive utviklingsinstitusjoner med bredere sosiale mandater. Den afrikanske utviklingsbankens rolle innenfor primærnæringene vil bli fulgt med særlig oppmerksomhet. Det samme gjelder arbeidet med miljøutfordringene og privat sektor i den asiatiske utviklingsbanken samt etikk og utvikling, sosialpolitikk og fordelingsspørsmål i den interamerikanske utviklingsbanken.

I den nordiske koordineringen overfor regionalbankene vektlegges tverrsektorielle utviklingspørsmål. Hensynet til miljø, likestilling, lokal deltakelse, godt styresett og institusjonsbygging må integreres enda bedre i bankenes utlånsvirksomhet. Fra norsk side fortsetter arbeidet for at regionalbankene legger nasjonale fattigdomsstrategier (PRSP'er) til grunn i sitt utviklingssamarbeid, med økt vekt på deltakende prosesser og nasjonalt eierskap samt koordinering med andre aktører.

Rapport 2000

Den asiatiske utviklingsbanken (ADB) ga i 2000 tilsagn om lån for USD 5,8 mrd., hvorav USD 4,3 mrd. var på ordinære markedsvilkår og USD 1,5 mrd. var på konsesjonelle vilkår fra Det asiatiske utviklingsfondet. Utlånet i 2000 var nærmere USD 1 mrd. høyere enn i 1999, noe som først og fremst skyldes økte utlån til India. Forhandlingene om den syvende påfyllingen av Asiafondets kapital ble avsluttet i september 2000. Resultatet av forhandlingene ble en samlet påfylling på om lag USD 5,63 mrd., hvorav nye giverbidrag utgjorde om lag USD 2,9 mrd., tilsvarende 23,4 mrd. kroner. For Norges del resulterte forhandlingene i et totalt norsk bidrag på kr 218 650 669, tilsvarende 0,95 pst. av påfyllingen, som er 0,05 høyere enn Norges andel under de to siste påfyllingene. De senere årene er det satt i verk tiltak for å bedre kvaliteten på prosjektene og dermed øke utviklingseffekten av bankens långivning. Dette arbei-

det ble videreført også under den syvende påfyllingen av Asiafondet ved at man kom til enighet om å etablere et nytt resultatorientert ressursallokeringssystem som belønner land med god politikk med større andel av tilgjengelige midler. Videre ble det vedtatt å opprette en styrekomité etter mønster av Verdensbanken som skal bidra til å kvalitetssikre Asiafondets prosjekter. Asiabanken vedtok en rekke nye strategier i 2000, blant annet en ny privat sektor strategi, mikrofinansstrategi, strategi for bankens landkontorer, samt en handlingsplan for godt styresett.

Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB) ga i 2000 totalt (både banken og fondet) tilsagn om lån for USD 1,8 mrd., hvorav USD 0,9 mrd. var på konsesjonelle vilkår fra Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF). Det samlede utlånsnivå i 1999 var på USD 1,6 mrd. I februar 1999 ble bankens nye mål godkjent. Ifølge disse skal fattigdomsreduksjon være bankens hovedmål. Arbeidet i 2000 med å operasjonalisere hovedmålet fokuserte på områder som utvikling av landbruk, godt styresett, fremme av regionalt samarbeid, likestilling og miljø. Videre ble en omfattende samarbeidsavtale med Verdensbanken undertegnet i mars. Med utgangspunkt i bankens nye mål startet arbeidet i januar 2000 med å reorganisere banken. Siktemålet med prosessen er en organisasjon preget av redusert byråkrati, økt effektivitet, større delegering av ansvar og en sterkere kunnskapsbase. Forøvrig var bankens arbeid også preget av urolighetene i Elfenbenskysten. Dette medførte lavere aktivitet enn planlagt.

Den interamerikanske utviklingsbanken (IDB) ga i 2000 totalt tilsagn om lån for nærmere USD 5,3 mrd., et betydelig lavere nivå enn i 1999 (9,5 mrd). Imidlertid var lånevolumet i 1999 ekstra høyt på grunn av IDBs bidrag til kortsiktige stabiliserings tiltak i forbindelse med finanskrisen som rammet regionen i 1998-1999. Banken vedtok ingen nye omfattende strategier i 2000, men arbeidet med bankens fremtidsstrategi vil bli ført videre. I denne sammenheng har en fra nordisk side arbeidet for å gjøre fattigdomsreduksjon til bankens overordnede mål. Banken fortsatte sitt normative arbeid på en rekke utradisjonelle bankområder, så som etikk og utvikling, økt innsats i fredsprosesser og postkonfliktsituasjoner, samt styrking av det sivile samfunn. I 1999 startet drøftinger om hvordan banken skulle forholde seg til det utvidede gjeldsinitiativet (HIPC), der fire land i regionen kvalifiserer til støtte. Prosessen ble avsluttet i 2000 og man kom til enighet om en finansieringsplan for HIPC. Norge fikk innvilget sin søknad om medlemskap i Inter-Ameri-

can Investment Corporation (IIC) i 2000. IIC er en selvstendig søsterorganisasjon av IDB med det formål å fremme privat sektors rolle i utviklingsprosessen ved å tilby finansiering og rådgivning til små og mellomstore bedrifter i regionen. Forslag om at Norge tiltrer avtale om medlemskap IIC ble lagt fram for Stortinget i 2001.

Innskudd i Det internasjonale fond for jordbruksutvikling (IFAD)

IFAD lånefinansierer prosjekter på konsesjonelle vilkår med sikte på å redusere fattigdommen og øke matvareproduksjonen i utviklingsland. IFAD regnes for å være en organisasjon som på en effektiv måte bidrar til fattigdomsreduksjon. Mer enn en tredjedel av IFADs regulære midler har gått til Afrika sør for Sahara. Det har siden starten vært forutsatt at IFAD i hovedsak skulle basere sin virksomhet på nært faglig samarbeid med andre institusjoner. De fleste prosjekter er derfor ikke fullfinansiert av IFAD, men samfinansieres med ulike bilaterale og multilaterale givere. I 2000 godkjente IFAD 27 nye prosjekter. Tolv av disse var lokalisert i Afrika sør for Sahara. Forhandlinger om den 5. kapitalutvidelsen i IFAD for perioden 2000-2002 ble avsluttet i juni 2000. Resultatet av forhandlingene ble lagt fram i St.prp. nr. 10, Innst. S. nr. 40 (2000-2001). Sluttrapportens anbefalinger er gitt i form av en handlingsplan som skal iverksettes i perioden 2000-2002 og som skal bidra til å gjøre fondets operasjoner mer effektive. Arbeid med å omstrukturere deler av virksomheten innenfor områdene finansiell kontroll, administrative støttefunksjoner og menneskelige ressurser fortsatte i 2000. Det er ventet at disse omleggingene, som må sees i sammenheng med handlingsplanen, vil bedre effektiviteten og medføre betydelige økonomiske besparelser for institusjonen på sikt.

Innskudd i Nordisk Utviklingsfond (NDF)

NDF har som formål å fremme sosial og økonomisk utvikling i utviklingslandene. Fondets midler anvendes i tråd med nordiske utviklingspolitiske prinsipper. Innsatsen er konsentrert om lavinntektslandene. Lånene gis på vilkår som tilsvarer Det internasjonale utviklingsfond (IDA). Fondets arbeidsform er i hovedsak å finansiere komponenter i større prosjekter som gjennomføres i regi av andre multilaterale finansinstitusjoner. Prosjektene som finansieres skal være av nordisk interesse. Fondet er et konkret uttrykk for et nordisk utviklingssamarbeid, og det er en viktig

målsetting at fondet profilerer både prioriterte nordiske målsettinger og nordisk ekspertise og kunnskap. I 2000 undertegnet fondet 14 nye låneavtaler til en samlet verdi av SDR 59,5 mill. Høsten 1999 innledet de nordiske utviklingsmyndighetene forhandlinger om en ny kapitalutvidelse av NDF. På oppdrag fra Nordisk Ministerråd ble det gjennomført en uavhengig evaluering av fondet som dannet grunnlag for forhandlingene. Evalueringsrapporten støtter opp om konklusjonene fra tidligere gjennomganger av NDF som fremhever at NDF har en bred nordisk forankring, god kostnadseffektivitet og kvalitet på sin virksomhet. De nordiske utviklingsmyndighetene ble enige om at dagens prøveordning fra 1994 for direkte utlån til privat sektor, skulle avvikles i sin nåværende form. Det vil bli foretatt en grundigere vurdering av fondets fremtidige engasjement på området, og styret vil på dette grunnlag utforme nærmere retningslinjer for denne delen av virksomheten. Resultatet av forhandlingene ble lagt frem for Stortinget i en egen stortingsproposisjon om

påfyllingen våren 2000. Nordisk ministerråd godkjente 24. august 2000 å øke NDF fondskapital til EUR 330 mill. som sikrer finansieringen av NDFs aktiviteter for perioden 2001-2005.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås det bevilget 506,5 mill. kroner, fordelt med

- 322 mill. kroner til Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF)
- 67,5 mill. kroner til Nordisk utviklingsfond (NDF)
- 55 mill. kroner Det asiatiske utviklingsfondet (AsDF)
- 50 mill. kroner til Det internasjonale fond for jordbruksutvikling (IFAD)
- 7 mill. kroner til Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB)
- 5 mill. kroner til Den interamerikanske utviklingsbankens søsterorganisasjon for privat sektor (IIC).

Kap 172 Gjeldslette

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Gjeldslettetiltak, <i>kan overføres</i>	249 320	350 000	350 000
	Sum kap 172	249 320	350 000	350 000

«Gjeldsplan mot år 2000»

Gjeldsplanen, som ble lansert i 1998, er en helhetlig, landspesifikk gjeldsstrategi og danner grunnlaget for norske holdninger i internasjonale gjeldsspørsmål. Planen gir bl.a. anvisning på hvordan Norge kan arbeide for at internasjonale gjeldslettemekanismer forbedres. Planen bygger på en totalvurdering av både multilaterale og bilaterale tiltak, og fikk bred omtale i St. prp. nr. 1 (1998-99).

I budsjettet for 1999 besluttet man at gjeldslette kunne skje uten ny bevilgning innenfor en ramme på henholdsvis 1 266 mill. kroner for GIEKs gamle alminnelige ordning og 1 907 mill. kroner under GIEKs særordning for utviklingsland. Den samlede rammen ble således på 3 173 mill. kroner. I gjeldsplanen begrenset man seg imidlertid til å foreslå gjeldslette overfor 10 konkrete land, med en øvre ramme på 1 444 mill. kroner.

Regjeringen utvider nå Gjeldsplanen til å kunne omfatte land som har vært i krig og konflikt, og mellominntektsland med stor fattigdom. For «post-konflikt»-land vil gjeldslette kunne være et viktig bidrag til økonomisk og politisk stabilisering. Noe som igjen vil være nødvendig for målrettet fattigdomsbekjempelse. Også for mellominntektsland vil gjeldslette kunne muliggjøre en mer effektiv kamp mot fattigdom. For disse landene vil Norge søke å få til gjeldsbytteordninger som er samordnet med andre kreditorland, til fordel for brede fattigdomsrettede utviklingsprogrammer. Ellers vil kriteriene for gjeldsettergivelse for de enkelte land forbli uforandret. Utvidelse av Gjeldsplanen innebærer at det er utarbeidet kriterier for anvendelse av den totale rammen for Gjeldsplanen. Full ettergivelse av fordringer i de landene som inngår i den opprinnelige gjeldsplanen vil medføre en belastning på om lag 1,19 mrd. kroner. Utvidelse av gjeldsplanen til å omfatte «postkonflikt»-land og mellominntektsland med

stor grad av fattigdom innebærer en ytterligere maksimumsbelastning på rammen på om lag 1,8 mrd. kroner.

Den norske gjeldsplanen åpnet for 100 pst. ettergivelse av fordringer på enkeltland som er kommet til behandling i den såkalte HIPC-mekanismen (Heavily Indebted Poor Countries). I løpet av 2000 valgte samtlige land i G-7 samme linje som Norge. Ved ettergivelse belastes rammen med et beløp lik fordragens bokførte verdi pr. 31. desember 1997, med fradrag av tapsavsetninger. All norsk gjeldsettergivelse under gjeldsplanen – både samordnet gjennom Parisklubben og ensidig – gjennomføres etter dette uten å belaste bistandsbudsjettet eller andre deler av statsbudsjettet med nye bevilgninger, jf. forslag til romertallsvedtak XI.

Andre gjeldstiltak gjennom multilaterale institusjoner finansieres over de ordinære budsjettposter, i det alt vesentlige over kap. 172. Forhandlingene om finansieringen av gjeldslette fra de multilaterale institusjonene startet i 2000. Norge arbeider for at slike forhandlinger skal avholdes periodisk gjennom HIPC-initiativets levetid.

Post 70 Gjeldslettetiltak, kan overføres

Tilskudd til fond for internasjonale gjeldsoperasjoner

Situasjonsbeskrivelse og mål

Formålet med gjeldsfondet er å bidra til å lette utviklingslandenes gjeldsbyrde og sikre økte ressursoverføringer til de fattigste og mest gjeldstyngede land – spesielt i Afrika sør for Sahara. Dette kommer i tillegg til vårt bidrag gjennom sletting av norske fordringer. Midler fra fondet skal gå til gjeldslettetiltak i regi av multilaterale finansinstitusjoner, i første rekke Verdensbanken og andre institusjoner som har status som utviklingsorganisasjoner. I fondets retningslinjer legges det vekt på at direkte gjeldslette skal prioriteres framfor indirekte gjeldslette. Regjeringen ønsker å prioritere deltakelse i finansieringen av HIPC-mekanismen for å lette de fattigste landenes gjeldsbyrde overfor multilaterale utviklingsbanker.

Gjeldsfondet kan også benyttes til andre initiativer, herunder deltakelse i gjeldsoperasjoner under Verdensbankens såkalte 5. dimensjon. Denne ordningen ble etablert for de fattigste landene som i dag bare låner på myke IDA-vilkår, men som fortsatt nedbetaler gamle IBRD-lån med høyere rente og kortere tilbakebetalingstid. Ordningen innebærer at renten på disse IBRD-lånene

subsidieres ned til IDA-vilkår. Norges bidrag supplerer ordningen ved også å dekke avdrag på IBRD-gjelden.

Gjeldsfondet kan dessuten benyttes til Verdensbankens 6. dimensjon, dvs. tilbakekjøp og sletting av privatbankfordringer overfor de fattigste utviklingslandene og tiltak for å styrke gjeldsstyringskapasiteten i fattige og gjeldstyngede land.

Rapport 2000

I 2000 ble det utbetalt 250 mill. kroner over gjeldsfondet. Regjeringen har prioritert finansieringen av HIPC-initiativet. Det ble utbetalt 172 millioner kroner til Verdensbankens fond for multilateral gjeldslette og 14 mill. kroner ble overført som generelt bidrag til HIPC-ordningen i IMF. 57 mill. kroner ble brukt til direkte gjeldslettetiltak via Verdensbankens 5. dimensjon, fordelt på Ghana (25 mill. kroner), Guyana (20 mill. kroner) og Senegal (12 mill. kroner). Det ble gitt 3 mill. kroner til UNCTAD til finansiering av deres databaserte gjeldsstyringsverktøy for gjeldstyngede land, DMFAS.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 350 mill. kroner.

Bidrag til finansiering av HIPC forventes å utgjøre hoveddelen av bevilgningen også i 2002.

Tilskudd til oppfølging av Parisklubb-avtaler

Situasjonsbeskrivelse

Norge deltar i Parisklubben, et forum av vestlige kreditorland og Russland for forhandlinger med land som har problemer med å betjene sin offentlige eller offentlig garanterte bilaterale gjeld. For Norge omfatter dette i hovedsak fordringer som springer ut av garantier gitt av GIEK i forbindelse med eksportkreditter. Bevilgningen dekker gjeldslette til utviklingsland som kan rapporteres til OECD/DAC som offisiell utviklingshjelp (ODA).

Overfor de fattigste, mest gjeldstyngete landene gir Parisklubben som hovedregel en gjeldslette på 90 pst., men større gjeldslette blir gitt der dette er nødvendig. I tillegg til hva vi er forpliktet til i Parisklubben, ettergir Norge opptil 100 pst. av sine fordringer på HIPC-land. I løpet av 2000 har flere land, herunder som nevnt samtlige land i G-7, besluttet at også de vil gjøre det samme.

Mål

Norge skal, på lik linje med andre vestlige kreditorland, delta i gjeldsletteoperasjoner som gjennomføres i regi av Parisklubben for å gi utviklingsland bedre rammebetingelser for framtidig økonomisk vekst og sosial utvikling. Norge arbeider i Parisklubben for at de fattigste og mest gjeldstyngede land skal oppnå vilkår som sikrer dem en gjeldsbetjening i samsvar med deres økonomiske bæreevne.

Rapport 2000

Parisklubben fortsatte i 2000 arbeidet med å restrukturere gjelden til land som har gjeldsbetjeningsproblemer. Bl.a. fikk Ecuador restrukturert

store deler av sin gjeld. Mest oppmerksomhet har det imidlertid vært rundt de aller fattigste land, Verdensbanken og IMF's gjeldsletteinitiativ HIPC (Heavily Indebted Poor Countries). Parisklubben behandlet i 2000 fortløpende de land som ble besluttet inkludert under HIPC av styrene i Verdensbanken og IMF. Man ga gjeldslette til sju HIPC-land. Norge etterga tilsammen 583 mill. kroner, fordelt på Tanzania (85 mill. kroner), Benin (246 mill. kroner) og Senegal (252 mill. kroner).

Norske fordringer overfor utviklingsland

Nedenstående tabell angir utviklingslands gjeld til Norge som er reorganisert gjennom Parisklubb-avtaler (moratorier) – i mill. kroner¹⁾

Algerie	157	Kongo	263	Tanzania ²⁾	58
Benin ²⁾	260	Liberia	63	Vietnam	37
Ecuador	486	Pakistan	183		
Egypt	305	Peru	771	Sum	3 624
Elfenbenskysten	330	Senegal ²⁾	247		
Guinea	158	Sierra Leone	85		
Jamaica	94	Sudan	127		

¹⁾ Omfatter ikke land i Øst-Europa og land i det tidligere Jugoslavia. Tallene er pr. 30. juni 2001. Det er ved omregning til kroner benyttet USD-kurs pr. samme dato. Tallene er ekskl. morarenter.

²⁾ Regjeringen har vedtatt full ettergivelse av de norske fordringer på disse landene. Ettergivelsen skjer ved forfall fram til det formelle ettergivelsestidspunktet under HIPC-mekanismen. Da vil Norge slette alle gjenstående fordringer.

Norge har en fordring på Ghana på 67 mill. kroner i en moratorieavtale som ikke er basert på en ordinær Parisklubb-avtale. Norge har også utestående fordringer på andre utviklingsland som ikke omfattes av avtaler i Parisklubben. Disse fordringene utgjorde om lag 555 mill. kroner da staten overtok som kreditor, basert på GIEKs opprinnelige utbetalte erstatningsbeløp. Burma og Sudan er de klart største debitorland. De faktiske norske fordringene overfor disse landene vil nå, på grunn av påløpte renter, være betydelig større enn pålydende. Det er imidlertid ikke funnet behov for løpende ajourføring av renter overfor land som verken betjener sin gjeld eller har avtaler med Parisklubben.

Budsjett 2002

Ettergivelse av fordringer som følge av Parisklubb-avtaler ventes i 2002 i sin helhet å være omfattet av den utvidete Gjeldsplanen. For 2002 anses det følgelig ikke å være behov for

bevilgning, jf. egen omtale av Gjeldsplanen. Ettergivelsen foreslås gitt i medhold av romertallsvedtak XI, hvor rammen for ettergivelse av fordringer i henhold til Gjeldsplanen foreslås satt til 1,1 mrd. kroner for 2002.

Kap. 173 Støtte til prioriterte temaer via multilaterale kanaler

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Helse og utdanning m.v., <i>kan overføres</i>	450 000	650 000	780 000
71	Hiv/aids, <i>kan overføres</i>	65 000	130 000	230 000
72	Økonomisk utvikling og handel, <i>kan overføres</i>	122 000	180 000	210 000
73	Miljø og energi, <i>kan overføres</i>	97 500	132 000	172 000
74	Godt styresett, <i>kan overføres</i>	42 100	90 000	140 000
77	Institusjons- og systemreform, <i>kan overføres</i>	20 000	49 000	49 000
79	Ekspertes, juniorekspertes og FNs fredskorps, <i>kan overføres</i>	34 190	41 000	45 000
Sum kap 173		830 790	1 272 000	1 626 000

De tematiske postene er nye i 2002-budsjettet. Tall for regnskap 2000 og saldert budsjett 2001 er oppført med anslagsvis fordeling ut fra ny budsjettstruktur. Det vises for øvrig til omtale i innledningen i denne proposisjonen, samt til forklaring i eget vedlegg vedrørende omleggingen av budsjettstrukturen. For omtale av forslag til omdisponeringsfullmakt vises til innledningen i proposisjonen, samt forslag til romertallsvedtak III.

Bidragene til det multilaterale system består av generelle bidrag og øremerkede bidrag. De øremerkede bidrag gis fra flere budsjettkapitler og graden av øremerking varierer fra tradisjonelle multi-bi prosjekter på landnivå til regionale og globale tematiske programmer. Eksempler på det siste er regionale og globale programmer innen helse og utdanning og godt styresett. Øremerkede midler som kanaliseres gjennom multilaterale organisasjoner er arbeidsbesparende i forhold til den rene bilaterale bistand. Samtidig er administrasjon av mange enkelttiltak mer arbeidskrevende enn færre og større tematiske programmer.

De økte krav til bedre synergi mellom virkemidler og kanaler på landnivå gjør det i økende grad ønskelig å arbeide målrettet for å styrke effektiviteten i den samlede utviklingsinnsatsen i hvert land. Det er derfor nødvendig med et mer samordnet utviklingssamarbeid på landnivå. Det multilaterale systemet spiller en unik rolle når det gjelder å bistå utviklingslandene i å samordne den totale bistanden i hvert enkelt land. Det er dessuten viktig at de multilaterale organisasjonene settes i stand til å utnytte sine komparative fortrinn optimalt. Fra norsk side kan en i noen tilfeller bidra til dette gjennom landrettet innsats med øremerkede midler. Det er nødvendig å sikre en helhetlig norsk utviklingspolitikk, basert både på norske strategier overfor den enkelte organisasjon og på bilaterale utviklingspolitiske priorite-

ringer. I denne sammenheng er det viktig å trekke inn norske ambassader og NORAD, som har en særlig kompetanse på bistand på landnivå. Når øremerkede norske midler kanaliseres gjennom multilaterale organisasjoner for innsats i bestemte land eller grupper av land, vil en derfor ta hensyn til de tematiske hovedføringene som norske bilaterale midler er underlagt, i tillegg til norske strategier overfor den enkelte organisasjon. Dessuten må særskilte norske multilaterale satsninger på enkeltland være i samsvar med organisasjonenes rolle og mandat og de prioriteringer som medlemslandene i felleskap er blitt enige om.

Det foreslås å opprette et nytt budsjettkapittel (kap. 173) som skal omfatte øremerkede tematiske bevilgninger kanalisert gjennom multilaterale organisasjoner. Temaene er de samme som på bilateral side. Det vises til den generelle omtalen av satsingsområder i bistanden under «Programområde 03 Internasjonal bistand» vedrørende situasjonsbeskrivelse og mål for de prioriterte temaene.

Regjeringen vil som hovedinnretning øke innsatsen rundt tematiske programmer framfor å gå inn i mange nye enkeltprosjekter. Denne tilskuddsformen ligger i sin natur nær opp til generelle bidrag, og gir ytterligere mulighet for å styrke den enkelte organisasjon, og det multilaterale system, i tråd med norske prioriteringer. Store deler av bevilgningene under kap. 173 foreslås brukt til globale fond med flere givere som

kan klassifiseres som ren multilateral bistand i henhold til OECD/DACs kriterier. Målsettingen med bevilgningen er å støtte opp om det multilaterale system på områder som er prioritert i norsk bistand, og gjerne få andre givere med på det samme. En vil løpende vurdere hvilke kanaler og tiltak som er mest målrettede og effektive. Organisasjoner som UNDP, WHO, UNAIDS, UNICEF, Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene vil være hovedmottakere av tilskudd under dette kapitlet. Det vil også være aktuelt å gi midler til andre organisasjoner og FNs særorganisasjoner som FAO, ILO, UNESCO, IMO, UNDCP/CICP samt til UNCTAD, ITC og WTO vedrørende handel og utvikling. For disse organisasjonene utgjør multi-bi-samarbeidet hovedkanalen for bistand til organisasjonen. Særorganisasjonene har en normativ rolle og et globalt mandat innen spesielle sektorer og fagområder. Deres spesialisering gjør at de har en internasjonal kompetanse som er svært nyttig i bistandssammenheng. Mens Utenriksdepartementet har ansvaret for FAO, ligger det faglige hovedansvaret for WHO, ILO, UNESCO og IMO i henholdsvis Sosial- og helsedepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Kulturdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

Tilskudd til matvaresikkerhet og landbruksforskning vil bli finansiert over post 72 økonomisk utvikling og handel.

Kvinnerettete bistandstiltak vil bli søkt integrert som et tverrgående tema og bl.a. dekket over post 70 helse og utdanning og post 72 økonomisk utvikling og handel.

Post 70 Helse og utdanning m.v., kan overføres

Situasjonsbeskrivelse og mål

Helse

Ulike multilaterale kanaler er velegnede redskaper til å oppnå målet om å bidra til bedre helse for de fattigste og oppbygging av bærekraftige helse-systemer i utviklingslandene. En betydelig del av midlene blir kanalisert gjennom Verdens helseorganisasjon (WHO). Regjeringen vil fortsatt arbeide for å styrke FN og Verdensbankens arbeid for reproduktiv helse, reduksjon av mørdedødelighet og reform av helsesektoren. Det globale vaksineinitiativ GAVI (Global Alliance for Vaccines and Immunization) ble stiftet i januar 2000. Regjeringen vil videreføre støtten til GAVI. GAVI har som målsetting å sikre alle barn vaksinasjon mot sykdommer som kan forebygges gjen-

nom vaksine. Initiativet er et eksempel på nye allianser mellom FN systemet, utviklingsbankene, private stiftelser, industri- og forskningsinteresser, giverland og mottakerland. Det er etablert et GAVI-fond under UNICEF. Bruk av fondets midler styres gjennom et eget styre for GAVI der alle involverte parter er representert. Norge er i perioden 2001-2003 medlem av styret.

Gro Harlem Brundtland var leder for GAVIs styre de første to årene. UNICEFs Eksekutivdirektør overtok ledervervet 1. juli 2001.

I tillegg til den sterke satsingen på vaksine gjennom GAVI, ønsker Regjeringen også å bidra til slutfasen i arbeidet med å utrydde polio gjennom vaksinekampanjer. Regjeringen vil også trappe opp bistanden til kampen mot tuberkulose. Sykdommen er sterkt knyttet til både fattigdom og hiv/aids. Internasjonalt har mange krefter gått sammen i et Stop TB-initiativ. Det kan være aktuelt å kanalisere støtte gjennom det nye globale aids- og helsefondet, som er under opprettelse

Under denne posten vil man også støtte relaterte tiltak mot narkotika gjennom UNDCP.

En betydelig andel av denne posten vil fortsatt brukes til å støtte WHOs globale programmer av størst relevans for fattigdomsreduksjon. Det vil åpnes for støtte til WHOs arbeid med å styrke helssystemer på landnivå i noen utvalgte land, der støtte til de globale programmene knyttes an til støtte i land og den norske bilaterale satsingen.

Det vil videre være aktuelt å videreføre støtten til det globale forum for helseforskning, samt alliansen for å fremme internasjonalt samarbeid om forskning om helsepolitikk og helssystemer. Verdensbankens arbeid med å bidra til systemreform i helsesektoren og utforme relevant sosial politikk vil også kunne inngå i bevilgningen. Andre multilaterale kanaler vil også bli vurdert ut fra formål og effektivitet, med vekt på samordnede tiltak mellom de forskjellige multilaterale organisasjonene.

Utdanning

Multilaterale organisasjoner står sentralt i arbeidet for å fremme sosial og økonomisk utvikling gjennom utdanning. Regjeringen vil bidra til bedre samordning mellom multilaterale organisasjoner som arbeider med utdanning. Prioritet gis til tiltak som følger opp anbefalingene fra Verdenskonferansen om utdanning for alle (Jomtien 1990) og Verdensforumet for utdanning (Dakar 2000). Kapasitetsbygging for utdanningssektoren vil være en viktig målsetning. Begrepet «utdanning for alle» omfatter også personer med funk-

sjonshemninger. Regjeringen vil støtte formell og uformell grunnutdanning, inklusive voksenopplæring. I tillegg vil det være aktuelt å vurdere støtte til høyere utdanning. Det vil legges spesiell vekt på utdanning for kvinner og jenter.

Hovedkanalene for multilateral støtte til utdanning er først og fremst Verdensbanken, UNICEF og UNESCO med tilknyttede organer som Det internasjonale institutt for utdanningsplanlegging (IIEP) og Nettverket for utdanning i Afrika (ADEA).

Gjennom støtte til kommunikasjonstiltak søker Norge å fremme utvikling og demokrati gjennom elektronisk basert informasjon og en pluralistisk presse. Det gis også støtte til tverrfaglig forskning om sosiale og økonomiske utviklingsprosesser i samsvar med målene formulert i kap. 165 post 70.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 780 mill. kroner.

Post 71 Hiv/aids, kan overføres

Beskrivelse og mål

FNs felles aidsprogram, UNAIDS, er den viktigste kanalen for støtte til multilaterale tiltak mot aids. Programmet ble opprettet i 1996 som et samarbeidsorgan for organisasjonene WHO, UNDP, UNICEF, UNESCO, UNFPA og Verdensbanken. Senere er også UNDCP kommet med. ILO vil slutte seg til med det første. Det er opprettet et internasjonalt partnerskap mot aids i Afrika, bestående av afrikanske regjeringer, multilaterale organisasjoner, giverland, frivillige organisasjoner og privat sektor.

For toårsperioden 2002-03 er det vedtatt et budsjett for UNAIDS som i større grad enn tidligere omfatter medeierorganisasjonenes virksomhet på globalt og regionalt nivå, i tillegg til sekretariatets arbeid og fellesaktiviteter. Dette er ment å representere ett skritt videre i integreringen og samordningen av arbeidet innen UNAIDS, og å bidra til en bedre klargjøring av rollefordelingen mellom organisasjonene. I praksis vil det bety at UNAIDS' budsjett fra 2002 blir en hovedkanal også for støtte til de åtte medeierorganisasjonenes virksomhet på globalt og regionalt nivå. For multilaterale organisasjoner som står utenfor UNAIDS, som FAO, WFP og de regionale utviklingsbankene, vil direkte støtte fortsatt bli vurdert. Regjeringen vil også støtte arbeidet med utviklingen av en hiv-forebyggende vaksine gjen-

nom det internasjonale Aids-vaksine initiativet IAVI.

Det vil være et hovedmål for Regjeringens aids-arbeid at foreslåtte tilleggsmidler kommer de landene til gode som er mest berørt av epidemien.

Norge er aktivt med i arbeidet med å opprette et nytt globalt aids- og helsefond ("Global Fund on Aids and Health», GAHF), som i en første fase skal brukes til å bekjempe hiv/aids, tuberkulose og malaria. Norge arbeider for at det nye fondet blir en ren finansieringsmekanisme, og ikke en ny organisasjon for aids og helse. Fondet kan bli en viktig kanal for støtte til en styrket innsats på landnivå, særlig i afrikanske land.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 230 mill. kroner.

Post 72 Økonomisk utvikling og handel, kan overføres

Beskrivelse og mål

Det multilaterale system bidrar til utviklingslandenes økonomiske utvikling gjennom rådgivning og konkret utviklingssamarbeid. Regjeringen vil videreføre støtten til FN-systemet og utviklingsbankenes arbeid på dette området.

Regjeringen legger stor vekt på at de fattigste land settes i stand til å håndtere globaliseringsutfordringene og at det kan legges til rette for internasjonale investeringer og økt handel. Regjeringen vil derfor videreføre sin pådriverrolle i arbeidet med å integrere utviklingslandene i det multilaterale handelssystemet. En vil i denne sammenheng trappe opp støtten til faglig bistand for dette formål innenfor WTO og FN-systemet, herunder koblet opp mot samarbeidet innenfor det integrerte rammeverk for handelsrelatert bistand til de minst utviklede land (IF), som er et samarbeid mellom WTO, Verdensbanken, IMF, UNDP, UNCTAD og ITC. Bistanden på handelsområdet søker å ivareta en helhetlig tilnærming til handel og utvikling.

Gjennom støtten til ITC vil Norge bidra til utviklingslandenes integrering i verdenshandelen ved produkt- og bedriftsutvikling, samt markedsføringstiltak. Formålet med støtten til UNCTAD er å bidra til utviklingslandenes integrering i verdensøkonomien gjennom kapasitets- og institusjonsbygging, samt spesifikke tiltak som forbereder landene på medlemskap i WTO. I WTO-sammenheng tas det sikte på å yte faglig bistand til iverksettelse av eksisterende avtaler samt til deltakelse

og medvirkning i nye forhandlinger, herunder for søkerland. Det legges særlig vekt på de fattigste landene.

Utvikling av primærnæringene står sentralt både som drivkraft for næringsutvikling og for å styrke matvareresikkerheten. Både utviklingsbankene og en rekke FN-organisasjoner arbeider innenfor disse områdene. Regjeringen vil støtte FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), samt landbruksforskning gjennom den rådgivende gruppe for internasjonal landbruksforskning (CGIAR).

Kvinner spiller en sentral rolle i fattigdomsbekjempelse, bl. a. i primærnæringene og i den uformelle sektor. Kvinner har imidlertid i mange land ikke de samme muligheter og rettigheter som menn til å delta fullt ut i næringslivet. Regjeringen vil derfor arbeide spesielt for at de multilaterale organisasjonene vektlegger kjønnsperspektivet i sine fattigdomsstrategier, herunder vurdere øremerkede bidrag.

En stadig større del av verdens fattige befinner seg i storbyer. Regjeringen vil vurdere tiltak rettet spesielt mot å hjelpe denne gruppen ut av fattigdom.

Regjeringen vil gi bidrag til den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO). En vil spesielt vektlegge utvikling av arbeidsstandarder og kampen mot barnarbeid. Samarbeidet med den internasjonale sjøfartsorganisasjonen (IMO) fokuserer på sikkerheten til sjøs og tiltak for å heve kvalifikasjonene til sjøfolk i utviklingsland.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 210 millioner kroner.

Post 73 Miljø og energi, kan overføres

Den generelle situasjonsbeskrivelsen og målformuleringen for det miljørettede utviklingssamarbeidet er redegjort for i miljøomtalen foran i proposisjonen.

Situasjonsbeskrivelse og mål

Over denne posten gis støtte til å styrke de multilaterale organisasjonenes arbeid med å integrere miljøhensyn i sin virksomhet og bidra til gjennomføringen av internasjonale miljøforpliktelser. Det gis spesiell støtte til tiltak i regi av FNs miljøprogram (UNEP), til Den globale miljøfasiliteten (GEF), til ozonfondet under Montrealprotokollen og den globale finansieringsmekanismen for forøking og tørke, FNs ørkenkonvensjon.

Den globale miljøfasiliteten (Global Environmental Facility) ble opprettet for å dekke omforente tilleggskostnader ved å gjennomføre tiltak som gir globale miljøfordeler. De fire områdene som kan motta GEF-midler er klimatilstand, vern og bruk av biologisk mangfold, beskyttelse av ozonlaget og internasjonale vannspørsmål. Tiltak mot forøking kommer inn som en tverrgående prioritering. Verdensbanken, UNEP og UNDP er gjennomføringsorgan for fasiliteten. Det er iverksatt påfylingsforhandlinger for GEF. Det foreligger et betydelig press for en økning av GEFs kapital for neste fireårsperiode. Resultatet av forhandlingene vil bli forelagt Stortinget. En del av det norske bidraget til GEF ugiftsføres over denne posten, jf. også omtale under kap. 197, post 76.

I den internasjonale ministerdialogen om en styrking av den globale styring på miljøområdet har det vært bred enighet om å styrke UNEP som FNs hovedorgan på miljø. Dette vil kreve at UNEP må sikres en adekvat, forutsigbar og stabil finansiering. Norge vil bidra til å styrke UNEP, og inngikk i 2001 en rammeavtale for samarbeidet.

FNs forøkningsprogram (UNSO) har et hovedansvar i FN systemet for støtte til tiltak mot landforringelse, forøking og tørke, særlig støtte til den regionale og nasjonale gjennomføring av FN konvensjonen om bekjempelse av forøking og tørke. Norge har gjennom UNSO bidratt til utforming av nasjonale handlingsprogrammer for gjennomføring av konvensjonen. Hovedutfordringen i årene som kommer vil være å operasjonalisere disse.

På energiområdet vil Regjeringen arbeide for at multilaterale organisasjoner bidrar til kapasitetsbygging for bærekraftig energiutnyttelse i de enkelte land. Det vil bl. a. være aktuelt å kanalisere støtte til UNDPs tematiske fond for energisamarbeid. Det tas videre sikte på å styrke arbeidet til Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene på miljø- og energiområdet.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 172 mill. kroner.

Post 74 Godt styresett, kan overføres

Beskrivelse og mål

Godt styresett i bred forstand omfatter demokrati, deltakelse på lokalt nivå, rettferdig fordeling, respekt for menneskerettighetene, sunn økonomisk politikk, samt rettskaffen og effektiv offentlig forvaltning. De multilaterale organisasjoner er

i en unik posisjon til å bidra til en slik utvikling. FN-systemet og til dels utviklingsbankene har et bredt mandat som omfatter alle dimensjonene av godt styresett. FN-systemet er permanent representert i alle utviklingsland og verdsettes av myndighetene som nøytrale rådgivere og partnere. Det er ofte lettere for mellomstatlige aktører enn stater å være en pådriver for godt styresett, fordi den mellomstatlige karakter gjør at FN ansees som upartisk.

FN bidrar til godt styresett på flere måter: FN etablerer minimumsstandarder på ulike områder, er «vaktbikkje» for at slike standarder faktisk etterleves, gir råd om hvordan godt styresett konkret kan fremmes, samt faglig bistand for å støtte opp under lands innsats på dette området.

De internasjonale finansinstitusjonene bidrar også på en avgjørende måte til godt styresett innenfor sine mandatområder, for eksempel når det gjelder budsjettprosesser og standarder for pengeforvaltning. Dette er av særlig viktighet for at såvel multilaterale som bilaterale givere skal kunne innrette sin bistand mot nasjonale, fattigdomsrettede utviklingsstrategier (såkalte Poverty Reduction Strategy Papers).

De multilaterale organisasjonene baserer sin pådriverrolle for godt styresett på internasjonalt anerkjente konvensjoner, standarder og handlingsplaner fra FNs toppmøter. Flere FN-organisasjoner har spesielle ansvarsområder for å påse at alle stater følger slike standarder. UNICEFs ansvar for å sikre barns rettigheter og ILOs oppfølging av arbeideres rettigheter er eksempler på slike særskilte mandat.

Regjeringen vil fremme de multilaterale organisasjoners evne til å spille en nøkkelrolle blant annet når det gjelder å styrke nasjonal forvaltning og kontrollsystemer. Det er viktig å bidra til en mer effektiv, åpen og ansvarlig forvaltning for å sikre grunnleggende sosiale tjenester og gunstige betingelser for næringsutvikling. I tillegg er det en hovedutfordring å trekke det sivile samfunn inn i utviklingsprosessen, bl.a. i utformingen av nasjonale fattigdomsstrategier.

Regjeringen har bidratt til at godt styresett er et prioritert område i f. eks. UNDP. UNDP arbeider for å styrke myndighetenes evne til selv å ta ansvar for egen utvikling på en måte som gir befolkningen mulighet til innsikt og kontroll. Tiltak for å styrke menneskerettighetene, forebygging av konflikt og fredsbygging er andre satsingsområder i UNDP som er sentrale for å sikre målsetningen om folkelig deltakelse. Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene er også viktige kanaler for å fremme godt styresett.

FN har bidratt til å etablere standarder for finansforvaltning og revisjon. Dette er viktig blant annet for å bekjempe korrupsjon. Regjeringen vil videreføre støtten til konkrete tiltak for å bekjempe korrupsjon.

Budsjett

For 2002 foreslås bevilget til sammen 140 mill. kroner.

Post 77 Institusjons- og systemreform, kan overføres

Beskrivelse og mål

Norge har interesse av at spørsmål i internasjonal politikk, herunder utviklingspolitikken, behandles innen en multilateral ramme der også mindre land kan forventes å bli hørt. Effektive, kompetente og åpne multilaterale institusjoner er en forutsetning for at slike fora anses som relevante forhandlings- og beslutningsorgan. Det er derfor et høyt prioritert mål for vårt arbeid i de styrende organer i de multilaterale institusjoner å bidra til nødvendig omorganisering, effektivisering og kompetansebygging. Erfaring viser at oppfølging av norske posisjoner i styrende organer gjennom finansiering av konkrete institusjonelle reformtiltak, i betydelig grad gir innflytelse og resultater. Full utnyttelse av den enkelte institusjons sterke sider fordrer tett samarbeid mellom multilaterale institusjoner, ikke minst mellom FN-organisasjoner og multilaterale finansinstitusjoner som Verdensbanken. Institusjonelle reformtiltak som bidrar til slikt samarbeid øker således det multilaterale systems samlede effektivitet og har derfor høy prioritet.

Budsjett 2002

Det foreslår bevilget 49 mill. kroner.

Post 79 Ekspert, juniorekspert og FNs fredskorps, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Et fåtall eksperter blir stilt til disposisjon for enkelte organisasjoner innenfor områder av spesiell interesse for Norge, bl.a. grunnutdanning, menneskerettigheter og offentlig helsevesen.

Siden Norge inngikk de første juniorekspertavtalene i 1963, er ca. 430 juniorekspert stilt til disposisjon for 17 FN-organisasjoner (FAO, WFP,

ILO, ITU, UN, UNESCO, UNHCR, UNDP, UNFPA, UNICEF, UNEP, IFAD, WHO, UNAIDS, UNCTAD, UNIDO og ICAO). Juniorekspertene er yngre fagfolk som rekrutteres og finansieres fra Norge, men som blir ansatt og forvaltet av den enkelte organisasjon. En evaluering i 1994 anbefalte å fortsette med programmet og å øke rekrutteringen over tid. Ansvar for FNs fredskorps (UNV) ble overført fra NORAD til Utenriksdepartementet med virkning fra januar 2000.

Mål

Rekrutteringen bidrar til å styrke utviklingsarbeidet i FN-organisasjoner ved å stille norske fagfolk til disposisjon, tilbakefører innsikt i organisasjonenes arbeid til norske miljøer og utgjør en viktig

rekrutteringsbase for videre arbeid i internasjonale organisasjoner.

Rapport 2000

Juniorekspertordningen representerte 54 årsverk i 2000, fordelt på 20 menn og 50 kvinner. Både NORAD og Utenriksdepartementet engasjerte flere hjemvendte junioreksperter i løpet av 2000. Ingen nye fredskorpsdeltakere ble rekruttert. Det var ingen FN-eksperter i tjeneste under denne ordningen i 2000.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 45 mill. kroner.

Programkategori 03.50 Øvrig bistand

Utgifter under programkategori 03.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
197	Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	296 957	418 700	422 200	0,8
198	Frivillige bidrag, FN-operasjoner			20 000	
	Sum kategori 03.50	296 957	418 700	442 200	5,6

Denne programkategorien omfatter bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak, samt frivillige bidrag til FN-operasjoner og internasjonal strafferettspleie.

Kap. 197 Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak, prosjektsamarbeidet med Russland/SUS og handlingsplanen for søkerlandene til EU, <i>kan overføres</i>	234 299	369 900	369 000
71	Fred og demokratitiltak (ikke ODA-land), <i>kan overføres</i>	4 899	5 000	5 000
76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	57 758	43 800	48 200
	Sum kap 197	296 957	418 700	422 200

Post 70 Tilskudd til atomsikkerhetstiltak, prosjektsamarbeidet med Russland/SUS og handlingsplanen for søkerlandene til EU, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Etter mange års økonomisk nedgang, viste bruttonasjonalproduktet i Russland en oppgang på 8 pst. i 2000. Store deler av russisk næringsliv sliter fortsatt med lav produktivitet. En stor del av den

russiske befolkning lever under fattigdomsgrensen, og det er sterk økning i smittsomme sykdommer som hiv/aids og tuberkulose.

Landene i Sentral- og Øst-Europa har opplevd en omfattende samfunnsomveltning siden 1989. Veksten har vært ujevn og svært ulikt fordelt, og utenlandske investeringer har vært lavere enn forventet. Prognoser for veksten i Østersjøregionen er svært positive, samtidig som store samfunnsgrupper faller utenfor den økonomiske veksten fordi overgangen til markedsøkonomi innebærer

store omstillinger. I de 11 landene i Sentral-Europa som forhandler om medlemskap i EU er omstillingsprosessen sterkt preget av forberedelsene til å kunne fungere innenfor et felles marked og tilpasning til EUs regelverk.

På tross av FNs bestrebelser på å få partene tilbake til forhandlingsbordet har man ikke funnet fram til noen løsning som partene kan akseptere når det gjelder situasjonen på Kypros.

Mål

Gjennom Handlingsplanen for atomsaker støtter Norge arbeidet med atomsikkerhet og reduksjon av faren for radioaktiv forurensing i Russland og sentraleuropeiske stater. Målsettingen er å beskytte helse, miljø og næringsvirksomhet ved bilateralt og internasjonalt samarbeid.

Hovedmålsettingen for Norges samarbeid med Russland er å bidra til omstillingen til demokratisk styre og en bærekraftig, markedsorientert økonomi. Støtten til økonomiske og politiske reformer i Russland vil bli videreført, med hovedvekt på Barentsregionen. Miljø og helse vil være de viktigste innsatsområdene.

Fra norsk side er det ønskelig å trappe opp kontakten med alle søkerland til EU. Regjeringen lanserte derfor 28. mars 2001 en Handlingsplan for Norges samarbeid med søkerlandene til EU. Gjennom Handlingsplanen vil Norge bidra til søkerlandenes tilpasning til medlemskap i EU og EØS. Planen vil også være et redskap for å styrke Norges samarbeid med land som om få år vil være EU-medlemmer. Dette samarbeidet vil bidra til fortsatt økonomisk, politisk og sosial stabilitet i Europa. Handlingsplanen omfatter perioden 2001–2006.

Rapport 2000

Til prosjekter under Handlingsplanen for atomsaker ble det utbetalt 100 mill. kroner i 2000, hvorav 14 mill. til atomsikkerhetstiltak i Baltikum og 20 mill. til sikring av Tsjernobyl. De resterende midlene ble i hovedsak brukt på tiltak i Nordvest-Russland.

I mai 1998 inngikk Norge og Russland en rammeavtale om samarbeid for å løse atomsikkerhetsproblemer, i hovedsak i forbindelse med opphugging av utrangerte ubåter på Kolahalvøya. Flere av avtalens prosjekter omhandler oppbygging av infrastruktur for håndtering av det radioaktive materialet etter at ubåtene er hugget opp. Fire jernbanevogner for transport av brukt kjernebrensel finansiert av Norge sto ferdige våren 2000 (24 mill. kroner). Det internasjonale arbeidet med å

tømme den russiske atomisbryterflåten lagringskip «Lepse» for høyradioaktivt brukt kjernebrensel er ennå ikke kommet igang pga. manglende avtaleverk. Det er håp om å finne en løsning på dette i 2001. Prosjektet for modernisering og utvidelse av et renseanlegg for flytende radioaktivt avfall i Murmansk fortsatte i 2000, og ble avsluttet i juni 2001. I desember 2000 fikk Norge tillatelse til å besøke Nordflåten tidligere lager for brukt kjernebrensel i Andrejevbukta på Kolahalvøya. Etter besøk i mai 2001 ble norske og russiske eksperter enige om å innlede samarbeidsprosjekter. Prosjekter for å bedre kjernekraftsikkerheten ved Kola- og Leningrad kjernekraftverk i Russland har fortsatt i 2000. Norge bidro med 12 mill. kroner til stengning av den eldste reaktoren på Ignalina kjernekraftverk i Litauen. Det er satt i gang et samarbeid med russiske strålevern- og miljøvernmyndigheter for å styrke deres rolle og kompetanse i forbindelse med tilsyn og lisensiering av atomoppryddingsprosjekter. Gjennom det norsk-russisk-amerikanske militære miljøsamarbeidet i Arktis (AMEC) er det bl.a. under gjennomføring tiltak for å løse problemer forbundet med behandling av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall.

Etter Kursk-ulykken ble det nedsatt en norsk-russisk ekspertgruppe som er i ferd med å utarbeide et program for kontinuerlig måling av radioaktivitet rundt ubåtvraket. Målingene ble påbegynt i 2000, og fortsetter i 2001.

I 2000 ble det under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa gitt prosjektstøtte for til sammen 123,5 mill. kroner, hvorav 91 mill. kroner til prosjekter i Russland, med hovedvekt på Barentsregionen. Prosjekter i de baltiske land ble støttet med 30 mill. kroner i 2000.

Støtten til det regionale prosjektsamarbeidet i Barentsregionen ble videreført i 2000. Barentssekretariatet i Kirkenes støttet 148 prosjekter med til sammen 17 mill. kroner. De viktigste satsingsområdene er utdanning, næringsutvikling/infrastruktur, velferd/kultur og miljø/helse. Rammeavtalen med Norges forskningsråd og Universitetsrådet om høyere utdanning og forskning ble videreført innenfor en ramme på 15 mill. kroner, med særlig vekt på fagene statsvitenskap, økonomi og jus. Samarbeidet innenfor enøk med Russland ble videreført og styrket gjennom i alt fire enøkssentra i Barentsregionen. Innenfor det demokratibyggende arbeidet samordnet Kommunenes Sentralforbund støtten til kommunale opplærings- og utviklingstiltak, inklusive grenseregionale tiltak i Østersjøområdet. Helseprogrammet for Barentsregionen (1999-2002) ble videreført med en samlet støtte på 15 mill. kroner.

Under formannskapsperioden for Barentsrådets arbeidsgruppe for miljø, er det fra norsk side lagt vekt på å utvikle og gjennomføre tiltak som reduksjon av forurensning, vern av biologisk mangfold, bærekraftig bruk av naturressurser, vern av kulturminner, utvikling av russisk regional miljøvernforvaltning og NGO-samarbeid. Tiltak som berører befolkningens helse, kulturelle bånd og naturgrunnlag er blitt spesielt prioritert. En har videre søkt å utvikle samarbeid innen energi- og helsesektoren. Når det gjelder vern og bruk av naturressurser og biologisk mangfold, har den norsk-russiske biodiversitetsgruppen et godt og koordinert samarbeid med Sverige og Finland om prosjekter i Russland. De fleste av de store industrikombinatene i Barentsregionen har deltatt i program for renere produksjon. De første investeringsprosjektene er nå godkjent under Nordisk miljøfinansieringsselskaps (NEFCOs) fond for renere produksjon. Utviklingen av miljøovervåkingssystem for radioaktivitet og andre miljøgifter i de nordlige havområder (MONRA) er i sin avsluttende fase. Norsk-russisk oljevernberedskapsgruppe har startet et arbeid om vurdering av fremtidig beredskap knyttet til kommende petroleumsaktiviteter og petroleumstransport på norsk og russisk sokkel. Som et resultat av etableringen av miljøfondet i NEFCO har antallet nordisk finansierte investeringer i miljøprosjekter i privat og offentlig virksomhet i Russland og de baltiske landene økt betydelig. Når det gjelder de baltiske landene skal investeringene føre til at EUs direktiver og HELCOMs anbefalinger på miljøområdet oppfylles der dette er relevant. NEFCOs strategi er for øvrig å samle små prosjekter i større programmer innen reduksjon av avrenning fra landbruket, ren teknologi, energieffektivisering og vann- og avløpssektoren. I tillegg har NEFCO engasjert seg i flere større enkeltprosjekter av stor betydning for Norge bl.a. innenfor behandling av radioaktivt avfall.

Et bredt prosjektsamarbeid med de baltiske land ble videreført i 2000. Gjennom Nasjonalforeningen for folkehelsen ble det ytt støtte til det fellesnordiske tuberkuloseprogram i de baltiske land. En ny nordisk-baltisk levekårsundersøkelse ble gjennomført i tidsrommet 1998-2000 under ledelse av Fafo. Støtten til integrasjon av den russiskspråklige befolkningen er videreført i Latvia og Estland, bl.a. gjennom språkopplæringsprogrammer i samarbeid med UNDP. Støtten til OECDs Baltikum-program ble videreført i 2000. Innenfor infrastrukturområdet er det over flere år ytt støtte til rehabiliteringen av Tallinn lufthavn. Støtte er blitt gitt til yrkesfaglig utdanning innen-

for kjøle- og fryserifag. I Litauen bidro Vestfold fylkeskommune til tidlig habilitering av funksjonshemmede barn. Norges landbrukshøgskole er engasjert i et samarbeid om utviklingen av landbruket i Latvia gjennom oppbygging av utdanningen i landbruksfag. Støtte har vært yttet til overføring av veterinærfaglig kompetanse i Litauen.

Østersjørådet koordinerer det omfattende samarbeidet som foregår i Østersjøregionen. Det vil fortsatt ha en viktig rolle når EU har fått flere medlemsland i Nordøst-Europa. Som medlem i rådet deltar Norge i drøftingene når EU-landene, søkerlandene og Russland drøfter regionale spørsmål som står på sakskartet i EU, herunder videreføringen av arbeidet for EUs handlingsplan for den Nordlige Dimensjon.

Budsjett 2002

Under Handlingsplanen for atomsaker vil man fortsette det pågående samarbeidet med Russland om atomsikkerhet i nordområdene. Innsatsen føres videre innenfor de tidligere utpekte innsatsområder, med vekt på sikkerhet ved atominstallasjoner, behandling, lagring og deponering av radioaktivt avfall, og brukt kjernebrensel. I tillegg kan man vente anmodninger om ytterligere støtte særlig til arbeidet som pågår under EBRD for stengning og sikring av kjernekraftverk i flere land i Sentral- og Øst-Europa.

Norge har en betydelig interesse av å bistå Russland i demokratiske reformer, miljøvern og bærekraftig utvikling. Denne støtten finner også sted via det regionale samarbeidet i Barentsregionen. Hovedlinjene i Norges støtte til reformprosessen i Russland vil bli ført videre uten store endringer i 2002. Miljø og helse vil være de viktigste innsatsområdene. Det vil overfor Ukraina og Hviterussland bli ytt støtte i mindre omfang til demokratiutvikling og humanitær bistand.

Under handlingsplanen for Norge og søkerlandene til EU er det lagt opp til tettere kontakt med søkerlandene og gjennom samarbeidsprosjekter også å bidra til deres tilpasning til EU/EØS. Hovedtyngden av Norges innsats overfor søkerlandene blir rettet inn mot landene i Østersjøregionen, dvs. Estland, Latvia, Litauen og Polen, selv om alle søkerland er omfattet av Handlingsplanen. Gjennom en dialog med landenes myndigheter vil det i løpet av 2002 etableres klare prioriteringer for samarbeidsprosjekter med hvert enkelt søkerland. Sentrale innsatsområder i det enkelte land kan være demokratiske institusjoner, justisområder, miljø, forskning og utdanning og offentlig forvaltning og rammevilkår for markeds-

økonomi. Det er lagt opp til en administrativ ordning med to årlige søknadsfrister, pr. 1. oktober og 1. april, for å oppnå en bedre oversikt over de aktuelle prosjekter og dermed mer effektivt kunne vurdere og prioritere prosjektene i henhold til Handlingsplanens retningslinjer.

Norges støtte til regionale samarbeidsprosjekter med bakgrunn i samarbeidet i Østersjørådet innen undervisning, IT, energi, innsatser rettet mot barn, miljøvern, og grenseregionalt samarbeid vil bli videreført. Statsministerinitiativet i Østersjøområdet om bekjempelse av smittsomme sykdommer i regionen ble igangsatt i 2000. Satsningsområdene er tuberkulose, hiv/aids og smittsomme kjønnsinfeksjoner, sykehusinfeksjoner og antibiotikaresistens, overvåking av smittsomme sykdommer og primærhelsetjeneste.

For 2002 foreslås bevilget 369 mill. kroner på posten.

I tillegg foreslås samtykke til å kunne gi tilsagn om støtte innenfor en samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 265 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak VII. Nye tilsagn utover foreslått bevilgning for 2002 utgjør 200 mill. kroner.

Post 71 Fred og demokratitiltak (ikke-ODA-land), kan overføres

Mål

Bidra til fredsbyggende arbeid og utvikling av demokratiet i land som ikke er ODA-godkjent.

Rapport 2000

Tiltak som er støttet i 2000 omfatter prosjekt ledet av Institutt for Fredsforskning for å utvikle kontakt og forståelse mellom den greske og tyrkiske delen av Kypros, samt styrke dialogen mellom Hellas og Tyrkia. Videre er det gitt støtte til mindre prosjekter som ved kunnskapsoverføring bidrar til å utvikle demokratiet i Russland, de baltiske statene og andre østeuropeiske land.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 5 mill. kroner.

Post 76 Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, kan overføres

Mål

Bidra til videreutvikling og oppfølging av andre internasjonale samarbeidsprosesser som har som mål å ivareta viktige miljøhensyn eller bidra til bærekraftig utvikling, med særlig vekt på klima og naturressursforvaltning, samt å forebygge og rehabilitere grenseoverskridende miljøskader av særlig betydning for Norge.

Rapport 2000

I 2000 ble det utbetalt i overkant av 60 mill. kroner til internasjonale klima- og miljøtiltak. Norges bidrag til GEF beløp seg til totalt om lag 57 mill. kroner. Av dette ble 20 mill. kroner (35 pst.) dekket over kap. 197, post 76. Den resterende delen av dette bidraget (65 pst.) ble dekket som ODA-godkjent bistand over tidligere kap 155, post 70 Miljø- og naturressursforvaltning. Det ble videre utbetalt om lag 3 mill. kroner i norsk bidrag til NEFCO og i underkant av 7 mill. kroner til Verdensbankens Karbonfond.

I bevilgningen inngår en vesentlig satsing på klima. Inkludert bidraget til GEF ble det allokert 36 mill. kroner til dette formål. Det ble bl.a. avsatt midler til videreføring av slike tiltak. Man har også støttet nettverksbygging, informasjonsutveksling og utredninger for å bidra til fremdrift i de pågående klimaforhandlingene.

Det ble videre gitt støtte til en rekke prosjekter relatert til arbeidet med biologisk mangfold og naturressursforvaltning. Prosjekter i regi av Arktisk Råd, samt tiltak mot grenseoverskridende miljøforurensninger mottok også støtte i 2000.

Budsjett 2002

For 2002 foreslås bevilget 48,2 mill. kroner. Posten vil bl.a. bli benyttet til å støtte opp under de internasjonale klimaforhandlingene, herunder gjennomføring av de såkalte Kyoto-mekanismene som åpner for internasjonalt samarbeid for å redusere utslippene av klimagasser. Det vil bli gjennomført kapasitetsbyggende tiltak i land og regioner med særlig betydning i klimaforhandlingene. Videre vil man fortsatt bidra til Verdensbankens Karbonfond. En del av det norske bidraget til GEF vil føres over denne posten, jfr. også omtale under kap. 173, post 73.

Øvrige tiltak under denne posten vil bl.a. være prosjektgjennomføring av miljøtiltak i nordområ-

dene og andre regionale nærrområder, herunder en eventuell videreføring av Utenriksdepartementets andel av innskudd i det nordiske miljøfinan-

sieringsselskapet (NEFCO) som er opprettet av Nordisk Ministerråd for å fremme investeringer i miljøprosjekter i Nordens nærrområder.

Kap. 198 Frivillige bidrag, FN-operasjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
70	Fredsbevarende operasjoner og internasjonal strafferettspleie			20 000
	Sum kap 198			20 000

Det ble bevilget 27 mill. kroner i Revidert nasjonalbudsjett 2001.

Post 70 Fredsbevarende operasjoner og internasjonal strafferettspleie

Situasjonsbeskrivelse

Siden den kalde krigens slutt er verdens konfliktbilde blitt mer og mer preget av etniske konflikter på tvers av tradisjonelle nasjonale grenser. Disse konfliktene truer i mange tilfeller stabiliteten i større geografiske områder. Mange av konfliktene finner sted i fattige utviklingsland. Internasjonal hjelp for å forhindre at en voldelig konflikt bryter ut, stoppe krigshandlinger og få partene til å samarbeide er en forutsetning for at langsiktige utviklingsbestrebelser skal fungere. FN har i dag ikke tilstrekkelige økonomiske og personellmessige ressurser til å ivareta disse behov. Særlig har nye og vanskelige konflikter i Afrika skapt et behov for større ressurser. FN har behov for frivillige bidrag for å kunne reagere raskt og effektivt i en krisesituasjon og få fredsoperasjoner med sivilt og militært personell på plass. Militært utstyr og tjenester er ikke godkjent som offisiell bistand i henhold til OECD/DACs regler. Frivillige bidrag til FNs fredsbevarende operasjoner er viktige for

at Norge kan bidra til fred og spille en aktiv og konstruktiv rolle i Sikkerhetsrådet.

Det er også behov for frivillige bidrag til etablering og drift av internasjonale straffedomstoler.

Mål

Norge skal bidra til å bedre FNs evne til krisehåndtering. Gjennom frivillige bidrag til operasjoner vedtatt av Sikkerhetsrådet skal FN settes i stand til å dempe konflikter og fremme politiske løsninger. Samtidig er det en norsk målsetting at mest mulig av FNs fredsbevarende virksomhet, og straffedomstolene, skal finansieres fra medlemslandenes pliktige bidrag.

Budsjett 2002

Det vil være av stor politisk betydning å kunne bidra med frivillige bidrag i en krisesituasjon. Midlene forutsettes disponert i nært samarbeid med FN. Sett i lys av konflikter i Afrika og situasjonen i Irak foreslås en bevilgning på 20 mill. kroner, hvorav 5 mill. kroner er tenkt brukt til straffedomstoler.

Utenriksdepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2002 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 100 – 198	Kr	16 284 000 000
b. Sum inntekter under kap. 3101 – 3161	Kr	23 760 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2002, kapitlene 100 – 198, 3101 – 3161

I Utgifter:

Kap.	Post	Kr	Kr
Programkategori 02.00 Administrasjon av utenrikstjenesten			
100	Utenriksdepartementet		
	01 Driftsutgifter	347 052 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	12 537 000	
	70 Erstatning av skader på utenlandske ambassader	700 000	
	71 Diverse tilskudd	30 320 000	390 609 000
101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)		
	01 Driftsutgifter	822 435 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	16 715 000	
	70 Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	120 000	
	90 Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	360 000	839 630 000
102	Særavtale i utenrikstjenesten		
	01 Driftsutgifter	150 558 000	150 558 000
103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon		
	01 Driftsutgifter	5 400 000	5 400 000
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet		
	01 Driftsutgifter	8 150 000	8 150 000
	Sum Administrasjon av utenrikstjenesten		1 394 347 000
Programkategori 02.10 Utenriksformål			
115	Presse-, kultur- og informasjonsformål		
	01 Driftsutgifter	19 875 000	
	70 Tilskudd til presse, kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres</i>	41 785 000	61 660 000

Kap.	Post	Kr	Kr
116	Deltaking i internasjonale organisasjoner		
	70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	685 793 000	
	71 Finansieringsordningen under EØS-avtalen, <i>kan overføres</i>	195 000 000	880 793 000
	Sum Utenriksformål		942 453 000
Programkategori 03.00 Administrasjon av utviklingshjelpen			
140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen		
	01 Driftsutgifter	142 588 000	142 588 000
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)		
	01 Driftsutgifter	167 360 000	167 360 000
142	NORADs administrasjon av utenriksstasjonene		
	01 Driftsutgifter	207 370 000	
	42 Krise- og evakueringstiltak, <i>kan overføres</i>	1 500 000	
	45 Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	2 000 000	210 870 000
143	Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene		
	01 Driftsutgifter	104 328 000	104 328 000
	Sum Administrasjon av utviklingshjelpen		625 146 000
Programkategori 03.10 Bilateral bistand			
150	Hovedsamarbeidsland		
	70 Malawi, <i>kan overføres</i>	85 000 000	
	71 Mosambik, <i>kan overføres</i>	230 000 000	
	72 Tanzania, <i>kan overføres</i>	190 000 000	
	73 Uganda, <i>kan overføres</i>	130 000 000	
	74 Zambia, <i>kan overføres</i>	120 000 000	
	75 Bangladesh, <i>kan overføres</i>	130 000 000	
	76 Nepal, <i>kan overføres</i>	85 000 000	970 000 000
151	Regionbevilgning for Afrika		
	70 Helse og utdanning m.v., <i>kan overføres</i>	186 000 000	

Kap.	Post	Kr	Kr
	71	Hiv/aids, <i>kan overføres</i>	36 000 000
	72	Økonomisk utvikling og handel, <i>kan overføres</i>	165 000 000
	73	Miljø og energi, <i>kan overføres</i>	212 000 000
	74	Godt styresett, <i>kan overføres</i>	154 000 000
	75	Regionalt samarbeid, <i>kan overføres</i>	94 000 000
	76	Tiltak under utfasing, <i>kan overføres</i>	57 900 000
152		Regionbevilgning for Asia	904 900 000
	70	Helse og utdanning m.v., <i>kan overføres</i>	20 000 000
	71	Hiv/aids, <i>kan overføres</i>	10 000 000
	72	Økonomisk utvikling og handel, <i>kan overføres</i>	56 000 000
	73	Miljø og energi, <i>kan overføres</i>	73 500 000
	74	Godt styresett, <i>kan overføres</i>	72 000 000
	75	Regionalt samarbeid, <i>kan overføres</i>	15 500 000
	76	Tiltak under utfasing, <i>kan overføres</i>	7 800 000
153		Regionbevilgning for Midtøsten	254 800 000
	70	Helse og utdanning m.v., <i>kan overføres</i>	37 000 000
	71	Hiv/aids, <i>kan overføres</i>	4 000 000
	72	Økonomisk utvikling og handel, <i>kan overføres</i>	17 000 000
	73	Miljø og energi, <i>kan overføres</i>	28 000 000
	74	Godt styresett, <i>kan overføres</i>	14 000 000
	75	Regionalt samarbeid, <i>kan overføres</i>	65 500 000
154		Regionbevilgning for Mellom-Amerika	165 500 000
	70	Helse og utdanning m.v., <i>kan overføres</i>	26 000 000
	71	Hiv/aids, <i>kan overføres</i>	7 000 000
	72	Økonomisk utvikling og handel, <i>kan overføres</i>	16 000 000
	73	Miljø og energi, <i>kan overføres</i>	14 000 000
	74	Godt styresett, <i>kan overføres</i>	40 000 000
	75	Regionalt samarbeid, <i>kan overføres</i>	13 000 000
	76	Tiltak under utfasing, <i>kan overføres</i>	6 000 000
		Sum Bilateral bistand	122 000 000
			2 417 200 000

Kap.	Post	Kr	Kr
Programkategori 03.20 Globale ordninger			
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling		
	01 Driftsutgifter	16 500 000	
	50 Fredskorpset	83 000 000	
	70 Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	850 000 000	
	71 Hiv/aids-tiltak via frivillige organisasjoner, <i>kan overføres</i>	50 000 000	
	72 Demokratistøtte/partier, <i>kan overføres</i>	5 000 000	
	73 Kultur, <i>kan overføres</i>	78 600 000	
	75 Internasjonale frivillige organisasjoner, <i>kan overføres</i>	104 700 000	1 187 800 000
161	Næringsutvikling, jf. kap. 3161		
	70 Nærings- og handelstiltak, <i>kan overføres</i>	64 000 000	
	72 Finansieringsordning for utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	195 000 000	
	73 Institusjonsutvikling i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	18 000 000	
	75 NORFUND – tapsavsetting	127 500 000	
	90 NORFUND – grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	307 500 000	712 000 000
162	Overgangsbistand (gap)		
	70 Overgangsbistand (gap), <i>kan overføres</i>	300 000 000	300 000 000
163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter		
	70 Naturkatastrofer, <i>kan overføres</i>	190 000 000	
	71 Humanitær bistand og menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	1 076 000 000	1 266 000 000
164	Fred, forsoning og demokrati		
	70 Fred, forsoning og demokratiltak, <i>kan overføres</i>	223 000 000	
	71 ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i>	855 000 000	
	72 Utvikling og nedrustning, <i>kan overføres</i>	1 700 000	1 079 700 000
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering		
	01 Driftsutgifter	102 100 000	

Kap.	Post		Kr	Kr
	70	Forskning og høyere utdanning, <i>kan overføres</i>	252 500 000	354 600 000
166		Tilskudd til ymse tiltak		
	70	Ymse tilskudd, <i>kan overføres</i>	41 554 000	
	71	Internasjonale prosesser og konvensjoner m.v., <i>kan overføres</i>	62 000 000	103 554 000
167		Flyktningetiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)		
	21	Spesielle driftsutgifter	680 500 000	680 500 000
		Sum Globale ordninger		5 684 154 000
Programkategori 03.30 Multilateral bistand				
170		FN-organisasjoner		
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	708 000 000	
	71	FNs befolkningsprogram (UNFPA)	227 000 000	
	72	FNs barnefond (UNICEF)	320 000 000	
	73	Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	220 000 000	
	74	FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR)	170 000 000	
	75	FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA)	100 000 000	
	78	Bidrag andre FN-organisasjoner	51 000 000	1 796 000 000
171		Multilaterale finansinstitusjoner		
	70	Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	500 000 000	
	71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	506 500 000	1 006 500 000
172		Gjeldslette		
	70	Gjeldslettetiltak, <i>kan overføres</i>	350 000 000	350 000 000
173		Støtte til prioriterte temaer via multilaterale kanaler		
	70	Helse og utdanning m.v., <i>kan overføres</i>	780 000 000	
	71	Hiv/aids, <i>kan overføres</i>	230 000 000	
	72	Økonomisk utvikling og handel, <i>kan overføres</i>	210 000 000	
	73	Miljø og energi, <i>kan overføres</i>	172 000 000	
	74	Godt styresett, <i>kan overføres</i>	140 000 000	
	77	Institusjons- og systemreform, <i>kan overføres</i>	49 000 000	

Kap.	Post		Kr	Kr
	79	Ekspertter, juniorekspertter og FNs fredskorps, <i>kan overføres</i>	45 000 000	1 626 000 000
		Sum Multilateral bistand		4 778 500 000
Programkategori 03.50 Øvrig bistand				
197		Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak		
	70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak, prosjektsamarbeidet med Russland/SUS og handlingsplanen for søkerlandene til EU, <i>kan overføres</i>	369 000 000	
	71	Fred og demokratitiltak (ikke-ODA-land), <i>kan overføres</i>	5 000 000	
	76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	48 200 000	422 200 000
198		Frivillige bidrag, FN-operasjoner		
	70	Fredsbevarende operasjoner og internasjonal strafferettspleie	20 000 000	20 000 000
		Sum Øvrig bistand		442 200 000
Sum departementets utgifter				16 284 000 000

Inntekter:

Kap.	Post		Kr	Kr
Diverse inntekter				
3101	Utenriksstasjonene, jf. kap. 101			
	01	Gebyrer	9 300 000	
	04	Leieinntekter	1 682 000	
	05	Refusjon spesialutsendinger m.m	4 000 000	
	90	Tilbakebetaling av nødlån i utlandet	318 000	15 300 000
3161	Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet, jf. kap. 161			
	70	Tilbakeføringer av støtte	50 000	
	71	Tilbakeføringer tilskudd blandede kreditter	8 410 000	8 460 000
	Sum Diverse inntekter			23 760 000
Sum departementets inntekter				23 760 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2002 kan:

1.

<i>Overskride bevilgninger under</i>	<i>mot tilsvarende merinntekter under</i>
Kap. 100, post 71	Kap. 3100, post 01
Kap. 101, post 01 og kap. 102, post 01	Kap. 3101, post 05
Kap. 142, post 01	Kap. 3142, post 05

2. overskride bevilgningen under kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak, post 70 Ymse tilskudd mot tilsvarende inntekter under kap. 3166 Ymse inntekter, post 01 Salgsinntekter fra salg av bistandseiendommer som er finansiert over bistandsbudsjettet, og som ikke er avskrevet i forhold til innlemmelse i husleieordningen. Ubenyttede inntekter fra slikt salg kan tas med ved beregning av overførbart beløp under kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak, post 70 Ymse tilskudd.

III

Omdisponeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2002 kan:

1. omdisponere bevilgningene mellom postene under kap. 151 Regionbevilgning for Afrika.
2. omdisponere bevilgningene mellom postene under kap. 152 Regionbevilgning for Asia.
3. omdisponere bevilgningene mellom postene under kap. 153 Regionbevilgning for Midtøsten.
4. omdisponere bevilgningene mellom postene under kap. 154 Regionbevilgning for Mellom-Amerika.
5. omdisponere bevilgningene mellom postene under kap. 161 Næringsutvikling.

6. omdisponere med inntil 2 mill. kroner per tiltak fra kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak, post 70 Ymse tilskudd til øvrige ODA-godkjente bevilgninger. Beslutning om bruk av midler utover dette og inntil 6 mill. kroner treffes av Kongen.
7. omdisponere bevilgningene mellom postene under kap. 173 Støtte til prioriterte temaer via multilaterale kanaler.

IV

Fullmakt til overskridelse

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2002 kan overskride bevilgningen over kap. 101 Utenriksstasjonene, post 90 Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn, ved behov for bistand fra aktuelle transportselskaper ved evakuering av norske borgere i kriserammede land. Fullmakten gjelder i de tilfeller og på de betingelser som gjelder for denne typen bistand.

V

Agio/Disagio

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet gis fullmakt til å utgiftsføre/inntektsføre uten bevilgning kursgevinst og -tap som følge av justering av midlene ved utenriksstasjonene hvert år under kap. 101/3101 Utenriksstasjonene og kap. 142/3142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene, post 89 Agio/Disagio.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VI

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2002 kan foreta bestillinger utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	
	71	Humanitær bistand og menneskerettigheter	25 mill. kroner
164		Fred, forsoning og demokrati	
	71	ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land	20 mill. kroner
170		FN-organisasjoner	
	73	Verdens matvareprogram (WFP)	10 mill. kroner

VII

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2002 kan gi tilsagn om støtte utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
161		Næringsutvikling	
	70	Nærings- og handelstiltak	100 mill. kroner
	72	Finansieringsordning for utviklingstiltak	1 500 mill. kroner
	73	Institusjonsutvikling i utviklingsland	80 mill. kroner
197		Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	
	70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak, prosjektsamarbeidet med Russland/SUS og handlingsplanen for søkerlandene til EU	265 mill. kroner

VIII

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2002 kan:

1. gi garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar for inntil 50 mill. kroner for å minske norske importørers risiko ved direkte import fra utviklingsland, jf. omtale under kap. 161 Næringsutvikling. Garantiordningen begrenses til import fra Norges hovedsamarbeidsland og andre land i kategorien minst utviklede land.
2. dekke garantier gitt under NORADs tidligere låneordning for utvikling av næringslivet i utviklingsland innenfor en ramme for gammelt

ansvar på inntil 32 mill. kroner under kap. 161 Næringsutvikling, post 72 Finansieringsordning for utviklingstiltak.

3. øke Norges garantiforpliktelser med 21 192 000 euro i forbindelse med kapitalutvidelse i Europarådets utviklingsbank.

IX

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Kongen i 2002 kan inngå avtaler om forsikringsansvar for utstillinger ved visningsinstitusjoner i utlandet innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar som ikke må overstige 1 200 mill. kroner.

X

Forskuttering av nødhjelpsleveranser til FN

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i samråd med Finansdepartementet i 2002 kan forskuttere norske nødhjelpsleveranser til FN innenfor en ramme på 25 mill. kroner. Utbetaling til FN, samt tilbakebetalt kreditt fra FN, nettoføres på kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak, post 70 Ymse tilskudd.

Andre fullmakter

XI

Ettergivelse av fordringer

Stortinget samtykker i at Kongen i 2002 kan ettergi statlige fordringer på utviklingsland i sam-

svar med kriteriene i gjeldeplanen av 1998 for inntil 1 100 mill. kroner under Garanti-Instituttet for Eksportkredits gamle portefølje (gammel alminnelig ordning og den gamle særordningen for utviklingsland). Fordringene verdsettes til bokført verdi pr. 31. desember 1997 etter tapsavsetninger.

XII

Bruk av opptjente rentemidler

Stortinget samtykker i at opptjente renter på tilskudd som er utbetalt fra Norge til multi-bi- og samfinansieringsprosjekter kan benyttes til tiltak som avtales mellom Utenriksdepartementet og den enkelte multilaterale organisasjonen.

Vedlegg 1**Poster under bistandsbudsjettet etter ny budsjettstruktur**

Kap	Post	Betegnelse i 2002-budsjettet – ny budsjettstruktur	Kap./post i 2001-budsjettet
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	
	01	Driftsutgifter	140,01/kap 191,01/kap. 192,01
150		Hovedsamarbeidsland	Andel 150,70
	70	Malawi	Andel 150,70
	71	Mosambik	Andel 150,70
	72	Tanzania	Andel 150,70
	73	Uganda	Andel 150,70
	74	Zambia	Andel 150,70
	75	Bangladesh	Andel 150,71
	76	Nepal	Andel 150,71
151		Regionbevilgning for Afrika	
	70	Helse, utdanning m.v.	Andel 150,70/andel 156,70
	71	Hiv/aids	Andel 150,70/andel 156,70
	72	Økonomisk utvikling og handel	Andel 150,70/andel 156,70
	73	Miljø og energi	Andel 150,70/andel 155,70
	74	Godt styresett	Andel 150,70
	75	Regionalt samarbeid	Andel 150,70/andel 155,70
	76	Tiltak under utfasing	Andel 150,70/andel 155,70
152		Regionbevilgning for Asia	
	70	Helse, utdanning m.v.	Andel 150,71/andel 156,70
	71	Hiv/aids	Andel 150,71/andel 156,70
	72	Økonomisk utvikling og handel	Andel 150,71/andel 156,70
	73	Miljø og energi	Andel 150,71/andel 155,70
	74	Godt styresett	Andel 150,71
	75	Regionalt samarbeid	Andel 150,71/andel 155,70
	76	Tiltak under utfasing	Andel 150,71/andel 155,70
153		Regionbevilgning for Midtøsten	
	70	Helse, utdanning m.v.	Andel 150,73/andel 156,70

Kap	Post	Betegnelse i 2002-budsjettet – ny budsjettstruktur	Kap./post i 2001-budsjettet
	71	Hiv/aids	Andel 150, 73/andel 156, 70
	72	Økonomisk utvikling og handel	Andel 150, 73/andel 156, 70
	73	Miljø og energi	Andel 150, 73/andel 155, 70
	74	Godt styresett	Andel 150, 73
	75	Regionalt samarbeid	Andel 150, 73/andel 155, 70
	76	Tiltak under utfasing	Andel 150, 73/andel 155, 70
154		Regionbevilgning for Mellom-Amerika	
	70	Helse, utdanning m.v.	Andel 150, 72/andel 156, 70
	71	Hiv/aids	Andel 150, 72/andel 156, 70
	72	Økonomisk utvikling og handel	Andel 150, 72/andel 156, 70
	73	Miljø og energi	Andel 150, 72/andel 155, 70
	74	Godt styresett	Andel 150, 72
	75	Regionalt samarbeid	Andel 150, 72/andel 155, 70
	76	Tiltak under utfasing	Andel 150, 72/andel 155, 70
160		Sivilt samfunn og demokratiutvikling	
	01	Driftsutgifter	154, 01/andel 71/andel 157, 70
	50	Fredskorps	154, 50
	70	Sivilt samfunn	Andel andel 150, 70/71/72/andel154, 70/71
	71	Hiv/aids-tiltak via frivillige organisasjoner	ny
	72	Demokratistøtte/partier	ny
	73	Kultur	Andel 150, 70/71/72, andel 154, 73
	75	Internasjonale frivillige organisasjoner	Andel 154, 71, andel 164, 70
161		Næringsutvikling	
	70	Nærings- og handelstiltak	157, 70
	72	Finansieringsordning for utviklingstiltak	157, 72
	73	Institusjonsutvikling i utviklingsland	Andel 154, 72
	75	NORFUND – tapsavsetting	157, 71
	90	NORFUND – grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	157, 91
162		Overgangsbistand (gap)	
	70	Overgangsbistand (gap)	Andel 150. 70/71/72

Kap	Post	Betegnelse i 2002-budsjettet – ny budsjettstruktur	Kap./post i 2001-budsjettet
163		Nødhjelp og humanitær bistand	
	70	Naturkatastrofer	190, 70
	71	Humanitær bistand og menneskerettigheter	Andel 190, 71
164		Fred, forsoning og demokrati	
	70	Fred, forsonings- og demokratiltak	192, 70
	71	ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land.	192, 71
	72	Utvikling og nedrustning	192, 72
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering	
	01	Driftsutgifter	158, 01/165, 01
	70	Forskning og høyere utdanning	Andel 154, 72/kap. 158, 70
166		Tilskudd til ymse hjelpetiltak	
	70	Ymse tilskudd	159, 70
	71	Internasjonale prosesser og konvensjoner	Andel 155, 70/andel 164, 70
167		Flyktningetiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp	
	21	Spesielle driftsutgifter	195, 21
170		FN-organisasjoner	Andel 161, 70
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	Andel 161, 70
	71	FNs befolkningsfond (UNFPA)	Andel 161, 70
	72	FNs barnefond (UNICEF)	Andel 161, 70
	73	FNs matvareprogram (WFP)	Andel 161, 70
	74	FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)	Andel 161, 70
	75	FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA)	Andel 161, 70
	78	Øvrige bidrag FN-organisasjoner	Andel 161, 70
171		Multilaterale finansinstitusjoner	
	70	Verdensbanken	Andel 163, 70
	71	Regionale banker og fond	Andel 163, 70
172		Gjeldslette	
	70	Gjeldslettetiltak	166, 70

Kap	Post	Betegnelse i 2002-budsjettet – ny budsjettstruktur	Kap./post i 2001-budsjettet
173			
	70	Helse, utdanning m.v.	Andel 156, 70/andel 161, 70/ andel 165, 70
	71	Hiv/aids	Andel 161, 70
	72	Økonomisk utvikling og handel	Andel 156, 70/andel 161, 70/andel 165, 70
	73	Miljø og energi	Andel 155, 70
	74	Godt styresett	Andel 161, 70/andel 165, 70
	77	Institusjons- og systemreform	Andel 161, 70/andel 165, 70
	79	Eksperter, junioreksperter og FNs fredskorps	Andel 165, 70

Vedlegg 2**Stillinger ved utenriksstasjonene**

Stasjon	UD	NORAD	Spesialutsendinger	Sum
Abidjan	3	0	0	3
Abu Dhabi	3	0	0	3
Addis Abeba (inkl. Asmara)	3	5	0	8
Amman	3	0	0	3
Ankara	3	0	0	3
Aten	4	0	0	4
Bagdad	3	0	0	3
Baku	3	0	0	3
Bangkok	6	0	0	6
Beijing	8	0	1	9
Beirut				0
Beograd (inkl. Pristina)	3	0	0	3
Berlin	13	0	0	13
Bern	3	0	0	3
Bogota	1	0	0	1
Brasilia	3	0	0	3
Brussel, Amb.	3	0	0	3
Brussel, EU	15	0	17	32
Brussel, NATO	15	0	0	15
Bucuresti	3	0	0	3
Budapest	3	0	0	3
Buenos Aires	3	0	0	3
Cairo	4	0	0	4
Canberra	3	0	0	3
Caracas	3	0	0	3
Colombo	2	4	1	7
Damaskus	3	0	1	4
Dar es Salaam	1	9	0	10
Dhaka	1	7	0	8

Stasjon	UD	NORAD	Spesialutsendinger	Sum
Dublin	3	0	0	3
Edinburgh	2	0	0	2
Geneve	17	0	4	21
Guatemala	4	2	0	6
Haag	4	0	0	4
Hamburg	2	0	0	2
Hanoi	3	3	0	6
Harare	2	3	0	5
Havanna	2	0	0	2
Helsingfors	6	0	0	6
Hong Kong	3	0	0	3
Houston	2	0	0	2
Islamabad	4	2	1	7
Jakarta	3	0	0	3
Kampala	1	6	0	7
Kathmandu	1	3	0	4
Kahrtoum	1	0	0	1
Kiev	3	0	0	3
Kuala Lumpur	3	0	0	3
København	8	0	0	8
Lagos	3	0	0	3
Lilongwe	1	4	0	5
Lisboa	3	0	0	3
London	12	0	0	12
Luanda	1	3	0	4
Lusaka	1	8	0	9
Madrid	7	0	1	8
Managua	1	5	0	6
Manila	5	0	0	5
Maputo	1	10	0	11
Mexico	3	0	0	3
Miami	2	0	0	2
Minneapolis	2	0	0	2

Stasjon	UD	NORAD	Spesialutsendinger	Sum
Moskva	15	0	2	17
Murmansk	6	0	0	6
Nairobi	3	1	2	6
New Delhi	6	4	0	10
New York, FN	22	0	0	22
New York; GK	11	0	0	11
Ottawa	5	0	0	5
Paris, Amb.	12	0	1	13
Paris, OECD	6	0	2	8
Praha	3	0	0	3
Pretoria	5	4	0	9
Rabat	3	0	0	3
Reykjavik	3	0	0	3
Riga	3	0	1	4
Rio de Janeiro	1	0	0	1
Riyadh	3	0	0	3
Roma	7	0	0	7
Rotterdam	1	0	0	1
San Francisco	3	0	0	3
Santiago	3	0	0	3
Sarajevo	4	0	0	4
Seoul	3	0	0	3
Shanghai	3	0	0	3
Singapore	3	0	0	3
Skopje	2	0	0	2
St.Petersburg	4	0	0	4
Stockholm	6	0	0	6
Strasbourg	4	0	0	4
Tallinn	3	0	0	3
Teheran	3	0	0	3
Tel Aviv inkl. Ramallah	7	5	1	13
Tirana	1	0	0	1
Tokyo	8	0	0	8

Stasjon	UD	NORAD	Spesialutsendinger	Sum
Tunis	2	0	0	2
Vilnius	3	0	0	3
Warszawa	5	0	0	5
Washington	18	0	6	24
Wien	13	0	0	13
Zagreb	3	0	0	3
Sum utsendte	453	88	41	582

Utsendinger som anmeldes, men ikke besettes, av Utenriksdepartementet er ikke med i oversikten. Dette gjelder Forsvars- og eksportutsendinger.

I tillegg kommer toll- og politisambandsstillinger i Haag, London, Madrid, Wien, Islamabad, Moskva, Murmansk og Nairobi.
